

ACHTTIEN JAREN ONDER DE BATAKS

G. VAN ASSELT

ELSPEET

D. A. DAAMEN, ROTTERDAM.

STOORNDRUKKERIJ - KOCH & KNUTTEL - GOUDA

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

Toelichting

Voorwoord

1. Mijn moeder
2. Mijn vader
3. Een zus
4. Mijn jeugd en bekering
5. Roeping tot zendeling (Gal. 1 vs. 1)
6. Voorbereiding
7. Afscheid en reis naar Java
8. Batavia
9. Padang
10. Reis van Padang naar de Batak landen
11. Sipirok
12. Slaven vrijgekocht
13. Eliëzers
14. Pokkenepidemie te Sipirok
15. Avondbezoeken
16. Ambtenaar
17. Droevige ervaringen
18. Feesten
19. School
20. Het leren van het Batakschrift
21. In de Ommelanden van Siboga
22. Mijn eerste dienstreis naar Silindoeng
23. Silindoeng in 1858
24. Mijn tweede reis naar het onafhankelijke gebied
25. Si Main (speler)
26. Terug naar Sipirok
27. In Dienst van de Rijnse Zending
28. Aardbeving
29. Een feestdag te Sipirok
30. Bezoeken in de dorpen
31. Komst van Broeder Heine
32. 8 september 1861
33. 7 oktober 1861
34. Aek Saroella
35. Onze bruiloftsreis
36. Ziekten en weerwaardigheden
37. Een aardbeving te Aek Saroella
38. Reis naar Silindoeng en Sipoholon
39. School en kerk te Aek Saroella
40. 1864. Onze verhuizing naar Pangaloan
41. 1865
42. God laat zich niet bespotten
43. Moeilijke dagen
44. Het huwelijk van de Bataks

45. Si Dupoer
46. 1868
47. Zieken
48. Gasten
49. Zuigelingen
50. Doopfeest
51. Abraham en Jacob
52. Johannes en Thomas
53. Nog eens over Abraham en Jacob
54. De engelenwacht
55. Een menseneter
56. Overstroming
57. 1869
58. Een reis naar Angkola
59. Een aangrijpende strijd
60. Hongersnood
61. Twee zieken
62. De Jachins en Boassen
63. Beroeping naar Java
64. Een onderwijzer
65. Broeder Götsch
66. Een reis met broeder Dirks
67. Terugblik op 1873
68. De geschiedenis van de Djonggol
69. Amani Galoga en een andere Boom
70. Licht en Duisternis
71. Ama Toga
72. Slaven
73. 1875
74. Een wanhoopsdaad
75. Voorbereiding voor de reis
76. De terugreis
77. Twee karakterbeelden van de Bataks, Radja Pontas
78. Porsege
79. De toverring van de Bataks
80. Een kerstfeestklok
81. Herinnering aan onze driedubbele feestdag 23 juni 1892

TOELICHTING

Dit digitale document biedt u een verslag van de zendingsarbeid onder de Bataks op Sumatra, door Gerrit van Asselt uit Elspeet.

Met enige moeite moest deze 1e druk herschreven worden in onze tegenwoordige grammatica. De 'gij'-vorm en ouderwetse uitdrukkingen zijn behouden omdat ze behoren bij de verteltrant van Van Asselt. In het slot schrijft hij, dat hij 18 jaar onder de Bataks heeft gewerkt.

"Toen ik onder de Bataks kwam was er niet één, die ooit de dierbare Jezus' naam had gehoord, en nu zijn er reeds meer dan 22.000 Christenen, geordende gemeenten met ouderlingen, diakenen, diakonessen, geordende zendelingen uit de Bataks, 104 Evangelisten en 306 onbezoldigde helpers."

Hoe werd zijn arbeid gezegend!

Het zendingswerk heeft me vanaf mijn kinderjaren aangetrokken. Ik was vastbesloten om later ook zendingeling geworden. Niet in het minst had ik belangstelling voor de zending in Indonesië. Wellicht omdat we daarvan kort na de 2^e Wereldoorlog het meest hoorden in Nederland.

In 1951 kwamen groepen Zuid-Molukkers en Ambonezen naar Nederland door politieke omstandigheden. In Westkapelle waar ik opgegroeid ben werden ze ondergebracht in barakken. Spoedig werd ik bevriend met enkele schooljongens.

Nu we dit jaar verhuist zijn naar de Molukse wijk in Middelburg, wonen wij er weer vlakbij. Een gedeelte is nog steeds Christenbelijder in hun eigen gemeente.

Als jongeman wilde ik later naar Israël en de Joden gaan. Mijn zendingsdrang als kind is op niets uitgelopen. De kerk in Nederland werd mijn arbeidsplaats voor circa 40 jaar.

Nadat hier een eind aankwam voelde ik temeer de oude neiging om iets voor mijn medemensen te doen, ook in het buitenland. Na een lange voorbereiding hebben wij een site opgezet: De Gihonbron. Deze is te vinden: www.theologienet.nl . Voor een klein deel is deze ook in het Hongaars.

Op deze site zijn een aantal boeken van zendelingen geplaatst: Onder de Indianen in Amerika werkten John Elioth, Thomas Shepard, later John Brainerd. In Afrika heeft John G. Patton gewerkt. William C Burns werkte in China. Niet te vergeten de honderden zendelingen die in vele moeilijke omstandigheden de laatste eeuwen gewerkt hebben.

De literatuur over bovengenoemde zendelingen en een groot aantal theologische en kerk-historische boeken zijn nu voor ieder gemakkelijk te bereiken op onze site. Ze vinden hun weg in minstens 30 landen. Hiermee is mijn wens uitwendig vervuld.

Maar veel groter zou het zijn, als de Heere Zijn kerk wereldwijd wil bezoeken met een milde uitstorting van de Heilige Geest. De genoemde zendelingen hebben daarnaar zó vurig verlangd en erom gebeden. De kerk van Christus verkeert wereldwijd in verval en afval, in verdrukking en vervolging, in geesteloosheid en liefdeloosheid, enz. Het zendingswerk is heel moeilijk geworden. En toch behoudt de Heere in die verwarring en vervolgingen een getal oprecht gelovigen die hun hoop alleen op Christus vestigen.

Ook zijn er oplevingen van de christelijke religie op diverse plaatsen die ons bekend zijn; en ook in onbekende gebieden waar wij praktisch niets van weten.

Jesaja heeft geprofeteerd over de Verlosser die naar Israël komen zal, onder andere in hoofdstuk 59 de laatste 2 verzen. Paulus verwijst hiernaar in Romeinen 11 en concludeert uit dit en het volgende hoofdstuk, dat er dán een wereldwijde vernieuwing, levendmaking van Christus' kerk zal plaatsvinden. Jesaja 60 vers 1-3: *Word verlicht, want uw Licht komt, en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op. Want zie, de duisternis zal de aarde bedekken en donkerheid de volkeren, doch over u zal de Heere opgaan en Zijn heerlijkheid zal over u gezien worden en de heidenen zullen tot uw licht gaan en de koningen tot de glans die u is opgegaan, enz.*

Nu zien wij dit nog niet, maar met het geloofsoog mogen wij Jezus zien bij de Vader die een levend Onderpand is voor de volkomen vervulling van de on vervulde profetieën.

Ik besluit met de woorden van John. Edwards, Works deel 4, blz. 296.

... Ik denk, ik hoor de natie van de Joden luid schreeuwen tot u vanwege hun verwerping: wij waren eens de kerk van God, bemind, terwijl u niets was.

O, worstel met God dat Hij overeenkomstig Zijn belofte mogen uitstorten de Geest der genade en der gebeden, dat we Hem mogen aanschouwen, Die wij doorstoken hebben, en wenen.

... Ik denk, ik hoor vele volkrijke koninkrijken en naties van de Mohammedanen en heidenen als wanhopig schreeuwen: wij vergaan!, als vreemdeling van het burgerschap Israëls en vreemdeling van de verbonden; zonder God en zonder Christus. Help ons met uw gebeden!

De Koning van Zijn Kerk zegene de uitgave van dit boek en alle zendingswerkers waar die zich bevinden totdat de Dag aanlichte en de grote Zon Gerechtigheid Zijn helder licht wereldwijd doe schijnen!

Willem Westerbeke

Middelburg 24 september 2018

15 Tishri 5779 Soekot (Sukkot), Loofhuttenfeest

Opgedragen aan:

Alle zendingsorganisaties die Gods Woord verkondigen in moeilijke omstandigheden.
Stichting Herleving gebed voor Israël

Aan het enige nog in leven zijnde lid van de damesvereniging te Amsterdam van 1856

Mejonkvrouwe **H. L. Fraser**

Wordt dit boek in erkentelijkheid opgedragen door

De schrijver.

VOORWOORD

Op verlangen van vele vrienden ben ik ertoe overgegaan om iets uit mijn leven, in het bijzonder onder de Bataks, mee te delen. Te meer werd dit gewenst, omdat het begin van die zo rijk gezegende zending zo weinig bekend is.

Toen ik op 26 januari 1857 te Sipirok in de Bataklanden aankwam, was de naam van onze Heiland onder dat volk nog onbekend. Tegen het einde van 1904 waren er 61,764 Christenen.

Uit mijn aantekeningen, van het begin af gemaakt, heb ik dit boek samengesteld en een en ander meegedeeld, van hetgeen ik doorleefd heb.

Daarom doet het mij leed, voor nog niet lange tijd van een zendingsvriend gehoord te hebben, dat door enigen getwijfeld werd aan de waarheid van de door mij vertelde Engelenwacht. Niet alleen mijn vrouw en mij, maar ook de Bataks was deze geschiedenis bekend en Johannes heeft ze meermalen als een daad van God meegedeeld. Zou Ps. 34, 7 en 8 niet meer waar zijn? Het geloof zegt "ja!" het ongelooft: "nee!"

Omdat ik vanwege gezondheidsredenen niet naar mijn arbeidsveld terug mocht gaan, heb ik vele jaren gereisd in Nederland, Duitsland, Zwitserland, België, Oostenrijk en Rusland en overal mogen getuigen van de nood van de arme Heidenen en van de mens buiten God, maar ook van het heil, het geluk en de zaligheid, die er is in de gemeenschap en het dienen van Hem, die ons kocht met Zijn bloed en ons reinigt van alle zonden.

En nu de ouderdom daar is en ik niet meer reizen kan, hoop ik, dat mijn boek nog voor velen een getuige daarvan moge zijn. Ps. 96: 4-5.

God alleen de eer!

UTRECHT, juli 1905.

G. v. Asselt

Omdat ik nu niet meer zoals vroeger voor de zending werken kan, zal ik mij verblijden, als ik door de opbrengst van dit boek er nog wat voor bijdragen kan.

Psalm 103 vs. 1-6.

*'k. Overdacht al d' oude dagen,
Jaren, eeuwen, gunsten, plaag'n,
En wat immer aan mijn ziel
Van Gods hand te beurte viel.*

Psalm 77 vs. 3b

Genealogie

Helmert Hendriksen van Asselt, 30-10- 1794 te Elspeet; overl. 29-5-1848; landbouwer trouwt 3 maart 1816 te Garderen met Ariana Dirks Drost, 1792-1847.

Kinderen:

1. Hendrik (Henry) van Asselt, 1817-1902
2. Dirk van Asselt, 1819-1820
3. Dirk van Asselt, 1821-1910
4. Geertje van Asselt, 1823-1904
5. Jannetje van Asselt, 1825-1867
6. Jan van Asselt, 1826-1897
7. Hendrik van Asselt, 1828-1830
8. Hendrikje van Asselt, 1830-1851
- 9. Gerrit van Asselt, 1832-1910**
10. Helmert van Asselt, 1834-1916
11. Arien van Asselt, 1836-1854
12. Nn. van Asselt, 1836-1836

Zoon: **Gerrit van Asselt** 1832-1910

Trouwt (1) met **Gerardina Arnolda Malga**,¹ op 28 juli 1862 te Sibogha, Indonesië. 'Zij werd 17 november 33 jaar', schrijft Van Asselt; dus geb. ca 1836

Trouwt (2) Catharina Auguste Wolfschmidt. 1865-1942; op 22 oktober 1902 te Stallupoenen (Duitsland), hij was toen 70 jaar oud.

¹ Dochter van de drukker die voor het eerst boeken met 'Malga-letters' ging drukken

1. MIJN MOEDER.

Op 23 juni 1832 ben ik te Elspeet op de Veluwe geboren als zevende van een negental kinderen: zes broeders en drie zusters. Uit mijn kinderjaren kan ik mij mijn Moeder nog heel goed voorstellen. Zij was een tere Moeder en zorgvolle huisvrouw. Jarenlang diende zij God meer met tranen dan met gejuich, zodat zij geen lof- of dankpsalm durfde aanheffen. Zij meende, dat haar zonden te groot waren, dan dat ze haar konden vergeven worden. Nog heel goed herinner ik mij, dat zij onder een vloed van tranen zei: Ik wens mijn droefheid niet te ruilen met alle schatten van Mijnheer K. te Staverden". Als kind leerde zij mij eens het volgende versje:

*God deed een diepen slaap op Adam neerdalen
En wist hem, zonder pijn, een rib uit 't lijf te halen
En bouwde' daarvan een vrouw, die Adams ziel bemint,
Gelukkig is de mens, die zich aan God verbindt.*

Bij de laatste regel begon zij aandoenlijk te wenen.

Op mijn vraag, waarom zij weende, antwoordde zij, mij een tere kus op het voorhoofd drukkend: "Kind, gelukkig is de ziel, die zich aan God verbindt. Als je dat doet, ben je gelukkig."

Eens kwam ik bedroefd thuis. Mijn Moeder zag dit meteen en vroeg mij, waarom ik zo treurig was. In tranen uitbarstende, zei ik: "O, Moeder, ik ben zo bedroefd en weet niet waarom." Met moederlijke teerheid omhelsde zij mij en zei: "Kind, dat zijn je zonden; die drukken je. Vraag de Heere Jezus vergeving en een nieuw hart."

Meermalen hoorden wij, kinderen, als wij 's avonds in bed lagen en Moeder meende, dat wij sliepen, dat zij met de Heere worstelde om het heil van onze zielen.

"Den oprechten gaat het licht op in de duisternis." Dat heeft ook mijn onvergetelijke Moeder ervaren. Het was 5 januari 1847. Door hevige benauwdheden gekweld, kon zij bijna geen adem halen. Plotseling stak zij haar vermagerde handen omhoog, sloeg haar ogen met hemelse glans op en riep: "Daar zal het veranderen in zingen!" De strijd was volstreken, het lijden geleden, de loop voleindigd. Mijn lieve Moeder was ingegaan in de rust, die er overblijft voor het volk van God.

2. MIJN VADER.

Mijn vader heeft vele jaren de Heere met blijdschap gediend, maar vooraf heeft hij een zware strijd moeten doormaken. Ik heb hem in die toestand, waarin hij meermalen in wanhoop was, niet gekend. Als er een gezangvers in de kerk gezongen werd, hield hij zijn hoed op, om daardoor zijn tegenzin lucht te geven. Zijn lievelingslectuur in die dagen was een boek van **Ds. C. Van Niel** uit Putten, dat de titel had van: "Den donderslag der Goddelozen".

Ik kan mij heel goed begrijpen, dat een bekommerde ziel niet veel troost en moed putte uit dit werk, want het heeft werkelijk iets van de donders van Sinaï en de bliksems van Horeb.

Door een goede raad van een vriend te volgen, liet mijn vader eindelijk het genoemde boek op de boekenplank liggen en begon de Bijbel te lezen met het heerlijke gevolg, dat hij Hem leerde kennen, Wie te kennen het eeuwige leven is.

De volgende zondag zong Helmert Van Asselt de gezangen mee. Zijn vrienden ontstelden en Maandagavond bemerkte vader in het Christelijk gezelschap, waarvan

hij voorganger was, dat er iets niet in de haak was. Op zijn vraag, wat eraan haperde, gaf een vrouw schuchter tot antwoord: "Ja, Van Asselt, wij hebben ons gisteren bedroefd."

"Heel goed," zei vader, "als het maar is over uw zonden." "Ja," zei de vrouw toen, "wij hebben tot ons leedwezen gezien, dat je die liedjes ook meezingt." Bij deze woorden legde mijn vader zijn arm over de leuning van de stoel en antwoordde: "Lange tijd ben ik in een koers geweest, dat ik niet zingen kon. Maar nu ben ik in een richting, dat ik zing, voor ik weet, of het een psalm- of gezangvers is, als dat lied maar strekt tot verheerlijking van mijn Jezus."

Van die tijd af is mijn vader een vriendelijk, beminnelijk, opgewekte Christen geweest. "Hench wandelde met God" en zo was het ook met mijn vader. Als hij niet tot mensen sprak, was zijn geest bezig met de hemelse zaken. In waarheid kon men van hem zeggen, dat de Heere hem een tong der geleerden gegeven had om tot de moede een woord te rechter tijd te kunnen spreken. (Jes. 50 vs. 4): God had hem geschonken de Geest van de vrijmoedigheid en blijmoedigheid, de Geest van de liefde en van de ootmoed, de Geest der genade en der gebeden. Hij wist door de drang van de liefde met aangrijpende ernst te bestraffen en te vermanen en de praatchristenen te ontmaskeren, die de leer van de uitverkiezing als een scherm gebruikten, waarachter zij zich verscholen. Hij bemoedigde de naar troost dorstende zielen en stelde hun de Heiland voor met uitgebreide armen, roepende: "Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven." Met de juichenden wist hij te juichen, en met de hemelsgezinden te jubelen in het zalige hemelleven. O, met welk een tedere liefde sprak mijn vader over de beminnelijke Jezus en de schoonheid van Zijn dienst! Hoe begeerlijk, hoe zalig stelde hij die voor, maar ook, hoe stelde hij daar tegenover de ontzettende toestand van 's mensen hart.

Mijn vader had een bijzonder heldere voorstelling van de grootheid van God en de nietigheid van de mensen. Op mijn vele reizen in ons vaderland heb ik vele predikanten ontmoet, die als kandidaten en proponenten in Elspeet bij Ds. Taats en later bij Ds. J. J. Van Torenbergen gelogeerd hadden, om daar te preken. Altijd waren zij dan zeer verlangend het oordeel van broeder ouderling Van Asselt te vernemen. Maar menigmaal had deze hen in een pijnlijke onzekerheid gelaten, of soms een ongunstig antwoord gegeven. Zo had hij eens geantwoord: "U hebt ons een reis laten doen; u was onze leidsman en hebt ons voor velerlei gewaarschuwd; u bracht ons op een kruisweg en hebt ons verlaten zonder ons de juiste weg aan te wijzen, die wij moeten bewandelen tot het bereiken van ons doel."

Eens was mijn vader te H. in de kerk bij een oude predikant, die voor zeer rechtzinnig doorging. Bij het verlaten van het kerkgebouw was iedereen ingenomen met die dierbare preek, maar mijn vader antwoordde op een desbetreffende vraag als iemand, die zeker is van zijn zaak: "De dominee had tien punten. Negen waren niet Bijbels; slechts één was waar. Ik zal het hem meteen vertellen."

Natuurlijk was ieder ten hoogste ontsteld en velen vergezelden mijn vader naar de pastorie, verlangend de afloop van dat gesprek te vernemen. Het viel mijn vader evenwel niet moeilijk om de oude predikant te bewijzen, dat hij niet gesproken had naar de mening des Heiligen Geestes.

Op een andere keer waren vader en ik op weg naar de stad H. Onderweg haalden wij een man in met een zware vracht heibezems op de rug. Na een vriendelijke groet knoopte vader een gesprek met hem aan.

"Wel vriend," zei hij onder andere, "ik wenste wel, dat u zó onder uw zonden gebukt

ging". Ja, mochten uw zonden u zó zwaar drukken, dat u eronder bezweek en op uw knieën vallende, uit zou roepen: "Heere Jezus, verlos mij van de last van mijn zonden!"

Die man keek vader verwonderd aan en wist niet wat hij moest antwoorden. Nu schilderde vader hem onze jammervolle toestand buiten God en stelde daar tegenover het geluk voor door het bloed van Zijn Zoon. Een volgende keer wandelden vader en ik van Nunspeet naar Elburg.

Te N. liepen wij een **Israëliet** achterop, die ook naar Elburg ging. Weldra ontspon zich het volgende gesprek: "Waar gaat de reis heen?" vroeg vader.

"Naar Elburg," luidde het antwoord.

"En daarna?" was de tweede vraag. "Naar huis."

"En dan?" vroeg vader verder.

"Dat weet ik niet."

"Als men aan Abraham dit had gevraagd, zou hij dan ook zo geantwoord hebben?"

Nu werd onze reisgenoot boos, maar vader klopte hem vriendelijk op de schouder en zei: "Lieve vriend, als ik honger heb, eet ik graag brood. U zeker ook?"

"Ja." was het antwoord. "Als ik dorst heb, drink ik graag water. U ook?"

"Ja." klonk het weer.

"Welnu, wij hebben dezelfde behoeften, al bent u een Israëliet en ik een van de Gojim (heidenen). Beiden zijn wij mensen, geschapen naar Gods beeld, maar beiden hebben wij Zijn heilige geboden overtreden, en hebben wij behoefte aan een Borg voor onze zonden en een Verzoener voor onze ongerechtigheden. Die Borg en Verzoener is Christus Jezus, de Zoon van de levende God."

Al pratende waren wij in Elburg gekomen, waar onze reisgenoot met tranen in de ogen afscheid nam met de woorden: "Als er meer van zulke Christenen waren als u, zouden er ongetwijfeld meer Joden Christen worden."

Bij een andere gelegenheid kwamen wij bij een boerin onder Nunspeet. Wij zaten nog maar net, of vader vroeg haar, of zij Jezus liefhad. Wenend zei de vrouw: "Ach, ik heb het weleens mogen geloven en gevoelen, maar tegenwoordig is het zo donker en dor in mijn ziel." zo sprekend wilde zij het vuur aanmaken om koffiewater te koken. "Wacht even," zei vader. "Wat zie ik daar?" "Rook." was het antwoord. "Maar ik zie geen vuur!" "Nee, dat heb ik onder de as gedaan." "Moedertje, daar is vuur. Toch vlamt het niet. Het rookt slechts." De vrouw had alles begrepen en verheugd riep zij uit: "Ja, zo is het!" Zo zou ik tal van voorbeelden kunnen aanhalen als bewijs van de heerlijke gaven, die door God aan mijn vader geschonken waren.

In de hele omtrek van Elspeet was Helmert Van Asselt bekend, geacht en bemind. Als de Elspeetse jongelui op verkeerde wegen waren en er geroepen werd: "Daar komt Helmert Van Asselt aan!" dan vlogen zij her- en daarheen, om niet gezien te worden.

Meer dan 30 jaren geleden vertelde mij J. v. E., die onder Ermelo woonde, dat hij als jongen veel van mijn vader gehoord had en meer dan eens begeerd had hem te leren kennen. Eens had hij met enige andere mensen zware hoornen op "een mallejan" een soort wagen, geladen. Daarbij had een van hun een vinger gekneusd en door de veroorzaakte pijn gevloekt. Juist kwam daar een reiziger voorbij. Hij had het vloeken gehoord. Meteen stapte hij naar de vloeker toe, keek hem met een medelijdende blik aan en zei op een aangrijpende ernstige toon: "Vriend, wanneer je je niet bekeert, zult je eeuwig vloeken, want dan zult je nog een andere pijn hebben te verdragen dan nu het geval is." Al sprekend had hij de gewonde vinger verbonden. Allen waren als aan

de grond genageld geweest. Op de vraag, wie hij was, bleek dat die reiziger mijn vader was geweest.

Een jaar of drie geleden sprak ik een heer, die als jongen mijn vader gekend had, maar zich helaas niet bekommerde om de dienst des Heeren. "Uw vader," vertelde hij mij, "was een profetische verschijning, die achting, eerbied en liefde afdwong."

Op 29 mei 1848 is mijn vader zacht en kalm in zijn Heere en Heiland ontslapen. De 28^e preekte Ds. J. J. Van Torenbergen zijn afscheid in Elspeet. Nog klinkt het mij in de oren, dat de dominee zei: "Een predikant als ik ben, kan de gemeente wel terugkrijgen, maar een ouderling als Helmert Van Asselt niet."

Hij was een brandende en lichtende kaars. Ook op hem was van toepassing: "Het gras verdort, de bloem valt af" met de schone troost: "Maar het Woord van onze God blijft in der eeuwigheid."

"De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn." (Spr. 10 vs. 7,0).

3. EEN ZUS.

Drie keer per dag las mijn vader een hoofdstuk uit de Bijbel en bad en dankte hij als huispriester steeds hardop. O, wat kon hij dringend bidden voor het heil van Zijn kinderen en toch heeft hij de vreugde niet mogen beleven, om te kunnen getuigen dat een van hun uit de dood was overgegaan in het leven. Eerst na zijn dood heeft God zijn gebeden verhoord en zich over ons ontfermd door de een na de ander in genade aan te nemen, zodat ik goede grond heb om te geloven dat vader en moeder eens met hun negen kinderen zullen instemmen met het lied der verlostten: "Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed. "Wat is 't vooruitzicht schoon!"

De eerste die mijn ouders volgen mocht naar het huis des Vaders met zijn vele woningen, was een zus van 21 jaar. Van haar jeugd af een zwakke gezondheid bezittend, vreesde zij God in stille verborgenheid. Toen ik haar eens in haar ziekte bezocht, kwam zij mij waggelend van zwakte tegemoet, drukte mijn hand in haar vermagerde handen, en zei, onder het storten van hete tranen: "O, broer, nu moet ik je eens vertellen, wat de Heere aan mijn ziel gedaan heeft. Ik heb alles verkocht om die een schone Parel te kopen, en nu heb ik genoeg voor de eeuwigheid. Vroeger wist ik niet, Wie die schone Parel was, maar die Parel is Jezus, mijn Jezus." Hoewel ik toen nog niet alles verkocht had, verheugde ik mij toch in haar blijdschap. Met welk een teerheid vermaande zij mij en prees mij de dierbare Jezus aan. Ik liep zo hard als ik lopen kon naar een van mijn ooms, die Jezus ook beminde, en vertelde hem, wat voor grote dingen de Heere aan mijn zus gedaan had. En die goede oom? Hij weende met mij van blijdschap. Niets maakt gelukkiger dan de liefde uit God.

4. MIJN JEUGD EN BEKERING

De Geest des Heeren twistte steeds met mij, zodat ik van mijn jeugd af verschillende tijdperken heb doorleefd, waarin ik bekommerd was over mijn zonden en God om genade bad. Maar ach, mijn dwaas en dwaalziek hart keerde zich telkens van God af. Tegen een waarschuwend geweten in deed ik zoals de beminnelijke McCheyne zong van een vriendin, die wars was van 's Heeren dienst:

*De wereld gekozen,
De wereld voor God.*

*Haar doornige rozen
 Voor 't stoorloos genot.
 Gekozen de wereld,
 Die rust'loze zee,
 Die wentelt en dwaalt
 Voor de eeuwige vree!*

*Nee, dolende harten,
 Gij weet het niet, nee,
 De wereld geeft smarten
 Lijdt schipbreuk, vliegt heen.
 Bij JEZUS alleen
 Is vreugd' en genot:
 Zo heerlijk en enig
 En eeuwig als God.*

Dacht ik aan mijn zalige ouders, aan mijn ontslapen zus, dan prees ik ze gelukkig en achtte ze benijdenswaardig. Ik voelde dat ik niet degene was die ik zijn moest. Wel riep ik de naam des Heeren menigmaal aan, maar ik deed geen afstand van mijn ongerechtigheden.

In die toestand was ik 20 jaar geworden. Eens was ik alleen op, het land aan het werk. Plotseling benauwde mij een hevige angst. Telkens rees de vraag bij mij op: "Als je nu eens moest sterven, waar zou je dan heengaan?" En vol ontsteltenis moest ik erkennen: "Naar de hel, naar de eeuwige rampzaligheid." Als een gejaagd hert vluchtte ik naar een schaapskooi, viel op mijn knieën en bad, nee schreeuwde letterlijk tot God. Op dat ogenblik dacht ik aan de rijkdom, de goedertierenheid, de lankmoedigheid en de verdraagzaamheid Gods. Ik herinnerde mij de tranen en gebeden, het leven en sterven van mijn ouders en van mijn zus, en onwillekeurig moest ik erkennen, hoe dat alles mij tot bekering had moeten leiden. Zoals Hiskia de brief van Sanherib voor het aangezicht des Heeren uitbreidde, zo breidde ik mijn hart uit voor de Heere. Ik goot, net als Hanna, mijn ziel uit voor Zijn aangezicht en velde het dood- en doemvonnis over mij zelf. Op hoop tegen hoop hield ik aan, met Jacob uitroepend: "Heere, ik laat U niet los, tenzij Gij mij zegent!"

Graag wenste ik kreupel of blind, arm of verminkt te zijn, als ik slechts een geredde ziel had voor de eeuwigheid, Deze strijd heeft enige weken geduurd. Dag en nacht worstelde ik met God. Meerdere malen stond ik 's nachts op en smeekte de Rechter om genade. Ik las en herlas Matth. 11 en paste het: "Wee u, Chorazin! wee u, Bethsaïda!" op mij zelf toe. Telkens dacht ik aan de tranen van mijn Moeder, de gebeden van mijn vader en de juichtonen van mijn zus. Van ganser hart zei ik Amen op de woorden des Heeren: "Want zo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en as bekeerd hebben." Daarom, zo meende ik, was er voor mij geen Heiland vol van genade en waarheid, maar alleen een rechtvaardig Rechter. Mijn tranen waren mij tot spijs dag en nacht. O, mijn zonden, mijn zonden! Voor mij geen uitkomst! Was ik maar nooit geboren! Deze zielennoed dreef mij telkens op de knieën voor mijn Rechter. In deze toestand ontmoette ik een oude, vrome vrouw. Zij begon te spreken over mijn zalige ouders en vroeg mij hoe het met mij gesteld was. Snikkend riep ik uit "Ik ben verloren! Tegen beter weten in heb ik gezondigd en gedaan wat kwaad is in Gods ogen!" Zij antwoordde: "Indien uw broeder J. dit wist, wat zou die gelukkig zijn." "Nee," zei ik,

"niet gelukkig". Hij zou met mij diep ongelukkig zijn."

Tot toelichting dient, dat de bedoelde broeder de goede keuze reeds had gedaan. Ds. W. noemde hem later meerdere keren, "de apostel van de Veluwe."

Acht dagen na het bovenstaande gesprek, uit de kerk komend, vroeg ik die beminde broer, of hij mij wilde vergezellen naar J. S., een innig vroom man. Vol blijdschap willigde hij dat verzoek in, maar kon niet nalaten even in huis aan te wippen, om deze blijde boodschap aan een van onze zussen mee te delen. Bij J. S. waren reeds enige kinderen Gods aanwezig. Nauwelijks hadden wij plaats genomen, of die vriend van mijn vader vroeg mij, of ik ook de God van mijn vader wilde dienen. Tranen verstikten mijn stem. Eindelijk stamelde ik: "Mijn zonden zijn te groot, mijn hart is te boos. Voor mij is raad noch uitkomst."

Na deze woorden verliet broeder J. ons en kwam even daarna met de toenmalige Elspeetse predikant Ds. J. G. V. terug.²

Deze deelde in de vreugde van de aanwezige vrienden. Hij prees met hen de liefde en genade van de Heere Jezus en zond een innig dank- en smeekgebed op tot God. Ik ging eindelijk huiswaarts. In de duistere nacht begon de Ster der Hoop mij vriendelijk toe te blikken...

Enige dagen later ging het licht op in de duisternis. Hoe het gebeurd is weet ik niet, maar dat het gebeurd is, weet ik wel. Verheugd kon ik uitroepen: Eén ding weet ik, dierbare Heere: Ik was blind, maar nu niet meer. Met een onuitsprekelijk zalig gevoel riep ik uit: "Nu mag de wereld met haar verleidingen en de duivel met zijn listen wel komen. Jezus heeft alles overwonnen!" Mijn weg leidde langs de woning van de oude vrouw, hierboven genoemd. Verheugd zei ik tegen haar: "Ik ben verlost, God heeft mij welgedaan." Zij verheugde zich met mij. Wij knielden naast elkaar en loofden onze Verlosser en Heiland.

Laten de spotters vrij zeggen, dat er geen Heiland is Die wonderen doet, geen Heilige Geest, die onzichtbaar harten vernieuwt, zinnen verandert, slaven van de zonde herschept in kinderen van God. Eén ding weet ik, dat ik blind was en nu zie. Wat mijn lust was, werd mijn last; wat mijn last was, is mijn lust geworden. Alle wateren van de Zondvloed waren niet voldoende voor de reiniging van mijn hart. Geen donders van Sinaï, of bliksems van Horeb, geen formulieren van Enigheid of enig leerstuk konden mijn hart vernieuwen. Hier geldt het:

*Niets, o Jezus, dan Uw bloed
Geeft voldoening aan 't gemoed.*

De lezers zullen kunnen begrijpen, dat mijn bekering grote blijdschap verwekte onder de kinderen van God, met wie ik voortaan graag sprak over Jezus' liefde en trouw. Niet lang daarna ging ik in **Ermelo wonen, waar Ds. Witteveen** destijds met grote zegen arbeidde. Op een Zondagavond sprak ik de dominee voor de eerste keer. Wij hadden het over de genade van onze God. Aan het eind van ons gesprek zond de dominee een innig dankgebed op tot God, waarna wij zongen Ps. 16: 6:

² Jacobus Gerardus Verhoeff. Geboren: Utrecht 11 mei 1823
Overleden: Bodegraven 17 mei 1909. Hervormd predikant Elspeet 1853

*Gij maakt eerlang mij 't levenspad bekend,
Waarvan in druk 't vooruitzicht mij verheugde, enz.*

Ik had in Ermelo de gewoonte om iedere Zondagmorgen al vroeg naar de kerk te gaan. Daardoor kreeg ik gelegenheid om bezoeken af te leggen bij degenen, die nooit naar de kerk gingen, en hun toe te roepen de woorden van Ps. 122:

*Ik ben verblijd, wanneer men mij
Godvruchtig opwekt, zie wij staan
Gereed, om naar Gods huis te gaan;
Kom, ga met ons, en doe als wij!*

Reeds als jonge jongen bezat ik al een sterke begeerte om prediker van Gods Woord te worden. Als mijn vader bij afwezigheid van een predikant in de kerk voorging, zag ik vol ontzag naar hem op. Maar toen ik de Heere had leren kennen, onderdrukte ik die begeerte talloze malen, omdat ik vreesde dat ze uit hoogmoed voortsproot. Ik diende de Heere met blijmoedigheid en verheuging van het hart, zonder te vermoeden dat nu Gods bestemde tijd voor mij was aangebroken.

5. ROEPING TOT ZENDELING. (Galaten 1 vs. 1).

Eens was ik alleen in het veld. Mijn geest was bezig met de dingen van het koninkrijk Gods. Plotseling was het mij, alsof mij Ps. 96 vs. 2 toegeroepen werd:

*Nu moet uw tong de heid'nen-noden;
Meldt allen volken Zijn geboden
Vertelt Zijn wond'ren en Zijn eer,
Groot en prijswaardig is de HEER,
En vreeslijk boven al de goden.*

Hoewel ik, voor zover ik mij herinnerde, nooit over de Zending onder de Heidenen had horen spreken, wist ik op dat ogenblik toch, wat de Heere mij met dit vers had te zeggen. Ik boog meteen mijn knieën en zei: "Nee, Heere, zend toch die Gij zenden zou. Ik ben er de man niet voor. Ik ben ongeschikt." Dagen en weken streed ik tegen deze stem van God, omdat ik vreesde dat het hoogmoed van het hart was, die door de duivel gewekt was. Op een Zondagmorgen ontwaakte ik al om half drie. Daar kwam God tot mij met Jes. 60: 1: "Maak u op, word verlicht, want uw licht komt en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op." Ik kon de slaap niet opnieuw vatten. Steeds worstelde ik met God. Ten slotte werd Hij mij te machtig en stelde ik mij met de woorden: "Zie, Heere, hier hen ik, ik ben bereid," in Zijn dienst.

Na de middagpreek zocht ik Ds. W. in de pastorie op en vroeg hem schuchter: "Zou er voor mij ook gelegenheid zijn naar de arme heidenen te gaan?" Met een van vreugde stralend gelaat keek de dominee mij aan en zei: "Wel, vriend, als de Heere u roept, zal Hij ook zelf de weg banen". Toen ik als proponent hier aankwam, werd ik in deze zelfde kamer door een ouderling ontvangen. Deze keek mij strak aan en zei onder andere tegen mij: "Ik heet u welkom als Herder en Leraar van deze gemeente, als u als dienstknecht van God Zijn eer zoekt en het heil van zielen. Maar wee u, als u zich verlaagt tot dienstknecht van mensen. U hebt een heerlijke en gewichtige roeping te vervullen. Het gaat om het koninkrijk der hemelen en de gelukzaligheid van zielen. Ik

ben oud en bezit een vrouw en kinderen. Anders zou ik graag de arme heidenen de blijde boodschap der zaligheid willen verkondigen." Die man was uw vader. Wonderlijk zijn de wegen des Heeren, want u wenst nu te doen, wat uw vader had willen verrichten."

Aangenaam verrast verliet ik blijmoedig de pastorie.

6. VOORBEREIDING.

Nu kocht ik op raad van Ds. W. boeken en begon ijverig te studeren onder leiding van de onderwijzer in E. en van mijn vaderlijke vriend. Ook de zoon van mijn hospes, die voor predikant studeerde, gaf mij vaak goede raad. In mijn jeugd had ik niets geleerd van aardrijkskunde, kerk- en algemene geschiedenis. Het was mij, om een beeld van de Bataks te gebruiken, alles duister. Ik verstond wat ik las, maar begreep het niet. Dankzij de goede leiding begon ik langzamerhand ook dat te begrijpen, wat ik vroeger niet had geleerd. In Rotterdam deed ik het aspirant-examen voor het zendingshuis. Toch werd ik afgewezen. De directeur Hiebink vreesde dat ik geen aanleg had voor het leren van vreemde talen. Zendeling Külpmann van de Rijnse zending, die vele jaren in Afrika gewerkt had en die ik in die dagen ontmoette, raadde mij aan om mijn levensgeschiedenis te sturen naar inspecteur Walmann in Barmen. Ik volgde zijn raad op, maar kreeg geen antwoord.

Onverwachts kreeg ds. W. een aanvraag van ds. Heldring uit Hemmen om een *aspirant-zendeling en werkmán*. Twee dagen later kwam er een dergelijke aanvraag uit Amsterdam. Meteen reisde ik naar Hemmen. Ds. Heldring nam mij een klein examen af en stelde mij daarna voor om een wandeling te maken. Hij nam mij mee naar zijn gestichten waarvan, naar ik meen, *Talitha Kumi* nog niet voltooid was. 'Hier moet een tuin aangelegd worden.' Zei hij tegen mij. 'Dat is mooi werk voor u. Later vertrek je naar Indië.' Ik keek de dominee aan met een bedenkelijk gezicht en antwoordde: 'Dominee, ik heb al vele jaren in de grond gewerkt. In de laatste tijd ben ik bezig met de studie en daar zou ik graag mee verdergaan.' Op een eigenaardige toon zei ds. Heldring tegen mij: 'Het is niet de kennis en de wetenschap die de wereld overwint, maar het geloof.' 'Ja,' antwoordde ik, 'Dat is zo dominee, maar ik zou toch graag meer kennis en wetenschap verkrijgen.' 'Dan kan ik je niet gebruiken.' Klonk het van zijn lippen.

Ik schreef mijn ervaring naar ds. Witteveen, die mij verzocht om met een door hem aangewezen trein naar Amsterdam te reizen, waar hij mij aan het station zou ophalen. Op het aangegeven uur vertrok ik via Wageningen naar Amsterdam. De lange dominee, die een steek op had, wachtte mij op. Wij liepen naar mejuffrouw W. van Vollenhoven, waar wij al spoedig de heer J. Esser ontmoetten.

's Avonds was er een aanzienlijk gezelschap van dames en heren in het huis van de heer Josua van Eik, onder andere: *Da Costa, Mr. J. J. van Loon, ds. Schwartz, Mr. De Neufville, Mr. Esser, Mr. De Marex Oyens* en vele dames. Omdat ik niemand van dit gezelschap kende dan mejuffrouw Van Vollenhoven, wist ik niet welke titel ik ze moest geven en sprak ik alle dames als juffrouw aan. Ik was in een voor mij vreemde wereld. Nooit zal ik die eerste avond in Amsterdam vergeten. Op verzoek van mejuffrouw Van Vollenhoven diende ik mijn levensbeschrijving schriftelijk in. Ook werd ik geëxamineerd. Een en ander scheen gunstig beoordeeld te worden en toch zou ik weinig kans gehad hebben om aangenomen te worden als een zendeling-werkman voor de westkust van Sumatra, als de nu ontslapen mevrouw Esser, toentertijd Mej.

Van Vollenhoven, niet al haar invloed ten gunste van mij had aangewend.

Zonder het te weten, had ik een concurrent in een jongeman, die op vele dames een gunstige indruk had gemaakt door zijn vrijmoedigheid en makkelijke wijze van spreken en door zijn algemene ontwikkeling.

Ik logeerde enige dagen zeer genoeglijk bij de familie C. W. Wustenhoff en nadat de keuze op mij gevestigd was, kreeg ik een zeer goed kosthuis.

Opnieuw brak er voor mij een tijd van studie aan. Ik bezocht het seminarie van de Schotse zendingskerk, kreeg privéles van mr. Th. Geert en mr. Middelhoven en les in de Maleise taal van de Heer J. Esser. Voor mijn praktische vorming werkte ik als kwekeling aan de Haveloze school van Meester Feringa. Van tijd tot tijd legde ik bezoeken af bij de verschillende dames van het comité, die ik nu niet meer alle als "juffrouw" aansprak.

In het begin van mei 1856 ontmoette ik zendeling Klinkert, die ik reeds had leren kennen in het Rotterdamse zendingshuis, in de kerk van Ds. Schwartz. Hij vertelde mij, dat hij tegen het einde dier maand naar Java vertrok en mij graag mee zou willen nemen. Gedurende de reis zou hij mij onderricht willen geven in de Maleise taal. Ogenblikkelijk ging ik Mej. van Vollenhoven bezoeken en deelde haar een en ander mee. Ze keurde het plan goed. Natuurlijk moest met de grootste spoed gehandeld worden. Stoffen voor kledingstukken werden gekocht, waarvan ik te Batavia kleren moest laten maken. 17 Mei 1856 werd ik met oplegging der handen geordend.

27 Mei nam ik te Amsterdam bij de Schreierstoren afscheid van vrienden en kennissen. Per stoomboot ging ik naar Nieuwediep. Op die tocht vergezelde mij Ds. Witteveen: Tijdens de reis wees ik hem o. a. op Ps. 22 vs. 29.

"Ja," zei ZEW., "dat is onze troost en kracht."

7. AFSCHIED EN REIS NAAR JAVA.

29 Mei 1856 ging de "Alcione", van kapitein Haacke te Nieuwediep onder zeil. Met eigenaardige gewaarwordingen zag ik de vaderlandse kust verdwijnen. Lang, zeer lang tuurde ik naar de witte duinen. Weemoedige gedachten rezen bij mij op. Het was juist elf jaren geleden, dat mijn lieve vader was afgereisd naar het hemels vaderland. Ik kon niet nalaten GOD vurig te danken voor het bezit van zo'n vrome vader en pleitte op het woord JEHOVA, dat Hij ook zou zijn de GOD van Zijn zaad. Ik dacht aan mijn drie broeders en twee zusters, die in het vaderland waren achtergebleven en inzonderheid aan die een zuster, die bij het afscheidnemen op hartroerende toon had uitgeroepen: O, lieve broeder, nu zien wij elkaar nooit weer!" Helaas, haar voorgevoel heeft haar niet bedrogen. Toen ik enige jaren op Sumatra was, is zij in de Heere ontslapen. Schone troost is het, dat één- maal waar zal worden: In een ander land, in beter sfeer, daar zien wij elkaar weer! Zo dacht ik ook aan mijn oudsten broeder, die in 1848 naar Amerika gegaan was en aan wie zijn jongste dochter 20 maart 1902 schrijft: "Vader is 85 jaren oud en is wachtende op de stem van zijn Meester om naar huis te gaan, en is gelukkig in dat vooruitzicht."

Zendeling C. H. Klinkert en ik waren de enige passagiers op de Alcione. Dagelijks onderwees broeder Klinkert mij in het Maleis. Ook kreeg ik aan boord gelegenheid PAULUS' brieven in samenhang in eens te lezen. Wat krijgt men dan een heerlijke indruk van GOD en zijn daden tot heil van stervelingen, maar ook welk een treurige indruk van 's mensen ellendigheid en diep gezonken toestand. Alleen de in JEZUS

geopenbaarde liefde Gods, die sterker is dan de dood, kan de mens redden.

De 1sten juli passeerden wij de linie. De matrozen hadden zich bij voorbaat verheugd in het vooruitzicht ons de tol aan Neptunus te laten betalen. Maar hun ganse feestplan viel in duigen. Reeds zeer vroeg in de morgen viel Piet, de kajuitsjongen, uit de mast. Hij was buiten kennis en is in die toestand 12 juli overleden. Dezelfde dag werd zijn lijk over boord gezet. Tot ons leedwezen mocht het Woord des Levens bij die gelegenheid niet gepredikt worden.

Den 6den augustus werden wij ten zuiden van de Kaap De goede Hoop door een geweldige storm overvallen. Alles spoelde van het dek en ons schip was ten speelbal van wind en golven. Bij zo'n gelegenheid leert men de woorden van Ps. 107 vs. 26, 27 en 28 verstaan: "Zij rijzen op naar de hemel, zij dalen neer tot in de afgronden; hun ziel versmelt van angst. Zij dansen en waggelen als een dronken man, en al hun wijsheid wordt verslonden. Maar roepende tot de HEERE in de benauwdheid, die zij hadden, zo voerde Hij hen uit hun angsten." Ook wij riepen tot onze GOD en ziet de Geest des Heeren herinnerde mij Jes. 63 vs. 9: "In al hun benauwdheid was Hij benauwd, en de Engel Zijns aangezichts heeft hen behouden: door Zijn liefde en door Zijn genade heeft Hij hen verlost." Weg was onze angst en onze ziel was rustig in GOD.

De 14den en 15de Augustus werden wij weer door een storm geteisterd, die gelukkig minder hevig was dan de vorige.

8 September liet eindelijk de "Alcione" het anker vallen op de ree van Batavia.

8. BATAVIA.

Broeder Klinkert en ik lieten ons brengen naar de zendingsvriend E. King, destijds nog klerk op een kantoor, maar die later predikant is geworden. Hij ontving ons zeer vriendelijk, stelde ons aan zijn moeder en zuster voor en bezorgde ons een goed logies in het zendingshuis, waar wij tot onze blijdschap met verschillende zendelingen kennis maakten. De volgende morgen bezocht ik met een der broeders het militair hospitaal, waarin toen zeer veel dysenterie-lijdens waren, die ziek van een expeditie waren teruggekomen. Plotseling hoorde ik mij bij de naam noemen door een jongen koloniaal, zo bleek als de dood. Ik herkende in hem een kennis uit Harderwijk, die indertijd voor Indië getekend had. Hij toonde veel berouw en weende als een kind, toen ik hem op de Zaligmaker wees. In de drie maanden, die ik te Batavia vertoefde, bezocht ik bijna elke dag het hospitaal, waar ik soms treffende ontmoetingen had. Telkens ontmoette ik er de uitmuntende, ijverige en eenvoudige zendeling Michaelis, die van zaal tot zaal ging met pakken boekjes en traktaatjes. Als ik niet in het hospitaal was, hielp ik veel in, de school, om mij daardoor tevens te oefenen in het Maleis. Den 23sten woonde ik met vele andere zendelingen de doopplechtigheid bij van elf Mohammedaanse leerlingen van zendeling August Mühlnickel. Voor zover ik weet, leeft alleen broeder Klammer in Duitsland nog van de zendelingen, die ik had leren kennen.

Den 24sten vergezelde ik de broeders Steller, Grohe en Schröder naar het schip, dat hen straks naar de Sangir-eilanden zou voeren. 25 November vertrokken de Rijnse zendelingen Klammer en Wiegand naar Borneo. Die zelfde dag maakte ik mij gereed voor de reis naar Padang. Tijdens mijn aanwezigheid te Batavia had ik daar verschillende lieve vrienden gekregen, waarvan sommigen mij aanbevelingsbrieven meegaven voor de Gouverneur van Padang, de latere Generaal Van Swieten. Geen

wonder, dat het afscheid mij zwaar viel, vooral, daar ik nu geheel alleen mijn bestemming naar Sumatra's westkust moest volgen.

Doch ook nu stelde ik mijn vertrouwen in de HEERE mijn GOD. De 2en december kwam ik via Benkoelen te Padang aan.

9. PADANG.

Te Padang heb ik ruim een maand zeer genoeglijk gelogeed bij de familie Touwsend, die reeds vroeger naar Batavia bericht gezonden had, dat zij mij graag wilde herbergen. De tweede dag van mijn aanwezigheid te Padang bezocht ik verschillende personen, o. a. De Gouverneur, een zeer humaan man. Ik overhandigde ZH Ed. Gestr. mijn aanbevelingsbrieven en vroeg verlof als zendeling onder de Mohammedanen in de Padangse Bovenlanden te mogen arbeiden. De Gouverneur verzocht mij na twee dagen terug te komen. Nu ging ik naar het militair hospitaal, waar men aanvankelijk zeer verbaasd was over het bezoek van een protestant.

Gelukkig behoeft men zich nu niet meer te verbazen, want sedert vele jaren woont zendeling Dornsaft te Padang, die daar werkt onder de militairen in militair tehuis en hospitaal.

Op de bestemde dag wandelde ik naar de Gouverneur. Deze ontving mij zeer vriendelijk, maar zei, dat hij mijn verzoek niet kon inwilligen, omdat de Mohammedanen der Padangse Bovenlanden de dweepzieksten van geheel Nederlands-Indie waren.

"Ja, Gouverneur, dat is mij bekend," antwoordde ik, "doch juist daarom zou ik er graag heen willen, want ik zou het Mohammedanisme in zijn hartader aantasten." Maar de vriendelijke Gouverneur schudde met beslistheid het hoofd en zei: "Nee, vriend, zij zouden u spoedig op de een of andere wijze uit de wereld helpen. Ik kan u daarvoor mijn toestemming niet geven. Ga evenwel naar de Bataks. Ik zal u aanstellen tot opzichter over de cultures. Dan gaat ge naar Sipirok, een hoogvlakte bijna 3000 voet boven de zee. Uw ambtenaarsbetrekking stelt u in de gelegenheid de taal te leren en hebt ge die tot uw eigendom gemaakt, dan krijgt ge gelegenheid genoeg het Evangelie te verkondigen."

"Ik zou zo graag als zendeling en niet als ambtenaar naar de heidenen gaan," waagde ik op te merken. Bij deze woorden zag ZH Ed. Gestr. mij bedenkelijk aan en vroeg: "Hoe oud zijt ge?"

"Vier en twintig jaar, Gouverneur," zei ik.

"En zijt ge uw leven reeds moede?"

"Nee, Gouverneur. Dat juist niet."

"Weet ge dan niet, dat uw voorgangers door de Bataks zijn opgegeten?"

"Jawel, Gouverneur, maar wellicht zijn de Bataks nu wat beschaafder."

"Nee, ik kan en mag u niet als zendeling laten vertrekken, want als ge door de inlanders verslonden weidt, zou ik uw dood moeten wreken door de zending van een expeditie. Die verantwoording neem ik niet op mij."

Ik kon evenwel niet direct een besluit nemen en vroeg 24 uren bedenktijd. Thuis vertelde ik mevrouw Touwsend mijn onderhoud met de Gouverneur. Toen zij mij over de Bataks hoorde spreken, greep zij mijn beide handen en riep wanhopend uit: "Niet naar Bataks! Bataks makkan! Bataks makkan!" (Mevrouw T. bezat een Europese vader en een Javaanse moeder. Dergelijke mensen spreken soms in een volzin drie talen: Hollands, Engels en Javaans of Maleis).

Ik trachtte de ontroerde vrouw tot bedaren te brengen, zeggende: "Wees gerust. Ik ben

in de handen mijns Gods. Hij is de God van leven en dood."

Eindelijk vertelde zij mij onder vele tranen: "O, zendeling, uw voorgangers Munson en Lijmah hebben ook bij ons gelogeed. Van uit ons huis zijn zij op reis gegaan. De tweede dag na hun komst in de Bataklanden zijn ze verslonden en nu zult gij de derde zijn." Nu begreep ik haar hevige ontroering. Ik zonderde mij in mijn kamertje af en stelde mij opnieuw in 's HEEREN hand. Dezelfde avond werd het mij duidelijk, dat ik naar de Bataks moest.

In Padang woonde de oud-zendeling Ward. Hij was destijds koffieplanter, maar in 1825 en 1826 had hij met zendeling Burton te Siboga in de Bataklanden gewoond. In die dagen hadden zij samen een tocht ondernomen naar Silindoeng.

Ward deelde mij 's avonds mee, dat de vallei zeer vruchtbaar was. De bevolking was echter zeer woest. Jammer voor hem en zijn reisgenoot hadden zij de Batak-taal slechts zeer gebrekkig kunnen spreken.

Dientengevolge hadden de Bataks hen verkeerd begrepen, toen zij iets verteld hadden van de wedergeboorte. Die arme heidenen dachten, dat zij als volk eerst klein, arm en gering moesten zijn. Kort daarop waren velen hunner in de Padrie-oorlog, gedood. In die strijd zagen zij de vervulling van de woorden der zendingen. Bij de komst der broeders Munson en Lijman vreesden zij, dat hen opnieuw een onheil bedreigde en daarom hadden zij deze zendingen aan de oever der rivier Rijssan gedood en opgegeten (1834). Ward en Burton hadden Siboga in 1826 moeten ontvluchten. Het spreekt vanzelf, dat Ward's verhaal niet zeer aanlokkelijk voor mij was.

Velen wat en er te Padang, die mij aanrieten het voorstel van de Gouverneur af te wijzen en aldaar onder Europeanen en Indo-Europeanen te werken. Dit lachte mij wel toe, maar weer klonken mij de woorden tegen: "Nu moet uw tong de heidenen noden" en daarom besloot ik het aanbod van de Gouverneur aan te nemen. De volgende dag deelde ik ZHEd. Gestr. mijn besluit mee. Juist kreeg hij bezoek van de dirigerende officier van gezondheid. Deze droeg hij meteen op een flinke papieren dokter voor mij gereed te maken, d.w.z. een kist met verschillende medicijnen voor dysenterie, koorts, enz. Ambtenaren op eenzame posten krijgen zo'n kist steeds mee. Mijn traktement werd bepaald op f 75 per maand. Met Jacobus zeg ik van ganser hart in Handelingen 15 vs. 18: "Gode zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend," want mijn ambtenaarsbetrekking heeft mij later in 1885, 1886 en 1887 de gelegenheid geboden met de titel van Oud-Oostindisch ambtenaar in Europees Rusland zendingsreizen te ondernemen. Als zendeling of Missionair zou ik in Rusland niet toegelaten zijn. Ach, ik wilde wel dat wij meer harten hadden om op te merken.

Op twee wijzen kon ik de reis naar de Bataklanden, doen, en met een kustvaartuig naar Siboga, of te paard. Men raadde mij in het algemeen aan om via het land te gaan. Daarom kocht ik een paardje voor 7,5 gulden (een vriend had mij zadel en toom gegeven). Ik huurde twee Maleise bedienden, die voor mijn allernoodzakelijkste kledingstukken moesten zorgen, en nam 6 Januari 1857 een hartelijk afscheid van mijn vrienden in Padang. Mijn bagage zou per scheepsgelegenheid naar Siboga gestuurd worden.

10. REIS VAN PADANG NAAR DE BATAKLANDEN.

Men had mij aangeraden met mijn paardje niet te grote tochten te maken. Daarom overnachtte ik de eerste nacht bij de posthouder te Doekoe en de volgende te Loboelang. Hier was mijn paardje reeds op, waardoor ik genoodzaakt werd het met 25 gulden toe tegen een ander te verruilen. De derden dag kwam ik te Rajoe Tanam.

Daar kocht ik een paardje met zadel voor slechts 40 gulden. Deze beide paardjes hebben mij niet alleen naar de Bataklanden gebracht, maar hebben mij ook later trouw diensten bewezen, tot ik ze wegens vertrek naar Pangaloon, waar geen wegen waren, moest verkopen. Met opzet spreek ik telkens van paardjes, omdat ze evenals mensen, koeien, varkens, kippen, enz. klein van stuk waren.

Van Kajoe Tanam tot Padang Pandjang voerde mijn weg door de beroemde kloof van Ané. Links verhieven zich hoge rotsen en rechts waren diepe afgronden, waarin het water naar beneden stortte. Onwillekeurig werd ik herinnerd aan Ps. 42 : 8: "De afgrond roept tot de afgrond, bij het gedruis Uwer watergoten." Het was in één woord een indrukwekkend gezicht, maar toch was ik blijde, toen ik de kloof achter mij had en te Padang-Pandjang aankwam. Een machtige weg volgde ik naar Fort de Koek. Rechts verhief zich de 8980 voet hoge vuurspuwende berg Marapi, die altijd rookt. Fort de Koek is eens zeer gezonde plaats, prachtig gelegen op een hoogte.

Ik logeerde hier zeer gezellig bij een ambtenaar, vader van twee kinderen.

Den 10den Januari vervolgde ik mijn reis naar Mattoea. Ik moest door het zogenaamde Karbouwengat. Men heeft hier zo veel natuurschoon, zodat het mij niet verbaasde, dat een spreekwoord zegt: "Wie Zwitserland en Italië op één dag wil zien, moet naar Sumatra gaan. Te Mattoea logeerde ik bij een Mohammedaan, omdat er geen Europeanen woonden. In die streken hebben de Nederlanders meer dan eens met de Pladries moeten vechten.

De 11e januari reisde ik door een bergland naar Palem Bajang, waar ik bij de opziener overnachtte. De volgende dag kwam ik te Bondiol, welbekend uit de Padriestrijd en door Toeankoe imam. De controleur ontving mij naar Indische trant zeer hartelijk. Het heeft mij in Indië meer dan eens getroffen, hoe spoedig men met elkaar vertrouwd is. Herhaalde malen is het mij gebeurd, dat ik binnen een half uur volkomen eigen met mijn gast was. Ik geloof, dat dit verschijnsel te verklaren is uit de omstandigheid, dat men soms in weken en maanden geen Europeaan ontmoet. Met de controleur beklom ik de berg, die Toeankoe imam drie jaren tot vesting had gediend. De borstweringen waren nog gedeeltelijk aanwezig. Van Bondjol reed ik naar Loeboe Sikepping, waar men een prachtig gezicht heeft op de ruim 9000 voet hogen vuurspuwende berg Ophir. De volgende morgen ging ik vroegtijdig op weg. Ditmaal moest ik door een uitgestrekt oerwoud. mijn inlandse bedienden waren bij mijn vertrek nog niet gereed. Daardoor kwam ik alleen in dat donkere bos. Op eens klonk boven mij een geweldige schreeuw. Ik zag naar boven en bemerkte een grote menigte apen, die onder vreselijk geschreeuw van tak tot tak en van boom tot boom sprongen. Al springende braken zij de dode takken af en wierpen ze naar beneden. Dat was een angstig ogenblik voor mij. Ik liet mijn paardje zo hard mogelijk lopen en ontkwam op die wijze gelukkig de akelige vijanden.

Te Panti overnachtte ik bij de posthouder, een Indo-Europeaan, wijd en zijd bekend als Daniël de Leugenaar. Op reis had ik reeds veel van hem gehoord, maar daar ik gemerkt had, dat men in Indië graag met spek schiet, meende ik, dat een en ander erg overdreven was. Weldra ontdekte ik, dat men ditmaal de waarheid had verteld, want hij diste mij de wonderlijkste verhalen op. Ik achtte mij geroepen hem over zijn liegen te onderhouden door hem te wijzen op de GOD der waarheid. Ronduit erkende hij schuld, maar voegde er aan te vaak te liegen, om de mensen aangenaam te zijn.

Van Panti reed ik naar de zeer ongezonde vallei van Rau, waar de Hollanders meermalen met de Bondjollers slaags waren geweest. Omdat de controleur juist afwezig was, werd ik zeer vriendelijk ontvangen door de militaire commandant. Later kwam de controleur thuis en kreeg ik ook gelegenheid met hem kennis te maken.

De weg van Rau naar Moeara Sipongi was een lastige bergweg. Daarbij was het een

drukkend hete dag. De zon brandde mij op het hoofd. O, ik verlangde zo naar wat drinken. Tegen twaalf uur ontmoette ik iemand, wie ik vroeg, of, er geen rivier in de nabijheid was. "Achter deze berg vindt ge water," zei hij.

Het kostte mij heel wat moeite met mijn paardje langs het steile bergpad de rivier te bereiken, maar toen ik er eindelijk aankwam, zag ik tien melaatsen, van wie enigen zonder neus, andere zonder vingers of voeten waren. Op het gezicht van die ongelukkigen snelde ik zo spoedig mogelijk weg zonder gedronken te hebben en zette ik mijn reis voort, smachtende van dorst. Onder deze omstandigheden was ik zeer blijde eindelijk Moeara Sipongi, de eerste plaats in de Bataklanden, te bereiken. Zondags las ik met die vriendelijke ambtenaar te dier plaatse Jesaja 53, waarover hij zeer verheugd was, omdat hij in zes jaren geen godsdienstoefening had bijgewoond. Deze zelfde ambtenaar is in 1860 mijn opvolger in de Ommelanden van Siboga geworden.

Daar de controleur te Kotta Nopan met mijn komst in kennis was gesteld, had hij de vriendelijkheid, mij een eind tegemoet te komen. Hij was zeer godsdienstig, maar meende, dat de Bergrede meer waard was dan al het andere in Gods Woord.

Van Kotta Nopan naar Penjaboengan of Fort Elaut, Groot Mandheling, had ik veel last van de afmattende gloed der tropische zon. De Assistent Resident Gojon aldaar stond bekend als een der beste ambtenaren, die met veel tact met de inlanders omging. Angkola en Sipirok behoorden tot zijn gebied. Ik moest derhalve van hem mijn ambtenaarsinstructie ontvangen. Tevens gaf hij mij menige goede raad in de twee dagen, die ik bij hem mocht vertoeven.

Te Soeramantinggi, twee etappes op 22 Engelse mijlen van Penjaboengan overnachtte ik bij een Indo-Europeaan, die evenals Daniël de Leugenaar uitstekend de kunst verstond met spek te schieten.

Van daar naar Padang Sidempoean moest ik de volgende dag weer twee etappes afleggen. Wegens afwezigheid van de controleur logeerde ik bij de dokter. In deze plaats lag destijds de Noordelijkste militaire bezetting bestaande uit een kapitein, een eerste en tweede luitenant en enige manschappen. Ik bleef hier twee dagen en maakte in die tijd met behulp van de vriendelijke dokter voorbereidselen voor mijn laatste dagmars naar Sipirok, de plaats van mijn bestemming. De huishoudster van mijn gulle gastheer kocht voor acht dagen proviand voor mij. Dit was een uitnemende maatregel, want het zou mij wegens onbekendheid met de Bataktaal zeer moeilijk geweest zijn iets te Sipirok te krijgen. Tot mijn blijdschap kon die proviand met pedattis of buffelkarren, die voor het vervoer van koffie gebruikt werden, naar mijn standplaats worden vervoerd.

Nog een moeilijkheid wachtte mij. Op mijn laatste dagmars naar Padang Sidempoean had ik de rug van mijn beide paardjes open gereden. Hoe nu verder te komen? Mijn goede dokter wist raad. Hij bezorgde mij een paardje ter leen tot Pargaroetan, halfweg Sipirok. Het laatste gedeelte van de weg zou ik mij met mijn eigen paardjes moeten behelpen. Ongelukkig was het geleende paardje een jong, tener beestje. Daarom vreesde ik, dat het mij niet te Pargaroetan zou brengen. Weldra bleek mijn vermoeden juist, want ik was ternauwernood een half uur onderweg, of mijn beestje ging op de grond liggen, omdat de last te zwaar was. Ik werd daardoor genoodzaakt te voet te gaan en mijn zwakke, trage lastdier half mee te trekken. Zo kwam ik eindelijk te Pargaroetan aan, waar ik mijn bedienden met mijn paardjes hoopte aan te treffen. Wie schetst echter mijn verbazing, toen ik van bedienden en paarden geen spoor ontdekken kon. Waar zouden ze zijn? De mensen uit die plaats beduidden mij, dat ze verder

waren getrokken. Daar stond ik nu alleen met het geleende rijdier, dat teruggebracht moest wenden. Ik haalde een gulden uit mijn geldbeurs, bood die een der mannen aan en beduidde hem het paardje naar Padang Sidempoean terug te brengen, maar hij weigerde. Ik bood hem twee gulden en nu waren er velen bereid de gevraagde dienst te bewijzen. Eén gulden was voldoende geweest, maar ik moest hier tot mijn schade en schande ervaren: Molo dang, bengkok kail, dang dapot dengké, d.w.z. Indien de angel niet krom is, vangt men geen vis; of vrijer vertaald: Als men niet bedrieglijk is, komt men niet door de wereld.

Zadel en toom gaf ik een der Bataks ter bewaring. Hoe zou ik nu verder gaan? Er bleef mij niets anders over dan te voet mijn weg te vervolgen. Ik sneed mij een flinke wandelstok en zette mijn reis voort. Links verhieven zich de 6000 voeten hoge Loeboe Baja en de Si Boail, met zware bossen, rechts had ik een prachtig vergezicht in de uitgestrekte vlakte van Padang Bolaks. Op dat ogenblik had ik evenwel weinig lust en gelegenheid van dat natuurschoon te genieten, want weldra begon het hard te regenen, waarbij de wind mij in het gelaat sneed.

Tot overmaat van ramp bleef ik telkens in de modder steken. Daarom trok ik schoenen en kousen uit, bond ze in een bundeltje en hing dat aan mijn stok over de rug. Zo sukkelde ik voort, tot ik eindelijk in de nabijheid van een dorp, Si Toenba, een man de waterleiding van zijn rijstveld zag regelen. Ik wees naar het dorp en vroeg: "Sipirok?" De bijna naakte Batak zag mij verbaasd aan en zei: "Hé?" Andermaal vroeg ik: "Sipirok?" en weer klonk het: "Hé?"

Voor de derde maal noemde ik de plaats van mijn bestemming en nu scheen hij mij begrepen te hebben, want hij wees in een andere richting en zei op eigenaardige toon: "Adoei " O, wat klonk mij dat "adoei" (ginds) teleurstellend, want al verstond ik dat woord niet, toch begreep ik uit zijn toon, dat Sipirok nog ver was.

Ik zette dus mijn tocht voort, tot ik op een hoogte plotseling een heerlijk landschap met vele dorpen aanschouwde. Dat gezicht gaf mij moed en zo bereikte ik eindelijk tegen de avond Sipirok, waar mijn ontrouw bedienden reeds met de paardjes aanwezig waren. Op mijn vraag, waarom zij mij niet te Pargaroetan gewacht hadden, verontschuldigten zij zich door te zeggen, dat daar geen gras voor de paarden was. "Nee," zei ik, "er was gras in overvloed, maar jullie durfden niet bij de Bataks overnachten."

11. SIPIROK.

a. De eerste avond en nacht.

Als ambtenaar mocht ik in een gebouw, hoog op palen gebouwd, wonen. Mijn woning, waarin nog nimmer een Europeaan gewoond had, stond eenzaam op een heuvel en bestond uit een voor- en achtergalerij, een voor- en twee achterkamertjes zonder zolder, die tot koffiepakhuis dienden. Slechts een dier kamertjes bood gelegenheid er voorlopig mijn intrek te nemen. Er bevonden zich een soort van ledikant, een ruw tafeltje en een stoel met ruw houten zitting. Ach, wat zag het er op die stormachtige middag kaal en ongezellig uit. Gelukkig hadden mijn bedienden mijn kottertje meegenomen, waardoor ik in de gelegenheid was van kleren te verwisselen. Weldra hadden zij van bladeren koffie gezet, die mij ook zonder suiker of melk een ware verkwikking bood.

Ongeveer een half uur na mijn komst kwamen enige Bataks de nieuwe Toeän zien en spreken. Het eerste kon gemakkelijk geschieden, het tweede helaas niet, omdat ik geen woord van hun taal kende. Zij deden mij vele vragen, maar ik wist niets beters te

doen dan rond te kijken. Eindelijk kwam er een naar voren, keek mij zeer brutaal aan en stelde mij vraag op vraag. Ik gevoelde mij niets op mijn gemak. Wat zou ik doen? Daar herinnerde ik mij, dat mijn lieve moeder mij als kind steeds geleerd had op vragen te antwoorden. "Iemand, die niet antwoordt, is onbeleefd," zei zij altijd. Ik besloot de vermaning van mijn ontslapen moeder ter hart te nemen.

Maar wat zou ik antwoorden? Het Maleise tida, nee, of saja, ja? Saja zou ik zeggen. Dat klonk vriendelijker en op elke vraag antwoordde ik onveranderlijk: "Saja, saja, saja." Ten slotte sprak de examiner enige ogenblikken met zijn kameraden en ging daarna tot mijn grote blijdschap met hen vertrekken.

Ongeveer anderhalf uur later kwam hij terug en bracht mij in een zakje wat gekookte rijst en in een pisangblad een gebraden kippetje. Ik begreep niet, waaraan ik die vriendelijkheid te danken had. Eerst later, toen ik in staat was, met de Bataks te spreken, heeft die man mij verteld, dat ik dat eten te danken heb gehad aan een mislukt examen. "Weet ge wel," vroeg hij mij eens met een leuk gezicht, "dat ik u de eersten avond van uw komst vele vragen heb gesteld? Ge deed toen eerst, alsof ge niets hoorde. Daarom zei ik tegen mijn kameraden: "Ik wil eens weten of hij, werkelijk doof is." Ik ging vlak voor u staan en deed u achtereenvolgens de volgende vragen: Van waar komt gij? Waar gaat gij heen? Wanneer zijt ge op reis gegaan? Hebt gij goederen meegebracht? Zijt ge getrouwd? Hebt ge kinderen? "

Op al die vragen antwoordde gij slechts saja en niets anders dan "saja". Toen ben ik naar huis gegaan en heb tegen mijn vrouw gezegd: daar is een witte man gekomen, maar hij is krankzinnig. Kook hem wat rijst en braad hem een kippetje". Nu begreep ik, dat ik die man onwetend had voorgelogen. Later is mij gebleken, dat een Batak nimmer een krankzinnige zal beledigen uit vrees, dat anders de geest van de krankzinnige in de belediger zou varen.

De eerste nacht te Sipirok was niet bijzonder gezellig. Ik had mij in mijn paardendeken gewikkeld, van mijn zadel een hoofdkussen gemaakt en trachtte zo te slapen. De storm, die nog in alle felheid woedde, schudde mijn huisje soms als een kinderwieg, zodat ik elk ogenblik vreesde, dat het omwaaien zou. Daarom stond ik op, ging naar de stal en wachtte met mijn bedienden het aanbreken van de dag af. Deze mensen vonden het zo'n verschrikkelijk land, dat zij mij weldra hebben verlaten.

b. De eerste dag te Sipirok.

Reeds bij het krieken van de dag maakte ik mij gereed voor een wandeling in de vallei. De storm had uitgewoed. De dagvorstin verrees in volle pracht en bescheen een verrukkelijk schoon tropisch landschap. Dat gezicht deed mij weldadig aan en onwillekeurig moest ik instemmen met het jubellied: "Alles wat adem heeft, love de Heere." Ik gevoelde behoefte God te danken, die mij vergund had de plaats van mijn bestemming in welstand' te bereiken en smeekte Hem mij te willen gebruiken tot het verkondigen van zijn lof te dier plaatse. Bij mijn thuiskomst zag ik tot mijn schrik een grote schaar Bataks voor mijn woning staan. Zij bleken evenwel niet met vijandelijke bedoelingen gekomen te zijn, want zij weken op zij om mij gelegenheid te geven naar binnen te gaan. Rechts en links vriendelijk groetende met: "tabé, tabé" ging ik even naar binnen, maar keerde meteen met aantekenboekje en potlood terug. Ik achtte het nu een schone gelegenheid, iets van de Bataktaal te leren. Daartoe stak ik telkens een of ander voorwerp in de hoogte en zag hen daarbij vragend aan. Spoedig hadden zij begrepen, wat ik wilde. Van hen geldt n.l. wat een dienstbode eens antwoordde op de vraag, of mijnheer "bij de hand" was. Nee, mijnheer niet, maar mevrouw wel. Ze noemden de naam van het voorwerp en ik schreef die meteen op met het Hollandse woord er achter. Op deze wijze had ik aan de avond van de eerste dag reeds een lange

lijst namen van planten, stenen, lichaamsdelen, gereedschappen, enz.

Tegen de avond van die eerste dag kwam alles, wat in Padang Sidempoean voor mij was ingekocht, aan, waardoor ik mij de tweede nacht niet zo behoefde te behelpen.

c. De volgende dagen te Sipirok.

Den, volgende morgen begon ik met het leren van werkwoorden. Ik nam b v. iets van de grond, legde liet weer neer, haalde iets, bracht het terug en zag ondertussen mijn meesters aan. Zij noemden mij, gelijk mij later bleek, steeds de lijdende vorm, zoals di boeat, het wordt genomen. Natuurlijk heerste er meermalen misverstand. Eens klopte ik op de tafel. In plaats van medja, tafel te zeggen, vroeg mijn leermeester: "A hanani dokmi?" Ik begreep er niets van en klopte nog eens. Weer deed hij dezelfde vraag. Ik kon ze nog niet opschrijven en klopte ten derde mate. Nu werd mijn meester boos en vroeg met bijzondere nadruk op elk woord: "Aha-na-ni dok mi?" Nu had ik hem verstaan, schreef zijn vraag op en las ze hem daarna voor.

De Batak begon te lachen en ik lachte hartelijk mee. Lange tijd heb ik, zonder het te weten, tot mijn Batakjongen gezegd: "Breng het eten op wat meen je," in plaats van: "Breng het eten op tafel."

Doch ik ben niet alleen, leerling van mensen geweest. Ook bij mijn Heere en Zender nam ik les. Gedurig boog ik mij in mijn kamertje voor Hem neer en zei onder andere: "Liefdevolle Heiland, Gij hebt mij geroepen. Gij hebt mij hierheen gezonden. Ach, geef mij nu ook de Geest der talen, opdat ik spoedig met de Heidenen kan spreken." En de Heere heeft mijn gebed verhoord.

In de eerste tijd van mijn verblijf te Sipirok viel het mij soms zeer zwaar, dat ik met niemand kon spreken. Gode zij dank kon ik telkens troost putten uit Zijn Woord. Dat Woord was mijn trouwe vriend, die de taal mijns harten vertolkte. O, hoe dikwijls drukte ik mijn Bijbel aan mijn hart, of kuste ik hem van vreugde onder de uitroep: "Dierbare Bijbel!" Men moet de Heidenen leren kennen in hun leven en sterven, om innig medelijden met hen te gevoelen. Steeds zijn zij bevreesd voor boze geesten in de lucht, voor wraakgierige goden en voor hun medemensen. In allen en alles zien zij hun vijanden, tegen wie zij zich trachten te beveiligen met amuletten (voorbehoedmiddelen) en met offers. Maar ach, hoeveel zijn er niet in de Christenwereld, op wie de woorden van Paulus in Rom. 1: 22 van toepassing zijn: "Zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden" en die van Petrus: "Zij lasteren, hetgeen zij niet verstaan. Zij zijn de kinderen gelijk, die hun ouders verachten". O, hoeveel geniet ook de Godlooचना, wat enkel en alleen vrucht van het Evangelie is. Gezang 210 is zo bemoedigend waar.

Nee, ik had het niet zo geheel alleen kunnen uithouden in die duistere heidenwereld, onder die diepgezonken, wantrouwende Bataks, indien de Bijbel niet de lamp voor mijn voet en het licht op mijn pad ware geweest. Ik begrijp zo goed, hoe eens een van mijn collega's aan zijn vrienden schreef: "Bidt niet allereerst voor onze gezondheid en om een lang leven, want hetzij wij leven, hetzij wij sterven, wij zijn des Heeren. Bidt ook niet allereerst, dat God onze arbeid zegene, want dat is zijn zaak; dat geldt Zijn eer. Maar denkt allereerst aan de eenzaamheid onzer zielen, aan de gevaren, waarin wij verkeren door dagelijks te moeten omgaan met diep gezonken mensen en omringd te zijn door de boze geesten in de lucht."

In zulke tijden kan alleen de zekerheid, een gekochte door het bloed des Lams en een geroepen dienstknecht van Jezus Christus te zijn, de moede kracht geven, om staande te blijven.

*Is de nood zo hoog gerezen,
 Dat gij nergens uitkomst ziet,
 Nog hebt gij geen kwaad te vrezen:
 Is de, nood zo hoog gerezen,
 Dat gij nergens uitkomst ziet,
 God, uw God, verlaat u niet.*

12. SLAVEN VRIJGEKOCHT.

Toen ik enige weken te Sipirok was, kwamen op hun doorreis uit Toba voor een paar dagen om te rusten Mohammedaanse en Heidense kooplieden van Silindoeng met buffels, paarden, koeien en slaven. Onder deze laatste bemerkte ik een jongen van ongeveer elfjarigen leeftijd, die een paard aan een touw vasthield. Ik ging naar hem toe, maar toen hij mij zag, schrok hij geweldig en beefde van angst. De arme jongen had nog nimmer iemand van mijn gestalte met ringbaard en blauwe ogen gezien. Op mijn vragen, hoe hij heette en waar hij vandaan kwam, antwoordde hij schuchter: "Met verlof van mijn beschermgeest, mijn naam is Dja Ogot. Ik kom van Bakkara bij het Tobameer, ben door een paar dieven geroofd en van de ene markt naar de andere gebracht. Ik ben viermaal verkocht en nu hebben ze mij hier gebracht."

Bij het vernemen van een en ander gevoelde ik zo'n innig medelijden met die jongen, die mij met zijn grote bruine ogen angstig vragend aanzag, dat ik hem vroeg: "Zou ge graag bij mij blijven?" Nu mat hij mij van het hoofd tot de voeten, om te zien, of ik wel te vertrouwen was. Dat onderzoek scheen nog al gunstig uit te vallen, want een ogenblik later zei hij: "Graag."

Nu ging ik naar zijn meester en vroeg dezen, wat die knaap kostte. Hij vroeg eerst een onbeschaamd grote som, maar na enig loven en bieden werd ik koper voor 95 gulden. Tussen de verschillende handelsartikelen bespeurde ik een meisje van hoogstens vier jaar. Zij was evenals de meeste kinderen geheel naakt. Pas had dat kind mij gezien, of het slaakte een gil en liep huilend weg. Ogenblikkelijk haalde ik enige pisangs van huis en gaf haar die. De kleine nam ze aan en de angst was geweken. Ook haar kocht ik vrij. De volgende dag speelde de kleine Si Diman met mij, dat het een lust was, het te zien. Wat kunnen kinderen toch spoedig veranderen.

Op mijn eerste zendingsreis in Zuid-Rusland in 1885 heb ik iets dergelijks ervaren. Mijn koetsier was in de steppe verdwaald. In een gehucht ging ik in een Joodse winkel de rechte weg vragen. Er was een meisje van twee jaar in huis, dat bij mijn komst luid begon te huilen en met handen en voeten te slaan. Gelukkig had ik iets lekkers in de zak mij door mijn laatste gastvrouw geschonken. Daarvan gaf ik de kleine iets. Onmiddellijk was alle vrees geweken. Het kind stak de handjes naar mij uit en lachte vriendelijk.

Toen ik twee kinderen had vrijgekocht, werd ik ook door andere bestormd met het verzoek, hen ook vrij te kopen. Ik kon niet nalaten hun wens te vervullen en kocht tegen de gemiddelde prijs van 40 gulden vier jongens en drie meisjes vrij. Een dezer laatste was reeds gehuwd geweest, maar wegens speelschulden door haar man verkocht.

Van Padang Sidempoean liet ik een groot stuk geel katoen komen, scheurde dat aan stukken en gaf elk der kinderen een stuk. Dit bonden ze om hun lendenen en meenden nu heel mooi te zijn. De volgende dag begon ik school te houden. Dagelijks kreeg ik veel aanloop en het duurde niet lang, of sommige Radja 's zeiden tegen mij: "Och, maak ook onze zonen wijs." Zo had ik spoedig elke dag twintig schoolkinderen, van

wie ik al onderwijzende zelf de Bataktaal beter leerde. Binnen korte tijd kwamen nog vijf slavenkinderen. Gelukkig voor mij kostte het onderhoud van dat twaalfstal kinderen niet zoveel als in Europa.

En God gaf genade en zegen.

13. ELIËZERS.

Toen mijn vrienden in Nederland hoorden, dat ik alleen tussen de wantrouwende, arglistige heidenen leefde, boden velen, zonder dat ik er om gevraagd had, Eliëzersdienst aan en noemden namen van meisjes, die de moed bezaten, de verre reis te ondernemen. Hoe goed ook gemeend, aarzelde ik een der aanbevolenen, die ik bijna allen persoonlijk kende, mijn hand te bieden. Van een bijv. wist ik dat zij een lief, innig Godvrezend meisje was, dat echter in een onzindelijk gezin leefde. En begrijpelijkerwijs had ik te midden der vuile Bataks een verklaarbare angst voor een onnette vrouw.

Een andere was een lieve, dienstvaardige, beminnelijke ziel, maar van een zwakke familie. Mijns inziens behoorde eens zendelingsvrouw aan de volgende eisen te voldoen: 1. Waarlijk tot God bekeerd; 2. Vriendin der zending; 3. Flink, gezond en proper.

Onder een 17-tal brieven, die ik eens uit het vaderland ontving, bevond zich ook een van Dientje Malga uit Nijkerk, een nicht van Ds. Witteveen, in wiens huis ik haar een paar maal even had gesproken. Dit schrijven maakte op mij een bijzondere indruk, vooral, omdat er in doorstraalde een innige liefde voor de Heiland en een warm hart voor de zending. Zij schreef o. a. dat zij met haar broeder als zendingszuster naar Japan hoopte te gaan. (Deze zelfde broeder, de evangelist E. F. Malga, getuigde 4 oktober 1901 bij haar graf op het kerkhof te Utrecht: "Wij hebben samen gebeden, gestreden en geworsteld, hete tranen geschreid over onze zonden een liederen der verlossing aangeheven".

Ook wist ik, dat zij van een zeer nette familie was. Ik legde haar brief open op een stoel gelijk Hizkia de brief van Sanherib uitbreidde, boog mijn knieën en zei: "O mijn God, Gij weet, wat mijn hart beweegt en waarom ik deze brief voor Uw aangezicht heb uitgebreid, voor ik hem herlees. Geef mij wijsheid en verstand om te weten, of zij geschikt is voor mij en de Bataks." Daarna stond ik op, herlas haar schrijven vele malen en vroeg ten slotte mijn Hemelse Vader: "Wat wilt Gij, dat ik, doen zal?" En de Heere, die elk antwoordt, die voor Hem leeft, antwoordde: "Zij is het."

Nu vroeg ik Ds. Witteveen of zijn nicht Dientje Malga nog vrij was. De goede dominee liet haar door haar broeder mijn schrijven bezorgen met de vraag: "Wilt gij de vrouw worden van onze zendeling Van Asselt?"

Bij het ontvangen van dat schrijven schrok zij geweldig, gelijk ze mij later meermalen heeft verteld, en antwoordde: "Lieve Oom, u doet mij die vraag, maar om een antwoord te kunnen geven, moet de zendeling mij eerst vragen."

Daar had zij volkomen gelijk in en daarom zond ik haar die belangrijke vraag door tussenkomst van haar oom. En wat antwoordde zij mij?

"Ja, ik heb wel lust tot u te komen, maar ik kan niets zeggen, voor vader zijn toestemming geeft."

Meteen schreef ik haar terug en sloot een brief voor haar vader in. Toen deze 's avonds thuis kwam, liep zij hem tegemoet en zei: "Vader, ik heb een groet voor u van Sumatra."

"Ho kind, van Sumatra?"

"Ja, vader, van zendeling Van Asselt."

"Dat is wel aardig."

"Ja, maar ik heb ook een brief voor u."

Zonder een woord te zeggen nam hij de brief, maar werd al lezende doodsbleek en zei: "Hoe komt hij er bij, mijn dochter te vragen? Wat verbeeldt hij zich, dat ik mijn dochter geven zou aan iemand, die ik niet ken. En dan naar die verre heidenlanden. Morgen vroeg zal mijn antwoord klaar zijn."

Als oudste dochter was zij des morgens altijd de eerste. Zij zorgde, dat een kop thee voor vader gereed was, legde zijn tabak met lange Goudse pijp klaar en was, steeds gewend een hartelijk "goedemorgen" te horen en een zoen te ontvangen. Maar ach, de volgende morgen niets van dit alles. Zwijgend gebruikte vader de thee en stak hij de pijp op. Eindelijk op de schoorsteenmantel wijzende, zei hij: "Dina, daar is mijn antwoord aan Van Asselt, maar," voegde hij er bij, "ik kan het je wel even voorlezen." Nu, dat was zo beslist mogelijk afwijzend en het eindigde met het ernstig verzoek van verdere briefwisseling verschoond te blijven. Daarna zei hij tot zijn dochter: "Kind, gij hebt mij nooit verdriet aangedaan en ik hoop, dat ge het ook nu niet doen zult. Daarom verzoek ik je als liefhebbend vader: Schrijf hem af en maak een einde aan die zaak."

Maar het antwoord zijner dochter luidde; "Vader, u zegt een Christen te zijn, wat ik ook hoop en geloof. Als u mij nu kunt zeggen: "Kind, ik weet dat het de wil van God niet is, dat gij naar Sumatra gaat, zal ik Van Asselt afschrijven."

Hier kon hij geen antwoord op geven. Daarom vroeg zij verder: "Vader, vergun mij met Van Asselt briefwisseling te houden. En dit beloof ik u, dat ik niet zal gaan zonder uw zegen." Die toestemming gaf hij met een diepe zucht.

Dina schreef mij natuurlijk dat onderhoud en voegde er aan toe; "Mijn lieve vader heeft een vaste wil. Als hij eenmaal "nee" heeft gezegd, moet er veel gebeuren, voor het in een "ja" verandert. Daarom geef ik u volkomen vrijheid onze correspondentie af te breken."

Bij het ontvangen van dit schrijven dacht ik aan de woorden van de Spreukendichter, dat God zelfs de harten der koningen neigt als waterbeken. Zou hij dan ook niet het hart van de **Calvinistische uitgever van Brakel, Comrie** e. a. kunnen veranderen? Ik schreef dan ook aan Dina, vast te geloven aan de vervulling onzer wensen door de Heere. Ook had ik er een schrijven voor haar vader bijgevoegd. Dagenlang miste zij de moed het hem te overhandigen. Eindelijk waagde zij het, maar toen werd de goede man zeer boos en schreef mij kort en bondig: "Verstaat ge geen Hollands meer? Ik wens van verdere briefwisseling verschoond te blijven."

Van die dag, af kreeg de dochter het zeer zwaar in huis. Op raad van Ds. Wittenveen vroeg zij haar vader verlof naar het Utrechtse Diaconessenhuis te mogen gaan. Zij ontving zijn toestemming.

Door de lieve, edele, godvruchtige directrice Mej. Swellengrebel werd zij vriendelijk aangenomen. Niettegenstaande haar jeugd en haar bekentenis daar te komen tot voorbereiding voor de heidenwereld kreeg zij meteen de diaconessenkleding aan. Anderhalf jaar heeft zij moeten helpen in keuken en waskamer, in ziekenzalen en kelderwoningen. Mej. Swellengrebel en freule Agnes Widsen Elias schreven mij gedurig en roemden haar als flink in alles én gelukkig in het dienen. Zij had reeds meer dan een jaar in Utrecht vertoefd zonder iets van haar vader vernomen te hebben. Eindelijk kreeg zij bericht, dat haar jongste broeder zwaar ziek was. Zij ging met dit schrijven naar de directrice, die zei: "dan moet u onmiddellijk naar huis gaan en uw broeder oppassen."

Haar vader ontving haar aanvankelijk zeer koel, maar toen hij zag met welk een liefde

en opoffering zij haar broer verpleegde, werd hij langzamerhand vriendelijker. Gode zij dank herstelde haar broer.

De dag voor haar vertrek naar Utrecht stelde haar vader haar voor een wandeling te maken. Zij bezochten op het kerkhof de graven van haar Grootouders en van haar reeds vroeg ontslapene moeder en spraken o.a. over de ernst des levens. Dina merkte wel, dat vader iets op zijn hart had, waarmee hij niet voor de dag durfde komen.

De volgende morgen vertrok zij. Drie dagen later deelde de portier haar mee, dat er een brief voor haar was. Zij klapte van blijdschap in de handen en riep uit: "Dat is de toestemming en de zegen mijns vaders."

Mej. Swellengrebel zei evenwel "Kind, verheug je niet al te zeer. Het kon wel wat anders wezen." Haar voorgevoel had haar echter niet bedrogen. Haar vader schreef o.a.: "Ik heb je de Heere geofferd als Abraham zijn zoon Izak."

"Wat Zijn liefde wil bewerken, ontzegt Hem Zijn vermogen niet."

14. POKRENEPIDEMIE TE SIPIROK.

Het was voor mij, als eerste zendeling onder de Bataks zeer moeilijk, het vertrouwen van die van nature wantrouwende heidenen te winnen. Meer dan eens werd tot mij gezegd: "Nu zijn uw woorden zoet als honing, maar later zullen wij het bittere ervaren." Zij konden niet geloven, dat mijn daden in overeenstemming zonden blijven niet mijn woorden, totdat een verschrikkelijke pokziekte uitbrak. De gezonden ontvluchtten de dorpen en lieten de arme lijdens aan hun lot over. Gedachtig aan het woord van Paulus: "Hetzij dat ik leef, hetzij dat ik sterf, ik ben des Heeren," aarzelde ik geen ogenblik, maar ging van dorp tot dorp, helpende en troostende. Ach, wat heb ik toen veel ellende aanschouwd! De gezonden, zich schuldig voelende door hun lafhartig gedrag, vervloekten mij. De zieken daarentegen ontvingen mij met blijdschap.

Na deze ziekte bleek ik het vertrouwen van groot en klein gewonnen te hebben. Zelfs meisjes vertrouwden mij hun geheimen en vroegen mij hulp en raad.

15. AVONDBEZOeken.

Bij heldere maneschijn ging ik 's avonds in de naburige dorpen het Evangelie verkondigen. Ik deed dat evenwel niet in de vorm van een Bijbellezing of preek. O nee, vaak knoopte ik een gesprek aan en trachtte op die wijze iets van de Heiland te vertellen. Ook gaf ik wel eens raadsels op en kwam zo ongemerkt, waar ik zijn wilde. Op zekere avond gaf ik, zittende op een omgehouden boomstam, het volgende raadsel op: Di gotap, di gotap, naso toes. De omstanders begonnen hartelijk te lachen en ik lachte mee, menende het heel goed gezegd te hebben. Maar och arme! de volgende dag bleek mij uit een gesprek met een Batak, dat ik *na so tos* in plaats van *na so toes* had moeten zeggen. Het raadsel luidt: "Men snijdt het af, men snijdt het, af en het gaat niet stuk," d.w.z. een waterstraal uit een pandjoer.

Dat ik niet slechts raadsels opgaf, zal uit het volgende blijken.

Toen ik op zekere morgen reeds voor zessen de luiken van mijn huisje opende, zag ik twee mannen uit het dorp, waar ik de vorige avond geweest was. Op mijn vraag, of zij in de vroegen morgen medicijnen verlangden, zei een hunner, een broeder van de Radja: "Nee, toean, maar ik heb de gehele nacht niet kunnen slapen, omdat ik telkens aan de vriendelijke Heer moest denken, van wie gij ons gisteren avond hebt verteld;

die voor ons is gestorven, omdat wij zoveel kwaad hebben gedaan. Ik zou die Heer zo graag willen zien." Ik toonde Hem Christus aan het kruis en sprak bij die gelegenheid niet alleen over de stervenden, maar ook over de levenden Heiland.

Deze man is een der eerste Christenen te Sipirok geworden.

16. AMBTENAAR.

Als Gouvernementsambtenaar had ik veel te doen. Allereerst was ik opziener over de cultures, d.w.z., koffietuinen. Ik moest zorgen, dat die tuinen goed verzorgd en de rijstvelden op de geschikten tijd bearbeid werden. Ik moest waken voor het onderhoud van bruggen en wegen en letten op de zindelijkheid der dorpen. Dientengevolge moest ik van tijd tot tijd het district Sipirok bereizen.

Eens per maand moest ik bij mijn chef, de controleur te Padang Sidempoean, rapport indienen van het voornaamste, wat er gebeurd was en wat ik gedaan had.

Mijn meeste tijd werd in beslag genomen door het aanhoren van de nimmer eindigende klachten.

Zodra bekend werd, dat men tot mij zonder tolk kon spreken, kwamen de klagers van alle kanten opzetten, zelfs uit het onafhankelijk gebied. Daardoor werd ik genoodzaakt een dag per week te bepalen, waarop de voornaamste radja 's uit het district Sipirok onder mijn leiding gerechtsdagen konden houden. Wat waren dat soms vermoeiende dagen, vooral, omdat het bij de Bataks zo moeilijk is een rechtstreeks antwoord op mijn vragen te bekomen. Zo kwam eens een klager mij vertellen, dat hem een koe ontstolen was.

Op mijn vraag, of hij getuigen had, antwoordde hij: "Ja zeker."

"Hebt, gij ze meegebracht?"

"Nee, zij wilden niet."

Ik zond een agent uit, om de getuigen te roepen. Bij hun komst vertelde de klager nog eens en zeer langdradig de diefstal. Ik vroeg een der getuigen: "Is dit verhaal juist?"

"Als hij het zegt, zal het wel zo zijn," luidde het antwoord. "Is het dan zo?"

"Ja, het zou zo kunnen zijn."

"Hebt gij gezien, dat de koe gestolen is?"

"Ik zat met iemand ergens te roken."

"Nee, dat vraag ik niet. Hebt gij gezien, dat N. N. De koe gestolen heeft?"

"O, ik sprak met iemand en heeft de dief heel in de verte gezien."

Op deze wijze moet men soms meer dan een uur vragen, voor men beslist ja of nee hoort. Men moet een geduld bezitten als mijn collega Nommensen, wiens zachtmoedigheid en geduld spreekwoordelijk onder de Bataks is geworden. Ik wil graag bekennen; dat mijn geduld dikwijls te kort schoot.

Intussen boden deze zittingen mij een uitstekende gelegenheid, om hun taal, zeden en gewoonten beter te leren kennen en over de God der Waarheid en Gerechtigheid te spreken.

Eens kwam een negenjarig jongetje huilende naar mij toe, viel voor mij neer en riep snikkend uit: "Och, mijnheer, heb medelijden met mij. Mijn moeder is dood. Mijn vader had geen schulden en toch is hij als slaaf verkocht. Ik heb ook geen schulden en toch wil de Radja mij eveneens verkopen."

Spoedig daarop kwam de Radja en eiste Si Kitjil op, maar ik antwoordde: "Hij blijft hier, tenzij gij bewijzen kunt, dat hij een slaaf is of schulden heeft." De volgende dag kwam hij met getuigen, maar het bleek spoedig, dat het valse getuigen waren en dus bleef Si Kitjil bij mij.

Op een andere keer kwam een opperhoofd zich beklagen over een zijner onderdanen, een vrouw, die te lui was om te werken. Ik liet de vrouw roepen en vroeg haar, waarom zij zo lui was. Onder een vloed van tranen viel zij voor mij neer en omarmde mijn knieën. Dit doen de Bataks alleen, wanneer zij diep bedroefd of zeer verheugd zijn, of ook, wanneer zij zich van een grote schuld bewust zijn. Men zou denken, dat het hart van het opperhoofd door zo'n voorval vertederd zou worden. Maar hiervan was geen sprake. Integendeel, hij schopte haar en behandelde haar als een hond. Ik dreigde hem met straffen, indien hij haar andermaal ruw bejegende.

Eindelijk zei de vrouw al snikkende tot mij: "Mijnheer, ik ben zijn slavin ... mijn man is reeds lang dood ... Ik had drie kinderen ... Twee daarvan heeft hij als bruidsschat naar Padang Bolak gebracht ... En nu heeft hij mij mijn jongste kind ontstolen en ook dat weggebracht ... Hierdoor is mijn rnoederhart dodelijk gewond ... Ja, ik wens nu liever te sterven dan zo te leven."

Het opperhoofd erkende de drie kinderen als bruidsschat te hebben weggegeven. Hij mocht dit helaas naar Bataks recht doen. Bij die arme heidenen geldt het recht van de sterkste. Vrouwen en slaven worden als koopwaar beschouwd.

Korte tijd na dit voorval overleed de arme slavin. Zo was ik dan te Sipirok zendeling, schoolmeester, rechter, ja, wat niet al.

17. DROEVIGE ERVARINGEN.

Met mijn bediening was het treurig gesteld. Driemaal daags at ik rijst met kippenvlees en groente in klapperolie bereid. Aardappels, brood, boter en melk waren daar natuurlijk niet te krijgen.

Eens had ik een kok, Si Pandjang geheten, onder wiens beheer ik elke maand een ton zout gebruikte. Dat was mij wel wat erg. Gedurig merkte ik, dat hij tegen zonsondergang, wanneer de Bataks uit hun velden terugkwamen, naar de pisangtuin achter de keuken ging. Daar kwamen de vrouwen aan met een bos brandhout op het hoofd, een zak rijst aan de schouder en een kind op de rug. De mannen volgden als echte luiaards, met een bamboe vol palmwijn op de rug. Ik wilde eens weten, wat Si Pandjang in de tuin uitvoerde. En wat, zag ik? Dat hij aan de mensen zout gaf in ruil voor palmwijn, die hij meteen opdrank. Plotseling stond ik bij hem en zei: "Si Pandjang nu begrijp ik, waar het zout blijft. Gij kunt morgen vertrekken." Hij beloofde wel beterschap, maar ik vertrouwde hem niet meer.

Mijn koks deden gewoonlijk veel olie in mijn groente. Hierdoor leed ik in dat hete land gedurig aan galkoortsen. Dan lag ik soms dagen achtereen in mijn huisje zonder iemand te zien. Maar was ik ook door de mensen verlaten, ik bleef vertrouwen op mijn Heiland, die gezegd heeft; "Ik ben met u al de dagen."

Met enige van mijn vrijgekochte leerlingen ging het niet naar wens. Het meisje, dat reeds gehuwd geweest was geweest, heb ik spoedig uitgehuwelijkt. Zij is later een gelukkige moeder geworden.

Het tweede meisje, Si Damos, is aan de cholera gestorven. De grootste jongen, Si Labo, was op een goeden morgen verdwenen en ik heb hem nooit weer gezien. Een der kleine jongens, Si Palak was een echte deugniet. Geruime tijd was hij door dysenterie aangetast geweest. Toen hij herstellende was, moest hij natuurlijk diët houden. Dit beviel hem slecht en daarom stal hij alles wat hij maar krijgen kon. Om hem beter te kunnen nagaan, maakte ik in mijn slaapkamertje een plaatsje gereed, waar hij dag en nacht moest blijven. Ongelukkig kon ik mijn kamer niet afsluiten.

Hierdoor kreeg hij gelegenheid er stilletjes uit te gaan en te gebruiken, wat hij niet mocht. Op zekere morgen was Si Palak verdwenen. Ik zag mijn geld na en kwam tot de ontdekking dat hij 20 gulden gestolen had. Meteen riep ik een agent, deelde hem de diefstal mee en verzocht hem geld en een deken die ook gestolen was terug te brengen, maar de jongen te laten lopen. Tijdens dit gesprek kwam een Batak mij vertellen, dat hij Si Palak gezien had op de weg naar Pargoroetan. De agent sprong te paard en had weldra de dief ingehaald.

"Waar gaat gij heen?" vroeg hij de jongen.

"Mijnheer heeft mij toestemming verleend, mijn familie te bezoeken."

"Van wie is die deken?"

"Mijnheer heeft ze mij gegeven."

"Wat, hebt ge in de gordel?"

"Niets."

De agent maakte de gordel los en haalde er mijn 20 gulden uit. "Hoe komt ge aan dat geld?"

"Dat is het loon, dat mijnheer mij gegeven heeft."

"Maar jij bent een dief en ik zal je aanklagen," zei Si Palak daarop.

De beklagenswaardige Si Palak is spoedig daarop aan zijn ziekte overleden.

18. FEESTEN.

De 23sten Mei 1857 kwam ik in een dorp, Djamboe Batoer genaamd, waar juist een feest werd gevierd. De geesten der voorouders zouden met een otter vereerd en hun zegen zou afgesmeekt worden. De muziekinstrumenten werden bespeeld. Een medium, een vrouw, maakte zich gereed. (De Bataks zijn n.l. spiritisten). Maar hoe er ook getrommeld werd en wat men ook deed, de geesten bleven weg. Enigen zeiden tot mij: "De geesten zijn bang voor u." Deze veronderstelling was een vernedering voor het medium, dat lange tijd door geesten de zinnen van het volk verrukt had. Eindelijk kwam de geest. Een der oudsten van het dorp met siribladen tussen de vingers boog zich zeer eerbiedig, wuifde het medium toe en vroeg heel ootmoedig: "Wie zijt gij, grootvader?" daarmee de geest bedoelende. Het medium antwoordde: "Ik ben de geest van uw grootvader."

"O, zijt gij de geest van onze grootvader. En wat is het doel van uw komst?"

Gelijk bijna overal ging het ook hier. De geest was toornig en dreigde met allerlei ellende. Het zogenaamde dansen van het medium was daarmee in overeenstemming. Wild en woest draaide het als een bezetene in het rond.

Op de vraag, wat zij moesten doen, om de vertoornden geest gunstig te stemmen, was het antwoord: "Als gij mijn zegen wenst, moet ge niet langer met elkaar twisten en een groot verzoeningsfeest vieren." Men beloofde aan zijn verlangen te zullen voldoen. Nu ging de eerste geest weg, maar weldra kwam een andere. Ik ging op mijn hurken voor het medium in zitten en vroeg de geest, wie hij was. Het antwoord luidde: "Ik ben de stamvader van al deze mensen." Daarover gaf ik hem mijn blijdschap te kennen en vroeg: "Waarom zijt ge gekomen, grootvader?"

"Ik ben gekomen om die mensen te zegenen."

"Wel, dat verblijdt mij, want de Bataks zijn mijn broeders en zusters. Ook ik zoek hun heil. Maar welke zegen schenkt u, grootvader?"

"Rijkdom, eer, aanzien en een lang leven."

Bij deze woorden wendde ik mij tot de schaar en vroeg haar: "Zijt ge rijk?"

"Nee," was het eenstemmig antwoord.

"Bent u aanzienlijk?"

"Nee," luidde het andermaal.

"Zijn hier vele ouden van dagen?"

"Nee," klonk het weer.

"Grootvader," zei ik, mij weer tot het medium richtende, "Hoort u het?"

"Ja, maar zij zijn dikwijls ongehoorzaam en dan moet ik ze straffen."

"Grootvader," ging ik voort, "U bent de raadsman van mijn broers en zussen. U zegt toch zeker ook, dat wij mensen voorname zijn dan de beesten?"

"Ja, gewis."

"U gelooft dat wij niet dood zijn wanneer wij sterven?" "Ja."

"Welnu, grootvader, wat moeten die arme mensen dan doen om na dit leven gelukkig te zijn?"

Nu maakte het medium wanhopige sprongen en riep uit:

"O, blanke man, gij zijt wijzer dan ik. Dan moet gij mijn nakomelingen maar onderwijzen."

De geest vertrok.

De 5den Juli 1857 zou een groot feest gevierd worden te Sipirok, de hoofdplaats van het district.

De rijstogst was mislukt door langdurige droogte. Men vreesde, dat de oogst, van het volgende jaar weer zou mislukken. Om dit te voorkomen besloot men op raad van de Datoe, priester, een verzoeningsfeest te vieren. Vier dagen zou de plechtigheid buiten de plaats ten Oosten, Westen, Zuiden en Noorden duren, elke dag aan een andere kant. Alle inwoners zouden er bij tegenwoordig moeten zijn. De vijfde dag zou ten slotte de grote dag van dit reinigingsfeest, Mangasé, zijn. Ook ik was bij deze zeldzame plechtigheid uitgenodigd. Tegen negen uur 's morgens kwam ik. De muziek speelde. Twee mannen en een vrouw dansten.

Twee verhogingen waren opgericht, waarop de aanzienlijken zaten door matten beschut tegen de zonnestralen. In het midden stond een klein altaar, patas. Hierop stond het voornaamste medium, een vrouw, door een 25-tal meisjes omringd. Deze moesten zorgen, dat het medium niet van het altaar viel. Een van de meisjes hield gedurig een pajoeng, paraplu boven haar hoofd ter ere der geesten, die in haar voeren. Telkens als een andere geest zou verschijnen, moest het medium van kleding verwisselen. Bij die verwisseling werd zij door de meisjes geholpen. Verschillende geesten kwamen die dag, zoals de geest, die regen geeft, de geest, die de rijst zegent, de geest van het onweer, de geest der gezondheid, enz. Ondertussen waren enigen steeds bezig met het slachten en braden van kippen, welke daarna op een met groen en bloemen versierde plaats gelegd werden. Vooraf werden de kippen bij het medium gebracht, die ze wat olie over de kop streek en zegende.

Eindelijk werd een grote optocht gehouden. In het midden liep een bok, de zondebok. De voornaamste priester beurde hem op het altaar, opdat het medium de kop met olie zou kunnen bestrijken. Daarna riep de priester de acht hemelstreken aan, smeekte de goden in de boven-, midden- en benedenwereld om heil en zegen, om gezondheid en een lang leven, om vermeerdering van de veestapel en goede oogsten. Tenslotte slachtte hij de bok ten teken van schuldbelijdenis.

Het eigenaardige van dit zoenoffer was, dat allen, groot en klein, iets van het vlees van de bok moesten gebruiken, opdat allen deel zouden hebben aan de verwachte zegen. Acht dagen lang mochten de bewoners van Sipirok zich niet buiten de plaats begeven dan alleen om zich te baden. Geen vreemdeling mocht in deze roe of verbodsdagen Sipirok binnenkomen. De geesten, die zweven over de bergen en in de bossen, in de

rijstvelden en rivieren mogen dan niet verstoord worden in hun rust.

19. SCHOOL.

In de beginne viel het mij zeer moeilijk school te houden. Ook meende ik dat de kinderen zeer dom waren, want als ik een Bijbelse geschiedenis enige malen verteld had en daarna vroeg wat ik verteld had, keken zij mij met een verbaasd gezicht aan. Ik begon de moed te laten zakken. In deze omstandigheden stortte ik mijn hart voor God uit en zei: "O mijn Heiland, mijn Heere en mijn Zender, Gij hebt mij geroepen, Gij hebt mij gezonden. Geef mij wijsheid en verstand om met die kinderen te spreken."

En het was, alsof mij gezegd werd: "Ja, gij hebt altijd verteld, maar gij moet meer vragen." De volgende morgen begon ik op deze wijze:

"Wel kinderen, zijn jullie harten oprecht?"

Allen staken hun wijsvinger zo recht mogelijk in de hoogte. Ik begreep daar niets van en vroeg, wat dat betekende. Als uit één mond luidde hun antwoord: "Zo recht als onze vingers zijn, zo oprecht zijn onze harten."

"Wel," zei ik, "dat verheugt mij, maar mijn hart is niet zo oprecht." Ik kon aan hun gelaat zien, dat zij het niet aangenaam vonden beter te zijn dan hun meester.

"Dja Ogot, is liegen goed?"

"Nee, mijnheer."

"Hebt gij wel eens: gelogen?"

"Nee, nooit, mijnheer."

"Is stelen goed, Si Labo?"

"Nee," luidde het antwoord van Dja Ogots buurman. "Hebt ge wel eens gestolen?"

"Nee, nooit," antwoordde hij.

In deze trant vroeg ik al mijn leerlingen. Geen hunner had ooit iets verkeerd gedaan. Allen waren even onschuldig.

Met een bedrukt gezicht zei ik: "O, kinderen, mijn hart is niet zo oprecht." Na een ogenblik vervolgde ik heel langzaam: "Ik ... heb ... wel ... eens ... gelogen.... Ja, kinderen ... Ik moet nog meer zeggen ... Ik heb ook wel ... eens ... gestolen ... Wel geen paarden of koeien, maar ik herinner mij nog zeer goed in mijn jeugd eens vruchten genomen te hebben, die mij niet toebehoorden. Dus ik ben ... een leugenaar en ... dief. Na deze woorden zweeg ik. Doodse stilte heerste in het vertrek. Mijn leerlingen zagen elkaar verlegen aan en begonnen te kleuren. Eindelijk waagde Si Labo te zeggen "Dja Ogot, Toean."

"Wat is er, Si Labo?"

Ninna Dja Ogot dang doeng morgapgap ibana, nasogot di gapgapi ahoe," d.w.z. "Dja Ogot zei, dat hij nog nooit gelogen had. Hij heeft mij heden morgen nog wat voorgelogen."

Zonder zich een ogenblik te bedenken zei Dja Ogot: "Si Labo zei, dat hij nog nooit gestolen had. Hij heeft gisteren nog djagoeng, Turkse tarwe, gestolen."

Spoedig kwam het uit, dat allen waren gelijk hun meester.

"Weet ge wel, waarom dat niet goed is? Uw ouders hebben het u toch niet gezegd?"

Opmerkelijk was het, dat allen op hun borst wezen en antwoordden: "Als wij iets verkeerd doen, begint daar een hamer te kloppen."

"Hebben jullie die hamer wel eens gezien?"

"Nee," werd mij geantwoord.

"O, kinderen wat is dat dom. Hoe zou daar nu een hamer kunnen komen?"

Maar zij hielden vol, dat daar een hamer zat.

"Ja, kinderen," zei ik, "het is zo. Heb ik jullie niet reeds dikwijls verteld van de ene ware God, die hemel en aarde en ook ons mensen geschapen heeft?"

"Ja, mijnheer," luidde het antwoord.

"Welnu, kinderen, die God heeft ons een hart gegeven en dat hart zegt ons, wat goed en wat kwaad is. Wie iets doet, wat dat hart verbiedt, zondigt tegen God, die ons dat hart gegeven heeft. Zijn wij dus schuldig tegenover God?"

Als uit één mond klonk het: "Ja."

"Die God is rechtvaardig, maar hij is ook barmhartig en genadig en omdat God medelijden met ons heeft, heeft Hij Zijn enige Zoon in deze wereld gezonden, om voor onze zonden te boeten."

Nu klonk de aandoenlijke vraag: "Mijnheer, heeft die God ook ons lief?"

Daarop kon ik tot mijn blijdschap antwoorden: "Ja, Hij heeft jullie ook lief. Zie, dat is het blijde nieuws, dat ik jullie mag vertellen."

Wat is het voor ons, zendelingen, toch heerlijk, dat wij die blijde boodschap der zaligheid aan diepgezonken heidenen en Mohammedanen mogen brengen.

Nu vroegen mijn scholieren, of die God ook offers verlangde.

"Nee," was mijn antwoord, "offers verlangt God niet. Hij heeft zelf het offer gebracht. Hij verlangt slechts van ons, dat wij Hem aanbidden, eren en liefhebben."

Daarop zeiden ze verlegen: "Ach, mijnheer, wij kunnen niet bidden."

Toen vroeg ik hun: "Als gij hoofdpijn hebt, of ziek zijt, wat doet ge dan?"

"Dan gaan we naar mijnheer."

"En dan?"

"Zeggen wij: "Wij zijn ziek, geef ons medicijnen."

"Heel goed kinderen. Dat is bidden, vragen. Jullie moeten ook zo tot God gaan en zeggen: "O, grote God, ik heb een boos, een ziek hart. Ach, genees dat en geef mij de Heilige Geest."

Van deze morgen af was het een lust met die kinderen te spreken. Zij begrepen voortaan wat ik bedoelde en dat ze spoedig leerden hoe zij bidden moesten, bewijst de volgende geschiedenis:

Tengevolge van het gebruik van veel en dikwijls oude, sterke olie kreeg ik gedurig de galkoorts. Eens luisterde ik, terwijl ik weer ernstig ziek was, het volgende gesprek af, dat in een ander vertrek tussen twee van mijn scholieren, een prinsje en een gewezen slavenjongen, werd gevoerd.

Si Panambal, de slavenjongen, zei tot Si Ngaloem, het prinsje: "Ach, als onze meester nu zou sterven, wat moeten wij dan beginnen?"

"Dan gaan we naar gindse berg, bouwen daar een hut en vragen de Heere Jezus ons een nieuwe meester te zenden," antwoordde het prinsje.

"Maar," zei Si Panambal "onze meester leeft nog. Laat ons nu vragen, of onze meester weer gezond mag worden."

"Ja, dit is ook zo," klonk het uit Si Ngaloems mond. Si Panambal bad daarna het volgende: "O, Heere Jezus, Gij hebt ons een meester gezonden, die ons reeds veel van U verteld heeft, wij danken U daarvoor. Maar onze meester is zeer ziek. O, genees hem toch. Gij kunt het doen. Doe het dan, amen."

Dit was het eerste gebed, dat ik van een Batak hoorde. De Heiland heeft er ook Zijn amen op gezegd. Na weinige dagen kon ik weer onderwijzen.

Wat heb ik mijn God vurig gedankt voor dat eerste Batakgebed. Beide jongens zijn uitnemende Christenen geworden. Si Panambal is later onder de naam Thomas bij velen bekend geworden. Later meer over hem.

De Heere heeft mij kennelijk gezegend.

Ik had een zeer ingespannen leven, want de Bataks wonnen voor letterlijk alles mijn raad in. Daarbij aan klachten geen gebrek. Mannen klaagden over hun vrouwen en deze over hun mannen, ouders over hun kinderen, burens over burens, hoofden over onderdanen en onderdanen over hun hoofden.

Bij dat alles moest ik schoolmeester zijn, inspectiereizen maken en gasten, waaronder zelfs Residenten, ontvangen en herbergen.

Mijn chef uit Padang Sidempoean kwam mij eens bezoeken. Bij die gelegenheid wilde hij mijn leerlingen examineren.

"Goed," zei ik.

"Ja, maar gij moet mijn tolk zijn, want zoals gij weet, spreek ik de Bataktaal niet."

"Nee," was mijn antwoord "u moet uw gewone Mohammedaanse tolk nemen."

"Maar ik vertrouw hem niet."

"Geen nood, ik kan hem controleren in het Maleis en in het Bataks."

De controleur was verbaasd over de kennis van mijn leerlingen. Si Panambal, een der kleine jongens, wist de drie grote zendingsreizen van Paulus te vertellen, zonder dat hij van een boek gebruik had kunnen maken, want destijds waren er alleen poestaha's, toverboeken, in de Bataktaal verkrijgbaar.

Na het onderzoek, dat tot groot genoegen van de controleur was afgelopen, zei deze:

"Bouw twee scholen; een bij de hoofdstad Sipirok en een te Baringen. Stel de twee grootste jongens, radja's zonen, als schoolmeesters aan. Ik zal zorgen, dat ze elk f 25 per maand traktement van het Gouvernement krijgen"

Als ambtenaar had ik slechts te bevelen. Daardoor waren de beide scholen, eenvoudige gebouwtjes, weldra gereed. De 5den Augustus 1858 opende ik ze. 's Morgens de school te Sipirok en 's middags te Baringen.

26 Januari 1857 kende ik geen woord van de Bataktaal. 5 Augustus 1858 waren twee van mijn leerlingen reeds tot onderwijzers bevorderd. Hieruit blijkt duidelijk, dat de Bataks zeer goed kunnen leren. Zij zijn begaafde mensen. Gelukkig kenden zij geen opium en sterke drank. Daaruit is het deels te verklaren dat de Bataks niet zo los en zedeloos zijn als de Mohammedanen en dat de zending onder hen zo wonderbaar gezegend wordt. Waar is een zending die op zo'n rijke oogst roemen kan? O, als ik denk hoe ik de Bataks aantrof en hoe het nu bij hen gesteld is, moet ik gedurig uitroepen: "Ik aanbid de macht der liefde, die zich in Jezus openbaart."

20. HET LEREN VAN HET BATAKSCHRIFT.

Gedurig ontving ik bezoek van priesters. Eens vroeg ik een der beroemdsten onder hen, of hij schrijven kon.

„Ja," was het antwoord, "maar gebrekkig."

Ik zei: "dan moet gij mijn meester zijn. Ik zal de uw wezen."

"Hoe dan?" vroeg hij.

"Ik zal je ons schrift leren en gij moet mij uw schrift onderwijzen."

"O, dat wil ik heel graag, want dan word ik geleerder dan mijn collega's."

Ik schreef hem ons alfabet voor en hij het zijne. Maar daar hun schrift een geheel andere vorm heeft dan het onze, moest ik met Latijnse letters elke Batakletter er onder schrijven. Voor mijn leerling moest ik het omgekeerde doen. Er zijn 19 letters in de Bataktaal, welke alle op twee na de a-klank bezitten, na, a, ha, na, ma, ra, ta, la, pa, ga, dja, nja, nga, sa, da, ija, ba, wa, i en oe. Al die letters noemen zij: in ani soerat, de moeders van het schrift. Bovendien hebben ze anakni soerat, de kinderen van het schrift en een verbindingsteken.

Dit zijn 5 tekens, welke dienen om verschillende klanken te uiten zoals: o, i, e, o e, ang, eng, ong, oeng, ing, enz. Mijn leerling-meester was tamelijk vlug, maar begrijpelijkerwijze had ik er meer belang bij om zijn schrift dan hij om het onze te leren. Hierdoor was ik hem weldra vooruit en in staat mijn schoolkinderen zijn schrift te onderwijzen.

Op zekere keer kwam de priester bij mij, terwijl ik met dat onderwijs bezig was. Hij werd woedend, toen hij dat zag, want slavenkinderen mochten niet met de geheimen van dat schrift bekend gemaakt worden. Gelukkig bleef ik bedaard en zei tot hem: "Meester, wat gij van mij geleerd hebt, wiens eigendom is dat?"

"Mijn eigendom."

"Kunt gij met uw eigendom doen, wat gij verkiest?"

"Ja."

"Welnu, dan mag ik dat immers ook doen?"

Hiertegen kon hij niet veel inbrengen. Toch ging hij woedend weg en dreigde met de wraak zijner goden. Hij bekommerde zich verder niet om ons schrift en ik was gelukkig zo ver, dat ik mij zonder hulp verder kon bekwamen.

21. IN DE OMMELANDEN VAN SIBOGA.

Den 25sten September 1858 ontving ik bericht, dat controleur Klerens, civiel-gezaghebber van de Ommelanden van Siboga, (Tapiannaoeli) overleden en ik tot waarnemend civiel-gezaghebber benoemd was. Mijn chef schreef mij o.a. dat die tijdelijke betrekking hoogstwaarschijnlijk een half jaar zou duren. Een ander ambtenaar zou mij zolang vervangen. Hoewel het voor mij een grote onderscheiding was op jeugdigen leeftijd tot die verantwoordelijke betrekking te worden geroepen, viel het mij de volgende dag zeer zwaar mijn geliefd Sipirok en mijn scholen te verlaten. Een paar van mijn leerlingen zouden mij vergezellen. De andere bleven onder toezicht van mijn plaatsvervanger, die ze geregeld naar school zou blijven zenden. Had ik toen geweten, dat ik tot 19 Maart 1860 in mijn nieuw standplaats zou moeten blijven, het afscheid was mij voorzeker nog zwaarder gevallen.

Op mijn reis naar Loemoet, mijn nieuw woonplaats, moest ik over de grote rivier Batang Toroe. Dat betekent tegenwoordig niets. Er is nu een vaste solide brug over die rivier geslagen. Maar toen in 1858, en nog vele jaren daarna, was er een hangende brug, een ware schrik voor die er moesten overgaan. Prof. Bickmore heeft in 1866 een reis gemaakt van Padang Sidempoean naar Loemoet. Ik meen niet beter te kunnen doen dan aan te halen; wat genoemde professor over die brug schrijft.

"Tegen de middag van 6 Maart 1866," zo schrijft hij "kwamen wij aan de beruchte hangende brug van rottan ik de laatste honderd mijlen zulke verschrikkelijke verhalen had gehoord. Ik trok meteen mijn schoenen uit om niet uit te glijden en spoedde mij door de schommelende luchtweg zonder naar beneden te durven kijken, uit vrees van duizelig te worden bij het zien van de vervaarlijke diepte onder mij. In het midden rust de brug op de toppen van hoge bomen, die op een klein eilandje in de stroom in de diepte groeien. En voorts is zij op de volgende wijze gebouwd: eerst zijn drie zware rottans over de stroom gespannen; daarop zijn overdwars smalle planken gelegd en, aan de beide einden met gewone rottan vastgemaakt. Andere rottans, die op enige afstand van de oever van de grond uitgaan, lopen over de takken van hoge bomen, die groeien op de rand der kloof, waardoor de stroom vliet, dalen van die takken met een scherpe bocht neer en rijzen aan het andere einde van de brug weer sterk omhoog. Tussen de laatstgenoemde rottans en de onderste zijn andere in verticale richting

vastgemaakt en zo helpen alle delen het gewicht dragen. Aan de beide oevers is de brug ongeveer acht voet breed, maar wordt langzamerhand smaller, totdat zij in het midden, waar zij het meest schommelt, slechts twee voet breed is. Men had mij geraden de brug met de meest mogelijke spoed over te gaan om de slingerende beweging te voorkomen, en vooral mij niet aan de een zijde ervan vast te houden, daar zij dan licht naar de andere zijde zou slingeren en ik in de afgrond storten. Toen ik halfweg de eerste spanning was, bemerkte ik, dat een van de dwarsplankjes, waarop ik juist de voet zou zetten, losgeraakt en naar de ene kant weggeleden was, zodat ik, indien ik had gestapt, zoals ik meende te doen, er de voet zou hebben doorheen gestoken, indien ik al niet geheel gevallen en hals over kop op de rotsen in de stroom meer dan honderd voet naar beneden gestort was. Ik bleef dus ogenblikkelijk stilstaan en liet mij met de brug heen en weer slingeren, totdat zij in staat van rust kwam. Toen ging ik weer langzaam voort en bereikte behouden de overkant.

De moeilijkheid om deze brug, die zo buigzaam is als een touw van Manilla-hennep over te gaan, is zo groot, omdat zij niet alleen rechts en links slingert, maar er ook een verticale beweging is en de gehele vloer ervan niet als één stuk beweegt, maar aanhoudend in een reeks van golvingen op en neergaat."

Hoe zijn rijtuig over de brug gebracht werd, beschrijft prof. Bickmore aldus:

"De wielen en de kap waren, reeds over en zes man brachten, nu de bak, die wel vrij groot, maar zeer licht was. Zij waren de lange spanning reeds over en kwamen nu op de korte.

"Hoe is het mogelijk," dacht ik bij mij zelf, "dat zulk een licht samenstelsel zulk een gewicht kan dragen, zo op één punt aangebracht."

Op hetzelfde ogenblik was er een luide, scherpe slag, gelijk de knal van een pistool. Een van de grote rottans die over de hoge takken der bomen liepen en de zijden der brug hielpen dragen, was bij een van zijn geleidingen afgebroken. Zodra de rottan aan de een zijde brak, nam de brug een geweldige zwaai in de tegenovergestelde richting. Maar de inboorlingen wisten, dat zij zich volkomen stil moesten houden en zich laten slingeren, en toen zij weer in rust was gekomen, gingen zij voorzichtig voort en bereikten gelukkig de oever.

Beiden, de opzichter der brug en ik, vreesden, dat, toen een der rottans brak, de andere, die daardoor een veel groter gewicht te dragen kregen, ook zouden bezwijken, dat wij nog enige dergelijke knallen zouden horen, en dan al de inboorlingen hals over kop bijna 140 voet diep zien vallen in de schuimende stroom, die zo snel is, dat slechts weinige dagen geleden een buffel, die aan de kant van de rivier boven de brug stond, van de benen raakte en werd meegesleept zonder dat hij aan een van beide oevers kon komen."

Destijds lag bij de brug een klein garnizoen om ze te bewaken, opdat de gemeenschap tussen Angkolá en Siboga niet verbroken werd.

Van de Batang Toroe naar Loemoet liep de weg deels door een heuvelachtig, golvend terrein, waar nog een aantal kleine rivieren op bamboezen vloten, moesten overgestoken worden, deels door een uitgestrekt moeras, waar veel tijgers huisden, olifanten niet zelden werden aangetroffen en de krokodillen zich geheel thuis gevoelden.

Loemoet, het hoofddorp van het gelijknamige district, toen administratief ingedeeld bij de afdeling Angkola, ligt aan de rivier Loemoet. Omdat de weg te Loemoet ophield, moest men in een kleine schuit de rivier afzakken tot het aan de kust gelegen Djagadjaga en vandaar met een grotere boot over zee naar Siboga. Deze reis van Loemoet naar Siboga was lastig en gevaarlijk tevens. De rivier werd nl. onveilig gemaakt door de krokodillen, de zee door stormen en rukwinden. Menigmaal heb ik

die tocht heen en terug moeten ondernemen.

In Loemoet kreeg ik een kleine planken woning met een hoog spits dak, in de wandeling, "de peperbus" genoemd. Daar er evenwel te Siboga en omstreken veel meer werk voor mij was dan te Loemoet en ook, omdat deze laatste plaats zeer ongezond was, stelde ik de Resident voor te Toeka, dichterbij Siboga gelegen, een controleurswoning te bouwen, welk voorstel zijn goedkeuring mocht verwerven.

Trouwens de Resident was mij zeer genegen en wel vooral hierom, omdat ik niet te Delft gestudeerd had. Zijn zoon had namelijk de Indische instellingen aldaar bezocht, maar had, in plaats van te studeren, veel geld doorgemaakt.

Tenslotte was hij zonder zijn doel bereikt te hebben, in Indië teruggekeerd. Sedert die tijd had mijn chef een vooringenomenheid, natuurlijk ten onrechte, tegen de Delftse ambtenaren.

De Resident had van zijn jeugd af in Indië vertoefd. Vele jaren was hij secretaris te Padang geweest, waar hij het de Gouverneur door zijn grondige kennis van Sumatra's westkust dikwijls zeer lastig had gemaakt. Wegens zijn grote verdiensten had men hem niet durven ontslaan. Eindelijk meende men er iets op gevonden te hebben door hem tot Resident van Tapiannaolie te benoemen. Iedereen dacht dat hij zou bedanken, in verband met zijn hoge leeftijd, die hem het reizen van zijn residentie onmogelijk maakte. Maar tot aller verbazing nam hij de benoeming aan en ging rustig te Siboga wonen zonder zich met reizen in te laten.

Gedurende mijn verblijf in de Ommelanden van Siboga leed ik veel aan galkoorts en dysenterie. Het was voor mij een zeer zware tijd naar ziel en lichaam beide, want mijn betrekking bracht mee dat ik te Siboga veel met Europeanen, officieren en ambtenaren, in aanraking kwam, die zich weinig of in 't geheel niet om het Evangelie bekommerden. Toch greep ik iedere gelegenheid aan die mij geboden werd, om de Blijde Boodschap der zaligheid te verkondigen.

De rapat of gerechtszittingen leenden zich daartoe uitstekend. Ik moest mij hier evenwel van het Maleis bedienen, omdat ik bij zulke zittingen meestal met Mohammedanen en Chinezen te doen had.

22. MIJN EERSTE DIENSTREIS NAAR SILINDOENG.

Allerlei klachten van moorden en menseneten kwamen uit Silindoeng bij ons in. De Resident besloot de klagende vorsten recht te doen. Daartoe verleende hij mij de opdracht met enige invloedrijke Radja's uit Siboga en Ommelanden te trachten de strijdende partijen te verzoenen. In December 1858 ging ik met de bevriende Radja's, enige hunner onderdanen en politieagenten, samen ongeveer honderd man, op weg. Gebaande wegen en bruggen zouden wij niet vinden.

Tegen de avond van de eersten dag bereikten wij een dorp, niet ver van de plaats gelegen, waar mijn voorgangers opgegeten waren. Sedert die treurige gebeurtenis waren daar geen Europeanen geweest. De dorpsbewoners, vrezende, dat wij die gruweldaad kwamen wreken, vluchtten in de bossen en kwamen eerst terug, toen wij hen lieten weten, dat wij met vreedzame bedoelingen waren gekomen. De volgende dag bereikten wij de rivier Aek Reisan,

Mensen uit Silindoeng vertelden ons dat op de plaats van onze overtocht Munson en Lijman geslacht, gebraden en opgegeten waren door 80 Bataks uit vijf verschillende dorpen. "Maar," voegden zij er bij, "de bewoners dier dorpen zijn door de wraak van de goden der blanken getroffen, want ze zijn deels door vijanden geroofd of gedood,

deels in ellende omgekomen. Slechts een der deelnemers aan die slachting, een gewezen opperhoofd leeft nog."

Over de rivier, een snelvlietende bergstroom, was een stevige rottan gespannen en aan de oevers aan bomen gebonden. Een voor een moesten wij de rivier oversteken. Daartoe hielden wij ons met de handen aan de rottan vast om het hoofd boven water te houden en trokken ons door het water. De sterke Bataks bonden onze goederen in bundeltjes op hun hoofden en brachten ze op die wijze droog over.

In het dorp, waar wij de tweede nacht overnachtten, woonden, volgens hun eigen getuigenis, alleen brave mensen. Zij waren onschuldig als pasgeboren kindertjes.

Den derde dag bereikten wij de hut van de ouden menseneter, hierboven bedoeld. Hij was kreupel en bezat slechts één oog. Hij maakte in één woord een treurige indruk. Bij het zien van een blanke schrok hij erg, maar ik stelde hem gerust. Daarop vroeg ik hem, of hij werkelijk de enig overgebleven medeplichtige was van de moord op mijn voorgangers. Hij ontkende evenwel alle schuld, verzekerde, dat hij een braaf man was, maar dat slechte mensen hem veel onrecht aangedaan hadden. Onder zijn spreken was ik zijn hut binnengegaan, waarin ik een dubbelloops geweer zag hangen. Ik nam het op en zei: "Wel vriend, hier heb ik het geweer van een van mijn voorgangers. Zijn naam Lijman, staat er op."

Nu was ontkennen niet langer mogelijk. De menseneter viel dan ook door de mand en zei: "Ja, mijnheer, maar ik heb, het niet alleen gedaan." Het spreekt vanzelf, dat ik hem daarop de vergevende liefde des Heilands verkondigde. Mijn collega Nommensen heeft hem later ook nog bezocht.

Eindelijk kwamen wij uit de wildernis en bereikten de Dolok Martirbang. Van deze berg hadden wij plotseling een prachtig gezicht op de verrukkelijk schone vallei Silindoeng. Mijn volgelingen verkeerden ook onder de machtigen indruk van dit heerlijke plekje der aarde, waar wij o.a. 240 dorpen konden tellen.

23. SILINDOENG IN 1858.

Niet ten onrechte noemt Ds. Junghühn Silindoeng het land onder de landen. Helaas, dat de bevolking zo diep gezonken was.

Ik had twee politie agenten vooruit gezonden, om onze komst aan te kondigen. Weldra kwamen de Radjas, die onze hulp ingeroepen hadden, ons met groot gevolg tegemoet. Zij uitten hun blijdschap over onze komst door het afschieten van geweren en het maken van muziek. Het was een echt heidens leven. O, hoe wild en woest zagen die mensen er uit, die steeds op voet van oorlog met hun stamgenoten verkeerden. Hun rijstvelden lagen woest en hongersnood heerste overal.

Ik zal niet trachten ook slechts een klein gedeelte van de vele twistzaken, die voor ons gebracht werden, mee te deden. Dagelijks spraken wij recht, op een marktplaats, in de schaduw van een groten boom. Alle gevangenen, die voor speelschuld in de stok lagen, werden bevrijd. Soms moest ik tot strenge maatregelen de toevlucht nemen, om de halsstarrige en twistzieke heidenen klein te maken. Hoe moeilijk mijn taak ook was, toch was het voor mij een grote voldoening de gelegenheid te hebben, die diepgezonken menseneters het Evangelie te verkondigen en ... merkwaardig, mijn Mohammedaanse volgelingen werkten mij daarin niet tegen. Op de terugreis vertelden zij mij die welwillende houding aangenomen te hebben, om de Bataks de indruk te geven, dat wij het in alles eens waren, want dikwijls waren ze bang geweest, dat ons laatste uur geslagen had.

Onder de klagers uit Silindoeng waren enkelen, die een aanklacht indienden tegen

lieden uit Onankasang aan de weg naar Sigonpoelon. Omdat wij op onze terugreis door deze plaats moesten, stelden wij ze voor, ons te vergezellen. Te bestemder plaatse belegden wij, gelijk overal, een rechtszitting. Onder een lange omhaal van woorden vertelde een der klagers uit Silindoeng, dat een zijner broeders door de aangeklaagde was opgegeten. Deze deelde niet minder langdradig mee, dat voor drie geslachten iemand van zijn stam, een eerlijk, braaf man, door het district Si Pahoetar reisde. Zonder enige aanleiding had men hem aan een paal gebonden, geslacht en opgegeten. Voor enigen tijd was iemand uit datzelfde district door zijn dorp gereisd en natuurlijk had hij toen de dood van zijn voorvader gewroken en zei dan heel bedaard: wat wil mijnheer nu nog meer, had ik niet het volste recht? De klager bleef op dit verweer het antwoord niet schuldig en bewees overtuigend, dat de beklagde in alle opzichten schuldig was. Mijn meerechters spraken ook het schuldig uit en veroordeelden de beschuldigde tot het slachten van een buffel voor een verzoeningsmaal en het betalen van een som geld. Eerst weigerde hij in dit vonnis te berusten, maar toen ik dreigde hem met ons naar Siboga te nemen, betaalde hij de boete in ons bijzijn.

Van hier trokken wij over Pangaloan naar Siboga. Ik was zeer blijde mijn tocht volbracht te hebben en een verslag daarvan bij mijn chef te kunnen indienen.

Bij mijn terugkomst in de "peperbus" te Loemoet wilde ik een kist met mijn beste kleren verzetten. Maar o wee, de bodem bleef op de grond liggen. Tijdens mijn afwezigheid hadden de witte mieren een grote verwoesting aangericht. Nu, 47 jaar later, bezit ik nog boeken, die sporen vertonen van door die insecten aangetast te zijn. In de eerste maanden van 1859 kwam er tot mijn blijdschap, een vriendelijk heer, een oprecht Christen tevens, als secretaris te Siboga. Nu had ik weer iemand met wie ik, kon spreken over het heil onzer ziel.

17 Juli 1859 kwam een inlander mij te Batting Toeroe berichten, dat mijn huis te Loemoet bezocht was door twee Europeanen. Nieuwsgierig wie dat waren, ging ik zo spoedig mogelijk huiswaarts. Ongeveer een uur voor Loemoet ontmoette ik de bedoelde Europeanen, die zich aan mij voorstelden als de zendelingen Dammerboer en Betz. Wij waren zeer blij elkaar te ontmoeten. Ik was verlangend iets uit het vaderland te vernemen en nodigde ze dus uit met mij naar de "peperbus" terug te keren. Op mijn vraag, hoe ze het in mijn woning hadden gehad, antwoordden zij: "Heel goed. Uw jongen heeft ons flink verzorgd. De muskieten hebben ons evenwel het slapen belet." Toen ik thuis kwam, deed ik, alsof ik zeer boos was en zei tegen Dja Ogot: "Hoe komt ge er bij, vreemdelingen tijdens mijn afwezigheid in mijn huis op te nemen? Het konden wel eens dieven zijn." De jongen antwoordde lachend: "Nee, mijnheer, dat zijn geen vreemdelingen, dat zijn vrienden van u."

"Hoe weet ge dat, want ge hebt geen enkel woord met hen kunnen spreken?"

"Wel," zei hij, "de stof hunner broeken lijkt veel op de stof van uw broeken. Het moeten dus vrienden zijn."

"Ja, Dja Ogot," zei ik, "gij hebt gelijk het zijn vrienden."

Wij waren een paar dagen gezellig bij elkaar en spraken over vele vrienden en kennissen te Amsterdam, Ermelo en andere plaatsen. Daarna reisden wij gezamenlijk naar Siboga. Hier leerde ik ten huize van vriend Brouwer, de secretaris, zuster Betz en zendeling Koster kennen. Dja Ogot had ik ook meegenomen, want ik, wist, dat ik te Siboga gelegenheid zou, hebben hem via Padang naar Batavia te zenden. Hij was n.l. een jongen met veel aanleg, die ik zeer graag vooruit wilde helpen.. Daar mijn druk ambtenaarsleven mij niet toeliet hem extra-onderwijs, te geven, had ik per brief in Holland gevraagd, of er niet een zendingsvriend was, die een Batakjongen zou willen onderwijzen, opdat hij later als zendeling onder zijn volk zou kunnen arbeiden.

Broeder Koster, die ik te Siboga ontmoette, had mij destijds namens de heer A. Meijer, hoofdonderwijzer te Rotterdam geschreven, dat deze graag bereid was Dja Ogot op te nemen. Het was een liefelijke leiding Gods, dat Dja Ogot die vriendelijk, innige broeder Koster mocht leren kennen, voor hij op reis ging. Het viel mij zeer hard van de jongen afscheid te nemen. Zijn reis naar Padang en Batavia was zeer voorspoedig, maar hier werd hij ernstig ziek. Door Gods wonderbare leiding kwam hij onder behandeling van een geneesheer, bij wie ik te Padang Sidempoean had gelogeerd en die meermalen mijn gast te Sipirok was geweest. Eens schreef Dr. N. mij: "De lieve Dja Ogot heeft zware dysenterie en is zeer zwak. Ik vrees het ergste." Gode zij dank kon hij enige dagen later melden: "Dja Ogot is beterende - en God genas hem. Hij is in goede welstand te Rotterdam gekomen.

24. MIJN TWEEDE REIS NAAR HET ONAFHANKELIJKE GEBIED.

Tegen het einde van 1859 kwamen weer allerlei klachten uit Silindoeng en Pangariboean. Daarom kreeg ik in Februari 1860 de opdracht, andermaal daarheen te gaan. Ditmaal koos ik hoofden uit Ingkola en Sipirok om mij te vergezellen. Van hier uit reisden wij naar Si Mangoemban en trokken door de Aek, de grensrivier tussen Sipirok en Pangaloan naar Pangaloan. Aan de overzijde der rivier stond mijn oude vriend Amam Holing, mij met een groot gevolg op te wachten en ontving mij met muziek en vreugdeschoten. In zijn dorp werd een buffel te onzer eer geslacht en een feestmaal toeberaid. Na een paar dagen vervolgde ik mijn tocht over Sigonpoelon en Onankasang naar Silindoeng. Natuurlijk sprak ik, evenals op mijn eerste tocht, overal recht en verlostte vele gevangenen uit de stok.

Te Silindoeng waren twee hoofden, Ompon Mare en Ompoe Tjoboe in een hevige strijd gewikkeld. Aan weerszijden waren reeds vele vijanden gedood en opgegeten. Eerst wendde ik mij tot Ompoe (grootvader) Mare en vroeg hem, of hij naar vrede verlangde.

"Ja," luidde het antwoord. Daarop stelde ik hem voor op onzijdig gebied een bijeenkomst te houden met zijn tegenstander en te trachten door minnelijke schikking de twist bij te leggen. Maar nu slingerde, hij mij een vloed scheldwoorden naar het hoofd en zei alleen dan te willen verschijnen, zo hij toestemming ontving zijn tegenstander te slachten en te verslinden. Van deze woestaard trok ik met mijn gevolg naar Ompoe Tjoboe in de hoop hem in een mildere stemming aan te treffen dan zijn vijand. Maar ook deze hoop bleek ijdel. Ook hij was erg koppig en wilde slechts komen om Ompoe Mabe te verslinden. Dientengevolge heb ik deze strijd niet kunnen beslechten.

Met andere zaken ben ik gelukkiger geweest. Ditmaal ontving ik nog veel treuriger indruk van Silindoeng dan de vorige maal. Overal strijd; overal angst en onzekerheid; overal donker heidendom. Geen vrouw waagde het zonder gewapend geleide water of brandhout te halen. Mensenhandel werd op de afschuwelijkste wijze gedreven. Dobbelspel was de voornaamste oorzaak van veel ellende. Arme verblinden, die in hun waanwijsheid spreken van de gelukkige, onschuldige natuurkinderen, die gelukkig zijn in hun heidendom. Nee, zij zijn niet gelukkig, maar worden hun ganse leven bevangen door de vreze des doods.

Gode zij dank, dat nu de vallei Silindoeng bewoond wordt door duizenden Christenen, verenigd in geordende gemeenten, die niet alleen woningen voor de onderwijzers, maar ook scholen voor de kinderen hebben gesticht, die in vele kerken God loven en

prijzen. Nu geen strijd meer maar vrede. Nu kunnen de vrouwen en meisjes uren ver reizen zonder geleide. In plaats van de wilde muziek van 1860 klinken nu zondags kerkklok tonen door Silindoeng melodisch en zoet. Dat is een kostelijke, hartverblijdende vrucht der zending.

In later tijd zou te Pantjoer na Pitoe (Silindoeng) een kerk worden ingewijd. Bij deze plechtigheid was ik ook uitgenodigd. Onder de grote schaar zag ik Ompoe Mare en Ompoe Tjoboe broederlijk naast elkaar zitten. Met welgevallen zag ik hen aan en zei: "Zo is het beter dan vroeger." Stilzwijgend gaven zij elkaar de rechterhand en tot tranen geroerd zei Constantijn, de vroegere Ompoe Mare: "Ja, Toe an Goeroen ami (Mijnheer onze Meester), wat u vroeger niet kon bewerken met behulp van Radjas, politieagenten en wapenen heeft onze Heiland bewerkt door Zijn liefde."

Het leven der zendelingen is zo rijk aan afwisseling. Daar komen tijden gelijk Paulus zegt: "Van buiten strijd, van binnen vrees," waarin alles tegen ons schijnt te zijn, zodat men zou uitroepen: "Het is genoeg Heere, neem mijn ziel van mij."

Maar er komen ook tijden; waarin men reeds een voorsmaak ontvangt van het zalige hemelleven. Daarom geloof ik, dat de zendelingen de gelukkigste mensen ter wereld zijn.

Op de bijna bodemloze met diepe ravijnen doorsneden hoogvlakte van Sigottom en Pangariboean moest ik ook vaak bestraffend-vermanend optreden. Zo zag ik eens buiten het dorp Pangariboean enige spelers. Ik bestrafte ze en ried hen aan de rijstvelden te bewerken.

"Ja," zeiden enige vrouwen, en meisjes, die mij met ingenomenheid hadden aangehoord, "dat hebben wij ook vaak gezegd, maar zij luiëren en spelen liever."

Over Silantom en Lantjat kwam ik behouden te Sipirok aan, waar broeder en zuster Betz, die reeds meer dan drie maanden in een bijgebouw van mijn woning woonden, mij hartelijk verwelkomden. De gehele reis had ik blootsvoets moeten volbrengen. Van Sipirok ging ik te paard via Padang Sidempoean en Batang Toroe naar Loemoet. Beide dienstreizen hadden mij gelegenheid verschaft bekend te worden met de toestanden in liet land der onafhankelijke Bataks. Ik dank God, die mij het Evangelie aan zovele wilden heeft laten verkondigen.

25. SI MAIN (SPELER).

Enige maanden had ik reeds te Loemoet vertoeft, toen ik op een middag een jong mens op een tenger veulentje zonder zadel en toom de "Peperbus" voorbij zag rennen. Hoewel het beestje liep zo hard het kon, sloeg die jongen het uit alle macht. Ik riep meteen een agent en beval hem dat jongmens mee te delen, dat ik hem straffen zou, zo hij het weer wagen durfde het veulen zo onbarmhartig te slaan. Twee dagen later zat ik weer in de schaduw van het afdak van mijn woning. Een dorpling trad groetend naar mij toe en zei: "Mijnheer, Si Main laat u vragen, of hij bij u in dienst mag komen." "Ik ken hier geen Si Main. Wie is dat?" vroeg ik.

"Dat is die jongen, die voor twee dagen het paardje zo sloeg."

"O, is die het? Nee, iemand die zo onbarmhartig tegenover dieren is, kan ik niet gebruiken."

De man ging heen, maar spoedig kwam een tweede bode, zeggende: "Mijnheer, Si Main weet wel, dat u boos op hem is, maar hij zou toch graag bij u in dienst treden." Andermaal gaf ik een weigerend antwoord. Enige ogenblikken later kwam een derde bode met dezelfde boodschap als nummer twee. "Wat is dat vreemd," dacht ik bij mij

zelf. Moet ik zelf ook niet tegen God zeggen: "O genadige God en Vader, ik heb alles verbeurd, maar toch kom ik tot U met al mijn ellende? Gij weet wat maaksel ik ben." Ik dacht een ogenblik na en zei toen: "Laat St. Main maar eens komen."

Spoedig kwam een achttienjarige jongen met ongunstig uiterlijk, uitgemergeld van ellende met een reepje boomschors om zijn lendenen bij mij. Het was Si Main.

"Waarom hebt ge mij drie boodschappers gezonden?" vroeg ik.

"Ik ben geboren te Baros, enige dagreizen van hier," antwoordde hij. "Mijn ouders verlangen, dat ik evenals zij uit het heidendom zal overgaan naar het mohammedanisme. Ik heb evenwel gezien, dat het leven der mohammedaanse priesters veel losbandiger is dan dat van de heidense. Daarom heb ik gezegd veel liever heiden te willen blijven. Op raad van de priester heeft mijn vader mij daarna in het blok laten sluiten. Hij mishandelde mij met de mohammedanen op vreselijke wijze en zou mij hebben laten doodhongereren, als enkele vrienden mij 's nachts niet uit het blok hadden verlost. Sedert dwaal ik doelloos rond. Ik ben hier hij een Chinees terecht gekomen, maar ach, hij heeft geen medelijden met mij. Toen uw agent mij uw boodschap kwam overbrengen, dacht ik bij mij zelf, dat iemand, die medelijden met een paard heeft, zich ook wel over mij zou willen ontfermen."

Ik kon hem niet afwijzen en hield hem dus bij mij. Natuurlijk moest ik hem allereerst van kleding voorzien. Reeds geruime tijd hield ik 's morgens of 's avonds huisgodsdienstoefening met mijn bedienden. Ook Si Main nam daaraan deel en weldra bleek het, dat hij een belangstellend hoorder was, die telkens vroeg, wat hij niet begreep.

Ongeveer drie maanden na zijn komst lag ik aan galkoorts te bed. "Wel, mijnheer," zei Si Main tot mij, "zou ik mijn kameraden nu niet eens mogen vertellen, wat u ons verteld heeft?" Verbaasd en verheugd tevens gaf ik mijn toestemming. De derde avond was ik vrij van koorts. Si Main bevond zich met de bedienden in een zijvertrek, door een bamboewand van het mijn gescheiden. Ik was zeer nieuwsgierig naar zijn vertelling en luisterde scherp toe. Allereerst zond hij een innig gebed op, waarin hij ook zijn meester gedacht. Daarna zei hij: "Wel, kameraden, ik herinner mij, dat mijnheer ons van een verloren zoon verteld heeft. Wie weet nog wat van die verloren zoon?"

"Ik," zei er een.

"Nu wat weet ge?"

"Hij had een broeder," luidde het antwoord.

"Was dat een goede broeder?"

"Ja, ook," klonk het.

"Was de verloren zoon dan ook goed?"

"Ja," luidde het andermaal.

"Waarom was hij dan verloren? Was hij misschien in het bos gegaan om wierook of wat anders te zoeken, daarbij aan het dwalen geraakt en daarom verloren?"

"Nee," zei er een, "hij was van zijn vader weggelopen."

"Juist," antwoordde Si Main en daarna verhaalde hij de gelijkenis klaar en duidelijk.

"Wij zijn die verloren zoons," zei hij o.a. "Er is maar één God aan wie wij alles te danken hebben. Maar onze voorouders hebben Hem verlaten en hebben andere goden vereerd. Daardoor zijn wij allen arm en ellendig geworden en zijn wij nu in een vreemd land. Wie heeft medelijden met ons?"

"Niemand," zei een.

"Ja, toch één," klonk het van Si Mains lippen.

"O ja, onze Toeàn," klonk het nu.

"Ja," vervolgde Si Main, "de grootouders van onze Toeàn zijn vroeger ook dom

geweest. Ze waren arm en aanbaden vele goden. Later zijn gezanten van de enen, waren God tot hen gekomen en toen zijn ze wijs geworden en hebben met de verloren zoon gezegd: "Wij zullen weer naar onze ware Vader gaan en schuld belijden." Nu is onze mijnheer als gezant van de ene ware God tot ons gekomen met de boodschap, dat ook wij schuld moeten belijden, willen wij gelukkig worden."

Ik was getroffen door alles, wat ik gehoord had en dankte God er voor.

Si Main bleek niet alleen een helder verstand en sterk geheugen te bezitten, hij was weldra ook ervaren in de kookkunst, het wassen, strijken, in één woord in alles, wat in de huishouding verricht moet worden. Daarbij was hij eerlijk, zodat ik hem ook in geldelijke aangelegenheden mijn vertrouwen kon schenken. Tot de komst van mijn vrouw is hij steeds, mijn trouw huisverzorger gebleven.

Toen hij een maand of vier bij mij was, kwam hij eens bevende en sidderende thuis.

"Wat is er?" vroeg ik.

Eerst was hij niet in staat te antwoorden. Eindelijk kwam er hortend en stotend uit: "Ik was zo even bij de rivier en knielde achter een struik om te bidden. Opeens was het, of er iemand achter mij stond, die mij de hals dicht kneep. Ik ben meteen opgesprongen en verschrikt weggelopen."

"Hebt ge ook iemand gezien?"

"Nee, niemand," zei hij.

"O, dan is dat niets anders dan een list van de satan. Deze wil niet, dat gij bidt. Daarom heeft hij je schrik aangejaagd. Als er weer zo iets gebeurt, moet gij de Heiland aanroepen. Bij Hem is hulp en raad."

26. TERUG NAAR SIPIROK.

15 Maart 1860 vertrok ik voor dienstzaken naar Siboga. Hier trof ik zendeling C. Van Höfen aan, een der broeders, die ontkomen waren aan het vreselijk bloedbad in Mei 1859 door de Dajakkers op Borneo aangericht. Bij die gelegenheid waren vier zendelingen en drie zendingsvrouwen vermoord.

Ik reisde met broeder Van Höfen en mijn opvolger in de Ommelanden van Siboga, Controleur BR. over zee en ver volgens langs de Lornoetrivier naar Loemoet, waar ik het archief enz. aan de Controleur overdroeg. Te Toeka had ik hem in de nieuwe woning met zijn werkkring op de hoogte gebracht. Van Loemoet reisden collega Van Meen en ik te paard over Batang Toroe en Padang Sidempoean naar mijn oude standplaats. 49 Maart 1860 kwamen wij behouden te Sipirok aan.

27. IN DIENST DER RIJNSE ZENDING.

De arbeid der Rijnse zendelingen te Bandjirmasing op Zuid-Borneo was door de opstand der Dajakkers wreed verstoord. Daarom zocht het bestuur te Barmen een nieuw arbeidsveld voor zijn zendelingen. In die dagen kwam inspecteur Dr. Fabri te Amsterdam, waar hij in aanraking kwam met Dr. Van der Tuuk, die 7 jaar onder de Bataks had verkeerdt, hun taal uitstekend kende en reeds een paar Bijbelboeken in de Bataktaal had overgezet. Hij beschouwde die kennismaking als een vingerwijzing Gods en verzocht meteen zendeling Van Höfen te Bandjirmasing een inspectiereis naar Sumatras Westkust te ondernemen. Deze broeder was niet weinig verwonderd mij onder de Bataks aan te treffen en ontving met blijdschap de inlichtingen, welke ik hem over land en volk verstrekke.

Hij stelde mij voor in de dienst der Rijnse zending over te gaan, opdat de nieuw zendelingen zich bij mij konden aansluiten. Ik keurde zijn voorstel goed, mits mijn Hollandse vrienden er ook voor te vinden waren. Br. Van Höfen schreef een en ander naar Barmen: Inspecteur Fabri reisde na het ontvangen van dit rapport naar Amsterdam en Ermelo, om met mijn Hollandse vrienden over mijn overgang naar de Rijnse zending te spreken. Hij slaagde naar wens. De Broeders Betz en Dammerboer zouden met mij in dienst der Rijnse zending treden. Zending Dammerboer heeft evenwel bedankt en is door het Java-Comité aangenomen met de broeders Koster en Van Dalen.

Ik werd meteen door Barmen als geordend zending erkend. Enige jaren later is broeder Betz ook geordend.

Broeder en Zuster Betz, die reeds 4 maanden te Sipirok vertoefden, mijn pupillen en vele Sipirokkers waren zeer verblijd mij in goeden welstand te ontmoeten. Naar gewoonte hield ik iedere avond huisgodsdienstoefening met mijn bedienden en pupillen. Zondagsmorgens hield ik in de scholen te Sipirok en Baringen godsdienstoefening voor de volwassenen.

15 Juli 1860 kwam ook broeder Dammerboer van Siboga. Hij en broeder Betz bezochten geregeld mijn godsdienstige samenkomsten en tekenden dan vele woorden op wier betekenis zij mij later vroegen. Op deze wijze trachtten zij de taal te leren.

In Augustus 1860 had ik op de gebruikelijke wijze over Gods Woord gesproken. Even daarna kwam een vorstenzoon wenend terug, viel op zijn knieën en riep uit: *"Wat moet ik doen, opdat ik zalig worde?"* Mijn antwoord, luidde: "Geloof in de Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden." Van Si Main wist ik, dat deze de Heiland zocht, maar van deze vorstenzoon was het een onverwachte tijding. Daarom waren mijn collega's evenals ik innig verheugd. Wij knielden samen en smeekten God die prins de Geest der genade en der gebeden te geven, opdat hij het Woord Gods zou mogen aannemen als de lamp voor zijn voet en het licht op zijn pad.

30 September 1860 stierf een van mijn leerlingen des nachts om 12 uur aan de dysenterie. Daags te voren had dat meisje Si Damos, vreselijke pijnen. Dat was voor mij zeer zwaar geweest om aan te zien, want telkens had zij mij met smekende blik aangestaard, alsof zij mij wilde vragen haar te helpen.

Gedurende twee maanden woedden mazelen en dysenterie. Zuster Betz en broeder Koster, die ook bij mij was gekomen, leden veel aan dysenterie, maar beiden mochten door Gods goedheid herstellen. Gelukkig en blij woonden de broeders Dammerboer, Betz en Koster bij mij in.

Ik was zeer blij, dat zuster Betz de huishouding waarnam, want door mijn drukke correspondentie met mijn meisje, mijn familie, Ds. Witteveen, de Vrouwenvereniging te Amsterdam, meester Meijer en Dja Ogot te Rotterdam, Mr. D. Brouwer, de broeders J. J. Verhoef (op Noesalaut) en Schaafsma (in de Molukken), de zustervereniging te Ermelo enz. kon ik mijn huishouding zelf niet besturen, en niet te vergeten mijn werk als ambtenaar.

28. AARDBEVING.

16 Februari 1861 waren Dammerboer en ik alleen thuis.

Betz was te Sidempoean, waar zijn vrouw van haar eersteling bevallen was en Koster te Batavia om te trouwen. Plotseling voelden wij 's middags half zeven een hevige

schok, die vele huizen en schuren in elkaar deed storten, onze trap en ons huisraad stuk sloeg en ons huis met keuken onbewoonbaar maakte. De aarde was in beroering gelijk de golven der zee. Staan was niet mogelijk. Wij moesten op de grond blijven liggen, tot de hevigste schokken over waren, De bergen bewogen zich hier en daarheen. Wat gevoelden wij, groot in eigen oog, bij zo'n verschrikkelijk natuurverschijnsel onze nietigheid!

De Bataks vluchtten verschrikt uit hun huizen en vervulden de lucht met de wanhoopskreet: "Soehoel, soehoel, soehoel!" Zij geloven, dat de wereld gedragen wordt door een draak. Deze moet telkens oorlogen tegen vele vijanden. Hierdoor ontstaan de aardbevingen. Het gevaar is evenwel groot, dat hij door een messteek, waarbij het heft hem ook in het lichaam dringt, dodelijk gewond wordt. Om hiertegen te waken, roepen de arme heidenen gedurig: "Heft, heft, heft!" of in hun taal "Soehoel, soehoel, soehoel!"

Zodra de ergste schokken over waren, snelden wij, Dammerboer en ik, naar het dorp. De bruggen waren weggeslagen, zodat wij ditmaal door de riviertjes moesten waden. Wat een ellende aanschouwden wij! Overal radeloze mensen, huilend en klagend bij omgeworpen huizen en gebroken huisraad, ons smekend aanstarend, alsof wij in staat waren hulp te bieden.

Wij overnachtten in een hutje op de passar. De volgende dag betrokken wij tijdelijk de school, waar wij met onze leerlingen God dankten voor ons aller behoud en vervolgens spraken over de dood van Korach, Dathan en Abiram en over de stokbewaarder te Filippi.

Een der oude Banikpriesters kwam bij mij en zei vol ontroering: "Ik heb altoos gedacht, dat de aarde zwaar was, maar gisteren scheen ze zo licht als een veer."

Tot het laatst van Maart voelden wij gedurig lichte schokken.

29. EEN FEESTDAG TE SIPIROK.

31 Maart 1861 was het Paasfeest. Wij hadden die dag juichenstof niet alleen, omdat ook ons Pascha was geslacht, maar ook, omdat wij het eerste doopfeest in de Bataklanden zouden vieren.

Si Main en Si Pauker zouden na degelijke voorbereiding, ten aan hore van een schaar heidenen, waaronder zelfs koningen en priesters, belijdenis afleggen van hun geloof in de Christus Gods, die ook voor hun zonden was gestorven en tot hun rechtvaardigmaking opgewekt.

Met heldere stem en grote vrijmoedigheid antwoordden zij op mijn vraag, waarom zij geen heidenen bleven: "Wij geloven, dat het de dood is, stomme beelden te aanbidden en goden te vereren, die geen goden zijn." En toen ik vroeg: "Waarom wilt gij Christen worden?" klonk het: "Omdat wij geloven, dat het het leven is, de God des hemels en der aarde te dienen; die God, die ook ons het leven, de adem en alle dingen gegeven heeft en aan wie wij alles te danken hebben." Het was een waar genot de Bijbelkennis van die twee doopkandidaten te vernemen.

Eerst las ik in het Hollands het doopformulier voor kleine kinderen, stelde Br. en Zuster Biaz de gewone vragen en doopte daarna hun zoon Wilhelm.

Daarna doopte ik Si Main, die de naam Jacobus en Si Pauker, die de naam Simon Petrus gekozen had.

Deze plechtigheid maakte op vele heidenen een diepe indruk. Zelfs vorsten zaten eerbiedig te luisteren, Op hen was in de volle zin des woords van toepassing: "Welken het niet verkondigd was, zagen het en die het niet gehoord hadden, verstonden het,"

namelijk het lijden en sterven van onze Heiland, zijn opstanding en Hemelvaart en zijn grote daden hun stamgenoten bewezen. Het was een dag, waarin mijn ziel zich verheugde, want in deze eerstelingen aanschouwde ik de oogst, die volgen zou. Een Chinees spreekwoord zegt: "Die goed ziet, ziet ook het onzichtbare" en zo kon ik zeggen: "Die gelooft, ziet de Heiland als het licht der wereld heersen over de duistere heidenwereld." De tweeden Paasdag vierden wij het Heilig Avondmaal en sprak ik bij die gelegenheid over Jes. 52 vs. 13-15.

Welk een genade is het toch, verkondiger te mogen zijn van de blijde boodschap aan diepgezonken mensen.

Spoedig begon ik geregeld eens in de maand een zendingsbid-uur te houden.

30. BEZOEKEN IN DE DORPEN.

Bij lichte maan bezocht ik veel de omliggende dorpen, om daar het Evangelie te verkondigen. De broeders Betz en Dammerboer vergezelden mij dikwijls.

Eens was een medium overleden. In de plaats van het gestorven medium moest een ander worden aangewezen, door wie de geesten hun orakels zouden kunnen bekend maken. Bij die gelegenheid zou een feest, het pasampat, te Sipirok worden gevierd. Het nieuw medium, een jonge vrouw, spartelde aanvankelijk geruime tijd tegen, maar zij werd zo lang geplaagd en met wierook bedwelmd, dat ze zich ten slotte gewonnen gaf en begon te dansen. Nu was zij, naar men geloofde, onder de invloed van een geest.

Ik was van s avonds 8 tot half 12 niet in de gelegenheid een woord te spreken door de wilde, woeste muziek. Eindelijk kon ik het nieuwe medium wat vragen en gaf het volgende raadsel op: "Er zijn, die altijd gekleed zijn en altijd koud; die niet ophouden met eten en gedurig honger lijden; die gedurig drinken en toch dorsten." Niemand kon dit raadsel oplossen.

"Wel," zei ik, die mensen zijt gij, want niettegenstaande gij steeds beelden aanbidt en geesten vereert, blijft gij vol angst en beeft voor elke kleinigheid, alsof gij erg koud zijt en welke offers gij ook brengt, gij hebt geen rust en vrede." Daarna stelde ik hun de dienst van de Heiland voor als een liefelijke dienst, rust en vrede aanbrenghend.

Op zekere keer vroeg een heiden mij: "Och mijnheer, zeg nog eens de naam van Hem, die mijn schulden heeft betaald," "Toehan Jesoes," zei ik en eerbiedig groetende, zei hij: "Toehan Jesoes" (de Heere Jezus).

Een ander maal kwam ik in een dorp, waar een dankfeest voor de oogst werd gevierd. Op verlangen der schaar hurkte ik voor het medium en deed het verschillende vragen, die het zo goed mogelijk beantwoordde.

Eindelijk wist het zich niet meer te redden en riep uit: "Ik merk, dat gij wijzer zijt dan wij, de geesten, en daarom geven wij onze nakomelingen aan u over om ze te onderwijzen." Toen wendde ik mij tot de schaar en zei: "Hoort gij het? Uw voorvaderen hebben u aan mij overgegeven en nu raad ik u aan in die God te geloven, die hemel en aarde geschapen heeft en wie gij alles hebt te danken."

Een glans van vergenoegen lag op veler gelaat, toen de geesten hun domheid erkenden.

Ach, dat de verlossing uit Sion kwame en dat God Zijn Geest gave!

31. KOMST VAN BROEDER HEINE.

25 Augustus 1861 waren de broeders Dammerboer, Betz en ik in een dorp ten eten gevraagd. Terwijl wij daar in de schaduw van een boom zaten en ik het Evangelie verkondigde, kwam Jacobus ons op eens met een Europeaan bezoeken. Deze stelde zich aan ons voor als zendeling Heine van de Rijnse zending. Hij stelde mij een schrijven van Inspector Dr. Fabri ter hand. Broeder Heine was een fris, vriendelijk, vrolijk, lang en slank jong mens, geschikt om ieder voor zich in te nemen.

De volgende dag maakten br. Heine en ik een toertje naar Boengabondar. Op de thuisreis reden wij naast elkaar. Wij zagen elkaar in de wagen en zonder een woord te spreken reikten wij elkaar tot tranen geroerd de hand. Er was een verbond tussen ons gesloten voor tijd en eeuwigheid beide, gelijk weleer tussen David en Jonathan. Bij alle vrolijkheid was br. Heine teder van gemoed. Wij hebben veel met elkaar doorleefd op Sumatra en later ook in Zuid Rusland, zijn geboorteland, waar br. Heine toen predikant was. Die lieve broeder is reeds enige jaren thuis.

28 Augustus kwamen de broeders Koster en Van Dalen met echtgenoten. Br. Heine en ik waren ze een paar uur tegemoet gereden. De begroeting was aller-hartelijkst. Van Dalen bracht mij behalve vele groeten van vrienden en kennissen ook een portret van mijn meisje in diakonessenkleding. Ik tuurde wat ik kon, of ik dat korte, vriendelijke persoonkje, zoals ik haar 5 jaar vroeger gezien had, op dit portret kon herkennen. En ja, hoe meer ik tuurde, des te sprekender kwamen de trekken van haar gelaat te voorschijn. Ach, wat had zij al niet om mijnentwil geleden.

31 Augustus 1861 ging br. Heine naar Siboga terug om broeder en zuster Klammer af te halen.

32. SEPTEMBER 1861.

Het was zondag en juist vier jaar geleden, dat ik te Batavia geland was. Wat had mijn Heere en Zender mij in die tijd op allerlei wijze gezegend! Hoeveel duizenden Bataks had ik het Evangelie reeds mogen verkondigen!

Wij vierden die dag het H. Avondmaal. Acht Europeanen en onze beide Batakbroeders namen er aan deel. Ik sprak over het laatste Paasfeest van onze Heiland en de instelling van het Avondmaal, eerst in het Hollands, daarna in de Bataktaal. Het was een dag des heils en der zaligheid.

10 September bracht br. Heine collega Klammer en echtgenote te Sipirok. Allen woonden bij mij in al was het dan ook gedeeltelijk in bijgebouwen. Maar allen aten wij aan een tafel. Hoewel er nu vele lieve zusters, bij elkaar waren, was de verhouding niet altijd even lief. Nu kwam de een dan de andere zuster haar nood bij mij als huisheer klagen. Gewoonlijk zei ik: "Geduld, geduld, alles komt terecht." Soms beklagde ik de klaagster zo diep, dat ze onwillekeurig moest lachen.

Van alle personen, die toen te Sipirok bij mij vertoefden, leven nu nog slechts de broeders Dammerboer, Klammer en mijn persoon.

33. 7 OCTOBER 1861.

Op die dag hielden de Rijnse zendelingen te Sipirok n.l. Klammer, Heine, Betz en ik hun eerste conferentie. Het eerste punt van behandeling was, waar wij ons zouden vestigen. Op het plateau Sipirok konden wij niet allen blijven.

Betz was reeds begonnen met het stichten van een zendingspost te Boengabondar, een paar uur van Sipirok. Dammerboer, Koster en Van Dalen waren enige uren zuidwaarts getrokken naar Pargaroetan. Dr. Fabri had mij de toezegging gedaan, dat ik te Sipirok, de hoofdplaats mocht blijven. Klammer en Heine zouden dus noordelijk moeten trekken naar de onafhankelijke Bataks. Maar geen van beiden verstond iets van de taal. Daarbij hoopte Klammer weldra vader te worden. Ik was de enige, die taal, land en volk kende.

Daarom gevoelde ik het mijn roeping Sipirok aan Klammer af te staan en zelf als pionier naar het onafhankelijke gebied te gaan. Het was vooral met het oog op de komst van mijn bruid een zwaar offer voor mij het gezonde Sipirok te verlaten. (Inspecteur Dr. Fabri had mijn meisje reeds met het heerlijke, gezonde Sipirok geluk gewenst). Maar voelende dat het mijn roeping was de onafhankelijke Bataks het Evangelie te verkondigen, bracht ik dit offer zelfs tegen de raad van mijn Hollandse collega's.

16 November ontving ik op herhaalde aanvraag mijn ontslag uit de dienst van het Gouvernement. Van den Gouverneur te Padang had ik particuliere brieven ontvangen met het verzoek mijn aanvraag in te trekken. Ook ontving ik een gratificatie van f 500 voor de tijdelijke waarneming van het controleurschap van Siboga en Ommelanden.

23 November vertrokken Dammerboer, Van Dalen en Koster naar Pargaroetan. 25 November begaf Betz zich met vrouw en kind naar Boengabondar en 19 December gingen Klammer en echtgenote naar Padang Sidempoean, waar een militaire dokter was om de bevalling af te wachten.

20 December lazen broeder Heine en ik Ps. 121, knielden samen, vroegen onze Heere en Zender om genade op onze reis naar Toba en gingen daarna versterkt in de Heere op reis. Tot Singkam was onze reis op de eersten dag tamelijk voorspoedig. Wij konden zelfs van tijd tot tijd paardrijden. Maar van deze plaats zonden wij onze paarden naar Sipirok terug, omdat ik uit ervaring wist, dat wij onze tocht alleen blootsvoets berg op, bergaf, door rivieren en moerassen, waarin miljoenen bloedzuigers zich ophielden, zouden kunnen vervolgen.

Saloma spreekt van de bloedzuiger, die twee dochters heeft, welke maar één woord kennen: geeft! geeft! De bloedzuigers in de Bataklanden zeggen geen enkel woord, maar zuigen de reizigers het bloed af, zonder dat deze het bemerken. Ze hechten zich vast aan voeten en benen, ja zelfs aan de hals. O, hoe dikwijls heeft broeder Heine met medelijden vervuld uitgeroepen: "Arme bruid, arme bruid!" met het oog op dat bijna onbegaanbare pad, dat mijn aanstaande echtgenote meermalen zou moeten betreden.

Den tweede dag kwamen wij tot Aek na Bara, d. w. z. het rode water, waar hongersnood heerste. De 22ste December gingen wij van daar naar Pangaloan langs een moeilijk begaanbaar smal pad.

Wij moesten de Aek Poeli, die juist sterk gewassen was, doorwaden. Daardoor kostte het ons veel moeite onze bagage naar de overkant te krijgen. Maar met veel inspanning gelukte het.

Ama Ni Holing, Dja Moedo en nog enkele andere hoofden kwamen ons te Aek Saroella tegemoet. Om twee uur 's middags waren wij in het dorp van Ama Ni Holing. Wij maakten hem met het doel onzer komst bekend, maar als een echt diplomaat antwoordde hij niet veel op ons voorstel.

De volgende dag was het markt. De bewoners van die en van verder afgelegen plaatsen kwamen samen in de schaduw van grote lommerrijke bomen.

De handelsartikelen waren: rijst, maïs, zoete langwerpige aardappelen, waarvan de ranken en niet de vruchten geplant worden, verschillende groenten, horen, katjang, betel, kalk, zout, tabak, potten en pannen, klederen, dieren en dikwijls helaas! ook mensen.

De marktdagen waren ook gerechtsdagen. De koningen verenigden zich dan en zaten in een halve cirkel onder het lommer van een boom.

Hij, die enige klacht, een verzoek of een wens had, kocht een groot vat (bamboe) vol palmwijn, ging in zeer eerbiedige houding de rij der koningen (rechters) langs en gaf zwijgend elk een bekertje wijn. Dan nam een der oudsten van hen, meestal Kali Bonar, het woord en vroeg: "Wat heeft die palmwijn te zeggen?" Het antwoord werd zeer onderdanig gegeven, terwijl de spreker eerbiedig voor de koningen met de rechterhand wuifde. Het begon altijd: "De palmwijn zegt, enz." Meestal diende het om iemand te beschuldigen van gruwelen en onrechtvaardigheid, terwijl de spreker zich als een onschuldig en voortreffelijk mens voordeed.

Omdat wij een verzoek hadden te doen en we eren wilden, wier ere toekomt, liet ik door Jacobus, mijn eerst gedoopte Batak, ook aan de koningen palmwijn ronddelen. De oudste en voornaamste van hen heette Kali Bonar, een Maleise naam, die hem door de Padries gegeven was en die betekent: de ware, de oprechte Kali. In waarheid verdiende hij die naam niet, want hij was wellicht de sluwste en onrechtvaardigste van allen.

Deze vroeg ons: "Wel witogen! wat heeft die palmwijn ons te zeggen?"

Hierop was ik wel verplicht te antwoorden, omdat mijn collega de Bataktaal niet machtig was.

Ik zei dus, dat wij verzochten, in hun midden te mogen wonen, de mensen te onderwijzen, opdat zij gelukkig zouden kunnen worden en om medicijnen te geven aan de zieken.

Kali Bonar antwoordde, dat het laatste wel goed zou zijn, want dat bij hun dikwijls vele zieken waren. Het eerste was evenwel niet nodig, want hun voorouders en zij hadden het zonder blanke meesters gedaan en zij wilden bij hun oude gewoonten blijven.

Dit antwoord gaf tot een langdurig gesprek tussen hen en mij aanleiding. Eindelijk vroeg ik: "Zouden wij op een onbebouwd stuk grond een huis voor ons en een school voor uw kinderen mogen bouwen?" De oude Kali zei "Daar moeten wij koningen eerst samen eens over raadplegen."

"Het is mij wel," antwoordde ik, "maar wanneer horen wij de uitslag?"

"Over vier dagen, hier op de markt," zei hij.

"Goed! maar dan ook beslist?"

Aller antwoord was: "ja." Daarop verkondigde ik aan koningen en onderdanen het Evangelie. Aan vragen, zelfs aan strikvrage en tegenspreken ontbrak het niet.

Het ging mij op de markt als Paulus op de Areopagus, want toen ik hun sprak over de opstanding der doden, spotten sommigen en andere zeiden "wij zullen weer hiervan horen." Hand 17: 32.

Nu gingen wij naar Sigompoelan en waren van plan door te gaan naar Silindoeng, maar het bleek ons niet raadzaam dit te doen, omdat er een geweldige oorlog was uitgebroken en de mensen elkaar verslonden.

Te Sigompoelan bezochten wij verscheidene dorpen, overal medicijnen aan de zieken gevende en het Evangelie verkondigende.

Het dobbelen en spelen is de vurigste hartstocht der arme Bataks; omdat ik daartegen hen sterkste getuigde, had ik de vrouwen spoedig op mijn hand. "Ja, ja," zeiden zij,

"dat is goed; zeg het maar goed tegen onze mannen. Dat zij niet spelen maar werken moeten op het land om ons te helpen."

Eens was ik met vele heidenen te Pangaloan in het huis van Dia Moedo, die mij steeds bleef tegenspreken. Eindelijk zei zijn vrouw, een zeer verstandig en flink mens: "Wel, mannen! hebt gij ooit zulke goede woorden als van deze man gehoord? Ik niet. Hij zal alles betalen, wat hij gebruikt; bovendien wil hij onze kinderen onderwijzen en medicijnen geven aan onze zieken. Waarom zou men hem niet geloven? Ik zou wel wensen, dat zij beiden in ons land kwamen wonen."

Haar trotse man luisterde wel naar haar, maar vertrouwde ons niet. Dia Moedo ging later eens naar Padang Bolak om familie te bezoeken. Hij werd vriendelijk ontvangen, maar verraderlijk gevangen genomen met een paar volgelingen. Op zijn vraag aan de hoofdman, waarom hij hem gevangen had genomen, daar hij toch niets misdaan had, vroeg zijn tegenpartijder: "Hebt gij wel eens vis gevangen?"

"Jawel," was het antwoord. De hoofdman vroeg: "Had die vis u kwaad gedaan, immers niet? Welnu, ik heb nu ook vis gevangen en die komt niet vrij, tenzij er mij zoveel en zoveel buffels voor worden gegeven." Na vele maanden gevangenschap zijn de geëiste buffels door de vrouw tot losprijs betaald. Die vrouw is met haar kind later tot het Christendom overgegaan. Dat kind is nu een der voornaamste Christen-koningen in de vallei Pangaloan. Maar Dia Moedo is als heiden gestorven.

Na vier dagen waren wij weer op de markt. Wij vonden er vele mensen, maar van de dertig koningen slechts twee. Een van die was Ama Ni Holing. Op mijn vraag, waar de andere waren, was hun antwoord: "Wij weten het niet en wij zijn nog niet samen geweest om over uw verzoek te raadplegen " - Dit was een heidense list. Zij wilden ons geen antwoord geven, hopende, dat wij dan van ons voornemen zouden afzien. Ik deed dus aan Ama Ni Holing de besliste vraag: "Zou gij mij verbieden op een stuk van uw woeste gronden een huis, school enz. te bouwen?" Hij antwoordde: "Nee, want toen ik bij u te Sipirok mijn nood kwam klagen, hebt gij mij geholpen, daarom kan ik het u niet verbieden. Maar verlof geef ik u ook niet."

Dit laatste moest dienst doen als een schild tegenover zijn collega's. Nu kon hij altijd zeggen: "Ik heb hem geen vrijheid tot bouwen gegeven." Ik begreep dit en antwoordde daarom niets meer dan: "Goed."

Bij dit gesprek waren wij, gelijk de vorige keer, omringd van een grote schaar heidenen, aan welke ik nu het Evangelie verkondigde. Ik sprak over de liefde van de groten God, aan wie wij alles te danken hebben, over het geluk dergenen, die Hem dienen en over het eeuwige leven. Ama Ni Holing vroeg mij een nadere verklaring van het eeuwige leven en voegde er spottende bij: "voor mij is het eeuwige leven: rijkdom, eer, aanzien en een lang leven."

Daarop vroeg ik hem: Wat is voornamer, uw lichaam of uw kleding?"

Hij zei: "Mijn lichaam." Ik vroeg hem: "Wat is meer waard; uw ziel of uw lichaam?"

Hij antwoordde: "Mijn ziel."

Nu sprak ik: "Zie onze koning! nu meent u zeer wijs te zijn, maar is het eigenlijk niet dom, het mindere te zoeken en u over het meerdere, uw ziel, volstrekt niet te bekommeren? Naar het geloof van uw voorouders, van u en ook van ons, sterven de lichamen, maar de zielen blijven. En eens zullen ziel en lichaam weer verenigd worden. En die in dit leven het eeuwige leven zoeken bij de God des levens zullen in de toekomst gelukkig zijn."

Nu wierp hij woedend het hoofd achterover en zei met een honend lachend gezicht: "Ik weet van geen toekomst en wil er niet van horen. Ik weet alleen van dit leven." Dit zeggende liep hij kwaadaardig weg. Ik vergeet dat ogenblik nooit.

Later begreep ik de oorzaak van dit gedrag. Hij wilde dat de omstanders tot de andere koningen zouden zeggen: "Ama ni Holing is boos van die blanke mensen weggelopen."

De volgende dag hebben mijn collega Heine en ik aan de rivier Saroella een stuk grond afgebakend in de Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. Ik liet er enige lieden achter en gaf hun last, hout uit het bos te halen om er een kleine hut tot woning voor mij van te maken.

Daarna gingen wij terug naar Sipirok. Onze tekst voor die dag luidde: "Wij hebben hier geen blijvende stad, maar zoeken de toekomstige."

De Aek Poeli was nog sterker gezwollen dan enige dagen vroeger. Maar met Gods hulp en de goede diensten van Jacobus kwamen wij veilig aan de andere oever.

31 December kwamen, wij te Sipirok terug en dankten God voor Zijn genadige bescherming.

4 Januari 1862 gingen wij naar Boengabonolar om broeder en zuster Betz te bezoeken en de volgende dag naar Pargaroetan, waar ik een paar dagen bleef. Broeder Heine ging door naar Angkola om de familie Klammer te bezoeken, die 23 December was verblijd met de geboorte van een dochtertje. Een paar dagen later haalde ik Heine af en keerde met hem naar Sipirok terug om ons gereed te maken voor onze verhuizing naar Aek Saroella.

5 Februari 1862 ontving ik een, brief van Van Dalen, waarin hij mij meldde, dat broeder Dammerboer ernstig ziek was en sterk verlangde naar mijn komst. Meteen ging ik te paard op weg. Juist kwam daar de post van Padang Sidempoean aan en bracht, mij de blijde tijding, dat mijn bruid met zendeling Nommensen naar, Padang op reis zou gaan. Broeder Dammerboer was zeer zwak, maar de, koorts was afnemende en kwam gelukkig niet terug.

9 Februari doopte ik de oudsten zoon van broeder Koster, die de namen Daniël Jacob ontving.

11 Februari keerde ik naar Sipirok terug, waar ik van Jacobus die van Aek Saroella terug was gekomen, vernam, dat een van mijn leerlingen daar, Si Panambal, ernstig ziek geworden was. Na het nodige ingepakt te hebben, ging ik de volgende dag daarheen.

34. AEK SAROELLA.

13 Februari 1862 kwam ik op de plaats van mijn bestemming aan en vond de kranke ernstig ziek aan koorts en dysenterie. De Heere zegende de medicijnen, die ik de zieke gaf. Deze heeft evenwel langen tijd gesukkeld en is nimmer weer zo flink geworden als voorheen.

Toen broeder Heine en ik van ziek Saroella naar Sipirok teruggegaan waren, hadden wij enige mannen achtergelaten om een kleine hut voor ons te bouwen. Ik vond dat hutje bij mijn terugkomst gereed. Maar ach, ik kon er slechts in zitten en liggen. Het was te laag om er in te staan. Daarbij stikte ik er haast van de rook en werd dag en nacht gekweld door de muskieten. Spoedig liet ik een andere woning bouwen, 10 el

lang en 5 el breed, met drie kamertjes; een voor mij, een voor broeder Heine, die weldra komen zou en een voor onze baggage. Daartoe werden palen in de grond geslagen, wanden van gevlochten bamboe met rottan daaromheen gebonden en het dak met gras bedekt. De binnenmuren en deuren bestonden ook uit krandschap. Ik liet een venster tegen het zuiden maken in de richting van Sipirok om van tijd tot tijd uit te zien, of er ook iemand kwam. Rondom het gebouwtje was een afdak of galerij. Aan de achterzijde liet ik onder die galerij een bank met tafel van gespleten bamboe maken. Hier zou ik school houden.

Het kostte mij zeer veel moeite enige kinderen uit de dorpen te krijgen. Wat was ik gelukkig, toen ik er ten slotte enigen had.

Doch het was een korte vreugde. Op zekere dag bleven mijn scholieren weg. Ik wachtte van negen tot tien, elf uur. Helaas, niemand kwam. Welk een teleurstelling! Ik ging naar het dorp en ja ... daar waren mijn leerlingen druk aan het spelen.

"Waarom zijt ge niet op school gekomen?" vroeg ik.

"Onze vaders hebben het ons verboden," luidde hun antwoord.

Ik zocht de vaders op en vroeg: "Waarom hebt gij uw kinderen niet naar school gezonden?"

"We willen u niet rijk maken," zeiden zij.

"Hoezo?" was mijn vraag,

"Gij ontvangt over zee elke maand f 100 voor elk schoolkind. Wilt gij onze kinderen hebben, dan moet gij hun traktement geven."

"Hoe komt ge daaraan?"

"Dat hebben onze priesters verteld."

Nu begreep ik alles. De priesters hadden deze leugen rondgestrooid om ouders en kinderen verre van mij te houden. En dik had voor die kinderen door mijn pupillen nog wel katoenen broekjes laten maken, omdat ze geheel naakt bij mij gekomen waren. In de Bataklanden bewerkten destijds de vrouwen de rijstvelden en naaiden de mannen. Duizenden malen heb ik gezien, dat de mannen liepen te naaien met een kind in een doek op de rug en niet een door de vrouwen geweven kleed uit drie stukken aan de gordel bevestigd. Zij gebruikten daarvoor ruwe, eigengemaakte koperen naalden, hielden het kleed met de linkerhand vast en de naald recht vooruit of van zich af. Dat de steken op die wijze alles behalve netjes werden, is gemakkelijk na te gaan.

9 Maart was voor mij in dubbel opzicht een dag van vreugde. Ik kreeg toen n.l. bericht, dat mijn bruid 23 December 1861 met zendeling Nommensen met de Partinax op reis was gegaan en ook ontving ik goede berichten van meester A. Meijer uit Rotterdam over Dja Ogot, die er ook zelf een briefje bijgevoegd had.

Het was niet naar de zin der koningen, vooral niet van Kali Bonar, dat ik mij daar vestigde, daarom heeft hij met zijn medekoningen onder eedzwering een verbond gesloten, om het te verhinderen.

De eedzwering geschiedde aan de kant van de rivier Batang Toroe. Om de beurt zette ieder der dertig koningen, naar bevel van de priester Si Singa Ni Ani de rechtervoet op een groten steen en zeide: "Indien ik niet alles doe, wat in mijn vermogen is, om de witoog te verdrijven of te vermoorden, dan zullen ik en mijn nakomelingen in stenen veranderd worden."

Daarna hebben die vorsten twee personen benoemd, om mij te waarschuwen en als ik niet vluchtte, zouden zij in de nacht terug komen en mij vermoorden. De twee afgevaardigden waren de priester en Ama Ni Holing.

Die vorsten deden dus juist, wat er in Psalm 2 staat: "De koningen der aarde stellen

zich op en de vorsten beraadslagen samen tegen de Heere en tegen Zijn Gezalfde, zeggende: Laat ons Hun banden verscheuren en Hun touwen van ons werpen." Maar in de hemel luidde het: "Waarom woeden de heidenen en bedenken de volken ijdelheid? Kust de Zoon, opdat gij niet toorn en gij op de weg vergaat, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden. Welgelukzalig zijn allen, die op Hem vertrouwen."

God heeft aan velen dezer koningen en aan de priester dit laatste woord bevestigd. Zij zijn later Christenen geworden.

Toen die mannen op weg, waren om mij te waarschuwen, stootte de priester zijn voet aan een steen en struikelde. Hierin zag hij een bewijs, dat hun zaak niet recht was. De goden wilden het niet, dus keerden zij terug.

Het struikelen van die priester was dus het middel, dat onze God gebruikte, om het verbond van die dertig koningen te vernietigen. Zo blijft het steeds een heerlijke waarheid: "Wat Zijn liefde wil bewerken, ontzegt Hem Zijn vermogen niet."

Vele Bataks, mannen zowel als vrouwen, uit Pangaloan, Sigompoelon en Silindoeng kwamen nu dagelijks bij mij. Velen kwamen als oude kennissen van mijn vroegere dienststreizen mij bezoeken. De een zei bijv.: "Ik was ernstig ziek en gij hebt mij medicijn gegeven en toen was ik, spoedig weer gezond."

Een ander sprak: "Gij hebt mij in die strijdzaak geholpen."

Een derde zei weer: "Gij hebt mij gestraft, maar ik had het ook verdiend, want ik was schuldig."

Hoe bedrieglijk en onrechtvaardig de Bataks ook zijn in, hun leven, hebben zij toch grote eerbied voor recht en gerechtigheid.

Ik had nu gelegenheid velen het Evangelie te verkondigen.

In april kwam broeder Heine uit Sipirok bij mij. Hij bracht een orgeltje mee, dat hij meermalen met veel gevoel bespeelde., Natuurlijk was dit iets vreemds voor de woeste Bataks.

Alles wat voor het bouwen van een planken woning vereist wordt, hadden wij bij elkaar, maar tot ons leedwezen konden wij nergens een timmerman krijgen. Eindelijk kregen wij er een tegen f 2 per dag,

De meimaand was voor mij minder aangenaam, omdat ik niets, van de Partinax vernam en broeder Denninger, één der ontkomenen van de moord op Borneo te Padang mij schreef, dat op zee ontzettende stormen zouden gewoed hebben.

Eindelijk ontving ik de blijde tijding, dat de Partinax na een reis, van 142 dagen te Padang was aangekomen.

Mijn bruid schreef mij: "Geloofd en geprezen zij de Heere, Wiens hand ten goede over ons is geweest."

Verder deelde zij mij mee, dat zij spoedig met een ander schip naar Siboga hoopte te gaan. Van daar zou ik haar afhalen.

De 22sten juni 1862 begaf ik mij op reis, na met broeder Heine en de werklieden te hebben afgesproken het huis met grasriet te dekken. Twee Bataks vergezelden mij om mijn koffertje enz. te dragen.

Blootsvoets, berg op, berg af liep ik langs het slingerend pad door oerwouden, ravijnen en rivieren. In twee dagen liep ik van Pangaloan naar Siboga. Per brief had ik ons logies in Siboga geregeld. Mijn bruid bleef bij een kapitein, en ik bij een luitenant. Toen ik daar kwam, vertelde mijn gastheer mij, dat mijn bruid sedert de vorige middag mij wachtte op het schip in de haven. Ik zei hem: "Mijn koelies met mijn kleren zijn nog niet hier en ik kan toch niet in dit reiskostuum naar het schip gaan, met

een zonderlinge, wijde pantalon en een jasje dat eens wit was, maar op reis veelkleurig geworden is?"

O, zei mijn vriendelijke gastheer, "Ik heb nog burgerkleding, trek die aan." Ik volgde die raad, maar daar hij kleiner was dan ik, ging het nog al moeilijk en gevoelde ik mij niet behaaglijk in dat geleende pak.

In die tijd was het nog iets zeldzaams een groot schip in de haven van Siboga te zien. Daarom gingen ambtenaren, officieren en andere heren en dames met mij naar boord.

Daar ontmoetten mijn bruid en ik elkaar, maar wij stonden enige ogenblikken zwijgend tegenover elkaar, want ... wij kenden elkaar niet meer.

Het was dan ook meer dan zes jaar geleden, dat wij elkaar een paar malen even gezien en gesproken hadden ten huize van haar oom Ds. Witteveen, zonder te denken, dat wij die kennismaking, op Sumatra zouden voortzetten. In die jaren was zij zeer in haar voordeel veranderd. Zij was langer en, slanker geworden.

Ik daarentegen zag er zwak en ellendig uit door gedurige galkoorts en dysenterie. Mijn haar en baard hadden ietwat van de oerwouden. Eindelijk herkenden wij elkaar aan de ogen. Spoedig werden wij aan tafel geroepen. Na de maaltijd werden wij met de andere heren en dames naar het land geroeid. Nu moesten bruid en bruidegom voorop. De heren en dames volgden ons, en ik hoorde hen allerlei opmerkingen maken over het contrast tussen ons, natuurlijk alles in mijn nadeel. Gelukkig spraken zij Maleis, waardoor mijn bruid het niet verstond.

Vier weken waren wij te Siboga, voor wij burgerlijk konden trouwen. Van kerkelijke inzegening kon geen sprake zijn, omdat er geen predikant of zendeling was. Voortdurend dacht ik over de wijze, hoe mijn vrouw te Pangaloan zou komen. Het was van haar niet te vergen het te voet te doen, zoals ik het van Pangaloan naar Siboga gedaan had. Met een gewonen draagstoel of tandoe ging het ook niet, omdat er geen gebaande weg maar slechts een smal voetpad was, waarop twee mensen naast elkaar niet, gaan konden.

Nu liet ik te Siboga een kist maken, ongeveer 1,12 meter lang, 0,75 m. breed en 1,31 m hoog, aan de zijanten open, aan de einden met gaten, waardoor een lange bamboe gestoken kon worden als draagkolf, zodat de koelies voor en achter de kist konden lopen.

35. ONZE BRUILOFTSREIS.

Nadat wij 28 Juli 1862 getrouwd waren, begon onze bruiloftsreis. De eerste dag waren wij op een effen gebaande weg. Daar kon mijn vrouw van een draagstoel gebruik maken en kwamen wij goed vooruit. Twaalf dragers had ik voor haar gehuurd en bovendien nog, enige koelies voor de bagage. De kist werd ook meegenomen. Te Toeka vernachtten wij na de eerste dag in een controleurswoning, die in 1858 en 1859 door mij gebouwd was. Nu hoopte ik na twee dagen op de plaats onzer bestemming te zijn. De volgende morgen gingen wij reeds vroeg op reis en kwamen spoedig aan het eind van die goeden weg.

Nu zou de kist te pas komen. Zes Bataks namen de kist met mijn schat er in op de schouders. Het begin was zeer vrolijk, maar die vrolijkheid duurde niet lang.

Daar de Bataks klein zijn, hing de kist te laag en stootte dus dan eens tegen een steen rechts, dan weer links van het smalle pad. Dit gaf ontzettende schokken zowel aan de dragers als aan mijn vrouw. Het ergste was dit bij het klimmen en dalen in dit

bergachtig land. Bij het klimmen hing het hoofd van mijn vrouw dikwijls zo naar beneden, dat het niet uit te houden was, en het dicht begroeide bos maakte het onmogelijk de kist om te draaien. Zij moest dus dikwijls de kist verlaten, om blootsvoets te gaan door water en moerassen. Wij kwamen zeer weinig vooruit. Over een afstand, die ik in twee uren kon aflopen, hadden wij de gehele dag werk.

Zo kwamen wij aan het eind van de tweede dag in een klein Batakdorp, waar wij moesten overnachten.

De koning, een oude kennis van mij, gaf bevel een varkentje te vangen. Aan die wens werd dadelijk voldaan. De koning nam het zwarte, schreeuwende beest bij de vier poten beet, hield het mijn vrouw voor, en zei: "Naonma diho," d. w. z. "Dit is voor u." Mijn vrouw, die daar niets van verstond of begreep vroeg mij: "Wat zegt die man?"

Ik zei haar: "Dat is de koning en die wil je dat varken geven." Mijn vrouw, anders niet zo spoedig verlegen, zag mij nu wanhopig aan en zei: "Ik kan toch dat levende dier niet aannemen."

Ik riep Simon Petrus, een der twee eerst gedoopte Bataks, en zei hem: "Neem en slacht dit beestje." Dadelijk nam hij het, sneed de kop er af, maakte een groot vuur aan, hield het aan de poten vast, draaide het enige malen rond in de vlam, waardoor de haar er werden afgezengd, en sneed het in stukken. Mijn vrouw zei: "Daar kan ik niet van eten."

"Dat zou een grote belediging voor de koning zijn," antwoordde ik. Simon Petrus beval ik een stukje zonder huid voor ons apart te koken. De maaltijd was spoedig gereed, en wij hebben gegeten, ik zelf zeer smakelijk: ik had het in de laatste vijf jaren dikwijls minder gehad. Mijn vrouw at echter net tot verzadiging. Tot nachtverblijf wees de koning ons een klein huisje aan. Na de maaltijd kwamen de koning, zijn vrouwen andere aanzienlijken tot ons naar landsgebruik, en verontschuldigten zich, dat zij ons maar zo weinig konden aanbieden. Ik dankte hen voor de ons bewezen vriendelijkheid en verkondigde hun het Evangelie:

Na hun vertrek kwamen de koelies bij ons in de hut en deden zoals prof. Beets zingt van Ds. Niels Stockfleth met zijn Lappen en Finnen.

"Men strekt zich boogsgewijze neer,

"Gelijk gestopte worst;

"En elke Lap legt trouw en teder

"Het hoofd aan 's buurman borst."

Het duurde niet lang of men hoorde van de slapenden allerlei geluiden. Dit was het ergste niet, maar zij begonnen slapende hun gebogen ledematen uit te strekken en zo kregen wij nu rechts, dan links een duw of stomp. Toen de mensen tot rust waren gekomen, plaagden ons twee diersoorten. De ratten lieten zich horen en de wandluizen voelen. De eerste scheen krijgertje te spelen en de laatsten grote honger te hebben. Het was ontzettend.

De volgende morgen wekte ik de dragers reeds vroeg, om bij tijds op reis te gaan. Het dorp lag op een hoogte en nu moesten wij naar de rivier Sarimanggita afdalen langs een smal, kronkelende pad, dat door de in de nacht gevallen regen veel van een riviertje had. Van dragen was geen sprake. Wij moesten allen lopen terwijl ik mijn vrouw van stap tot stap ondersteunde. Na veel moeite kwamen wij aan de rivier. Maar hoe aan de overkant te komen? Een vlot kon niet gebruikt worden op een snelstromende bergrivier. Na lang beraad werd er besloten, dat mijn vrouw door twaalf koelies, in de kist op hun hoofden, er door zou worden gedragen. Van de een rots moesten zij springen op de andere, want het water tussen de rotsen was zeer diep.

Met Gods hulp kwamen wij zonder ongelukken aan de overzijde. Nu moesten wij weer een hoogte op naar het dorp Sarimanggita waar wij plaats vonden in een grote sopo of schuur. Zo eindigde de derde dag.

Wij waren nog niet lang daar, of de tijding kwam, dat twee Batak vorsten uit Pangaloan op weg waren om ons te ontmoeten en wel Ama Ni Holing en Lija Gading. Toen mijn vrouw dit hoorde, was zij niet weinig verlegen, om die majesteiten op waardige wijze te ontvangen en schikte, wat er te schikken was. Het duurde niet lang, of er kwamen vele Bataks de trappen op der zes voet hoge sopo en groetten ons. Ik was spoedig met hen in een drukgesprek. Mijn vrouw vroeg mij: "Komen die koningen spoedig?" "Wel", zei ik, "zij zijn reeds hier," en toonde haar, wie het waren. Zij was zeer teleurgesteld. Zij had zich voorgesteld, dat die koningen netter gekleed zouden zijn.

Dat was me die avond een drukte in het dorp met al die vreemdelingen. Ik kon daar aan velen het Evangelie brengen.

Den volgende morgen was ik reeds vroeg op de been om de koelies te roepen. Maar o, wat een ontdekking! Niet alleen deze, maar ook al de mannelijke inwoners waren weggelopen. De laatsten hebben natuurlijk gedacht: "Als de koelies weg zijn, moeten wij de Njonja dragen." Ik ging dit treurig nieuws in de sopo aan de beide koningen en mijn vrouw mededelen. De laatste zei "Dan gaan wij te voet." Ik antwoordde: Dat waag ik niet, want wij moeten dadelijk een glibberig pad afdalen, dan door een rivier, die gelukkig niet diep is, waar ik u dus wel door zou kunnen dragen. Maar vervolgens door een oerwoud over een hogen, steile berg, waarop men vaak twee stappen terug glijdt, als men er een vooruit wil doen."

Na wat gebruikt te hebben, moesten wij er toch toe besluiten, want onze bagagedragers waren te zwak om mijn vrouw te dragen. Wij gingen vooruit en de koningen met hun gevolg en dragers zouden achter ons aankomen. De heidenen weten nooit zich te haasten en wij waren hen daardoor verre vooruit.

Het ging alles goed, tot wij ongeveer een derde van de berg beklommen hadden. Daar zakte mijn vrouw bewusteloos in elkaar. Dat was een ogenblik in mijn leven om nimmer te vergeten. Ik zag opwaarts en riep tot onze God om hulp. Na een paar lange, bange uren kwamen de koningen en de dragers met de bagage. Het deed mij goed hun medelijdende gezichten te zien. Eindelijk kwam mijn vrouw weer bij. Maar wat nu? Nu zou het blijken, dat het waar blijft, wat het versje zegt:

*Is de nood zo hoog gerezen,
Dat gij nergens uitkomst ziet,
Nog hebt gij geen kwaad te vrezen,
God, uw God, verlaat u niet.*

Boven ons op de berg hoorden wij stemmen van mensen die naderden en spoedig bij ons waren. Onder hen waren sterke mannen; met enkelen van hen maakte ik vroeger reeds kennis. Zij waren op weg naar de kust om zout, tabak enz. als handelsartikelen te halen. Ik vertelde hun onze toestand en stelde hun voor mijn vrouw te dragen, maar daarvan wilden zij niets weten. Zij wilden naar Siboga om handel te drijven en veel te verdienen.

De ons begeleidende koningen hielpen ons nu. Met grote ernst en bewonderenswaardige welsprekendheid overtuigden zij hen, dat zij niet mochten weigeren. Zij konden mij en de Boroe Madam niet in de wildernis achterlaten. Die koningen

noemden mijn vrouw Boroe Madam (Boroe betekent dochter), omdat zij toen het Maleise woord Njonja nog niet kenden.

Eindelijk gaven die mannen toe. Maar wat zou hun loon zijn? Twaalf mannen eisten niet minder dan elk twaalf gulden, een onbeschaamde eis. Maar met de hulp van de verontwaardigden en welbespraakte Ama Ni Holing werden wij het eens. Ieder zou 8 gulden en een nieuw broek hebben. Dit was nog veel te veel, maar ik was in hun macht.

Toen zond ik hen naar het dorp om de kist te halen. Nadat wij lang gewacht hadden, kwamen zij terug, maar met de stoel. Die slimme lieden kenden het terrein en berekenden, dat mijn vrouw van die stoel maar zelden gebruik kon maken, en zij dus dikwijls van dragen vrij zouden zijn.

Het was bijna 12 uur voor wij onze reis konden, vervolgen. Wij hadden de bergtop nog niet bereikt, of het begon op zijn Indisch te regenen. Het was soms of het water met bakken uit de hemel geworpen werd. Gelukkig dat Ama Ni Holing bij ons was, die commandeerde: "Rechts! links! voorzichtig? glijdt niet uit, opdat de Boroe Madam niet valle!" En hij hield het gezelschap vrolijk.

Het werd half zes. Wij waren nog altijd in het bos ver van het naaste dorp verwijderd, en moesten dus daar overnachten. Dat was onze vierde reisdag.

Twee koelies, die onze kleren droegen; waren in het geheim vooruitgegaan en hebben op mijn zendingspost overnacht. Zij begrepen, dat wij geen dorp zouden bereiken, en dat er in het bos geen eten was. Daardoor hadden wij geen klederen dan die wij aan hadden en die waren natuurlijk door en door nat.

Gelukkig hadden wij rottan matten bij ons; die werden staande om de stoel gebonden, zodat er een soort van kamertje door gemaakt werd. Maar tegen de regen en het druipen der bomen waren wij niet beschut. 's Avonds half elf hield de regen op; toen gelukte het vuur te maken en droogden wij zoveel mogelijk de natte kledingstukken.

Ons gezelschap bestond uit ruim dertig man, n.l. de twee koningen met hun gevolg en wij met de twaalf dragers en de bagagedragende koelies. Allen hadden honger, en daar wij er niet op gerekend hadden in het bos te overnachten, hadden wij geen rijst meegenomen. Ik deelde dit bezwaar aan mijn vrouw mee en deze zei: "Ik heb nog twee wittebroodjes en een weinig boter van Siboga meegenomen, maar wat is dat onder zo velen?" Toen ik dit aan het gezelschap meedeelde, zei Simon Petrus vrolijk en opgeruimd: "Dit doet mij denken aan de Heere Jezus, die eens met nog veel meer mensen samen was, die ook honger hadden en verzadigd werden met een weinig brood en vis. Hij zal ook ons zegenen." Mijn vrouw deelde het broodje in zoveel stukjes als er personen waren.

Simon Petrus bad om een zegen en deelde het brood rond. Ieder at tevreden zijn klein stukje op en niemand murmurde.

Mijn vrouw moest die nacht in de stoel blijven zitten. Ik lag op een paar kistjes, omdat de grond doorweekt was. De trouwe Bewaarder Israëls hield over ons de wacht, zodat geen tijgers, slangen, schorpioenen of duizendpoten ons naderden.

Toen de dageraad aanbrak, was reeds alles in beweging. Maar toen mijn vrouw zich oprichtte, gaf zij een gil, die mij door merg en been ging. Door de ganse nacht in dezelfde houding met vochtige kleren aan gezeten te hebben, deden haar gewrichten, vooral bij de eerste beweging, haar onuitstaanbare pijnen. Met veel moeite ging zij nu te voet met ons, tot wij een uur later aan een grasvlakte kwamen, waar zij in de stoel kon gedragen worden. De morgenzon was, na die kille nacht zo verkwikkend, dat mijn

vrouw uitriep: "O, heerlijke zon!" Ik zei: "Nu zegt gij dit, maar 12 uur zult gij roepen: "O, schriklijk, schriklijk middaguur! De zon is gloed, het zand is vuur!"

Na het beklimmen van vele hoogten, het lopen langs diepe afgronden en over omgevallen boomstammen, kwamen wij om 12 uur op een kalen berg. Hoe naar beneden te komen?

Ik bond mijn vrouw een laken over de borst onder de armen door, bond aan de einden een lang touw en liet dat door twee Bataks vasthouden, die ons langzaam volgden. Ik hield haar aan de hand, en zo kwamen wij met Gods hulp in de vallei van Paggaran, en een uur later in het dorp met die naam aan. Wij hoopten daar nu spoedig een maaltijd te bekomen, maar hoorden met smart, dat er hongersnood was. Er was geen rijst. Gelukkig was de djagong, Turkse tarwe, zo goed als rijp. Ik kocht er een hoeveelheid van. Voor een klos, waarvoor ik anders twee centen gaf, moest ik nu een halve gulden betalen.

De koning van het dorp, een zeer vriendelijk man, nu reeds lang Christen, bracht ons als geschenk een kip en ongeveer een half pond rijst. Simon Petrus kookte de rijst en slachtte de kip, mijn vrouw had nog wat boter en braadde ze daarin. Wij gingen aan de maaltijd en nimmer heb ik zo smakelijk gegeten als van dit eerste door mijn vrouw gebraden kipje.

Ik hoopte die dag nog op mijn zendingspost te komen, maar het begon weer zo hevig te regenen, dat wij te Paggaran moesten overnachten. Zo eindigde de vijfde dag.

De volgende morgen moesten wij een zeer steile en door de regen zeer gladde berg beklimmen. Toen wij er bovenop waren, zagen wij een bekenden Batak ons tegemoet komen, dragende aan een drie el lange stok een paar levende kippen en een schild, waarop met grote letters geschreven was:

"Geschwister Van Asselt in Noth!", d. w. z. broeder en zuster Van Asselt in nood.

Ik had nl. kort geleden een bode naar mijn collega Heine gezonden met de boodschap dat wij niets te eten hadden en nu was dit zijn grappig antwoord.

Toen wij uit het gebergte in de vallei Pangaloan waren gekomen, kwam ons een andere Batak tegemoet en gaf ons pisang. Hoewel die niet van de beste soort was, smaakte ze ons toch.

Wij gingen langs de rivier Balang Toroe (beneden rivier) tot tegenover de marktplaats; daar moesten wij naar de overkant, waar een menigte Bataks ons stonden op te wachten, want zij hadden nog nooit blanke vrouwen gezien. Toen mijn vrouw al die mensen zag, vroeg zij mij, wat dat beduidde en vertelde ik haar dat die haar kwamen verwelkomen in de vallei van Pangaloan.

"Moeten wij dan de rivier over en hoe komen wij ginds? Er is geen brug, geen schuit of vlot," merkte zij op. "O, dat zal wel gaan," antwoordde ik.

Ik vroeg de beide ons begeleidende koningen mijn vrouw naar de overkant te brengen. Zij weigerden eerst en zeiden: "Wij nemen die verantwoordelijkheid niet op ons, want als zij mocht verdrinken, dan zouden wij als de schuldigen beschouwd worden."

"Ik vertrouw," zei ik, "dat, als gij er doorkomt, mijn vrouw er ook doorkomt."

Het door mij in hen getoonde vertrouwen deed hun blijkbaar genoeg, en zij zeiden: "Wij zullen het doen, maar onder voorwaarde, dat gij in onze nabijheid blijft om te zien, als er soms wat bijzonders gebeurt, dat wij niet te beschuldigen zijn."

Ik vertelde nu aan mijn vrouw, dat zij de eer zou hebben door twee vorsten naar de overkant gebracht te worden, waarbij de een haar aan de rechter-, de ander aan de linkerarm zou vasthouden. Ik raadde haar aan alleen de hoogst nodige kledingstukken aan te houden, omdat het zwaarder valt met vele klederen aan, door zulk een bergstroom te komen.

"O," riep zij angstig uit, dat kan ik niet doen; nu eist gij te veel van mij!" Zij zag mij daarbij zo smekend aan, dat ik diep medelijden met haar had, maar ik kon niet anders dan haar antwoorden, dat er geen ander middel en geen andere weg op was, of wij moesten hier, wie weet hoelang wachten tot het water gedaald was. Toen zei zij: "Nu dan, in Gods naam."

Onze kleren, die wij missen konden, pakten wij in kleine bundels, en de Bataks brachten die, al zwemmende, droog over. De beide vorsten bogen zich zeer nederig tot mijn vrouw over en zeiden: "Morsantabe hami di Boroe Madam na hoe tiop hami tanganmoe" (neem ons niet kwalijk, dat wij u aan de armen vatten). Zo ging zij de rivier in. Eerst kon zij lopen, maar op eens werd de rivier te diep. Ik riep tot de koningen: "Heft haar in de hoogte!" Dit deden zij en zwommen met de andere hand. Zo kwamen wij allen behouden over. Later noemde ik die plaats Beth-abara (overtocht).

In de nabijheid der rivier waren struiken. Op mijn aanraden liep mijn vrouw met spoed daarheen. Ik bond om die struiken een paar lakens. Daar binnen kon zij nu de droge kleren aandoen, die broeder Heine mij daar had toegezonden. Na korte tijd kwam zij heel eenvoudig, maar toch gekleed, bij ons.

Toen kwam broeder Heine, die op een betamende afstand had gewacht tot mijn vrouw gekleed was, ons begroeten. Hij verontschuldigde zich, dat hij zonder kousen en schoenen aan tot haar kwam, daar men in die streken altijd blootsvoets moest reizen. Wij waren nu op de markt, in de schaduw van hariara-bomen, omringd door een grote schaar inlanders, die elkaar hun oordeel over mijn vrouw meedeelden. Dit stil aan te horen was voor mij zeer belangwekkend. Zij vonden haar buitengewoon mooi, ja, sommigen zeiden dat zij geen gewoon mensenkind kon zijn, maar wel een dochter der goden.

De Bataks stellen zich hun drie voornaamste goden in de bovenwereld Batara Goeroe, Soripada en Mangaloboelan voor als getrouwd.

Mijn vrouw verstond het natuurlijk niet en vroeg mij nieuwsgierig, wat zij zeiden. Toen ik het haar vertelde, lachten wij er om en nu zeiden zij: "Ziet, zij spreken en lachen met elkander." Het is n.l. bij hen niet geoorloofd, dat jonggehuwden elkaar aanzien of samen spreken, waar andere mensen bij zijn. Zij moeten zich dan houden, alsof zij elkaar niet kennen. Velen houden dat vol, tot hun eerste kind geboren is.

Tot hiertoe hadden de koningen ons trouw geholpen. Van de markt af deed het Ama Ni Hatong, een eigenaardig grappige man, een soort paljas, die dadelijk mijn vrouw inanta (onze moeder) noemde.

Van de markt tot onze zendingspost was het pad beter en het terrein meer effen. Mijn vrouw kon dus in de stoel blijven zitten, en nu ging het onder de nieuwe commandant dikwijls op een draf, zodat broeder Heine en ik de dragers nauwelijks konden bijhouden.

Op dezelfde dag, 4 Augustus 1862, kwamen wij eindelijk te Aek Saroella aan. Ebenhaëzer. Tot hiertoe had de Heere ons geholpen.

Nadat wij een en ander geregeld hadden, zegende broeder Heine ons huwelijk in. Jacobus, Simon Petrus en mijn schoonvader in olieverb waren als getuigen aanwezig. Innig en teder sprak mijn collega over Hebr. 13 vs. 8: *JEZUS CHRISTUS is gisteren en heden dezelfde tot in eeuwigheid.*

Hoe mijn vrouw mijn keuken vond, heb ik reeds beschreven in "Vader en Zoon," bladzijde 7 en 8.

36. ZIEKTEN EN WEDERWAARDIGHEDEN.

De zesdaagse huwelijksreis met haar moeite en zorgen had mijn zenuwgestel zo geschokt, dat ik na een paar dagen ernstig ziek werd. Ik lag steeds buiten kennis en ijldde veel over de arme ziekelijke Si Panambal.

Op zekere nacht riep ik, gelijk mij later verteld is: "Breng mij in een hangmat naar de dokter te Padang Sidempoean."

De volgende morgen bond broeder Heine een paar lakens aan een langen bamboestok, bestelde dragers, legde mij in de geïmproviseerde hangmat en liet mij onder toezicht van Jacobus wegdragen. Maar nauwelijks was de stoet achter de eersten heuvel of mijn vrouw snelde de deur uit en zei tegen broeder Heine: "Ik volg mijn man. Ik zie hem anders wellicht niet meer. Hier houd ik het niet uit." Zij pakte een en ander in een valies, trok kousen en schoenen uit en ging mee. Een paar Bataks bewilligden er in haar bagage te dragen. Jacobus was door broeder Heine aangewezen op de dragers te letten en inzonderheid voor mij te zorgen.

Hoe de Bataks mij door de Aek Poeli en tegen de rotsachtige Si Mangoemban opgedragen hebben, weet ik niet.

Tegen de avond legden ze mij in een sopo (schuur). Daar kwam ik even tot bewustzijn, zag verbaasd rond en vroeg, waar ik was. Verwonderd vroeg ik mijn vrouw, die juist de trap opgeklommen was: "Hoe zijt gij hier gekomen?" Daarop greep ik met beide handen naar mijn hoofd en zei: "Het berst, het berst."

Onder het dragen had mijn hoofd dikwijls naar beneden gehangen en daardoor was het bloed te veel naar mijn hoofd gelopen.

De volgende dag werd de reis voortgezet. De koelies gingen met mij vooruit. Mijn vrouw en broeder Heine volgden. Bij het dalen van een berg scheurde de hangmat en viel ik op de grond.

Op dat ogenblik waren broeder Heine en mijn vrouw juist op de top van de berg en zagen mij dus vallen.

Ontzetting greep beiden aan. Zij dachten niet anders dan dat ik dood was en de koelies mij daarom op de grond geworpen hadden. Maar dichterbij komende, vernamen zij de reden van het ongeval. De hangmat werd met touwen, rottan en een Batakkleed vastgebonden en ik er opnieuw in gelegd. Zo bereikten we tegen de avond Singkam. Mijn vrouw was blootsvoets langs dezelfde weg gekomen, waarop collega Heine in December 1861 telkens uitgeroepen had: "Arme bruid! Arme bruid!"

Te Singkam werd de weg beter. Broeder Heine kon van hier te paard verder reizen en mijn vrouw kon van een draagstoel gebruik maken. Paard en stoel waren gezonden door broeder Klammer te Sipirok. De derden dag kwamen ze met mij aldaar aan. Wat was dat een reis voor mijn vrouw geweest. Bij de moeilijkheden en gevaren der reis had ze gedurig de zorg voor haar zieke man. Mijn vrouw moest te Sipirok blijven, want in Padang Sidempoean was toen niemand, die een Europeesche vrouw had en het was niet welvoegelijk, dat een Hollandse vrouw bij iemand logeerde, die met een inlandse vrouw leefde.

Den volgende dag werd ik in een draagstoel naar Padang Sidempoean gebracht. Ik werd in het Militair hospitaal aldaar opgenomen. De trouw broeder Heine had mij ook tot hiertoe vergezeld. Hij vroeg de dokter de volgende morgen hoe het met mij gesteld was. "Hoe het zal aflopen, weet ik niet," zei de geneesheer. "Hij heeft tyfus, scheurbuik, dysenterie en zwaar geschokte zenuwen."

Met 's Heeren hulp werkten de medicijnen heilzaam. Langzamerhand begon ik te herstellen. Na een maand was ik in staat naar Pargaroetan te rijden, waar mijn vrouw mij hartelijk verwelkomde.

De volgende dag gingen wij naar Sipirok, waar wij nog 14 dagen bleven vertoeven. Vele Sipirokkers wilden hun vroegere Toean en diens vrouw terugbrengen naar Aek Saroella, maar toen de controleur (een Roomse) van Padang Sidempoean dat vernam, verbood hij dit onder voorwendsel, dat mijn standplaats in het onafhankelijk gebied lag. Gedurende mijn 20-jarig verblijf in Indië is dit de enige vijandelijke daad geweest, die ik ondervonden heb van ambtenaren.

Toch wilden de Sipirokkers niet toelaten, dat mijn vrouw zou lopen. Tot Singkam kon ik paardrijden. Vandaar af werd nu eens mijn vrouw dan ik een eind gedragen en zo kwamen wij 15 oktober behouden te Aek Saroella terug.

*Veel wederwaardigheen,
Veel rampen zijn der vromen lot,
Maar uit die alle redt hen God:
Hij is hun heil alleen.*

Moeilijke tijden hebben wij te Aek Saroella doorgemaakt. Wij werden bezocht door ziekten van allerlei aard. Meer dan eens werden wij bestolen. Maar in deze zelfden tijd werden wij ook versterkt door de Engelenwacht, waarover ik later iets hoop mee te delen.

Terwijl broeder Heine te Sigompoelan zijn zendingspost gereed maakte, naderde onze planken woning haar voltooiing. 8 December 1862 konden wij ons huis inwijden. 400 Bataks, waaronder een 40-tal hoofden van Pangaloan en Sigompoelan waren bij deze plechtigheid tegenwoordig. Ik sprak bij die gelegenheid over Psalm 30, vervaardigd bij de inwijding van Davids huis en wel voornamelijk over deze woorden: "Want een ogenblik is er in Zijn toorn, maar een leven in Zijn goedgunstigheid: des avonds vernacht het geweest, maar des morgens is er gejuich." Ik verkondigde de schaar het Evangelie, vertelde waarom wij bijeen waren en verzocht hun de kinderen naar school te zenden. Een buffel werd geslacht en een feestmaal gebruikt.

Terwijl wij in Pangaloan feest vierden, kwam broeder Nommensen van Baros te Sigompoelan en een paar dagen later tot ons, nadat hij nog een zeer gevaarlijke overtocht over de rivier Batang Toroe had moeten maken.

Het water was zeer hoog. Van de hangbrug was maar een rottan meer (de andere waren stuk) enige ellen boven het water gespannen. Ik wachtte hem aan deze zijde af; nu riepen wij elkaar toe, hoe of op welke wijze hij zou kunnen overkomen. Eindelijk besloten wij, hij zou aan die rottan zich overtrekken. Dat ging zeer goed, tot hij in het midden kwam, want tot daartoe boog die rottan naar beneden. Maar toen die opwaarts ging, werd het bezwaarlijk. Eindelijk waren zijn armen zo moe, dat hij niet verder kon.

Daar hing hij boven de schuimende en kokende kolk, ontzettend voor hem en ons! Mij vasthoudende aan een tak, boog ik mij over, terwijl hij slingerende zijn been mij toewierp. Maar de afstand was te groot. Ik riep hem toe: "Blijf rustig!" en sneed een tak met een haak van de boom.

Gelukkig kreeg ik daarmee zijn benen en trok hem zo naar mij toe. Daar nu een groot deel van zijn zwaarte op die tak rustte, kon hij de handen weer verschuiven.

Eindelijk gelukte het mij, zelf door andere vastgehouden, zijn benen met mijn handen te bereiken. En boven het land zijnde, liet hij de rottan los en gleed door mijn armen op vaste bodem. Wat waren wij blijde die trouwe leidsman van mijn vrouw te mogen herbergen.

Op zekere morgen in Februari 1863 stierven al onze huisdieren: kat, hond en kippen en werd ik ongesteld. Na ongeveer een maand gesukkeld te hebben, zei ik tot mijn vrouw: "Ik moet eens naar Sipirok en daar enige dagen de frisse lucht genieten. Dat zal mij misschien goed doen. Ook heeft Jacobus mij verzocht te Sipirok een vrouw voor hem te zoeken."

Daar ik zeer zwak was, nam ik behalve Jacobus enige Bataks mee om mij door de Aek Poeli en bij het beklimmen der bergen te helpen. Nadat mijn vrouw alles voor de tocht in gereedheid gebracht had, trok ik 2 Maart 1863 kousen en schoenen uit en ging op reis. Pas was ik een uur onderweg, of ik stiet een teen van mijn linkervoet tegen een boomwortel, wat mij veel pijn veroorzaakte.

Door de Aek Poeli moest ik gesleept en hij het steile rotsgebergte opgetrokken worden. Zo voortsukkellende zette zich een bloedzuiger, zonder dat ik het merkte, op de pijnlijke plek van mijn voet. Toen ik het bespeurde, streek ik hem naar gewoonte met een scherp mesje af. Maar ach, wat zwol mijn voet ontzettend op en veroorzaakte die mij een pijn!

Eindelijk kwam ik; hoe weet ik zelf niet, te Boeloe Pajong, waar ik door een harde koorts overvallen werd. Ik scheurde een blaadje uit mijn zakboekje en verzocht broeder Klammer mij zijn paard te zenden. Vier en twintig lange uren, waarin ik de vreselijkste pijnen leed en door een legio wandluizen geplaagd werd, moest ik op het paard wachten, dat mij eindelijk te Sipirok bracht. Twintig dagen heb ik daar met een zieke voet gelegen. Mijn vrouw was in die tijd slechts met een paar van mijn leerlingen thuis. In die dagen kwamen er op een avond dieven bij haar. Zij meende iets te horen op de achtergalerij, nam de staande lamp en wilde naar buiten gaan, maar het was, of iemand haar terugduwde. Zij zette de lamp weer op tafel, maar menend, dat er misschien iemand was om medicijnen te halen, ging zij andermaal naar de deur, maar weer was het, of iemand haar terugduwde. Zij bleef nu in huis, maakte een brief voor mij af en beval zich aan in de hoede des Almachtigen. Toen zij de volgende morgen de deur opende, stond daar de lieve, kleine Si Pan en zei: "Ach Njonja, vannacht hebben dieven al het linnen gestolen." Overdag werd dit om de galerijen gehangen om de gloed der zon wat te keren en 's avonds werd het op stokken gewonden.

Tot haar schrik vond mijn vrouw op een tafeltje op de voorgalerij wat buskruit. Toen de dieven later opgespoord waren, bekenden zij het plan te hebben gekoesterd mijn vrouw te doden, als zij zich buiten gewaagd had. (Zie "Koning Salomo en Radja Gading" bladzij 27-32).

Een en ander hoorde ik te Sipirok, toen ik zo ziek was, dat ik niet staan kon. Wat een toestand voor mijn vrouw en mij! Ja, op ons was van toepassing, wat Dr. J. H. Gunning J.Zn. in later dagen zong:

Ga niet alleen door 't leven;

Die last is u te zwaar enz.

Als de Machtige Jakobs ons niet ondersteund had, wat zou er van ons geworden zijn?

29 Maart kwam ik eindelijk weer thuis. Gode zij dank was mijn vrouw goed gezond en was zij daardoor in staat mij te verzorgen.

Hier heb ik nog zes weken met mijn voet in het kussen gezeten en onuitsprekelijke pijnen geleden. Het was soms of mijn gehele lichaam met priemen doorstoken werd. Onbegrijpelijk veel kwade stoffen kwamen uit mijn voet; gelukkig had ik een verbazende honger. Dag en nacht kon ik eten en dat is mijn behoud geweest. Want waar zulk een afvoer was, was grote toevoer noodzakelijk. Ik zag er uit als een

geraamte. Maar langzamerhand herstelde ik toch.
Zoals later uitkwam, was de oorzaak dezer ziekte een vergiftiging.

37. EEN AARDBEVING TE AEK SAROELLA.

In het begin van April werd broeder Heine te Sigompoelan zwaar ziek. Enige Bataks droegen hem naar ons. Veertien dagen lag hij met hevige koorts in bed. Ik lag in de ene kamer en mijn collega in de andere. Mijn vrouw had het zo druk met onze verpleging, dat zij in veertien dagen niet uit de kleren en te bed is geweest.

1 Mei was broeder Heine in staat op de voorgalerij te komen. Ik kwam hem daar, op mijn vrouw leunende, opzoeken. Wij dachten nu eens gezellig met elkaar te kunnen theedrinken, toen plotseling een geweldige aardbeving ons huis deed schudden en kraken. Kasten werden omvergeworpen; alles, wat breekbaar was, werd stukgeslagen. Het was alsof de aarde zou vergaan. In minder dan geen tijd waren wij ons huis ontvlucht.

Vlak bij ons scheurde de aarde en stegen blauwe zwaveldampen op. Plotseling hoorden wij boven ons een verschrikkelijk leven. Een bergafstorting had in de nabijzijnde rivier plaats gehad. Op eens was de bedding geheel droog geworden. Maar voor de ontstane dam wies het water ongeveer een uur, voor het in staat was zich een doortocht te banen. Het was een verschrikkelijk gezicht opeens de stroom te zien doorbreken, zand, brokken steen en bomen meesleurend in zijn woeste vaart. 130 Schokken hebben wij in die nacht gevoeld. In ons huis konden wij onmogelijk vertoeven. Het was scheef geslagen. Geen deur of venster kon open of dicht gemaakt worden. Gelukkig had onze vroegere verblijfplaats niet zo veel geleden. Wij konden ze daarom die nacht en de volgende dagen betrekken.

Toen wij de volgende dag ons planken huis binnentraden, zagen wij, dat vele voorwerpen, welke mijn vrouw als een goede huisvrouw uit Neerland meegebracht had, vernield waren. Tot overmaat van ramp waren verschillende medicijnen in het zoutvat gelopen. Zo volgde de ene ramp de andere. Mijn vrouw kon het niet langer uithouden. Zij gaf veel bloed op, kreeg harde koorts en was doodsbenauwd.

Nu moesten broeder Heine en ik, hoewel nog patiënten, haar verzorgen. De Vader van alle barmhartigheid hoorde onze smekingen en genas haar spoedig. Ja, bij onze God is hulp en raad en bij Hem zijn uitkomsten zelfs tegen de dood.

38. REIS NAAR SILINDOENG EN SIPOHOLON.

Eindelijk was mijn voet geheel hersteld. Ook broeder Heine en mijn vrouw mochten zich weer in een goede gezondheid verheugen. Daarom besloten collega Heine en ik een reis te ondernemen naar Silindoeng en Sipoholon.

10 Juni gingen wij op weg. Met opzet koos ik, een pad, dat ons naar dezelfde plek leidde, waar ik in 1858 zulk een overweldigende indruk van de Silindoengse vallei had ontvangen. Veel had ik mijn collega van het natuurschoon der vallei meegedeeld, maar toen hij ze eindelijk beneden zich zag liggen, riep hij onder de machtigen indruk van dit panorama uit: "Nee Van Asselt, de helft hebt gij mij niet aangezegd! Een paradijs Gods!"

"Ja," zei ik met een bedroefd hart, "maar ook een land vol woningen van geweld." En voor wij verder gingen, bogen wij onze knieën en smeekten onze Heiland, velen in de vallei bekering ten leven te geven. Broeder Heine bad in het Duits, ik in de Bataktaal,

omdat Jacobus en andere Bataks ons vergezelden.

De Heere maakte onze reis voorspoedig. Zonder moeite kwamen wij te Sipoholon, waar wij iemand uit Toba ontmoetten, die de familie van Dja Ogot kende. Zijn vader was in de strijd gesneuveld, zijn moeder en broeders waren als slaven naar de Oostkust verkocht en zijn zuster was getrouwd.

De 14e juni kwamen wij behouden te Sigompoelon aan. Bij Onan Kasang trapte broeder Heine met zijn blote voeten bijna op een zeer vergiftige slang. Hij liep voor mij uit. Ik zag het gevaar en gaf onmiddellijk een gil. Vlug sprong mijn collega toen over de slang heen.

Op 23 juni, mijn geboortedag, ontvingen wij bezoek van de broeders Klammer, Dammerboer en Van Dalen. Na een paar dagen vertrokken ze naar Sigompoelon. Klammer en Van Dalen gingen weldra naar Sipirok terug, maar Dammerboer moest door ziekte drie maanden bij ons blijven.

In juli heb ik het boekje "Dja Ogot" in de Bataktaal vertaald.

39. SCHOOL EN KERK TE AEK SAROELLA.

14 September opende ik een schooltje op een 200 voet hoge heuvel achter ons huis. Aanvankelijk namen slechts mijn pupillen Si Panambal, Si Djondoeck en Si Diman en iemand uit een naburig dorp aan de lessen deel. Langzamerhand kwamen er enkele leerlingen bij.

Op zekere morgen bleven allen plotseling weg, niettegenstaande mijn vrouw ze elk een nieuw broek had gegeven. Ik ging ze meteen opzoeken en naar de reden van hun wegblijven vragen. De een zei: "Mijn vader heeft mijn broek in gebruik en nu schaam ik mij te komen." Een ander zei: "Mijn broeder heeft mijn broek gestolen." En een paar ouders zeiden met bedenkelijke gezichten: "O, nu weten wij, waarom gij onze kinderen wilt hebben." "Waarom dan?" vroeg ik.

"Als gij het vertrouwen onzer kinderen hebt, wilt gij ze naar uw land zenden, opdat ze daar opgegeten worden."

Dit laatste was weer een verzinsel der priesters.

Het schooltje moest natuurlijk ook voor kerk dienen.

De arme heidenen kenden geen zondag. Om hen aan de rustdag te herinneren, liet ik geregeld elke zondagmorgen de vaderlandse driekleur wapperen. Als de Bataks de vlag zagen, wisten zij, dat we zondag vierden.

Een zondagmorgen zond ik Jacobus en Si Padi naar verschillende dorpen om de mensen uit te nodigen mooie geschiedenissen te horen vertellen. Vele families, mannen, vrouwen en kinderen, gaven aan die uitnodiging gehoor en kwamen met lansen, geweren, sabels en messen gewapend bij ons. In die dagen durfde men het niet wagen ongewapend van het ene dorp naar het andere te gaan.

Soms was het zeer moeilijk de nodige orde en rust te verkrijgen. Zij wilden bijv. de wapenen niet afgeven, of ik moest plechtig beloven, dat geen vijand hen kwaad zou doen, zolang zij in school waren. Stonden de wapenen eindelijk in een hoek dan had ik veel last van het tieren en schreeuwen van vechtende kinderen of het blaffen van honden. Soms duurde het meer dan een uur voor ik kon optreden. Meermalen moest ik onder het vertellen antwoorden op vragen, welke mij gesteld werden.

Eens sprak ik over: "Zalig zijn zij die treuren, want zij zullen getroost worden."

Eensklaps riep een oud man: "Dat is een leugen. Niet die huilen, maar die lachen zijn

gelukkig!" Ik wist dat hij twee volwassen zoons had en daarom zei ik: "Wel grootvader, als gij `s morgens tot uw zoons zegt: "Jongens, gij moet heden ijverig in ons rijstveld werken, dan zult gij zeer verdrietig zijn als gij `s avonds verneemt, dat zij niets anders hebben gedaan dan spelen en dobbelen. Veronderstel nu, dat een uwer zoons lacht, als gij hem berispt, en de ander treurt en beterschap belooft. Zeg mij, grootvader, wie is dan de gelukkige van hun beiden?"

.... Ja als gij het zo meent," luidde het antwoord op langdradige toon.

"Ja, vriend," zei ik, "zo meen ik het, want wij zijn allen ongehoorzaam geweest tegen de eersten waren God, die ons zeer liefheeft. Iemand, die nu bedroefd is over het kwade dat hij bedreven heeft tegen God en Hem vergeving smeekt, is gelukkig."

Zelden ging een godsdienstoefening zonder enige stoornis voorbij. Op een zondag sprak ik over de liefde van de Heiland. Plotseling vloegen allen op en riepen: "Oelok dar i! oelok dar i!" d.w.z. een vergiftige slang, een vergiftige slang! Werkelijk schuifelde zo'n beest tussen de hoorders. Natuurlijk was de aandacht weg.

Zo gingen wij onder voor- en tegenspoed vooruit en hadden steeds goede moed, omdat onze Heiland dezelfde weg had moeten bewandelen. Door lijden tot heerlijkheid!

In 1863 vierden wij het Kerstfeest met broeder Nommensen en 15 Bataks. Allen waren rondom een kerstboom geschaard, zeker de eerste, die in de Bataklanden gezien is. En Hij, die gekomen is als de heerlijkheid van Zijn volk Israël en het Licht tot verlichting der heidenen, was zegenend in ons midden.

40. 1864. ONZE VERHUIZING NAAR PANGALOAN.

In overleg met de broeders Heine en Nommensen besloten wij Aek Saroella te verlaten. Door de aardbeving was ons huis bijna onbewoonbaar geworden. Bij ervaring wisten wij dat het te Aek Saroella zeer ongezond was. Daarbij woonde de bevolking te ver van ons af. Nu is deze plaats sterker bevolkt en bestaat er een filiaalgemeente onder een Pandita Batak. Maar waar zouden wij ons neerzetten? Een geschikte plaats was mogelijk te vinden. Eindelijk vonden wij met bovengenoemde collega's een voor ons doel geschikte plaats aan de overzijde der Batang Toroe, ruim een uur van onze woonplaats.

Daar de Bataks ons reeds meer genegen waren dan vroeger, konden wij daar spoedig een houten loods met kamertje timmeren, waarin wij onze intrek namen. Aanvankelijk moest ik elke dag tweemaal heen en terug door de rivieren Batang Toroe en Aek Saroella, wat zeer afmattend was. Daarom verhuisden wij zo spoedig mogelijk, 25 Jan. 1864 naar Pangaloan. Simon Petrus was met broeder Betz naar Boengabondar vertrokken en had daar voortaan zijn tehuis. Jacobus was Radja Pontas Obadja gaan vergezellen naar Silindoeng. Si Padi bleef de rechterhand van mijn vrouw in de huishouding. Toen wij onze nieuwe zendingspost betrokken hadden, moest de oude bewaakt worden. Op Si Padi konden wij ons verlaten. Derhalve kreeg hij de opdracht met een vriendje, Si Dionggoek, ons vroeger huis te bewaken. Maanden duurde het, voor alles uit het oude naar het nieuw huis was overgebracht en in al die tijd werd ons niets ontstolen.

Aan de Batang Toroe woei vooral `s nachts een frisse wind. Zolang onze woning nog niet gereed was, hadden wij nog al last van die scherpe wind. Vooral mijn vrouw vond het ongezellig; omdat zij in het begin in een open loods moest wassen en koken. Te Aek Saroella hadden wij geen last van wind gehad, maar juist daardoor was het er zo ongezond.

Wij maten ons erf af 80 bij 90 pas en lieten er een wal om maken, die ons f 60 kostte. Een rottan brug over de rivier kostte ons f 30. Door de vele uitgaven van de laatste tijd was het met onze kas zo slecht gesteld, dat wij maanden lang geen vlees konden krijgen. Wij leefden in de vollen zin des woords als Kolft en zijn vrienden van rijst en groenten, werkten van `s morgens vroeg tot `s avonds laat als koelies en waren er gezond bij.

De 4den Mei hadden wij een huisje van gevlochten bamboe gereed, gelijk aan dat, waarin ik mijn bruid te Aek Saroella had ontvangen. Wat waren wij gelukkig, toen wij dit konden betrekken. Onze planten, klapper-, pisang- en vruchtbomen hadden wij reeds overgebracht. Elke dag was ik te Aek Saroella bij het uitgraven en verzenden tegenwoordig. Mijn vrouw ontving alles in onze nieuw woonplaats.

Intussen hadden wij f 300 schulden gemaakt. (Voor ons heb ik nooit om geld gevraagd). In deze nood klaagden wij onze omstandigheden aan Hem, bij Wie hulp en raad is. En ziet, op een zondagmiddag bracht iemand ons een dienstbrief van de controleur van Padang Sidempoean, waarin hij meldde f 330 voor ons in zijn bezit te hebben. Vanwaar kwam dit geld?

Toen ik nog te Sipirok was, had ik eens f 110.- aan een Batak geleend. De controleur, die vernomen had, dat deze Batak een erfenis ontvangen had, had dat geld weten terug te krijgen. De overblijvende f 220 was huishuur, waarop ik als ambtenaar indertijd aanspraak had mogen maken. De lezer zal zich ongetwijfeld nog herinneren, dat ik na de eerste aardbeving te Sipirok tijdelijk een noodhulp-woning had betrokken.

Welk een uitkomst verschaftte ons die f 330. Wij dankten God.

Eindelijk waren wij zover, dat wij de planken woning te Aek Saroella konden afbreken. Elke draadnagel moest met een beitel doorgesneden worden, om te voorkomen, dat de planken stuk gingen. Natuurlijk was dit werk veel zwaarder dan het aanspijkeren. Maar met Gods hulp, droog weer en gewillige koelies was alles binnen acht dagen overgebracht. Een zwaar pak was ons nu van het hart. In oktober brachten wij tenslotte het schooltje over.

Op Zondag 23 oktober hielden wij er voor het eerst een godsdienstoefening in.

25 Oktober begonnen wij onze school met 9 leerlingen, welk getal spoedig tot 16 klom en voor de grotere lieden ook een avondschool.

Maar hoe licht te krijgen?

In de bossen groeien grote Toesam bomen, een soort den, waarvan het hout veel terpentijn bevat en voor niets anders als brandhout gebruikt wordt. Daarom is dat hout, dat aan splinters gespleten wordt, in de Batakhuisen tot verlichting veel in gebruik. Nu moest ook ik mijn toevlucht daartoe nemen.

Schooltafels en banken had ik reeds gemaakt. En zo zaten mijn leerlingen, in hun linkerhand de vlamme Toesam houdend en met de rechterhand schrijvende.

Dat was dus wel een behelpen!

Nadat ik in Holland schoollampen gevraagd had en die na vele maanden kwamen, was het een grote vreugde.

Destijds konden wij ook reeds petroleum in Siboga bekomen. Het draagloon alleen van 12 flessen kostte mij f 2,50.

Maar nu was het ook iets wonderbaars. Naar de mening van vele Bataks brandden er zonnen in onze school.

Te Aek Saroella ontvingen wij veel bezoek, maar hier in het centrum van een dichte bevolking en dicht bij de marktplaats hadden wij het meermalen van 's morgens zes tot 's avonds zes zo druk, dat wij bijna geen tijd hadden voor eten of drinken. Dikwijls moesten mijn vrouw en ik elkaar afwisselen om de mensen medicijnen te geven of hen

met raad en daad bij te staan. Elke vierde dag was er in die dagen markt aan de andere zijde der rivier vlak bij onze zendingspost. Op zulke marktdagen waadden er honderden door de stroom. (Een rottanbrug was destijds bijna nergens te vinden). Bij gewone waterstand reikte het water niet verder dan tot de schouders. Een paar sterke mannen liepen bovenaan om de stroom te breken; dan volgden zwakkere mannen en vrouwen. Een ieder droeg een zak rijst of andere handelsartikelen op het hoofd. Met de rechterhand hielden ze die waren vast. De achterbuurman hield zich met de linkerhand vast aan de rechterarm van zijn voorman. Op deze wijze liep soms een rij van 50 of meer mensen door de rivier. Niet zelden gebeurde het dat de mensenketen brak, doordat sommige schakels losraakten. Dan was er geen houden aan. De handelswaren werden door de felle stroom meegesleurd en de arme lieden mochten blij zijn weer veilig een oever te bereiken.

Daar ik nog al sterk was en van tijd tot tijd ook naar de markt moest, hadden de Bataks mij graag als stroombreker. Dikwijls heb ik hele rijen door de rivier mogen brengen.

Eens werd ik door Si Padi geroepen, omdat een vrouw in nood verkeerde. De rivier was buitengewoon gewassen, waardoor een arme, vreselijk door de pokken geschonden vrouw van de rij was losgeraakt en afgedreven naar een eilandje midden in de stroom. Daar stond het arme mens in doodsangst eenzaam en verlaten. Ik verzocht een paar sterke mannen haar te redden, maar onbarmhartig als de heidenen dikwijls zijn, zeiden ze: "Laat ze verdrinken." Bijna al mijn kleren trok ik uit, begaf mij naar de arme vrouw, gaf haar de hand en bracht haar veilig naar de overkant. Velen lachten mij uit, omdat ik zo'n afzichtelijk schepsel had geholpen, maar andere en daaronder vele vrouwen wuifden mij eerbiedig toe en zeiden: "Daar heeft onze Toean welaangedaan." En eigenaardig op mijn terugtocht moest ik een hele rij meenemen. Op deze wijze uitten zij hun dank en schonken mij hun vertrouwen.

41. 1865.

In 1864 hadden wij onze weg bewandeld onder voor- en tegenspoed. Met onze gezondheid was het evenwel goed gegaan. En onder alles wonnen wij meer en meer het vertrouwen der Bataks. Ik kon geregeld elke dag schoolhouden. De godsdienst-oefeningen werden des zondagsmorgens veel bezocht. Soms moesten wij een gehelen dag niets anders doen dan medicijnen geven. Zelfs van over het gebergte Pangariboean kwamen de mensen bij ons.

Eens werd een man gebracht, die door een buffel geducht was toegetakeld. Het beest had hem in de hoogte geworpen en op de horens weer opgevangen. Het bloed stroomde uit 18 wonden, waarvan een juist op het voorhoofd. De vreselijk verminkte man werd in een bijgebouw op ons erf neergelegd. Allereerst begon ik de wonden met arnica-water te reinigen, terwijl mijn vrouw pleisters smeerde. Meer dan 4 uur was ik onafgebroken met die man bezig en ... God gaf zijn zegen. Na enige dagen kon hij weer vertrekken naar Silindoeng, zijn woonplaats.

Enige jaren later waren mijn vrouw en ik aldaar bij collega Nommensen gelogeerd. Bij die gelegenheid nodigde diezelfde man ons uit dankbaarheid ter maaltijd.

Een ander maal werd een vrouw tot mij gebracht, die door een val haar been had gebroken. Ik heb dat been gezet met spalken van stijf bordpapier en goed stevig vastgebonden. Ook dat been is genezen. Wij hebben met die vrouw evenwel zeer veel drukte gehad, want zij wilde met alle geweld na het zetten van haar been naar haar dorp terug. Met veel moeite hielden wij haar bij ons.

3 Januari 1865 bezochten wij broeder Heine te Sigompoelon. Hij ontving op dezelfde dag het portret zijner bruid. Zij was wel niet degene, die hij gevraagd had. Hij had haar zuster gevraagd, een lange, slanke blondine en kreeg een corpulente brunette, die een lieve, zachte vrouw en later moeder is geworden. Ja, in het leven van een zendeling hebben vaak eigenaardige gebeurtenissen plaats, maar God maakt het altijd goed met hen, die zich aan Hem hebben overgegeven.

In februari ontvingen wij bericht dat een van mijn zussen ernstig ziek was, enige maanden later is zij zalig ontslapen.

3 Maart vernamen wij, dat mijn geestelijke moeder en trouwe correspondent, Mevrouw Esser, was ontslapen. In haar plaats trad Mevrouw De Marez Oijens geboren Walles als correspondent op.

31 Mei gingen mijn vrouw en ik naar Sigompoelon, waar mijn collega 4 juni de drie eerstelingen doopte. Een der dopelingen was Si Ngaloem, die als kind met Si Panambal te Sipirok voor mij gebeden had, toen ik ernstig ziek lag. Hij koos de naam Andreas, (de moedige), en is trouw gebleven.

7 Juni bezocht broeder Heine ons met een luitenant, een net, vriendelijk, bescheiden jongmens, dat voorgaf door de Bataklanden te reizen, teneinde met het leven der bewoners bekend te worden. Hij wilde graag, dat collega Heine en schrijver dezes hem naar het Tobameer brachten, omdat hij de taal niet machtig was. Ik had er weinig zin in en daarom zette de luitenant alleen zijn tocht voort maar hij ging niet naar het Tobameer in noordelijke richting, maar oostwaarts. Later vernam ik, dat hij de militaire kas te Siboga bestolen had en daarop gevlucht was. Zijn doel was geweest dwars door Sumatra naar Engels-Indië de wijk te nemen. Dat plan is evenwel verijdeld, want politieagenten uit Angola hebben hem te Padang Lawas ingehaald en gevangelijk te Siboga binnengebracht. Mijn collega en ik waren zeer ontroerd toen wij een en ander vernamen. Wat is toch de mens!

Si Padi had reeds lang de begeerte te kennen gegeven, belijdenis af te leggen en gedoopt te worden. Zijn wens zou 11 juni 1865 vervuld worden

Vele hoofden en priesters en onze schoolkinderen waren bij het doopfeest tegenwoordig.

Hij had de naam Johannes gekozen, daarbij denkende aan de Apostel Johannes, die de Heiland zo innig liefhad.

Het bleek spoedig, dat hij de Heere Jezus niet alleen liefhad voor zichzelf, maar ook voor Zijn volk; dat hij kinderlijk in Hem geloofde en de geest des ootmoeds, der vrijmoedigheid en des verstands van Hem had ontvangen. Hij was niet alleen voor ons een zeer geschikte en trouwe dienstknecht, maar ook een dienstknecht van Jezus Christus.

Ik hoorde hem eens een vijftigtal heidenen het Evangelie prediken. Zij verdedigden hun afgodsdienst zo lang zij konden; eindelijk moesten zij allen zwijgen. Toen stond een oud man, leunende op zijn stokje, in hun midden op en sprak: "Hoort mij aan! gij zijt nog jong en zoals u ziet, ben ik oud en grijs; welnu, laat ons met rust, wij zullen u ook niet storen. Wij dienen de goden onzer voorouders en, gij een vreemde God; wij blijven daarbij, blijft gij bij uw God."

"Als grootvader met zijn gevolg aanstonds van hier weggaat," vroeg Johannes, "dan volgt gij zeker dit pad?" "Ja," was het antwoord.

"Welnu, veronderstel eens, dat in dat pad een diepe afgrond ware, maar bedekt en gij het niet wist, ik echter wel, zo zou gij allen in de afgrond neerstorten, omdat ik u niet

gewaarschuwd had. Zouden uw zielen mijn ziel dan niet vloeken?"

"Ongetwijfeld."

"Nu, dat is het, wat ik vrees. Grootvader sprak zo even over de goden onze voorouders, wel grootvader, heeft u ooit krediet gehad bij die goden?"

"Nee!"

"Hebt gij niet offer op offer moeten brengen? Buffels, koeien enz. moeten slachten?"

"Ja, dat is zo."

"Grootvader, de goden onze voorouders zijn geen goden, die het goed met ons menen, het zijn bloedzuigers, die niet anders roepen dan; geeft! geeft! Nee, grootvader, die goden te dienen is niet het leven, maar de dood en het einde van de weg, waarop ge nu zijt, is een diepe afgrond en ellende; daarom waarschuw ik allen: gaat niet voort op die weg. Grootvader zei zo even, dat ik een vreemde god diende, gewis, maar, de éne ware God, Die ons het leven, de adem en alle dingen gegeven heeft. O, grootvader, die God te dienen, dat is het leven. Hem lief te hebben, dat is zaligheid."

5 Juni kocht ik een slavenmeisje, Si Abe genaamd, vrij voor f 45. (Zie "Koning Salomo" blz. 36). Haar ogen bevielen mijn vrouw en mij anders niet, maar daarom mochten wij haar niet in de slavernij laten zuchten. God laat zijn zon immers opgaan over bozen en goeden!

18 Juni vierden wij met broeder Heine en de nieuwgedoopten het H. Avondmaal.

1 Juli gingen broeder Heine, mijn vrouw en ik op reis naar Sipirok. Mijn vrouw werd nu in een hangmat gedragen, maar het slingeren maakte haar zo zeeziek, dat ze gedurig moest lopen.

Mijn vrouw was in drie jaar niet te Sipirok geweest en ik in anderhalf jaar niet. In die tijd was daar veel veranderd. Broeder Klammer had de eerste kerk onder de Bataks gesticht, die met haar toren en helderwitte wanden een aangename indruk maakte.

23 Juli bezochten wij met de schoolkinderen van Sipirok en de leerlingen van broeder Betz uit Boengabondar het dorp Sebadoar, waar de vader van Andreas, die ook meegekomen was, destijds koning was. Ik sprak daar over de woorden: "De dood is in den pot" en in verband daarmee over het geneesmiddel tegen de dood.

Na dit schoolfeest vergezelden wij broeder Betz naar Boengabondar, waar zuster Betz met haar drie kinderen ons hartelijk ontving. Zij was nog steeds dezelfde vriendelijke, vrolijke, hartelijke zuster van weleer, een echte zendelingsvrouw.

26 Juli hielden wij een conferentie te Sipirok. 28 Juli vertrokken wij naar Padang Sidempoean.

Te Pargaroetan, door de broeders Dammerboer en Van Dalen verlaten, bezochten wij met weemoed in het hart het graf van broeder Koster. Na ten slotte een bezoek gebracht te hebben aan broeder Dammerboer te Oetarimbaroe en aan broeder Van Dalen te Simapil, waar alles nog zeer in het begin was, keerden wij 1 augustus naar Sipirok terug en 8 Augustus naar Pangaloan, waar wij de 's middags drie uur behouden aankwamen. Wij waren zeer dankbaar thuis alles wel te vinden. De trouwe Wachter Israëls was niet alleen onze Schutsheer op reis geweest, maar Hij had ook de wacht gehouden over onze zendingspost.

23 November mochten broeder Heine en ik de hoeksteen leggen van ons nieuw huis, dat 15 bij 5 ellen groot zou worden, verdeeld in drie kamertjes.

29 November konden wij het geraamte, stijlen met muurplaten, reeds oprichten. Nu hadden wij weer een drukken tijd met bouwen. Terwijl ik bezig was met de

omwanding en het plafond werkte mijn vrouw met passer, winkelhaak en potlood en maakte zij met behulp van een Batak deuren en vensters. Geen spijker mocht ingeslagen worden, voor zij met potlood de plaats had aangegeven, want zij was er op gesteld, dat alles symmetrisch werd. Onder haar toezicht werden ook hengsels en sloten aangebracht. Zo flink als zij was in de huishouding zo flink was zij ook als bouwmeesteres. Elke dag werkten wij van 's morgens vroeg tot 's avonds laat.

10 Mei 1866 konden wij onze nieuwe, nette woning inwijken. Ik sprak bij die gelegenheid over: "Want een ogenblik is er in Zijn toorn, maar een leven in zijn goedgunstigheid; des avonds vernacht het gewezen, maar des morgens is er gejuich." (Ps. 30 vs. 6).

De broeders Heine, Johansen en Betz waren gekomen om zich met ons te verblijden. Op dezelfde dag doopte ik drie Bataks Si Panambal, Si Diman en Si Maloea, die de naam hadden gekozen van Thomas, Martha en Anna. Ja, er was bij ons gejuich. De Heere had grote dingen aan ons gedaan ook in dit opzicht, dat wij in de afmattende tijd van den bouw voortdurend gezond waren geweest.

13 Mei 1866 vierden wij het Heilig Avondmaal. De volgende dag hielden wij een conferentie. Daarna vertrokken broeder en zuster Heine en broeder Betz naar Sigompoelon. Broeder Johansen bleef nog enige dagen bij ons.

16 Juni ontvingen, wij voor enkele dagen bezoek van Ds. Van Dorp, een vriendelijk, goedhartig man. Op zijn terugreis naar Siboga vergezelde ik hem een dag tot de rivier Bargout, bij welke wij samen overnachtten. Daar dichtte Ds. Van Dorp het volgende vers, dat bij met potlood op een stukje papier schreef:

*"Pangaloan, vriend'lijk plaatsje, waar Gods vrede is neergedaald,
Waar men heidnen Christus predikt en de vreemd'ling gul onthaald,
Met uw vele en hete bronnen, bossen, Batang-Toeroe stroom
En zijn hangbrug en het erfje van de zend'ling aan zijn zoom.
Pangaloan! Voortaan zult gij altijd leven in mijn ziel.
Vriend'lijk plaatsje, waar 't mij goed was, waar, mij alles zo beviel;
Uitgenomen uw vele, smalle paden steil en glad,
Waar ik menigmaal neerzank, uitgeput en afgemat.
Pangaloan; zo te reizen, maakt de vreemd'ling mat en moe,
'k Wens u daarom beter wegen ook een beter hangbrug toe.
En verhoort God mijn bede, Hij, zo liefd'rijk en getrouw,
Schenkt dan vast Zijn rijken zegen aan de zend'ling en diens vrouw.*

Vele bedillers in Europa zeggen, dat de heidenen lieve, een onschuldige natuurkinderen zijn. Maar als men dagelijks met hen omgaat, merkt men eerst recht, hoe diep zij gezonken zijn. Vanwaar dit verschijnsel? Onze dierbare Bijbel kennen zij niet. Door de boze geesten uit de afgrond worden zij voortgedreven. De Geest uit de Hoge daarentegen heeft in ons, Christenen andere behoeften verwekt en ons leven een andere richting geschonken. Daardoor worden wij klein voor God en gevoelen innig medelijden met de arme creaturen. En als wij ons dan voorstellen de Heilige Gods in al zijn vernedering en lijden om daardoor ons te redden en te zaligen, dan herinneren wij ons het woord, dat een dienstknecht niet meer is dan zijn heer en prijzen ons gelukkig hulpbehoevenden te mogen helpen en gebondenen op de Bevrijder te mogen wijzen.

Eens kwam ik in een huis, waar de moeder op sterven lag. In haar doodstrijd kreeg zij hevige schokken door haar lichaam. Hiervan hadden haar zoons last bij het dobbelspel

op de vloer en ze legden daarom een groten, platten keisteen op de knieën om zo het schokken te beletten. Zulk een ongevoeligheid betoonden deze Bataks te bezitten bij het sterfbed van een van hun geliefden. De Bataks zeggen, dat de tijgers bitter huilen als deze een van hun jongen verliezen. En wat doen die arme heidenen zelf? Hoort de volgende geschiedenis.

Niet ver van ons was een Batak in het bezit van een mooie flinke dochter, die ook goed kon weven. Om deze redenen wilden vele ouders haar graag als schoondochter hebben. Hoewel zij nog jong was, werd een grote bruidsschat voor haar bedongen: 8 koeien, 2 buffels en een som gelds. Het huwelijk zou spoedig voltrokken worden, maar voor de plechtigheid werd zij door hevige koorts aangetast, die haar binnen twee dagen ten grave sleepten. De ouders waren radeloos, niet over het verlies van hun dochter, maar over het verlies van de bruidsschat. Alle bewoners van het dorp vervloekten de overledene, die allen te schande gemaakt had. Niemand wilde haar ter aarde bestellen. Onze goede Johannes, die alles gehoord had, deelde mij de treurige geschiedenis mee. Meteen ging ik er met mijn volk naartoe en begroef het lijk.

Op zekere keer vroeg een man mij medicijnen tegen koorts. Ik vroeg hem: "Wie is er ziek?" "Een oud wijf," luidde het antwoord.

Op al mijn vragen kreeg ik aanvankelijk hetzelfde antwoord. Eindelijk zei hij: "Zij zou mijn moeder zijn." "Is ze dan uw moeder?" vroeg ik.

"Ja," klonk het. "Is ze reeds lang ziek?" "Ja, reeds lang."

"Waarom hebt ge dan niet eerder medicijn gehaald?"

"Och, ik hoopte gedurig, dat ze dood zou gaan. Maar dat wil ze niet en daarom is het beter, dat ze gezond wordt; dan kan ze op mijn kinderen passen."

Zeer diep waren de bewoners der Pangaloanvallei gezonken. Hoe is nu alles daar ten goede veranderd! Grote dingen heeft onze Heiland ook daar verricht. Er zijn vele geordende gemeenten met ouderlingen en diakenen, ja zelfs diaconessen. Duizenden belijden de Heere als hun Heiland. Velen zijn reeds ingegaan in de ruste, die er overblijft voor het volk van God.

Het getal Rijnse zendelingen werd gedurig groter. In Januari 1867 hielden wij te Sipirok een conferentie, die bijgewoond werd door zeven Rijnse zendelingen, n.l. De broeders Klammer, Heine, Nomensen, Johannsen, Betz, Schreiber en schrijver dezes.

In September 1866 kwam Si Hoetiek, een nette, vlugge jongen, uit Silindoeng tot ons. Hij bezat geen familie en was daarom als slaaf behandeld. 21 April 1867 mocht ik hem met de naam Paulus dopen.

42. GOD LAAT ZICH NIET BESPOTTEN.

Jacobus, de eerstgedoopte Batak, ontmoette eens een heiden, Si Lotting genaamd, die een kind met de naam Andreas riep.

"Waarom hebt ge dat kind een Christennaam gegeven? Ge zijt immers nog een heiden," zei Jacobus.

"Waarom niet? Als mij nog een zoon geboren wordt, zal ik hem de naam Jezus geven," was het spottend antwoord.

"Pas op, God laat zich niet bespotten," vermaande Jacobus. Maar Si Lotting liep lachend weg.

Enige maanden later werd hem werkelijk weer een zoon geboren. Even na de geboorte stierf de moeder, het ontzettendste wat een Batak zich kan voorstellen. Het gehele

dorp was in rep en roer. Ogenblikkelijk bonden de dorpelingen haar handen en voeten in met as gevulde lompen en stopten ogen, mond, neus en ooren met as dicht, opdat de boze geest, die de vrouw gedood had, niet uit het lijk in een andere vrouw zou varen.

Het kind, hoewel gezond, werd midden in de nacht met het lijk der moeder in een mat gewikkeld en in de rivier geworpen. Geen heiden had dit kind willen grootbrengen uit vrees, dat de boze geest in de jongen wereldburger was gevaren.

Den volgende morgen kwamen mensen uit het dorp ons de verschrikkelijke gebeurtenis melden. Een paar dagen later ging Jacobus aan Si Lotting het Evangelie verkondigen. De arme man was wanhopend van droefheid en schaamte, want de Bataks beschouwen het als een ramp en als een schande op die wijze een vrouw te verliezen. De woorden van Jacobus maakten geen indruk op de trotsaard, die zelfs in zijn ellende niet kon nalaten God te lasteren. Jacobus waarschuwde hem in liefde en zei: "Si Lotting, God laat zich niet bespotten!"

Enige dagen later speelden de kinderen van de spotter bij een riviertje. Andreas viel in het water en verdronk. Nog bleef de arme man zijn hart verhard en God vloeken.

Enige tijd daarna werd Si Lotting ernstig ziek. Hij was reeds weken bedlegerig voor wij het wisten. Toen liet hij Jacobus roepen, beled voor God zijn schuld en vroeg Jacobus met en voor hem God vergiffenis te vragen. En de Vader van alle barmhartigheid bewees ook die vroegere verharde trotsaard genade. Nadat hij enige dagen medicijnen gebruikt had, kon hij op een stokje leunend voortstompelen. Het was aandoenlijk hem te zien en te horen. Langzamerhand werd hij beter. Later is hij Christen geworden. God weerstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij genade.

43. MOEILIJKE DAGEN.

18 Juni 1867 heb ik in mijn dagboek geschreven:

"Er is hier een beweging onder de mensen en wij verheugen ons daarover, omdat het rijk der duisternis wordt afgebroken en Jezus, onze Koning, hier Zijn rijk uitbreidt."

Velen vierden met ons de zondag en weigerden langer hun bijdragen te schenken voor hun goden en geesten. Daarop zeiden de vorsten op raad der priesters: "Als gij geen deel neemt aan onze lasten, moogt gij ook niet delen in onze lusten." Heidenen, die tot het Mohammedanisme overgingen, mochten in de dorpen blijven wonen en hun rijstvelden behouden.

De Christen-Bataks daarentegen werden van alles beroofd en uit hun dorpen verdreven. In deze nood wendden zich verschillende families tot ons. Dat was een zware tijd voor hen en voor ons. Toen werd vervuld wat wij lezen Hebr. 10 vs. 34, "dat enigen de beroving hunner goederen met blijdschap aannamen." Niet ons brood, maar onze rijst hebben wij weken lang met zeven families gedeeld.

"Heeft niet de mens een strijd op aarde?" heeft de grote lijder Job eenmaal gezegd. En zouden deze woorden niet in het bijzonder op de zendelingen van toepassing zijn bij hun strijd tegen zo vele vijanden?

Evenals te Sipirok waren ook te Pangaloan de verbodsdagen in ere. De bewoners der vallei wilden zelfs, dat ook wij hun verbodsdagen zouden houden. Zij verlangden, dat onze bedienden op die dagen geen brandhout haalden uit de bossen en drinkwater uit het gebergte, opdat de goden en geesten niet gestoord werden in hun rust. Maar ik antwoordde hen: "Onze verbodsdag is de zondag. Dan wordt bij ons de vlag gehesen en de klok geluid om u uit te nodigen die dag met ons te wijden en te luisteren naar het woord van onze God. Niemand wordt daartoe gedwongen. Waarom zouden wij

ons storen aan uw goden, die geen goden zijn? Nee, dat doen wij niet."

Op zulk een verbodsdag zond ik naar gewoonte onze jongens uit om brandhout te halen. Na een half uur kwamen zij zonder hout terug en vertelden onder hevige ontroering: "Wij hadden hout gesprokkeld en bijeen gebonden, toen de vorstin uit het dorp ons kwam uitschelden. Zij ging op het hout zitten en wilde niet, dat wij het meenamen." Wat zou ik doen? Ik wist, dat die vrouw een lastige tante was en zei tot mijn echtgenote: "Indien zij zegeviert, komen de Bataks steeds meer eisen en worden wij hun slaven."

Daarom ging ik met de jongens naar het bos terug. Het bleek mij, dat de koningin op het hout was gaan liggen. Eerst trachtte ik haar met goede woorden van onrecht te overtuigen, maar zij wilde niet luisteren. Ik greep het hout met beide handen vast en maakte een heidens leven. Nu beproefde ik de stukken hout een voor een onder haar weg te trekken. Daarbij moest ik zeer voorzichtig te werk gaan, want zo ik haar wondde en zij ook maar een druppel bloed verloor, zouden de gevolgen niet te overzien zijn geweest.

Toen zij zag, dat zij niet zou zegevieren, liet zij het hout los, stelde zich aan als een krankzinnige en dreigde mij met de wraak harer goden. Het was een harde, ziel en lichaam aangrijpende zaak zo tegen een vrouw te moeten optreden.

Eigenaardig, dat niemand, zelfs haar man niet, mij over mijn handelwijze is hard gevallen en dat niemand mij voortaan heeft verzocht de heidense verbodsdagen te houden. Wel heeft men mij op andere wijze moeite en verdriet berokkend.

44. HET HUWELIJK DER BATAKS.

In 1867 zei ik tot Johannes (Si Padi): "Wel, Johannes, alles heeft zijn bestemden tijd. Mij dunkt, het wordt langzamerhand tijd voor u, om te trouwen. Ik wenste wel, dat gij een goede vrouw trouwde."

"Ja" zei hij, "ik zou dat ook graag willen."

"Hebt ge reeds een geschikte vrouw voor u gezien?"

"Ja," was het antwoord, "en wel Si Toïs."

"Wie is dat? Dat meisje ken ik niet."

"Het is een zuster van Ama Ni Golaga."

Nu trok ik een bedenkelijk gezicht en zei: "O, Johannes, van zulk een aanzienlijke familie. Ge zijt wel niet een geboren slaaf, maar gij zijt toch slaaf geweest. Mocht er later soms iets tussen u en uw vrouw voorvallen, dan kon ze u dat wel eens verwijten." Daarop antwoordde de anders altijd vriendelijke, gewillige Johannes: "Toean, als ik haar niet trouwen kan, trouw ik nooit!"

"Nu, Johannes, ik zal zien, wat ik doen kan." Als pleegvader was ik verplicht hem te helpen. Christenmeisjes waren er toen nog niet. En de Bataks beschouwden de meisjes als handelsartikelen. Vroeg men bijv. iemand, die zoons en dochters bezat: "Hoeveel kinderen hebt gij?" dan luidde het antwoord: "Zoveel kinderen en zoveel handelsartikelen." De zoons brachten eer en aanzien aan, de dochters niet, ofschoon deze door de bruidsschat geld aanbrachten. De broeders konden zelfs hun zusters als hun eigendom beschouwen. Voor de bruidsschat der zusters kon voor de broeders een vrouw gekocht worden. Bij het uithuwelijken van een meisje gold alleen de vraag: "Wie geeft er het meeste voor?"

Het volgende verhaal moge een en ander toelichten.

In onze nabijheid woonde een eenvoudig, aardig meisje. Een geschikte jongen begeerde haar tot vrouw. Terwijl over de bruidsschat onderhandeld werd, kwam een

gezant van een oude, afgeleefde man, die meerdere vrouwen bezat, vragen hoeveel de jonge man voor bruidsschat moest geven. Gedachtig aan hun geliefd spreekwoord: "Indien de angel niet krom is, vangt men geen vis," eist, de familie nu een grotere bruidsschat. De familie van de jongeling kon die niet betalen en daarom werd het meisje aan de ouden man beloofd. Zij vluchtte tot ons, menende, dat wij haar konden beschermen. Maar helaas wij bezaten geen macht over haar en moesten het aanzien, dat haar handen en voeten gebonden werden en zij zo werd meegesleurd door haar familieleden. In die worsteling beet ze een harer broeders de rechterduim af. O, welk een ellende brengt toch de hebzucht te weeg.

In het huis van de oude man werden de voeten van het arme kind in het blok gesloten. De andere vrouwen bespotten en tergden haar op allerlei wijze. Na enige dagen beloofde zij gehoorzaam te zullen zijn, als men haar uit het blok bevrijdde. Maar geen twee uren daarna wist zij het huis te ontvluchten, snelde naar de rivier en verdronk zich. Zo behandelen die zogenaamde onschuldige natuurkinderen hun dochters en vrouwen.

De vrouw is niet alleen het eigendom van haar man, maar ook van de gehele familie. Sterft haar man dan wordt ze niet vrij, want zij is immers gekocht als een paard of koe. Heeft de overleden man een broeder dan moet deze de weduwe nemen. Is er geen broeder dan moet de schoonvader haar nemen. Bezit een man meer dan een vrouw dan is de oudste zoon verplicht zijn stiefmoeders na de dood zijns vaders tot zich te nemen. Hij erft ze met de paarden en koeien van zijn vader.

Tegenover de nadelen van de bruidsschat staat dit voordeel dat de echtscheiding voorkomen en de zedelijkheid bevorderd wordt.

Dat de zending onder de heidense Bataks zo uitermate door God gezegend is, wordt mijns inziens gedeeltelijk hieruit verklaard, dat de Bataks onbekend zijn met sterke drank en opium en zedelijk veel hoger staan dan bijv. de Mohammedanen. Deze mogen morgen een vrouw wegzenden, die ze heden getrouwd hebben en het verschijnsel doet zich onder hen dan ook voor, dat vele mannen er zich op kunnen beroemen dat zij vele vrouwen hebben gehad. Vanwege hun zedeloosheid moeten op Java steeds vele Christenen worden uitgesloten. Bij de Bataks is dat gelukkig niet het geval. Helaas, dat er in Nederland velen gevonden worden, die geen onderscheid weten tussen Christendom en Mohammedanisme en die de wellustige Mohammed durven stellen naast de Heilige God.

Na deze uitweiding, die voor het begrijpen van de zeden der Bataks nodig was, koersen wij naar Si Tois terug.

Overeenkomstig de gebruiken der Bataks zond ik twee afgevaardigden naar Ama Ni Golaga om hem namens mij de volgende vragen te stellen; ten eerste: wil Si Tois Christin worden, daarna: is de familie genegen haar aan een Christen uit te huwelijken, en eindelijk: hoe groot moet de bruidsschat zijn?

De beide eerste vragen werden met ja beantwoord, maar op de derde vraag luidde het antwoord, dat er f 500 voor bruidsschat verlangd werd. Dit was een zeer grote som. Mijn gezanten liepen verscheidene malen heen en weer. Eindelijk werd de prijs op f 200 gesteld. Van mijn kant eiste ik, dat Si Tois onmiddellijk bij ons op het erf zou komen wonen. Ik zou haar in Gods Woord onderwijzen en wanneer ik er vrijmoedigheid toe vond, haar dopen en haar huwelijk inzegenen; indien niet, dan ging de zaak niet door.

Ama Ni Goling nam die voorwaarde aan en bewees daarmee groot vertrouwen in mij te stellen.

Op de bepaalde dag kwam zij hij ons gevolgd door vele harer dorpelingen. Zij was een flinke, grote maagd en rijk gekleed in zelfgeweefde kledingstukken met koperen ringen om armen en benen en een gouden sieraad van f 80 in elk oor. Ook droeg zij op haar hoofd een biezen zak met gekookte rijst en een gebraden kip als geschenk voor ons.

Bedaard en kalm kwam zij bij ons op de galerij van ons huis, gaf mijn vrouw de hand en zei: "Tabé Njonja", d. w. z. wees gegroet, mevrouw. Daarna gaf ze mij de hand en groette mij, alsof ze mij reeds 20 jaren kende, opende toen haar zak en vroeg mijn vrouw borden, opdat zij ons haar geschenk zou kunnen aanbieden.

Het ging ons als Eliëzer in Gen. 24 vs. 21. Wij ontzetten ons over haar, zwegen stil en merkten op, dat de Heere de weg van onze lieve Johannes voorspoedig had gemaakt. Dezelfde natuurlijke, eenvoudige, vriendelijke hulpvaardigheid en beslistheid, die Eliëzer in Rebekka bewonderde, merkten wij op in Si Tois. Zij droeg haar naam Si Tois, onbeleefde, zeer ten onrechte.

Hadden Johannes bruid en Rebekka dus veel overeenkomst, dit was ook het geval niet beider broeders Laban en Ama Ni Golaga. Beiden waren slim en inhalig. Ook is het eigenaardig, dat niet Bethuël in het Bijbels verhaal maar Laban het woord voerde. Zouden destijds, ongeveer 1000 jaren voor Christus, de zusters ook reeds het eigendom der broeders zijn geweest zoals nu 1900 jaren na Christus? Er is niets nieuws onder de zon: Alleen van een tot God bekeerd mens kan men zeggen: "Het oude is voorbij gegaan, het is alles nieuw geworden."

Nadat Si Tois wat met ons gesproken had, nam mijn vrouw haar bij de hand en ging met haar naar een familie, die reeds lang bij ons woonde. 's Middags was zij reeds mijn leerlinge. Ik heb later meer vrouwen en meisjes mogen onderwijzen, maar niet een was zo leergierig en bevattelijk als zij. Het was een genot en een zegen haar te onderwijzen. Hoeveel meisjes, die er knap uitzien, zijn nuffig en onnatuurlijk. Dit was niet het geval met Si Tois. Zij nam toe in wijsheid en in genade bij God en de mensen.

4 Augustus 1867, vijf jaren nadat broeder Heine ons huwelijk had ingezegend, stond Si Tois 's morgens voor de kathedr in ons schooltje en deed belijdenis van haar geloof in Jezus Christus, haar Heere en Heiland. In tegenwoordigheid van hare familie en vele anderen legde zij met grote vrijmoedigheid en kinderlijke eenvoud haar belijdenis af. Daarna knielde zij neer en, doopte ik haar naar de wens van Johannes met de naam Elizabeth in de naam des driemaal heiligen Gods. Des middags zegende ik dan hun huwelijk in. Broeder Heine was ook deelgenoot van onze feestvreugde.

Ama Ni Goling, de broeder van Elizabeth, was een rijk man, want hij bezat vele buffels en koeien. Zolang hij rijk was, weigerde hij steeds het Woord Gods aan te namen. "Er zijn voorgangers, maar ook volgers," placht hij dan te zeggen. Maar hij volgde niet voor God hem door de veepest arm had gemaakt. Toen eerst verootmoedigde hij zich voor God, kwam bij het dooponderwijs en liet zich met zijn gehele huis dopen.

Wat Gods liefde wil bewerken, ontzegt Hem Zijn vermogen niet.

45. SI DOPOER.

Het feest van Elizabeth en Johannes was ook bijgewoond door een jonge priester met zijn vrouw. De doopplechtigheid en de huwelijksinzegening hadden een diepe indruk op hem gemaakt. Hij was de oudste zoon van de voornaamste priester in de vallei Pangaloan en ook reeds door zijn vader in het priesterambt ingeleid. Hij maakte een

vergelijking tussen hetgeen hij bij ons zag en hoorde en de dwaasheden van zijn godsdienst. Gedurig zei hij tot zichzelf: "Dat is waar. Dat moet het leven zijn. Onze afgodendienst is leugen en dwaasheid. Daarom moet gij ook, de afgoden vaarwel zeggen en de enige waren God dienen."

De volgende dag kwam hij mij dat mededelen en vragen, of ik hem in het dooponderwijs wilde opnemen. Zijn familie had er niets op tegen. Er was reeds een grote verandering in de gezindheid der heidenen tegenover de Christenen gekomen. Deze wisten de heidenen eerbied in te boezemen, door hun levenswandel.

De jonge priester kwam met zijn vrouw op ons erf wonen, Daardoor had hij gelegenheid elke morgen een korte godsdienstoefening bij te wonen van half 7 tot 7 uur en kon hij met ons de zondag vieren. Op die dag hielden wij godsdienstoefening om half zeven en tien uur en gaf ik catechetisch onderwijs van twee tot vier uur. Natuurlijk woonde de jonge priester elke dag geregeld het dooponderwijs bij.

Verschillende families woonden op ons erf. Hierdoor hadden wij gelegenheid ze dagelijks gade te slaan en na te gaan, of zij oprecht waren. Ik heb helaas meer dan een familie moeten terugzenden, die niet te vertrouwen waren. Liever had ik weinig gedoopten die oprecht waren, dan veel en onoprechte Christenen.

3 November vierden wij het Heilig Avondmaal met zes Batak Christenen.

17 November mocht ik weer 4 Bataks door de doop in de gemeente des Heeren opnemen. Tot hen behoorde ook de jonge priester met zijn vrouw.

Drie dagen eerder was de vrouw nog doodziek.

De heidenen hadden zich daarover verheugd, omdat zij hierin de wraak hunner goden zagen maar wij hadden tot onze God geroepen, opdat wij geen droefheid op droefheid zouden hebben. Kort te voren was bij ons een kind geboren, welks moeder in de bevalling was gestorven. Naar de gewoonte der heidenen zou het kind met het lijk der moeder in de rivier geworpen zijn, indien onze Johannes het niet had voorkomen. Wij verkeerden dus wel in een spanning. Toen de oude Porsege (zie bijlage Porsege) daarvan hoorde, bad hij: "O, Heere Jehovah, o Heere Jezus heb medelijden met ons, heb medelijden met de zieke. Genees haar, want wij willen Uw Woord volgen." Dit gebed verkwikte mij, vooral, omdat hij nog niet gedoopt was. Hij is helaas nimmer Christen geworden.

Toen ik enige ogenblikken later kwam zeggen, dat de ziekte een gunstige wending had genomen, zei de vrouw van Porsege op haar man wijzende: "Hij heeft het ook gevraagd."

Bij de belijdenis voor de doop bekende Si Dipoer, dat de heidense priesters bijna allen met list, leugen en bedrog omgingen. Bij de doop ontving de jonge priester de naam Jacob.

In november vernamen wij, dat een ons zeer bekende vrouw bevallen was. Aanvankelijk ging alles goed en het kind zoog. Plotseling overleed de moeder en nu werd het kind met het lijk der moeder in een mat gewikkeld en in de rivier geworpen, eer wij daarvan hoorden.

Hart en ziel aangrijpende geschiedenissen doorleeft men in de heidenwereld. Gode zij dank, dat daartegenover ook liefelijke ervaringen staan. Zo vroeg ik in die tijd eens aan een meisje, dat met haar familie op ons erf woonde en dus aanvankelijk met Gods Woord bekend was: "Si Toemali, wat denkt ge, zou God ons onze zonden willen vergeven, als wij zulks van Hem vragen?" Haar antwoord luidde: "Dat moet God doen."

"Waarom?" vroeg ik.

"Omdat Hij het beloofd heeft," zei zij.

Ach, dat wij God ook zo aan Zijn Woord hielden.

46. 1868.

Het jaar 1867 was voorbij met veel lief en leed. Er was te Pangaloan een grote toenadering tot Gods Woord te bespeuren. Onze gedoopten gedroegen zich goed.

Johannes was een paar maanden zeer ziek, maar gelukkig niet tot de dood, maar ter verheerlijking Gods. Aandoenlijk kon hij soms over zijn zonden wenen. Als hij op zichzelf zag, vreesde hij de dood, maar als hij zijn geloofsoog richtte op de Heiland, die ook voor zijn zonden gestorven en opgewekt was, juichte hij in zijn Verlosser.

Onze zielen werden meermalen verkwikt, wanneer wij, trots alle pijnen, de Goddelijke vrede op dat vermagerde gezicht lazen.

Zijn goede Elizabeth, die in belangwekkende omstandigheden verkeerde, verzorgde hem trouw zonder zelfs een enkele maal te morren of te klagen. Haar goede, oude moeder Naomi vond het meer dan eens onbarmhartig van God iemand, die Hem innig beminde, zo te laten lijden.

In het begin van het jaar 1868 wenste Si Singa Ni Ani, de voornaamste priester te Pangaloan, vader van Jacob tot het dooponderwijs toegelaten te worden. Zijn beide andere zonen waren ook reeds Christen. Hij besloot zijn dorpsgenoten een feest te bereiden en hun bij die gelegenheid bekend te maken, dat hij Christen wilde worden.

In het dagelijks leven was hij zeer onpraktisch. Hij kon geen gulden kopergeld tellen (destijds was daar Engels kopergeld in omloop; 264 stukjes maakten een gulden) en als hij een gulden bezat, gaf hij hem dikwijls aan bedelaars weg. Als priester was hij buitengewoon knap en in de vallei Pangaloan beroemd, omdat hij de enige was, die het *oehoe m ni debat a*, het oordeel der goden, kon uitspreken, d.w.z. hij alleen kon de dieven van gestolen waren aanwijzen. Hoe hij dat aanlegde, heeft hij mij later meermalen verteld. Nu eens liet hij de verdachten een handvol droge, ongekookte rijst slikken, de schuldigen, geloofde men, konden zulks niet; dan weer liet hij ze in een donkere kamer de blote voeten plaatsen op een gloeiend stuk ijzer. De schuldige brandde zijn voeten. Dikwijls wist hij reeds voor dit godsoordeel wie de dief was en om nu te zorgen, dat deze werkelijk brandwonden bekwam, drukte hij diens voeten krachtig op het hete ijzer.

Waarlijk het gaat met de heidense priesters en tovenaars als met Simon te Samaria.

Treilend juist noemt Petrus hem: een samenknoping van ongerechtigheid. Ook de heidense priesters zijn verstrikt in de banden van list, leugen en bedrog. Evenals Simon zeggen ze, dat ze wat groots zijn en moeten ze allerlei toverij uitdenken om hun vermeende grootheid te tonen. Daarom is het voor hen zo moeilijk, klein, nederig, ootmoedig en stil te zijn.

Hoe geheel anders was het met Johannes, Thomas e.a, die van kind af bij mij geweest waren en door de gewoonheid van hetgeen zij dagelijks hoorden en zagen de zinnen geoefend hadden tot onderscheiding beide des goeds en des kwaads. (Hebr. 5 vs. 14). Daarom vormden mijn eerstgedoopten een kern te Pangaloan.

Si Singa Ni Ani en zijn vrouw waren nog niet lang bij het dooponderwijs, toen in hun dorp een feest ter ere der geesten gevierd werd. De familie Si Singa Ni Ani had uit eigen beweging gezworen er geen deel aan te zullen nemen en was daarom naar een

ander dorp aan de overzijde der rivier vertrokken. Maar zodra de vrouw, die ook medium was de tonen der muziek hoorde, werd zij door een onweerstaanbare macht naar de rivier gedreven. Dansend waadde zij er in de duisternis doorheen en dansend ging zij naar de plaats, waar het feest gevierd werd. Haar huisgenoten wilden haar met geweld terughalen, maar het volk belette dit.

O, wat was dat een verschrikkelijke nacht voor ons. Niet ten onrechte lezen wij in de Bijbel van de machten der duisternis en de boze geesten in de lucht. Als de geesten die arme vrouw verlieten en zij even tot bezinning kwam, riep zij: "O, breng mij toch naar de zendingspost, want ik wil de duivel niet meer dienen" en een ogenblik later uitte zij al dansende haar orakelspreuken en dreigde haar familie met de wraak der voorouders. Verscheidene dagen kon zij van pijn niet staan.

De gehele familie bleef op ons erf wonen en nam ijverig deel aan het dooponderwijs.

47. ZIEKEN.

Aanvankelijk werd ik telkens naar de dorpen geroepen om zieken medicijnen te brengen. Vaak moest ik dan bij nacht zowel als bij dag door de rivier Batang Toroe waden en als het water zeer hoog was, zwemmen. Mijn metgezel op die nachtelijke tochten was bijna altijd Johannes, die een flambouw droeg om het pad aan te wijzen en de tijgers te verschrikken. Op de duur waren die tochten moeilijk en gevaarlijk. Daarbij kwam ook, dat ik in de regel niet eer geroepen werd, voor de Si Basoa (de dokters) de zieken hadden opgegeven. En dan gebeurde het nog menigmaal, dat de priesters uit naijver toverijen pleegden, nadat ik medicijnen had gegeven. Daarom besloot ik op ons erf kleine huisjes voor de hulpbehoevende patiënten op te richten. Werd ik voortaan hij een zieke geroepen, dan ging ik zien, of er nog hoop op herstel was. Was dit het geval, dan zei ik tot de familie: "Brengt de patiënt naar ons erf. Een uwer moet geregeld dag en nacht bij hem blijven. Ik zal medicijnen geven. In de dorpen geef ik geen medicijnen meer."

Gewoonlijk werd aan mijn verzoek voldaan, waardoor ik soms verschillende zieken tegelijk onder mijn behandeling had. Toen mijn besluit algemeen bekend werd, brachten de heidenen mij meer dan eens hun zieken zonder kennisgeving en deden letterlijk, wat er staat in Matth. 45 vs. 30. Zij wierpen hun kranken voor onze voeten en zeiden meermalen: "Zorg dat de kranke gezond wordt."

O, welk een ontzettend zware verantwoording werd dan op onze schouders geladen. Menig slapeloze nacht hebben mijn vrouw en ik doorgebracht, want het ging ons niet alleen om de genezing des lichaams, maar bovenal om de genezing der ziel. Wij wilden zo graag, dat de arme heidenen de grote daden onzes Gods zouden opmerken en Hem verheerlijken.

In de laatste jaren hadden de Bataks een onbepaald vertrouwen in de levenswekker, een instrumentje met zeer vele scherpe naalden, waarmee gaatjes in het lichaam geprikt werden. Als deze openingen met een bepaalde oliesoort bestreken werden, werden niet zelden vele onreine stoffen uit het lichaam getrokken, waardoor vaak genezing volgde. Meer dan eens hebben wij de levenswekker op ons zelf gebruikt.

Het vertrouwen in dat instrument was zo sterk bij de Bataks dat niet zelden radeloze heidenen hun kranken voor onze voeten wierpen met de woorden: "T oer gis ma i ba na of nasida," d.w.z. Prik hem of haar.

Trok ik met het oog op de zwakte van de patiënt een bedenkelijk gezicht, dan vroegen ze angstig of er geen hoop meer was. O, wat waren ze gelukkig als mijn vrouw de

levenswekker met olie en een kippeveer bracht.

Ach, wij waren de enige toevlucht voor die arme, gejaagde -en geplaagde heidenen. Niettegenstaande onze vele moeiten en beslommeringen; prezen wij ons gelukkig met onze trouwen Johannes dit liefdewerk te mogen verrichten. Velen, die hun zieken op ons erf brachten en geregeld onze godsdienstoefeningen bijwoonden, hebben op die wijze hun Heiland gevonden.

48. GASTEN.

Het is mij of ik Mr. J. Esser, mijn leermeester in de Maleise taal te Amsterdam, voor mijn vertrek naar Indië nog hoor zeggen: "Van Addelt, vergeet nooit dat een zendingspost uren in de omtrek moet bekend staan als gastvrij." Die woorden heb ik nimmer vergeten.

Dikwijls kwamen tegen de avond twintig of meer handelaren van Siboga bij ons en vroegen, als zij door de hoge waterstand met hun handelswaren niet door de rivier durfden, bij ons te mogen vernachten. Steeds willigden wij hun verzoek in, mits zij de volgende morgen, vóór hun vertrek, bij, onze godsdienstoefening aanwezig waren. Bij dergelijke gelegenheden heb ik meer dan eens flinkheid en vriendelijkheid van mijn vrouw bewonderd, die haar gasten verzorgde met rijst, groente en gedroogde vis.

Ook kooplieden uit het Zuiden, uit Angkola en Mondheling, die handelden in paarden, koeien en buffels, en vroeger ook in slaven en slavinnen, hebben menigmaal bij ons overnacht. 's Avonds gaven zij ons hun geldbuidels in bewaring en kregen ze de volgende morgen terug. Zulk een vertrouwen stelden deze mensen in ons, dat zij hun geld in ontvangst namen zonder het na te tellen. Ook zij luisterden vóór hun vertrek naar de prediking van Gods Woord.

49. ZUIGELINGEN.

Reeds in de vorige bladzijden heb ik meegedeeld, dat de Bataks de gewoonte hadden de kinderen te verdrinken, wier moeders in de bevalling waren overleden. Zo mogelijk trachtten wij die arme kleinen te redden. Eens hadden wij vijf tegelijk in huis. Mijn vrouw liet ze zuigen uit flesjes, die wij uit Europa hadden laten komen, met buffelmelk. Maar ach, wat was dat een leven vol inspanning. Hoeveel moeite moest mijn vrouw niet doen om te zorgen, dat de melk niet zuur werd bij een avondtemperatuur van 90 tot 92 graden Fahr. in onze woning.

Aanvankelijk keken de heidenen zeer verbaasd dat wij de kleinen verzorgden en toch in het leven bleven. Ze konden haast niet geloven dat wij niet stierven en kwamen menigmaal kijken of wij nog in het land der levenden waren. Zelfs de christenvrouwen durfden in het eerst de kindertjes niet aanraken uit vrees, dat ze door de boze geest, die de moeder had gedood, zouden omgebracht worden. Die arme vrouwen konden niet terstond afstand doen van hun heidens vooroordeel. Alleen Martha, die van haar jeugd af bij ons was geweest, en Elizabeth bezaten de moed ons bij de verzorging te helpen.

Als de heidenen geen kinderen kregen, waren zij zeer afgunstig op andere, die ze wel hadden. Ja, door hun afgunst en nijd waren ze bijna in staat anderer kroost te doden. Nu bezaten wij zelf geen kinderen. En wat zagen de Bataks? Dat wij ons met de verzorging belastten van vreemde kleinen en zelfs met hen speelden. Dit ging hun verstand te boven. Ook in dit, opzicht waren wij een licht in de treurige duisternis van

het heidendom.

Intussen vergde de opvoeding der vijf kleintjes te veel van de krachten van mijn vrouw. Ze werd ziek en kreeg, harde koorts. In deze omstandigheden moest ik onze vijf de fles geven, maar dat eigenzinnig bruine goedje wilde door mij niet geholpen worden. Goede raad was duur. Johannes en Martha beproefden de bruintjes te helpen, maar ook dat was mis. Gelukkig nam een christenvrouw, die kort te voren een kind had gekregen, de twee kleinsten tot zich. De drie oudsten moest ik wel een voor een bij mijn zieke vrouw brengen, opdat deze ze hielp. En de Heere was haar nabij.

Toen de kinderen ongeveer een jaar waren, werden ze door de vaders of de familie teruggehaald.

Een der vaders heeft ons door list zijn kind ontfutseld. Hij vertelde ons, dat de grootmoeder ernstig ziek was en dat deze haar kleinkind vóór haar sterven nog eens wenste te zien. Natuurlijk gaven wij hem zijn kind terug. Later bleek ons, dat de grootmoeder niet ziek was. Wij hebben de lieve, kleine, dikke Samuël niet terug gezien. Hij is later onderwijzer geworden en heeft ons per brief meermalen bedankt voor alles, wat wij aan hem gedaan hebben.

Toen er in 1893 sprake was van een reis door ons naar Sumatra en dat gerucht ook tot de Bataks was doorgedrongen, ontvingen wij een brief van Samuël vader, waarin hij zijn blijdschap uitte over onze komst en beloofde goed te maken, wat hij vroeger misdaan had. Daarom hoopte hij ons met een stoomboot te Padang af te halen. Ten slotte meldde hij, dat hij met zijn ganse familie Christen was geworden en dat hij zeer gelukkig was.

50. DOOPFEEST.

31 Mei 1868 mocht ik ten aanschouw van een schaar heidenen, waaronder vorsten en priesters, 14 Bataks, ouden zowel als jongen, dopen. Wij genoten een rijke Pinksterzegen. David, een der dopelingen, zoon een weduwe, bleef op dringend verlangen zijner moeder en van hem zelf bij ons. In de eersten tijd bezocht hij 's morgens de school. 's Middags hielp hij ons bij het werk. Het was een flinke jongen, die ons trouw gediend heeft en nu reeds vele jaren een trouw ouderling en een pilaar der gemeente is.

51. ABRAHAM EN JACOB.

In het begin van 1868 heb ik Gezang 83 in de Bataktaal vertaald. Op een zondagmorgen zongen wij dit lied voor de eerste maal met de gemeente. 's Avonds 7 uur ontvingen wij bezoek van de beide personen, vader en zoon, de vroegere priesters, wier namen boven dit hoofdstuk prijken. De vader zei tot mij: "U heeft reeds meerdere liederen in onze taal gemaakt, maar niet een zo mooi als dit en onder het storten van hete tranen zei hij het vierde vers op:

Ja, a m i n, j a,

Di Golgotha

Na mate Toehan Jesoes

Ala dosa

Ni hadjolma

Na pola moedar doeroes.

Daarna vervolgde hij: "Welk een liefde van de Heilige Gods, dat Hij Zijn bloed heeft willen vergieten, omdat wij gezondigd hebben." Hij weende tranen van vreugde en wij weenden met hem.

Jacob had tot hiertoe gezwegen. Eindelijk vroeg hij mij: "Als men als heidin een zonde gedaan heeft en men bekent die als Christen, krijgt men dan ook vergeving voor die zonde?"

"Ja, gewis Jacob," zei ik; "als men maar waarlijk berouw over zijn zonden heeft, vergeeft God alles."

Met een bedenkelijk gezicht antwoordde hij: "Ja, dat God onze zonden vergeven wil, weet ik wel, maar krijgt men ook vergeving bij de mensen?"

"Ja," zei ik, "althans wij zendelingen vergeven graag, want wij moeten God elke dag om vergeving vragen."

Daarop vroeg hij mij: "Heeft u wel eens vergif gebruikt?"

"Zover ik weet niet," luidde mijn antwoord, maar terstond daarna zei hij zeer beslist: "Ik weet het wel."

Mijn vrouw en ik schrikten geweldig en werden doodsbleek. Thans nam Jacob mijn rechterhand tussen zijn beide handen en zei: "Vergeef mij, vergeef mij, ik heb vergif in uw eten gedaan." Onwillekeurig trok ik mijn hand terug en vroeg: "Jacob, heb ik je ooit onrecht aangedaan of beledigd, dat je het zo slecht met mij meende?"

"O neen, nimmer! nimmer! maar u weet niet hoe vijandig wij in de beginne tegen u waren en hoe dikwijls wij u hebben willen vermoorden. Dat gij nog in het leven zijt, hebt ge alleen aan JEHOVAH te danken."

"Waarom was ge zo vijandig?"

"Wij dachten, dat gij een bedrieger was gelijk wij en u zou willen verrijken met onze bezittingen of over ons zou willen heersen. Wij konden niet geloven, dat u het goed met ons meende. U was nog niet lang te Aek Saroella, toen wij met ons dertigen afspraken u eens schrik aan te jagen. Met lansen, geweren en sabels gingen wij naar uw hut, staken onze lansen in de grond en gingen er tussen zitten zonder een woord te zeggen of u te groeten. Wij wilden eens zien, wat u zou doen. Toen wij er een ogenblik zaten, kwam u tot ons, groette ons vriendelijk, hurkte hij ons op de grond en ving een gesprek met ons aan. U vroeg ons o.a.: Zegt eens vrienden, als alle mensen koningen waren, zou er dan nog een koning zijn? Ons antwoord luidde ontkennend, want als alle mensen koningen waren, zouden er geen onderdanen zijn en zonder onderdanen zijn er geen koningen.

Daarna vroeg u: Als alle mensen meesters waren, zou er dan nog wel een meester zijn? Ons antwoord was weer ontkennend.

Ten slotte vroeg u: als er een ontelbaar aantal goden waren, zou er dan nog wel een God wezen? Op die vraag bleven wij het antwoord schuldig en toen heeft u ons gezegd: Als er meerdere goden waren, was er geen God meer, die alles regeert. Van die eerste, ware God heeft u ons verteld, o.a. van Zijn gezindheid jegens ons en Zijn eisen aan ons, waarvan een luidde, dat Hij geen offers van ons verlangt, zoals wij, aan onze geesten brengen. Bij mijn thuiskomst heb ik tot mijn vader, de hogepriester, gezegd: Vader, ik heb de Witoog vandaag gehoord, maar ik zeg u, wanneer zijn leer ingang vindt, is het rijk van ons, priesters, uit. Van die dag af had ik het plan u te doden. Dat plan nam een vaste vorm aan door het volgende voorval: Eens kwam Si Padi in ons dorp om koelies voor Siboga te werven. In die tijd maakten mijn schuldeisers het mij zeer lastig. Om mijn speelschulden te voldoen, meldde ik mij ook als koelie aan. Ik kreeg een zwaar kistje te dragen dat, naar ik meende, niet anders dan geld kon bevatten. (Hierin dacht J. verkeerd. Het bewuste kistje was vol spijkers, sloten en scharnieren voor mijn nieuw woning).

De aanwezigheid van Si Padi belette mij het kistje te openen, maar ik onthield goed, waar u het plaatste. Dat kistje liet mij niet met rust. Ik zei tot mij zelf: als ge dat geld bezit, kunt ge uw speelschulden betalen en houdt nog genoeg over om voor rijk gehouden te worden. Met een bekende dief sprak ik af bij u in te breken. Als u wakker werd, zouden wij u en uw vrouw vermoorden, uw lichamen in de rivier werpen en het geld verdelen. Mijn vader had van die afspraak gehoord en verbood mij mijn plan uit te voeren, omdat hij vreesde bij ontdekking een slechte naam te zullen krijgen. Zonder dat vader er iets van wist, bereidde ik een plantenvergif, dat u naar mijn berekening binnen twee dagen zou doden. (De Bataks zijn grote kenners van de eigenschappen der planten).

De volgende morgen ging ik naar uw keuken, vroeg Si Padi, uw kok, mijn pijp op te mogen steken en vroeg hem terloops in welken pot het eten voor u en de Njonja gekookt werd. Een paar dagen later ging ik weer naar de keuken en zei tot Si Padi: Och, ga mijnheer even medicijnen tegen de koorts voor mij vragen. Terwijl uw kok mijn boodschap overbracht, wierp ik vergif in uw eten. De medicijnen had ik niet nodig. Ik had dat leugentje bedacht, om Si Padi uit de keuken te krijgen. Twee dagen daarna ging ik zien, of u niet reeds dood was. Tot mijn verbazing was uw vrouw fris en gezond. U was zeer bleek en las in een boek. Toen ik dat zag, zei ik tot mij zelf: hun God moet een machtige God zijn, Die ze zo beschermen kan, want als wij zoveel van zo'n sterk vergif gebruikt hadden, zouden wij reeds dood zijn. Gij moet ook Die machtige God dienen. Maar ach, mijnheer weet wel, hoe moeilijk het voor ons, priesters, is, daartoe te komen."

"Waarom, hebt gij mij dat niet beleden vóór de doop, Jacob? Gij zijt nu een Christen geworden met een ban op de ziel," zei ik tegen hem.

"Ja," zei hij, "dat is zo, maar ik durfde een en ander niet te bekennen voor de doop, omdat ik vreesde, dat u mij anders niet zou willen doppen. Maar nu, als Christen, heb ik geen vrede, want een stem roept mij dag en nacht toe: Ge hebt uw meester willen doden!"

Na deze woorden greep hij nog eens mijn hand tussen zijn handen en zei: "Vergeef mij, vergeef mij, om Jezus wil."

Ik heb hem heel graag vergeven.

Reeds 5 ½ jaar vertoefde ik in Indië, toen mijn vrouw bij mij kwam. Van de in kokosolie gekookte rijst, die ik bijna elke morgen at, gebruikte mijn vrouw aanvankelijk niets. Daardoor had zij het vergiftigde eten niet gebruikt. Wat ik overhield, liet ik geregeld aan onze hond, onze kat en kippen brengen, omdat de Bataks geen rijstebrij gebruiken wegens gemis aan vorken en lepels. En nu herinnerde ik mij na de bekentenis van Jacob, dat indertijd al ons vee binnen een half uur gestorven was en ik ziek werd. Dat vergif heeft toen door Gods genadige besturing een uitweg gevonden door de wond aan mijn voet, waarover ik reeds schreef

Na de schuldbelijdenis van Jacob bekende de oude Abraham, dat hij eertijds de dertig koningen de eed had laten zweren, om mij te doden. Hij was als afgevaardigde met zijn vriend Ama Ni Holing tot mij gezonden. Onderweg was hij evenwel gestruikeld en had zijn vriend toen aangeraden terug te keren, omdat de goden tegen hun plan waren. Later had hij leren inzien, dat onze God hun voornemens verijdeld had. (Zie: "Koning Salomo" bladz. 121).

De heidenen zien in alles de hand hunner goden. Zijn ze eenmaal Christen geworden, dan staan ze ook zo tegenover God. De waarheid hiervan moge blijken uit het volgende.

Op een Maandagmorgen kwam Abraham bij mij en vroeg: Toean, God ziet toch alles?"

,Ja, dat is niets nieuws voor mij," zei ik.

"Ja, God ziet alles," herhaalde hij.

"Is er wat bijzonders gebeurd, dat ge zo aan deze waarheid denkt?"

Op deze vraag haalde Abraham zijn linkerhand onder zijn sjaal weg en vertelde: "Gistermiddag na de dienst wandelde ik naar ons aardappelland en zag, dat door de sterken regen een boomtak erg gebogen was, waardoor het water op onze aardappelen druppelde. Ik wilde die tak met mijn mes afkappen, maar JEHOVAH bestuurde mijn mes zon, dat het niet in de tak, maar in mijn hand kwam, omdat het Zijn dag was."

Toen Jacob enigen tijd Christen was, werd hij ernstig ziek. Geen medicijn hielp. Op een morgen kwam hij bij ons door twee mannen ondersteund en enige volgelingen bij zich, die afgoden, toverboeken, medicijnfessen (bamboekokers,) kalenders en amuletten droegen. Het grote beeld met de gebonden handen, dat zich nu in Artis te Amsterdam bevindt, was er ook bij. Al die voorwerpen werden op de vloer gelegd, waarna Jacob zei "Toean, ik ben Christen, maar tot heden heb ik die heidense voorwerpen gehouden. Dat mocht niet en daarom heeft God mij deze ziekte gezonden."

En werkelijk genas hij spoedig.

52. JOHANNES EN THOMAS.

Op zekere avond vroeg ik op de lidmaten-catechisatie of men ziekten en andere onheilen moest beschouwen als liefdeblijken van God of niet.

"Ja," antwoordde Johannes, althans ik beschouw ze als bewijzen van de liefde mijns Gods. De Heere bezoekt mij gedurig met ziekte. Ben ik gezond, ach, dan dank ik er de Heere zo weinig voor en in mijn ziekten bid en dank ik veel meer dan in mijn gezonde dagen. In dagen van tegenspoed leef ik veel inniger met de Heere. Onlangs hoorde, ik een kind huilen. Ik zocht het twee, drie malen zonder het te vinden. Eindelijk kwam mijn schoonmoeder mij met mijn eigen kind tegemoet. Het weende, omdat de moeder brandhout haalde. Toen ik hierover nadacht, zei ik tot mij zelf: een kind van enige maanden maakt vele grote mensen beschaamd, want heeft het behoefte aan iets dan weent het en roept op die wijze moeders hulp in. En hoeveel grote mensen weten niet eens te vragen naar datgene, waaraan zij behoefte hebben, n.1.vergeving der zonden en het eeuwige leven.

Ik wist niet welk kind weende, voor ik het zag. Onze God kent ons allen. Hij weet, wat wij nodig hebben en is verheugd, als Hij ons hoort wenen (bidden), omdat Hij ons zo graag helpt."

Thomas, die het met Johannes eens was, nam ook een voorbeeld uit zijn eigen leven. "Vroeger had ik," zo verhaalde hij, "slechte ogen. Zodra het donker werd, scheen het, of alle licht uit mijn ogen verdwenen was. Als ik dan tegen een of ander voorwerp aanliep, lachten mijn kameraden mij uit. Dit hinderde mij geweldig. Meermalen vroeg ik u, mijnheer, de levenswekker bij mij te gebruiken. Als u dat gedaan had in hals en nek en achter de oren bad ik de Heere ernstig, zijn zegen te schenken en de Heere verhoorde mijn gebeden, want mijn ogen begonnen te genezen. Maar ach, spoedig vergat ik te danken en dan verergerden mijn ogen. Eindelijk heb ik de Heere een gelofte gedaan, die ik tot heden gehouden heb. Sedert zijn mijn ogen genezen. Ik weet

dus bij ervaring, dat bidden en danken moeten samen gaan. Wij zijn in de school en moeten de lessen van onze Meester onthouden.

Voor enige dagen was ik in het bos en kapte enige jonge bomen om, die voor timmerhout niet deugden en slechts goed waren voor brandhout. Gelukkig de mens, die in zijn jeugd omgekapt wordt en van de wortels gescheiden, waaruit hij zijn sappen trok, zodat hij van de zonde verlost door de Heilige Geest voor de eeuwigheid voorbereid wordt."

Al uw kinderen zullen van den Heere geleerd zijn, en de vrede uwer kinderen zal groot zijn. Jes. 54 vs. 13.

Niemand kan eens mensen hart vernieuwen om Hemelse dingen te bedenken. Dat is het werk van de Koning des Hemels en der aarde.

53. NOG EENS OVER ABRAHAM EN JACOB.

Na alles, wat ik van vader en zoon verteld heb, zou men denken, dat zij lichten zouden zijn in de duistere heidenwereld. Maar ach, zij zijn bezweken in de strijd. De wereld en de boze geesten in de lucht hebben hun zinnen andermaal verrukt.

Hoeveel bewijzen zij ook bezaten voor de waarheid van het Woord des levens, hoeveel kennis zij ook bezaten van de liefde Gods en zijn hulp in benauwdheden, hoe dikwijls zij ook de dwaasheid van de dienst der duivelen beleden hadden, waren hun harten toch niet volkomen met de Heere hun God (4 Kon. 11 vs. 14). Evenmin als koning Salomo konden zij overwinnen in de strijd tussen licht en duisternis, waarheid en leugen.

Ene lichaam en ziel aangrijpende strijd hebben wij met en om hen gestreden. De Geest des Heeren twistte met hun zielen. Het een ogenblik dachten wij, dat zij zich aan God zouden overgeven, maar het volgende ogenblik werden zij door de macht der zonde in de stroom der ongerechtigheid geworpen. Zij hadden gesmaakt het goede Woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw en werden toch afvallig. Hebr. 6 vs. 5. Ik moest ze beiden uitsluiten.

De oude Abraham begon te sukkelen. Hij zocht baat bij de valse goden, maar zonder vrucht.

Het was aandoenlijk, hoe hij telkens bad tot God en de 10 geboden met het Onze Vader en de geloofsartikelen opzei. Ik bezocht hem gedurig en telkens beleed hij zijn zonden.

Johannes was bij zijn sterfbed. Onder het herhalen van de geloofsartikelen stierf hij.

Si Singa Ni Ani was ontslapen en wij zwijgen

54. DE ENGELWACHT.

Op een morgen zat ik op de voorgalerij van ons huis, toen een heiden, na mij gegroet te hebben, mij ging hurken. Een ogenblik staarde hij mij aan. Daarna vroeg hij:

"Waar hebt gij de Wachters, die 's nachts uw huis bewaken?"

"Ik heb geen wachters en weet van geen wachters," zei ik. "Houdt u maar niet dom "

"Neen, ik houd mij niet dom. Wat wilt ge met die wachters?"

"Ja, dat is het juist. Dat kom ik u ook vragen."

Ik begreep er niets van en vroeg daarom nogmaals: "Wat is dat met die wachters? Verklaar je toch nader."

Hij zag mij verbaasd aan en zei: "Hebt gij dan geen wachters aangesteld?"

"Neen," zei ik.

"Hebt gij ze dan ook niet gezien?"

"Neen," antwoordde ik andermaal.

"Mag ik uw huis eens doorzoeken?" vroeg hij.

"O, waarom niet? Ga je gang."

Ik bleef rustig op de waranda zitten, terwijl hij ons huis doorzocht. Eerst doorzocht hij onze woonkamer en daarna onze logeerkamer, maar in beide waren geen wachters te vinden. Nu ging hij naar onze slaapkamer. Juist kwam mijn vrouw de achterdeur binnen en vroeg verwonderd: "Hé man, wat betekent dat? Waarom gaat die man in onze slaapkamer?"

"Laat hem stil zijn gang gaan. Hij zal geen kwaad doen."

Nieuwsgierig liep mijn vrouw naar de slaapkamer en zag, hoe onze gast onze ledikanten doorzocht en de gordijnen wegschoof, waarachter onze kleren hingen. Ook daar waren geen wachters aanwezig. Thans was het mijn beurt van vragen. Zodra hij dan ook, gevolgd door mijn vrouw, op de galerij terugkwam, vroeg ik hem: "Gij hebt mij naar wachters gevraagd en ons huis doorzocht. Verklaar u nu nader."

Toen vertelde hij zeer openhartig het volgende:

"Bij uw komst in onze vallei, te Aek Saroella, waren wij u zeer vijandig gezind. Meermalen zijn wij 's nachts naar uw woning gegaan om u te vermoorden. Maar telkens als wij uw hut naderden, zagen wij een dubbele rij wachters om uw hut geschaard, zodat wij onverrichterzake terugkeerden. Wij vertelden onze ervaringen aan een oeloebalang (krijgsman), maar deze lachte ons uit en zei: "Gij zijt oude vrouwen. Ik vrees niets en niemand. De volgende nacht zal ik voorop gaan." "Goed," was ons antwoord, "wij houden u aan uw woord."

Bij heldere maneschijn liepen wij naar uw hut, de held voorop met een sabel in de vuist en onderweg ons vertellende van zijn heldendaden. In de nabijheid uwer woning bleven wij staan, maar onze leidsman ging enige schreden verder ons toeroepende: "Vooruit, als gij mannen zijt."

Eensklaps keerde hij zich om en riep ons toe: "Jullie hebt gelijk gehad. Er staat een dubbele rij wachters hand aan hand rondom de hut. Hun aangezichten blinken. Het is onmogelijk, dat huis te bereiken." Met ons keerde hij terug.

"Mijnheer, hebt gij die wachters niet aangesteld?" vroeg hij nogmaals.

"Neen," antwoordde ik.

"Hebt gij ze ook niet gezien?"

"Neen," herhaalde ik,

"Hoe is dat mogelijk?" vroeg hij verwonderd.

"Heb ik niet van de aanvang af gezegd, dat ik geen gezant ben van de koning van Holland, maar van de God des Hemels en der aarde om ulieden de weg des levens te wijzen?" vroeg ik mijn Bijbel halende.

"Ja," zei hij, "dat is zo."

"Welnu," vervolgde ik, "die God heeft Zijn gezanten, Zijn Engelen gezonden om ons te beschermen, opdat gij ons niet zou vermoorden in uw heidense onwetendheid."

"Maar hebt gij ze dan niet gezien?" vroeg hij ten hoogste verbaasd,

"Neen," herhaalde ik nog eens.

"Maar hoe is dat dan mogelijk?"

Nu toonde ik hem mijn Bijbel en, zei: "Ziehier, vriend. Dit boek is het Woord van onze God en in dit boek belooft Hij ons te zullen beschermen. Wij hebben God eenvoudig te geloven op Zijn Woord en behoeven niet te zien. Gij kent dit Woord niet. Daarom heeft God u laten zien, wat voor ons niet nodig was."

Als uit een droom ontwakende, slaakte hij een diepe zucht, streek met de rechterhand

over zijn hart en zei: "Ach songo nido i hape," d. w. z. Ach, is het er zo mee gesteld? "Ja," zei ik. "Zo is het en anders niet."

Heeft dit gesprek die man nader tot God gebracht? Ik moet het helaas betwijfelen. Hij bleef, die hij was: vriendelijk jegens ons en onverschillig ten opzichte van Gods Woord. Ook nu nog is het Woord waar uit de gelijkenis van de rijken man en de armen Lazarus: Zij hebben Mozes en de profeten en indien zij die niet geloven, zij zouden zich niet laten gezeggen, ook al ware het, dat iemand uit de doden opstond. Daarom roep ik allen, die dit lezen, toe: "Tot de Wet en de getuigenis! Weg met het spiritisme! Weg met bevindingen als grond der zaligheid! Weg met dromen, gezichten, stemmen, verschijningen als bijzondere openbaringen! Wij hebben ons eenvoudig te houden aan datgene, waaraan de Heilige Gods zich hield: *Daar staat geschreven, en weer: daar staat geschreven.* Dan zullen wij sterk worden door de sterkte Zijner macht."

55. EEN MENSENETER.

Terwijl ik eens op reis was, kwam een Batak bij ons huis en staarde mijn vrouw wonderlijk aan. Menende, dat hij haar iets wilde vragen, vroeg zij: "Wilt gij soms medicijnen hebben?"

"De wangen en de punten der vingers smaken zo lekker," luidde het antwoord.

Mijn vrouw, die niet goed begreep, wat hij zei, riep Johannes en droeg hem op die man te vragen, wat hij wilde. Hij deed het en nu herhaalde de Batak wat hij reeds gezegd had. "Dat moogt ge niet tegen de Njonja zeggen," zei Johannes. "In haar land worden geen mensen gegeten. Gij hebt haar beledigd."

Na deze woorden wilde Si Tildoek mijn, vrouw vergiffenis vragen, maar daar hij naar de gewoonte der heidenen gewapend was, vertrouwde zij hem niet en liet hem door Johannes zeggen: "Als de Toean thuis is, moet gij maar eens komen en dan kunt gij vergeving vragen."

Bij mijn thuiskomst vertelde mijn vrouw mij dit voorval. Ik liet Si Tildoek roepen en vroeg hem, of hij bovenstaande woorden tot mijn vrouw gezegd had.

„Ja," luidde zijn, antwoord. "Toen ik uw vrouw zo fris en gezond zag, kreeg ik lust in haar vlees. Ik wist niet, dat het onbeleefd was, zo iets te zeggen."

"Hoeveel mensen hebt gij reeds opgegeten?" vroeg ik.

Hij telde even op en antwoordde: "Zeven maar," voegde hij erbij, "tegenwoordig gebeurt het niet zoveel als vroeger."

"Si Tildoek," vroeg ik, "eten tijgers ook tijgers?"

"Neen, tijgers eten wel mensen en andere dieren, maar geen tijger eet een tijger," zei hij.

"Dan zijn de mensen dus in zeker opzicht dieper gezonken dan de tijgers," vervolgde ik en onverschillig antwoordde hij: "Ja Toean, Hasomalan," d.w.z. Ja, mijnheer, naar oud gebruik.

Zie de mens! Meermalen heb ik de waarheid van Paulus woorden vernomen: Zij stellen in hun schande hun eer. Als men de arme heidenen gadeslaat in hun doen en laten, in hun denken en streven, moet men gedurig uitroepen: Ja!, wat is de mens, naar het beeld Gods geschapen, toch diep, ontzettend diep gezonken. Wat is hij door de zonde afschuwelijk, hatelijk en wanstaltig geworden!"

Maar als men dan ziet op degenen uit datzelfde volk, die door de Heilige Geest zijn weergeboren tot een levende hoop in Christus Jezus, waarvan velen reeds in Hem ont-

slapen zijn, dan roept men onwillekeurig uit: aanbid de macht der liefde, welke zich in Jezus openbaart!" en met nieuwe moed verkondigt men de armen het Evangelie.

56. OVERSTROMING.

In het laatst van 1868 werd Pangaloan door een overstroming geteisterd, gelijk de oudsten nimmer hadden bijgewoond. Onze buitenste wal brak door, waardoor een groot gedeelte van ons erf onder water liep. Gelukkig hield de binnenste wal het uit. Hierdoor bleven ons huis en de bijgebouwen vrij, maar toch scheen het soms, of de golven ons zouden verzwelgen. Ama Ni Holing stond aan de overkant der rivier Batang Toroe en zag, hoe onze zendingspost zich als een eiland verhief boven de woedende elementen.

Deelnemend riep hij ons toe: "God zal u beschermen." Die woorden deden ons goed. Vooral mijn goede vrouw, wier zenuwen door alles, wat zij had doorleefd, zeer geschokt waren, werd er door verkwikt. De volgende dag was mijn echtgenote ziek.

Onze goede, trouwe, zorgvolle Johannes was overal, waar hulp nodig was en de Christenen op ons erf deden al het mogelijke om het water te weren.

Na de overstroming moesten de vernielde wallen hersteld worden evenals de omheiningen tegen koeien en buffels. Bij dit werk werden wij tegengewerkt door sommige heidenen, die boos waren, omdat enkele hunner familieleden Christen waren geworden.

Zo eindigde 1868, voor ons een jaar van veel moeite, maar ook een jaar van heil en zegen, zodat wij oudejaarsavond met de Gemeente God konden danken en na afloop van de dienst uitroepen: "Heere, Uw goedertierenheden waren elke morgen nieuw over ons!" Wij smeekten de Heere, onze harten meer en meer volkomen te maken met Hem, om eigen zin en wil te verzaken en zijn wil te doen met dankbare harten tot roem Zijns Naams en tot heil van vele arme Bataks.

Het Heilog Avondmaal vierden wij geregeld met de Gemeente.

57. 1869.

1 Januari 1869 lazen wij Ps. 90 en Gez. 160 en baden o. a. "Ja, Heere, het is waar, dat ons leven een damp is en snel voorbijgaat, maar Gij, o eeuwige God, zijt onze Vader, onze steun en sterkte in de strijd tegen de diepgezonken heidenen en de boze geesten in de lucht. Ach, Heer, geef heil. Ach, Heer, geef zegeningen aan ons, ver van bloedverwanten en vrienden, en stel ons ten zegen voor velen."

6 Januari kregen wij bezoek van Gouverneur A. met 6 Europeanen en meer dan honderd inlanders, die enige dagen bij ons bleven. Gelukkig, dat mijn vrouw goede hulp had van Johannes, David en Martha, waardoor met Gods hulp alles goed afliep.

De Gouverneur, aangetrokken door de vriendelijke verschijning en het flinke optreden van Johannes, vroeg dezen, of hij mee wilde gaan naar Padang. Hij zou bij hem als kok per maand f 80 loon ontvangen.

Bescheiden maar beslist weigerde hij.

Bij ons ontving Johannes f 6. Later als Evangelist tot zijn einde toe f 10 van een Hollandse zendingsvriendin.

Op 16 Februari schreef ik in mijn dagboek: "Het is heden 8 jaar geleden sedert de ontzettende aardbeving te Sipirok, die mijn woning onbewoonbaar maakte en mij een

bange avond en nacht deed doorleven. Sedert heb ik nog vele bange uren door-gemaakt. Allerlei gevaren hebben mij omringd, zoals: aardbeving; stormen en vijandschap der Bataks, maar God heeft steeds getoond een beproefd Helper te zijn, Die mij door dit alles meer en meer wil stellen tot een licht in de duisternis."

58. EEN REIS NAAR ANGKOLA.

In het begin van maart gingen wij naar Sipirok; mijn vrouw in een hangmat, ik blootsvoets naar gewoonte berg op en af, door rivieren en moerassen.

Bij collega Schreiber te Praw Sorat hielden wij, Rijnse zendelingen conferentie en vierden tenslotte het Heilig Avondmaal. Na afloop der conferentie vertrokken mijn vrouw en ik naar Angkola, bezochten Dammerboer te Oetarimbaroe en Van Dalen te Si Mapil aan de voet van de berg Loeboe Raja, waar het zeer gezond was, maar ook gevaarlijk wegens de vele tijgers, die menigmaal des nachts de voor- en achtergalerij van Van Dalens huis met een bezoek vereerden. Daardoor kon hij ook geen honden houden. Die zouden toch spoedig door de tijgers verslonden zijn.

Op de voorgalerij bij mijn collega genoot men een prachtig gezicht op de vallei naar Mandheling. Als ik aan de duizenden mohammedanen en heidenen dacht die daar woonden in de donkerheid van hun godsdienst, dan werd mijn hart met diep medelijden vervuld.

Eerst vele jaren later begonnen een Engelse ziekelijke zendingszuster, M. Needhem, en een blinde evangelist, Bartimeüs, het evangelie te verkondigen te Mandheling. En thans kan men het met de inwoners van Seïr vragen: "Wachter, wat is er van de nacht?" om hetzelfde troosteloze antwoord te vernemen: "De morgenstond is gekomen, maar nog is het nacht."

Te Angkola ontvingen wij een brief van onze Johannes, waarin hij ons meedeelde, dat zijn zoon Timotheüs zeer ziek was geweest. Hij had hem een weinig water laten drinken, het voorhoofd gebet en daarna gebeden: "O, Heere Jezus, heb medelijden met ons. Ons kind is ziek en mijn meester kan door afwezigheid geen medicijnen geven. Och, genees ons kind, Amen." En - voegde Johannes erbij - de Heiland heeft ons gebed verhoord. Het jongetje is genezen.

Op onze terugreis was de Heere ons weer vriendelijk nabij.

59. EEN AANGRIJPENDE STRIJD.

Reeds meermalen heb ik de naam van de kleine Si Deman, de latere Martha, genoemd. Toen zij tot een nette jonkvrouw was opgegroeid, kwam zij ons eens schuchter vertellen, dat haar moeder gekomen was.

Hoe weet ge, dat die vrouw uw moeder is?" vroeg ik. "Zij kent mij nog," was haar antwoord.

Ik liet de vrouw roepen en vroeg haar in tegenwoordigheid van Martha: "Is dit meisje uw dochter?"

"Olo Toean," d.w.z. ja, mijnheer.

"Hoe weet ge dat?"

"Ik ken ze nog heel goed. Zij is mij ontstolen en als slavin verkocht."

"Hoe groot was uw dochter, toen zij gestolen werd?"

De vrouw wees naar een ander meisje, dat veel groter was dan Si Deman, toen deze

bij mij kwam.

"Had uw dochter reeds een kleed om," vroeg ik daarna. "Ja, mijnheer."

"Had ze reeds de pokken gehad?"

"Ja, mijnheer."

"Martha," zei ik, "antwoord nu, "Is deze vrouw uw moeder?"

"Neen, mijnheer, want toen ik bij mijnheer kwam, was ik nog zeer klein. Ook droeg ik nog geen klederen en eerst later heb ik de pokken gekregen."

In plaats van beschaamd weg te gaan, bleef de vrouw standvastig verklaren, dat zij de ware moeder was.

Den volgende dag kwam zij terug met een grote schaar heidenen, gewapend met lansen, sabels en geweren, en eiste haar dochter op. Ik trachtte de Bataks uit te leggen, dat Martha onmogelijk de dochter van die vrouw kon wezen, maar zij wilden niet naar rede luisteren en riepen op woeste toon: "Laat ons onze dochter zien, dan zullen wij het haar vragen."

Wij lieten Martha voorkomen en nu vroeg de aanvoerder der bende: "Zeg eens, is dit uw moeder niet?"

Bevende antwoordde zij: "Neen."

"Ge hebt in tegenwoordigheid van de Toeane en de Njonja de moed niet de waarheid te zeggen," riepen de heidenen en slingerden ons allerlei bedreigingen naar het hoofd.

Eindelijk dropen zij af.

Toch gaven zij de moed niet op, want zij wilden graag de bruidsschat deelachtig worden, welken zij voor Martha konden bedingen. Daarom trachtten zij haar in stilte te bepraten door haar te vleien en allerlei beloften te doen en zij liet zich ten slotte overhalen de bovengenoemde vrouw als haar moeder te erkennen. De heidenen kwamen thans in nog groter aantal dan de vorige maal en eisten, zeker van de overwinning hun dochter op.

Triomferend vroegen zij Martha: "Is deze vrouw uw moeder niet?"

O, wat doorleefden mijn vrouw en ik een angstig ogenblik. In onze nood riepen wij tot God en Hij verhoorde ons, want Martha gaf andermaal een ontkennend antwoord. Woedend riepen de Bataks uit: "Ge hebt voor een paar dagen deze vrouw als uw moeder erkend!"

"Ja," zei zij, dat is zo, maar toen was ik omgepraat. Die vrouw is mijn moeder niet."

Na de aftocht der menigte dankten wij God, dat de waarheid had gezegevierd. Onze zenuwen waren door dit voorval zo geschokt, dat wij beefden van aandoening.

Wij zendelingen zouden allen Christenen met Paulus willen toeroepen: *Broeders, bidt voor ons, opdat het Woord des Heeren zijn loop hebbe, en verheerlijkt worde, gelijk ook bij U. En opdat wij mogen verlost worden van de ongeschikte en boze mensen* (2 Thess. 3 vs. 1 en 2), of: En ik bid u, broeders, door onze Heere Jezus Christus, en door de liefde des Geestes, dat gij met mij strijdt in de gebeden tot God voor mij (Rom. 15 vs. 30). Ja, bidden is strijden. Ook in dit opzicht heeft de dichter gelijk als hij zingt:

Daar moet veel strijd gestreden zijn

En veel gebeds gebeden zijn,

Zal het hiernamaals vrede zijn.

In deze tijd, Augustus 1869, schreef ik onze moederlijke vriendin, mej. H. Swellengrebel, directrice van het Diaconessenhuis te Utrecht, een en ander over de Bataks en vergeleek hun harten bij het land, dat zij bewonen. Sumatra is een land met hoge, steile bergen, diepe ravijnen en moerassen, harde rotsen en snelvlietende bergstromen, kokende zwavelbronnen, eeuwenoude hoornen, onbeklimbare hoogten en onpeilbare diepten.

Is het hart des mensen arglistig, meer dan enig ding, van de Bataks geldt dit in dubbele mate. Maar hoe diep zij ook gezonken zijn, is toch voor hen hulp besteld bij een Held, die ook hen kan herscheppen, vernieuwen, heiligen, reinigen, opdat zij als Henoch wandelen met God.

Zulke Christenen heb ik in de Batak landen gekend.

60. HONGERSNOOD.

1869 was een jaar vol ellende voor de Bataks. Aanhoudende droogte, brandkoren en honigdauw deden de oogst mislukken van rijst, djagong (Turkse tarwe), en gadong (zoete aardappelen). Velen zochten mangalas (eten) en liepen te bedelen langs de weg. Vele zwakken en ouden van dagen bezweken. Als ik aan die tijd denk, kan ik met Jeremia zeggen: "Ik ben de man, die ellende gezien heeft."

Mijn vrouw en ik waren in die dagen zeer blijde, dat wij in staat waren vele hongerigen te spijzigen. Door de overstroming in het vorige jaar was op ons erf veel slib bezonken, waardoor Turkse tarwe en djellok (meloenen), bij ons uitstekend groeiden. Velen, die ons na die watersnood het leven lastig gemaakt hadden, konden wij thans kolen vuurs op het hoofd stapelen.

Eens kwam een oude Radja bij ons, een jaar te voren een aanzienlijk man, nu zwak en ellendig, zeggende: "Heden zei mijn vrouw tot mij: ga eens naar de godoeng (zendingspost), misschien hebben die witte mensen nog wat eten voor ons; anders moeten wij van honger omkomen."

Ik vroeg mijn vrouw: "Kunt gij helpen?"

Zij ging even naar achteren, kwam met een zakje gedroogde bruine bonen terug, die wij uit Europa ontvangen hadden, en gaf ze de armen man hem meteen beduidende, hoe zijn vrouw ze koken moest. Met tranen in de ogen dankte hij ons en spoedde zich naar huis. Wij dankten onze God, dat Hij ons in staat stelde, vele hongerigen te spijzigen.

Mijn vrouw is nu thuis, van alle zorg ontslagen, maar toen zij nog gezond was, mocht zij graag velen verzorgen en helpen en altijd hield ze wat over. Zij was gelukkig in het dienen en getuigde met grote vrijmoedigheid zonder aanzien des persoons.

61. TWEE ZIEKEN.

Si Gandjang was een Radjas zoon. Hij had vroeger bij mij ter school gegaan, kon daardoor lezen en schrijven en wist veel uit Gods Woord. Deze jongeling werd ernstig ziek. De priesters gaven hem verschillende medicijnen, bevalen vele offeranden en beloofden genezing. Maar trots hun beloften werd de toestand van de patiënt bij de dag ernstiger. Eindelijk gaven zij de moed op. Si Gandjang smeekte zijn moeder hem bij ons te laten brengen, maar de priesters haalden haar over, dat verzoek niet in te willigen. In de uiterste nood werd de patiënt tenslotte tot ons gebracht. Hij had zware koorts, vele pijnen, hoestte erg en gaf veel over. Zijn moeder bleef bij haar zoon in een der ziekenhuisjes op ons erf. Onder biddend opzien tot de Vader van alle barmhartigheid gaven wij Si Gandjang medicijnen.

Vijf dagen leefden wij tussen hoop en vrees. De moeder was wanhopig. Gedurig sloeg zij zich met stenen, krabde haar gezicht open, trok zich de haar uit het hoofd en wierp zich telkens op de kranke hartstochtelijk uitroepende: "Mijn zoon, mijn ziel, mijn god,

als gij sterft, hang ik mij op, opdat wij in één graf begraven worden!"

Natuurlijk gingen wij dat heidens misbaar zoveel mogelijk tegen. Maar ach, hier konden wij het heidendom in al zijn naaktheid aanschouwen zonder hoop en troost voor de eeuwigheid.

Eens kwam ik bij de zieke. Zijn tante Dorkas, een Christin, zat bij hem en zei tot mij: "Bid u voor hem, want als de Heere Jezus hem niet beter maakt, moet hij sterven." Si Gandjang en zijn moeder verlangden het ook. Ik knielde naast de kranke onder aanroeping van de naam des Heren. Nog een paar dagen wilde de Heiland ons geloof beproeven, want Si Gandjang werd hoe langer hoe zwakker. Eindelijk begon de koorts af te nemen en trad genezing in.

Moeder en zoon wilden thans Christen worden. Zij bleven op ons erf wonen en ontvingen geregeld elke avond dooponderwijs. Ik verheugde mij over de vorderingen, die zij maakten. Plotseling werden zij door Si Gandjangs oudste broer, die deel nam aan, een strijd, welke in Pangaloan uitgebroken was, gedwongen naar hun dorp terug te keren. Door die oorlog konden zij niet meer geregeld het dooponderwijs volgen en bleven eindelijk weg. Later zijn beiden teruggekomen en met de oudsten broeder tot het Christendom overgegaan.

De andere patiënt, over wie ik in dit hoofdstuk spreken wilde, was Si Alang Binda, de enige zoon van Kali Bonar (zie: "Radja Gading en Koning Salomo" bladzij 7).

Vader en zoon waren de rijksten in Sigompoelon en Pangaloan en werden door ieder met eerbied bejegend meer uit vrees dan uit liefde. Zij konden niet roemen gelijk Job in een rechtvaardigen levenswandel of een milde goedheid, integendeel zij konden slechts wijzen op hun onrechtvaardige daden. Hun rijkdom bestond hoofdzakelijk in goud, koeien en buffels, meestal door dobbelspel verkregen. Vooral Si Alang Binda stond als een speler bekend. Ieder vreesde hem en daarvan maakte hij veel misbruik. Hij slenterde van liet een dorp naar het andere en werd overal met eerbewijzen overladen: kippen werden voor hem geslacht en het beste werd hem voorgezet. Daarmee niet tevreden eiste hij bovendien geld. De een gaf hem een gulden, de ander een halve gulden, een derde enige centen.

Si Alang Binda wilde wat van de wereld zien. Daarom reisde hij met een omweg over Siboga, Loemoet, Batang Toroe, Padang, Sidempoean en Sipirok naar huis terug. Een dagreis voor zijn terugkomst werd hij ziek. Na enige dagen liet hij zich bij ons brengen en verzocht in een onzer ziekenhuizen opgenomen te mogen worden. Het bleek ons, dat hij door een hevige dysenterie was aangetast.

Twee van zijn drie vrouwen kwamen weldra haar man verzorgen, maar zij werkten ons tegen, doordat zij de patiënt komkommers, meloenen, water, enz. gaven, waardoor wij de dysenterie niet konden stoppen. Tegen ons bevel in bleven zij de man vruchten geven, die schadelijk voor hem waren. Daarom verzochten wij de vrouwen hem naar Sigompoelon mee te nemen, omdat wij op die wijze de verantwoordelijkheid niet langer wilden dragen. Zij voldeden aan ons verzoek. Weldra overleed hij. Gedurende zijn ziekte had zijn jongste vrouw hem ook willen bezoeken, maar de oudste had haar toen met een sabel weggejaagd.

De oude Kali Bonar was wanhopig, omdat hij thans geen opvolger had.

En onder alles klinkt het wachtwoord: "Zaaier, zaai in Gods Naam voort."

"Doe wel en zie niet om."

"Uw arbeid zal niet ijdel zijn in de Heere."

62. DE JACHINS EN BOASSEN.

Onder voor- en tegenspoed mochten wij de Pangaloanners Bijbelkennis aanbrengen. Telkens ontvingen wij bezoek van mensen uit Si Mangoemban, Pangariboean en andere districten, die ons vroegen, wanneer wij hun het Woord kwamen brengen, omdat zij zo graag Christen wilden worden. Verwonderd zei ik: "Gij zijt voor het eerst hier; hoe kunt gij dan iets van het Woord van God weten?" Tot mijn blijdschap antwoordden zij mij: "Wij hebben Christenen in onze familie en die hebben ons reeds in uw godsdienst onderwezen." Velen hunner kenden de 10 geboden, de geloofsartikelen, het Onze Vader van buiten en wisten veel te vertellen van het leven, lijden en sterven van onze Heiland.

Voor de heidenen hun rijstvelden bewerken, houden zij een biddag voor de oogst. Ze brengen dan offers aan de geesten en goden, die steeds een rijken oogst beloven. Maar nu, tegen de tijd, dat de halmen in de rijst zouden komen, werd deze geel en stierf weg. Het was een treurig gezicht de rijstvelden te aanschouwen. Een der hoofden nam een weinig dor stro, ging daarmee naar de sombaon, de plaats der aanbidding, en riep uit: "Vervloekte geesten, gij hebt mij een rijken oogst beloofd, maar hier is het dorre stro. Dit kunt gij krijgen, leugenaars. Ik zal vervloekt zijn, als ik u weer vereer."

De Bataks begonnen meer na te denken over de dienst der goden en geesten en over de dienst van de ene, ware God en hun bijgeloof begon te wankelen. De Jachins en Boassen vielen weg.

17 November, de 33ste geboortedag van mijn vrouw, werden wij des morgens wakker gezongen door de gemeente. Zonder dat wij er iets van wisten, had zij zich voor ons huis verzameld en hieven onder leiding van Johannes, die voortreffelijk zong, een lied aan op de wijze van: "Jezus gaat vooraan op de levensbaan" en daarna: "Er ruischt langs de wolken een liefelijke Naam."

Wij hadden een goede dag. Zelfs vele Heidenen gaven ons blijken van belangstelling. De grondtoon onzer zielen was: Hij overlaadt ons dag aan dag met zijn gunstbewijzen. De Heere is met ons. De God Jakobs is ons een hoog vertrek, dies juichen wij en zijn verblijd.

63. BEROEPING NAAR JAVA.

23 December ontving ik een beroep der Gereformeerde zendingsvereniging te Amsterdam naar Tegal op Java. Ik zou meer traktament genieten dan ik in dienst der Rijnse zending kreeg. Bovendien werden mij andere toezeggingen gedaan. Daarbij woonde een broer van mijn vrouw niet ver van de aangeboden standplaats. Ook zouden wij het bij de meer beschaafde, gedweeë Javanen gemakkelijker krijgen dan wij het bij de ruwe, onbeschaafde Bataks hadden. Het aanbod was dus in velerlei opzicht zeer aanlokkelijk voor ons.

29 December kwam broeder Heine ons bedroefd zeggen: "Broeder en zuster Van Asselt, blijft bij ons. Als ik u soms beledigd of bedroefd heb, vergeef mij alles. Ik geloof, dat het Gods wil niet kan zijn, dat u de Bataks verlaat. Ik weet, dat gij het op Java gemakkelijker en in vele opzichten aangenamer zult hebben dan hier, maar gij ondervindt toch hier ook de hulp Gods."

Het jaar 1870 begonnen wij onder veel strijd. Wij werden her en daarheen geslingerd. Het een ogenblik meenden wij te moeten vertrekken, maar het volgende ogenblik

dachten wij anders. Eindelijk werden al onze wensen en begeerten opgelost in dit éne gebed: "Heere, wat wilt Gij, dat wij doen zullen?"

Het Goddelijke antwoord luidde: "Blijven" en daarom kon ik met volle vrijmoedigheid voor het beroep bedanken en mijn vrouw en ik hebben er nimmer spijt van gehad. Later schreef mij inspector Dr. Fabri: "De gehele deputatie (het bestuur der Rijnse zending) heeft gezegd: broeder Van Asselt heeft niet met vlees en bloed geraadpleegd. Wij heten u van hart opnieuw welkom in dienst der Rijnse zending. God zegene u."

64. EEN ONDERWIJZER.

Broeder Schreiber had in Prau Sorat een seminarie voor onderwijzers. In het begin van het jaar 1870 ontving ik van daar een onderwijzer, Markus genaamd. Zijn komst schonk mij grote verlichting, omdat ik behalve mijn gewone arbeid steeds van half negen tot twaalf uur onderwijs had moeten geven. Nu kreeg ik meer tijd voor huisbezoek in de dorpen.

Goeroe of meester Markus was een zeer goed ontwikkeld, net en arbeidzaam onderwijzer, die met veel tact onderwijs gaf en zeer tot ons genoegen werkte. Hij hield ook Zondagsschool en hielp mij veel met schrijfwerk. Elke dag gaf ik Johannes en Markus les in Bijbelkunde. Mijn vrouw gaf Markus les op ons orgeltje.

Enige jaren later ging hij, gelijk andere beproefde onderwijzers, nog een paar jaar studeren op het seminarie te *Pantjoer na Pitoe* en werd daarna, tot zendeling geordend. Hij werkt reeds vele jaren zelfstandig te Padang, Bolak. Onze goede Markus heeft ook veel met ons doorleefd. Hij behoorde met enige andere tot de begaafdeste Bataks, die de kern vormden der inlandse Christenen. Markus was, meer ontwikkeld dan Johannes, maar deze was inniger. Ook ging er van Johannes meer kracht uit. Tot onze kern behoorden o.a. ook de onaanzienlijke, maar innig Godvrezende Thomas en de dienstvaardige David.

Deze allen gevoelden met mij, dat het niet genoeg was voor zichzelf de Heiland lief te hebben en te dienen. Daarom riep ik hen eens bijeen en sprak met hen af, dat zij voortaan de morgengodsdienst oefeningen zouden leiden. Hij die aan de beurt was, moest 's avonds te voren bij mij komen, opdat ik met hem een Bijbels onderwerp behandelde. Boeken waren er toen bijna nog niet in de Bataktaal. Weldra waren er 14, die 's morgens in de godsdienst oefening voorgingen. (Zie: Vader en Zoon, bladzij 44).

65. BROEDER GÖTSCH.

Elk jaar kwamen er nieuw Rijnse zendelingen

In Februari 1870 kwam broeder Götsch, die voor Silindoeng bestemd was, te Sigompoelon aan. Op zijn reis van Siboga naar Sigompoelon, blootsvoets berg op en af, had hij veel te veel water gedronken en kwam daardoor ziek bij broeder en zuster Heine aan. De Bataks die hem vergezeld hadden, vertelden, dat de reis hem zeer zwaar gevallen was. Gedurig, had hij zijn stok in het midden vastgehouden en met de andere hand naar de beide einden gewezen, vragende: "Siboga? Sigompoelon? om zo te weten te komen de verhouding tussen het afgelegde en nog af te leggen gedeelte van de weg.

Zei Cesar eens: "Ik kwam, zag en overwon," van broeder Götsch kan men zeggen: "Hij kwam, zag en ontsliep." De zevenden dag na zijn aankomst te Sigompoelon is hij

aan longontsteking met zware koorts overleden.

Het was aandoenlijk de strijd tussen leven en dood bij die jongeling te aanschouwen. Daags voor zijn heengaan, trok hij zijn verlovingsring van de vinger en gaf hem aan broeder Heine zeggende: "Zend hem aan mijn bruid met mijn groet en schrijf haar, dat ik naar Huis ben gegaan."

De broeders Ködding en Johannsen waren ook gekomen.

's Morgens 5 uur, ik hield toen de wacht bij de kranke, vroeg hij mij "Broeder Van Asselt, zou gij de broeders en zusters niet wekken? Ik zou graag het Avondmaal met u houden, voor ik heen ga."

Ik voldeed aan zijn verzoek en wij verkondigden de stervende broeder de dood des Heeren. Op de innige, tedere toespraak van broeder Heine zei hij met duidelijke stem: "Amen." Hij at van het brood en dronk uit de beker, nam afscheid van ons en leidde letterlijk zijn voeten samen om te sterven. Zo lag hij van 's morgens 9 tot 's middags 5 uur. De Goddelijke vrede lag op zijn gelaat. Met Jacob moesten wij getuigen; "Dit is niet dan een huis Gods. Dit is de poort des Hemels." de dood was de prikkel ontnomen; de hel was overwonnen Broeder Johannsen riep hem toe: "Broeder, als Batak-zending gaat gij naar het Vaderhuis met de vele woningen." Broeder Mohri kwam des avonds ook nog. De volgende morgen begroeven wij het aardse omhulsel naast de kerk te Sigompoelon.

Een der vele namen onzes Heeren is "Wonderlijk." Ook met broeder Götsch heeft de Heere wonderlijk gehandeld. In Barmen had hij ijverig gestudeerd. 's Nachts had hij een stuk brandhout onder zijn hoofd liggen om vroeg wakker te zijn. Als zijn vrienden opstonden, was hij reeds lang aan het werk. Hij ondernam de verre reis naar Sumatra. kwam op het zendingsterrein aan en stierf. Wij zwijgen Gode stil.

66. EEN REIS MET BROEDER DIRKS.

In het midden van Juni kwam collega Dirks mei vrouw en dochtertje bij ons. Hij was de eerste Doopsgezinde zendeling op Sumatra, was evenals broeder Heine in Zuid Rusland geboren en had ook in Barmen gestudeerd. Voor wij elkaar ontmoet hadden, vroeg ik een zijner studiegenoten: "Wat is broeder Dirks voor een man?"

"Hij is een Israëliet zonder bedrog," werd mij o.a. geantwoord en weldra bleek mij, dat dit getuigenis zeer juist was. Ik heb bijna nimmer iemand leren kennen, die zo waar, zo openhartig, zo eenvoudig, was als hij en die ten allen tijde zich zo in alles gelijk bleef. Hij bezat een grote Bijbelkennis, kon tal van liederen uit het hoofd en met een gevoelvolle stem zingen. Wij waren nauwelijks een dag bij elkaar, toen wij ons reeds één voelden en wisten in en met Hem, die ons kocht met Zijn dierbaar bloed. Als Mennoniet was het voor broeder Dirks niet gewenst, dat hij zich in de buurt der Rijnse zending vestigde. Daarom was hij bij mij gekomen met het doel vrouw en kind bij mijn echtgenote achter te laten en mij te verzoeken hem te vergezellen op zijn onderzoekingsstocht naar een nieuw arbeidsveld.

De 4^e Augustus vierden wij met broeder en zuster Heine het Heilig Avondmaal.

Na onze huisgenoten en ons aan de trouwe hoede en leiding onzes Gods te hebben aanbevolen, gingen broeder Dirks en ik, door enige Bataks, deels Christenen deels heidenen, gevolgd, de 8ste Augustus 's morgens vroeg op reis. Natuurlijk waren wij blootsvoets en daar broeder Dirks zulks niet gewend was, viel de tocht hem zeer zwaar over de vele, scherpe stenen en door de moerassen. Wij volgden de Batang

Toroerivier noordelijk tot een weinig voorbij Onankasang (zie: de kaart De Battaklanden) waar wij een smal voetpad insloegen, dat zich oostelijk over het gebergte slingerde. Nadat wij de eersten top van de bergketen bereikt hadden, ontrolde zich voor ons oog een prachtig panorama: noordelijk de Batang Toroevallei tot Silindoeng, zuidelijk tot Pangaloan en de Loeba Baja, terwijl de stroom er als een zilveren draad doorheen slingerde en indrukwekkende rookkolommen uit de zwavelbronnen aan de voet van het gebergte, waarop wij ons bevonden, ten hemel stegen. Onder de indruk van dit schouwspel knielden wij; zendelingen en Bataks prezen de God des Hemels en der aarde en zegenden onze achtergebleven betrekkingen uit de verte.

Thans daalden wij aan de andere zijde de berg af en bevonden ons weldra in een oerwoud, waarin bijna geen pad te vinden was. Eensklaps bevonden wij ons voor een moeras, waarschijnlijk een ingestorte krater. Slechts enige boomstammen, een weinig dikker dan een arm, lagen er over heen, die ons gelegenheid boden al, balancerende de overzijde te bereiken. Naar het geloof der Bataks woonde in dat moeras een geest, wiens lust het was mensen, die er in gevallen waren, te vangen en mee te nemen naar de onderwereld. Vandaar dat onze reisgenoten ons vol zorg het waagstuk van de overtocht zagen ondernemen en zeer blijde waren, toen wij veilig de overkant hadden bereikt. Ik nam een stok van ongeveer drie meter lengte en stak die in het moeras. Hij verdween geheel onder de waterspiegel. Nu moesten wij steeds oostelijk aanhoudende, nog over verschillende bergtoppen.

Eindelijk hadden wij de laatsten beklommen en zagen beneden ons de uitgestrekte hoogvlakte Sigottoin Pangariboean, tot ver in Toba een eindeloze grasvlakte zonder bos. "Dat is de Zuid-Russische steppe," riep broeder Dirks uit.

Toen wij het gebergte achter ons hadden, kwamen wij bij een zeer regelmatig gevormden koepelberg, Dolok Matoetoeng (brandende berg) genaamd, rondom met lang gras begroeid. Alleen op de kruin groeiden bomen. Aan de voet van die berg vonden wij het graf van een vorst, die bij zijn leven de wens had geuit daar begraven te worden, opdat zijn tondi (geest, ziel) steeds zijn nakomelingen zou kunnen zien en zegenen. Die "oude grootvader" heeft wel geweten, waarom hij zulks begeerde. Hij wist heel goed, dat zijn nakomelingen gedurig in optochten zijn graf zouden bezoeken, om hem als hun grootvader te vereren. Hij maakte zich daardoor een naam.

Ons pad liep nu door de zo pas genoemde gras(riet)vlakte, maar het was zo smal, dat wij dikwijls niet konden zien, waar wij onze voeten moesten zetten. Links van ons lagen enige dorpen van Si Gottom, die ik reeds in 1859 had bezocht.

Tegen 2 uur kwamen wij in de nabijheid van een dorp. Vrouwen en kinderen waren in gadong-(aardappelen)velden. Toen zij ons zagen, maakten zij allerlei grimassen en bokkesprongen. Het verwonderde mij, dat zij ons tot op betrekkelijk kleine afstand lieten naderen zonder te vluchten, maar weldra was mijn verwondering geweken, want eensklaps stonden wij voor een diep ravijn, dat ons van de heidenen scheidde. Deze grote vlakte van Si Gottom, Pangariboean en Sipahoetar wordt door vele ravijnen doorsneden. Ze zijn het best te vergelijken met waterleidingen, en bevatten gewoonlijk weinig water, maar kunnen na zware regens gevaarlijke stromen worden. Deze ravijnen bemoeilijken het reizen op de vlakte zeer.

Zo stonden wij aan de een kant, van het ravijn en de heidenen aan de andere kant evenals Israël weleer op Ebal en Gerizim, want de Heidenen vloekten ons en wij zegenden hen. (Thans in 1905, zijn in Si Gottom en Pangariboean reeds Christengemeenten en velen hebben op onze zegenwensen het amen leren zeggen).

Het was een wonderlijk ogenblik in ons leven. Toen wij in het ravijn afdaalden, vluchtten de heidenen en verscholen zich, zodat wij aan de andere zijde slechts enige oude mensen aantroffen, die nog nooit blanken hadden aanschouwd. Nu liepen wij verder in oostelijke richting. Rechts van ons verhief zich de berg Sant en links de Sitarnsak, van dezelfde vorm als de Dolok Matoetoeng, maar groter en hoger.

Tegen 2 uur kwamen wij bij twee kleine, ronde heuvels, ongeveer 20 pas van elkaar verwijderd. Zij droegen de naam Dololchinal doeng, d. w. z. De gedragen bergen.

Een legende verhaalt over het ontstaan dier heuvels het volgende:

In vroegere eeuwen kwam iemand naar Pangariboean om rijst te kopen. Hij had evenwel geen geld en gaf daarom een mooi kleed, Bataks weefsel. Hiervoor schonk men hem zoveel rijst, als hij dragen kon. Hij nam een bamboe, bond daar verbazend grote zakken rijst aan en droeg die tot verbazing der toeschouwers weg. Onderweg zag hij loteskwartels, een soort patrijzen, vliegen. Hij wilde deze vangen, maar, door de sprongen, die hij maakte, brak de bamboe en kon hij daardoor de rijst niet meenemen, die in bovengenoemde heuvels veranderde. De les, die in deze legende is opgesloten, is gemakkelijk te begrijpen. Men moet niet het onderste uit de kan willen hebben.

Broeder Dirks riep gedurig uit: "t Is, alsof ik op de Zuid Russische steppen ben," en toen ik in 1885 in Zuid-Rusland reisde, zei ik telkens: "Het lijkt hier het plateau Pangariboean wel." In Zuid-Rusland vindt men evenwel niet de vele bergen.

Tegen half vier waren wij bij de marktplaats te Pangariboean", rustten in een dorp uit en gaven medicijnen aan de zieken. Vervolgens verkondigde ik daar het Evangelie. Ik trof ook enige spelers aan, die ik vermaande zulks te laten en liever hun rijstvelden te bewerken. Toen de vrouwen dit vernamen, kwamen zij mij helpen en zeiden o.a.: "Nu hoort gij het ook van deze witte man! Naar ons luistert gij niet. Ons laat gij maar werken en. Zelf speelt en luiert gij."

Van hier trokken wij naar het dorp Batoe Haroepak, waar ik voor 12 jaar ook reeds geweest was. De bewoners ontvingen ons zeer vriendelijk, ja, zij haalden ons zelfs in met geweerschoten. 's Avonds had ik daar een heerlijke gelegenheid het Evangelie te verkondigen voor een aandachtige schare. Zij gaven o. a. de wens te kennen, dat een zendeling zich bij hen zou vestigen. Ons plan was over het gebergte naar Bila te trekken en daar een gebied voor de Mennonietenzending te zoeken, maar toen wij hoorden, dat de Bataks daar met elkaar in oorlog leefden, de bevolking dun en het pad zeer moeilijk was, besloten wij noordelijk: naar Sipahoetar of Pohan (Toba) te gaan.

De vriendelijke Pangariboeanners wezen ons de volgende morgen een zeer geschikte plaats voor een zendingspost. Daarna, liepen wij noordelijk en kwamen om 11 uur in een tamelijk groot dorp, een sterke vesting, gelijk alle dorpen destijds in die streek: aan een kleine rivier Aek Naoeli (het schone water) lagen meerdere dorpen. Wij kwamen in het moederdorp, waar het opperhoofd woonde. (Wanneer de bewoners ener vesting te talrijk werden, trokken enige families onder leiding van een lid der koninklijke familie weg en stichtten elders een nieuw dorp. Zo ontstonden uit één dorp dikwijls verscheidene, welke alle onder toezicht van het moederdorp blijven).

Voor de Aek Naoliërs was het een vreemd schouwspel, opeens twee zulke grote, blanke mensen te zien. (Broeder Dams is groter dan ik). Vooral verbaasden zij zich, dat noch wij noch een onzer volgelingen een wapen bezaten en konden niet nalaten daar met elkaar over te spreken. Toen vroeg ik hen in hun taal: "Als vrienden bij vrienden komen, moeten ze dan gewapend zijn?" Verwonderd, dat ik hun taal sprak, antwoordden zij ontkennend. "Welnu," zei ik, "wij komen als uw vrienden tot u om u goede raad te geven en uw zieken te helpen." Binnen een half uur waren vele zieken

bij ons gebracht, die er met hun zweren en huidziekten aller-treurigst uitzagen. Weldra hadden wij het vertrouwen der Bataks gewonnen en ook de Radja Ompoe Na Sodapoeloean, d.w.z.: de grootvader, werd hoe langer hoe vriendelijker. Hij zei zelfs: "Dit is de eerste maal, dat de goden bij de mensen komen."

"Neen," zei ik, "wij zijn geen goden, maar wel gezanten van de ene, ware God, die hemel en aarde geschapen heeft" enz.

Op onze vraag, of hij onze leidsman wilde zijn naar Sipahoetar, gaf hij een min of meer ontwijkend antwoord. Hij schold de bewoners van dat district uit voor leugenaars, bedriegers, rovers, moordenaars, menseneters, ja wat niet al. Men kon evenwel hetzelfde ook zeggen van hem en zijn volk. Allen vielen hun vorst bij en zeiden o.a.: kunt gij gerust blijven. Wij zijn brave mensen, maar ginds wordt gij opgegeten."

Ik bleef er echter bij, dat wij verder moesten, en dat onze God, de Almachtige, ons zou beschermen.

Eindelijk zei de vorst: "Ik zal u de weg wijzen onder voorwaarde, dat gij niet gaat onder mijn bescherming, maar ik onder de uwe. Daarna riep hij enige met lansen gewapende mannen en begaf zich met ons op weg. Nauwelijks waren wij buiten de poort gekomen, of hij bleef plotseling stil staan, riep zijn zoon en zei: "Breng mij de kalender en laat mij zien, of het een gelukkige dag is."

De zevende dag der week en vele andere dagen beschouwen de heidenen als ongeluksdagen. Dan gaan zij niet op reis, trouwen niet, beginnen niet met de bouw van een huis en brengen een offer, als een kind op zoon dag geboren wordt, om het onheil van de nieuwe wereldburger af te wenden. Ik was ook bekend met de kalender en zei daarom: "Grootvader, het is een zeer goede dag, want wij hebben de zoveelste maand en de zoveelste dag."

Uit de kalender bleek, dat ik gelijk had en nu ging onze vriendelijke "grootvader" met ons mee. Onderweg vroeg hij belangstellend naar ons land en volk, meermalen uitroepende: "Dan zijt gij duivels!" of "Dan zijt gij goden." Hij kon bv. niet vatten dat onze koning bijna even zoveel onderdanen had dan er bewoners waren op Sumatra en vol verbazing hoorde hij, dat bij ons de bijen, die in zijn land uitsluitend in het wild voorkomen, in korven waren. Van tijd tot tijd zag hij ons aan om te zien, of wij wel mensen waren. Al pratende, waren wij voor wij er aan dachten, te Sipahoetar in een uitgestrekt gadong (aardappel)veld gekomen. Mannen en vrouwen waren daar aan het rooien, planten en wieden. Toen zij ons zagen, riepen zij onze leidsman toe: "Wat doet gij nu? Brengt gij witte mensen in ons land?"

"Neen," zei hij, "ik breng ze niet, maar wijs ze slechts de weg." Weldra waren wij in de nabijheid van het dorp Loemban Djoeloe.

Plotseling sprongen drie gewapende mannen op, maar toen zij ons bemerkten, kozen de helden het hazenpad. Ik klom op een dijkje en sprak de lieden toe, die ons allengs omringden en die niet weinig nieuwsgierig waren naar het doel onzer komst. Spoedig werd ons gesprek gestoord door de komst van drie mannen. De aanvoerder stiet zijn lans als een razende in de aarde, maakte bewegingen met zijn sabel, alsof hij ogenblikkelijk aan het slachten zou gaan en trad woedend op onze leidsman Ompoe Sohapoeloean toe, die van angst beefde als een riet.

Vriendelijk lachend zei ik tot de woesteling: "Deze vorst heeft ons hier niet gebracht, maar wij hem. Hij heeft ons slechts, de weg gewezen. Maar gij, wie zijt gij?"

Zijn antwoord was: "Ik ben de jongeren broeder van onze koning Ompoe Radjasingal." Bij deze woorden stond ik op, gaf hem opgeruimd de hand en zei

"Wel, dat komt goed uit. Wij zijn op weg om Ompoe Radja Singal een bezoek te brengen en nu treffen wij hier zijn broeder. Kom wij gaan samen."

Een ogenblik speelde een glimlach om zijn mond en boog hij zich voor mij, maar weldra stelde hij zich weer even woest aan als te voren. Telkens streek hij met zijn sabel langs de hals uitroepende: "Dit is het duurste!" Hij bedoelde daarmee natuurlijk het leven.

Mijn lieve collega Dirks, die niet verstond, wat hij zei, meende dat de woestaard ons de hals wilde afsnijden. Ik bleef op mijn stuk staan en zei: "Reeds zoveel jaren ben ik in de Bataklanden en nog nooit ben ik halverwege teruggekeerd." maar de man ging voort met tieren en wilde ons niet verder laten trekken. Hij noemde zijn landgenoten grimmige menseneters hopende ons op die wijze bang te maken. Gelukkig bleef ik heel bedaard en kalm en trachtte hem aan het verstand te brengen, dat wij als vrienden, als boden van de ene ware God kwamen, om hun de weg des heils bekend te maken, opdat zij gelukkig zouden kunnen worden en dat wij niet bang waren, want dat de God, Die ons gezonden had, ons ook zou beschermen. Bemerken, dat ik mij door zijn wildheid niet liet bang maken, begon hij een andere toon aan te slaan.

"Voor enige tijd," zo sprak hij, "vernamen wij, dat de Toean Besar (grote heer, de gouverneur) zou komen. Wij hebben toen in Sipahoetar een buffel geslacht en een verbond gesloten, dat wij bevestigd hebben met een eed, elkaar belovende niet toe te laten, dat witte mensen in ons land zouden komen. Liet ik u nu door dan zouden de vorsten mij van woordbreuk beschuldigen en doden."

Het begon mij na deze woorden duidelijk te worden, dat verder trekken moeilijk was. Ik was nog niet lang met Ompoe Batoe Djohang - dit was zijn naam - in gesprek, toen broeder Dirks aan mijn jas trok en mij opmerkzaam maakte op een 80-tal gewapende Bataks, welke op ons afkwamen. Dat zag er inderdaad gevaarlijk uit. Het kwam echter spoedig uit, dat zij terugkwamen van de belegering van een naburig dorp en hun hoofdmans mij als zijn vriend beschouwde, omdat hij reeds te Pangaloan bij ons was geweest en wij hem als gast hadden geherbergd. Daarom stelde hij mij voor, als Ompoe Batoe Djohang ons niet door wilde laten, als zijn gasten mee te gaan naar zijn dorp.

Bemerken, dat hij zo sprak om zijn vijand Ompoe Batoe Djohang te ergeren, sloeg ik zijn aanbod af en eiste van Ompoe Batoe Djohang, dat hij ons zou brengen in een dorp, waar wij konden overnachten, "want," zei ik, "wij zijn op reis naar uw broeder; gij verbiedt ons verder te gaan, derhalve moet gij ons nachtverblijf bezorgen."

Op echt Batakse wijze wilde hij er zich van af maken door te zeggen: "Alle mensen zijn hier rovers en moordenaars. Alleen ik en mijn familie zijn edele mensen en daarom kan ik aan uw verlangen niet voldoen."

Omdat ik wist, dat wij ons onder wilde, ruw menseneters bevonden, antwoordde ik: "Juist omdat gij zulk een voortreffelijk man zijt, stellen wij ons onder uw bescherming. Gaat gij rechts dan gaan wij ook rechts. Gaat gij links dan gaan wij ook links. Waar gij overnacht, zullen wij overnachten."

Nu wilde hij ons een paar zijner onderdanen naar een naburig dorp meegeven, waar wij de nacht konden doorbrengen. Maar toen hij bemerkte, dat het mijn vaste voornemen was hem niet te verlaten, stemde hij eindelijk toe en bracht ons, terwijl hij zelf vooruit liep, langs een slingerend pad naar een verafgelegen dorp. Als een echte Batak maakte hij duizenden verontschuldigen, prees zichzelf als een eerlijk, braaf man, die het goed met ons meende en schilderde zijn landgenoten af als woeste menseneters woester dan de tijgers. Wij waren nog niet lang op weg, of het begon te regenen.

Onze gids tilde zijn kleed, dat tot over de knieën hing, op en sprong tot grote verbazing vooral van collega Dirks van steen tot steen over omgevallen

boomstammen heen. Tegen de avond naderden wij de poort van het dorp. Zeer bescheiden liep onze gids nu achter ons. Nauwelijks waren wij in het dorp of een man riep verheugd uit: "O, Toeang Panas!" Hoezeer hij mijn naam ook radbraakte, was ik toch verheugd in dat vreemde, verafgelegen dorp mijn naam te horen.

Op mijn vraag: "Vanwaar kent gij mij?" gaf hij mij ten antwoord: "Ik ben reeds in Pangaloan op een feest bij u geweest en heb bij u gegeten." Bij het zien van onze gids werd hij bleek en zei: "Maar wat hebt gij nu gedaan? Gij hebt de verschrikkelijkste sluipmoordenaar in ons dorp gebracht. Hij mag hier niet vernachten."

Ik schrok toen ik dat vernam en geraakte meteen in een moeilijke toestand. Ompoe Batoe Djohang had ons de weg gewezen. Nu was het avond. Bovendien regende het en was een tocht in de avond naar de andere dorpen gevaarlijk door de vele tijgers, die in die streken huisden. Ik riep onze gids terzijde en vertelde hem, wat ik zo pas van hem gehoord had, hem meteen vragende of hij beloven wilde geen kwaad te doen, als hij daar overnachtte.

Hij beloofde mij zulks en op mijn vraag, of ik borg voor hem zou kunnen zijn en hij mij niet zou beschamen, gaf hij een toestemmend antwoord. " Ompoe Batoe Djohang zal geen kwaad doen. "Ik ben borg voor hem," zei ik tot mijn nieuwe vriend, die onze gids thans vergunde te blijven.

Broeder Dirks en onze volgelingen waren inmiddels in een schuur gegaan, waar wij op rijstzakken zouden slapen. Ik zocht hen op en vertelde hun, dat wij een zeer berucht sluipmoordenaar tot gids hadden gehad. Allen werden ontroerd en voor ik nog geëindigd had, was broeder Dirks reeds op zijn knieën gevallen God dankende voor de verlossing uit de leeuwenmuil.

Onze volgelingen verhaalden als om strijd, wat zij zouden hebben gedaan, indien Ompoe Batoe Djohang het gewaagd had ons met zijn volk aan te vallen. Nu het gevaar geweken was, waren zij allen grote helden. 's Avonds kregen wij, naar de gewoonte der Bataks, bezoek van de voornaamste dorpelingen. Al spoedig liep het gesprek over onze gids, van wie zij allerlei gruweldaden wisten te verhalen. "Hij weet 's nachts de dorpen binnen te sluipen en snijdt met één haal zijn slachtoffers van boven naar beneden open. Voor iemand weet, wat er gebeurd is, is hij reeds stilletjes verdwenen," vertelden zij.

Mijn collega verstond de Bataktaal nog niet, maar toen ik hem het verhaal van onze gasten meedeelde, zei hij: "O, ik heb er iets van gevoeld, toen hij voor ons uitsprong van de ene steen op de andere. Ik dacht bij mij zelf, het is alsof de duivel voor ons uitgaat."

De volgende morgen had ik een langdurig onderhoud met Ompoe Batoe Djohang, verkondigde hem het Evangelie en gaf hem een brief voor zijn broeder. Voor wij afscheid namen, gaf hij ons een kip en een weinig rijst ten bewijze, dat hij het goed met ons meende.

's Morgens half acht verlieten wij het dorp Si Manam Pang ten noorden van de Dolok Sitarindak. Marktgangers van Si Manampang naar Silindoeng wezen ons de weg. Van verschillende toppen hadden wij een prachtig vergezicht op de hoogvlakte van Toba destijds evenals Si Pahoetar, het land van Ompoe Batoe Djohang, verzonken, in het zwarte heidendom, vol woningen van geweld.

Thans (1905) zijn overal zendingsposten en gemeenten. Ook daar heeft de Heere dus grote dingen gedaan. Het gebed van broeder Dirks en mij, dat spoedig de Zon der gerechtigheid mocht opgaan over dit land van dikke duisternis, is verhoord..

's Middags één uur kwamen wij in Silindoeng bij broeder Nommensen aan, die niet weinig verbaasd was te horen van welken kant wij kwamen. Tegen de avond gingen wij met broeder Johannsen, die juist bij broeder Nommensen vertoefde, naar diens zendingspost Pantjoer en brachten een gezegenden avond bij hem en zijn echtgenote door.

De volgende morgen keerden wij over broeder Heines zendingspost Sigompoelon naar Pangaloan terug, waar wij onze vrouwen in welstand bevonden.

Aangezien wij geen geschikte plaats voor Br. Dirks gevonden hadden, heeft hij zich later in het Zuiden der Bataklanden gevestigd.

De heidenen zijn hun ganse leven aan de vreze des doods onderworpen. Daarom zoeken zij bescherming tegen de gevaren, die hen dreigen. Bij voorkeur beschouwen zij de afschrikwekkendste zaken zoals de beenderen van een in het kraambad gestorven vrouw (deze dood is bij de Bataks de verschrikkelijkste) of een voorwerp, waarmee iemand zelfmoord heeft gepleegd, als de beste voorbehoedmiddelen. Eens had zich iemand op ons erf met een mes doorstoken. Weldra kwamen vele priesters om dat mes bedelen, dat ik evenwel had begraven, opdat niemand het zou krijgen.

Een der beste tover- of voorbehoedmiddelen was de pangoeloebalang, in hoofdzaak bestaande uit het poeder van een geroosterd en fijn gestampte mensenschedel. (Oeloebalang w. z. held, voorvechter, maar ook sluipmoordenaar). De overlevering verhaalt daarvan het volgende:

In vroeger tijd hadden zij een zeer sterken oeloebalang gevangen genomen. Zij bonden hem en begroeven hem daarna in staande houding in de aarde, maar zorgden dat zijn hoofd boven de aarde bleef. Zo lieten zij hem zeven dagen staan. Des nachts brachten zij hem een weinig eten en trachtten hem over te halen hun vijanden te doden. Al hun pogingen waren nutteloos. Hij dreigde hen na zijn dood ongelukkig te maken. Nu riepen zij uit vrees voor zijn wraak de hulp hunner goden en geesten in. Op raad van deze gaven zij hem een bedwelmende drank, waarna hij hun alles beloofde, wat zij van hem verlangden: zegen en rijkdom, vele nakomelingen en een groten veestapel, vernietiging hunner vijanden enz.

Toen zeiden zij tot hem: "Open uw mond; wij zullen u rijst geven," maar in plaats daarvan goten zij hem kokend lood in de mond, zodat hij stierf. Daarna haalden zij het lijk uit de grond, sneden het vlees van de beenderen, roosterden deze als koffie, vermaalden ze tot poeder en verkregen op die barbaarse wijze een uitstekend voorbehoedmiddel (pangoeloebalang). Voortaan kon van ieder, die een onnatuurlijke dood gestorven was, zo'n tovermiddel bereid worden. Met zo'n middel konden de Bataks gerust ten strijde trekken, want de wapens der vijanden zouden hen niet deren. Werden zij wel gedood of gewond dan wisten de priesters in de regel wel een reden daarvoor op te geven. Het is licht te begrijpen, dat het de arme heidenen zeer zwaar moet vallen van dat alles afstand te doen en alleen op God te vertrouwen.

Ook maken de Bataks stenen beelden die zij van het tovermiddel voorzien en richten een aarden altaar op. Met het vieren van een groot feest wordt dan zo'n beeld gewijd. Het wordt op het altaar geplaatst, waarachter een tak van een hariara (heilige) boom is geplant. Vervolgens worden altaar en beeld met allerlei planten, bloemen, rijst enz. versierd. De muziekinstrumenten worden bespeeld en offers aan geesten en goden gebracht, terwijl een medium danst ten teken dat de Pangoeloebalang in hem gevaren is. Een hond wordt door twee mannen aan kop en achterpoten vastgehouden. Een derde hooft met één slag de kop af. Daarna houdt men het medium de romp voor de mond, dat met afschuwelijke gebaren het uitstromende bloed opdrinkt, onder het gejuich der omstanders. Als het medium moe wordt, houden de muzikanten op met

spelen. En terwijl het medium nu allerlei buigingen met het lichaam maakt, spreekt een der oudsten het op de volgende wijze aan: O, onze grootvader, wat hebt gij ons te zeggen?"

Waarop naar hun mening, de geest toornig dreigt met onheil en straf, omdat hem te weinig offers zijn gebracht. Op belofte van beterschap verandert hij van gezindheid en spiegelt hun rijkdom, eer en aanzien voor.

Zo'n Pangoeloebalang wordt vooral vereerd in tijden van oorlog of droogte.

In de nabijheid van mijn zendingspost te Pangaloan was eertijds ook zo'n beeld geplaatst. De tak achter het altaar was een grote dikke boom geworden, waardoor niets meer van het beeld te zien was. In een tijd van grote droogte wilde de priester een offer aan dat beeld laten brengen, opdat er regen kwam. Daartoe werd het terrein rondom de boom van struiken enz. gezuiverd en ieder familiehoofd gelast een maat rijst voor een gemeenschappelijke maaltijd en geld voor andere benodigdheden te schenken.

Ik liet door de Evangelist Johannes de mensen het Evangelie verkondigen.

Bij zijn thuiskomst vertelde hij, dat er o.a. een knecht van een priester was geweest om geld en rijst in te zamelen, maar dat velen geweigerd hadden en gezegd, dat het veel beter was de God der Christenen dan stomme beelden te dienen. Toch hadden ze hun bijdrage moeten schenken, omdat anders hun rijstvelden verbeurd verklaard werden.

De volgende morgen zagen wij een grote schaar voorbij komen met rijst en vis, toverstokken en muziekinstrumenten. Eerst werden beeld en boom met water begoten, de offers er omheen gelegd, de muziekinstrumenten bespeeld en daarna werd vurig om regen gesmeekt. Ten slotte werden dezelfde formaliteiten met een hond verricht, die ik reeds heb beschreven, want de Pangoeloebalang houdt veel van hondenbloed. (Volgens de mediums verlangen verschillende geesten ook verschillende offers). Maar de arme Bataks hebben nog lang moeten wachten op de vurig begeerde regen.

Thans (1905) zijn in de Pangaloanvallei vele geordende gemeenten met kerken en scholen.

67. TERUGBLIK OP 1873.

"Mijn Alfa en Omega, bij Wie geen verandering is noch schaduw van omkering, Gij hebt weer een jaar aan mijn leven en dat van mijn echtgenote toegevoegd. In het afgelopen jaar zijt Gij ons een vaste Rots en Toevlucht geweest in stormen en gevaren. Gij was onze Trooster in dagen van droefheid, onze Sterkte in dagen van zwakheid. Gij hebt ons in staat gesteld, de arme Bataks het aangename jaar van U, de Heere en het welbehagen van U, onze God, te verkondigen. Zo hebben wij dan goede moed, want Gij, onze Heere en Zender, zult in de toekomst ook met ons zijn!"

Uit het vaderland had men ons veel kledingstoffen gezonden, die ons uitnemend te pas kwamen, daar 1872 een ongunstig jaar was geweest, waardoor vele gemeentelieden verarmd waren. Van die stoffen had mijn vrouw met behulp van Martha en Anna, Johannes en David, die ook zeer goed naaiden, tegen het Kerstfeest, kledingstukken genaaid. Enige dagen voor het geboortefeest van onze Heiland maakte zij met onze trouwe Johannes allerlei gebak gereed.

Toen wij de 24ste December met de onderwijzer Markus de geschenken voor de

schoolkinderen klaar maakten, zagen wij opeens tussen de kerk en ons huis vele mensen. (De kerk stond ongeveer 250 meter voor ons huis. Rechts en links van de weg groeiden palmen). Eerst wisten wij niet, wat die mensen wilden, maar spoedig zagen wij, dat de Christenen de weg versierden met slingers en erepoorten van palmbladen en bloemen. Het was de eerste maal, dat de Bataks de weg versierden voor de komst van de Koning der Ere. Onwillekeurig dankte ik God en bad, dat Hij hen genade wilde geven, opdat hun harten bereid mochten zijn voor de komst van de Koning en Hij woning bij hen kon maken.

Nog voor het vallen van de avond vonden wij met Markus gelegenheid de kerstboom in de kerk te versieren. Tegen half zeven riep onze metalen klok met haar reine stem de gemeente naar, het huis des Heeren dat die avond met de helder verlichte kerstboom scherp afstak tegen de duistere schaduwen rondom. Velen kwamen die avond op en genoten met vrolijke en verbaasde gezichten van alles, wat er te zien en te horen was. Mijn vrouw bespeelde het orgeltje en zong met flinke stem met de schoolkinderen en enige Christenen enkele kerstliederen.

Onze zielen genoten van de zaligmakende gemeenschap van Hem, die gekomen is niet om gediend te worden maar om te dienen. In die gemoedsstemming, sprak ik over de onnaspeurlijke liefde Gods blijkende uit de zending van Zijn Zoon, schetste de komst van de lang verwachten Koning, die zondaren wilde zalig maken en riep ten slotte uit: "Al wat aan Hem is, is begeerlijk!"

Bij het toespreken der gemeente deelde ik o.a. mee, dat Martha met haar man Nathanaël en Jozua geen kerstgeschenken konden ontvangen; de beide eersten niet wegens grove leugen en onboetvaardigheid, de laatste niet, omdat hij niet recht wandelde. Een en ander maakte een diepe indruk op de gemeente en de getuchtigden. Daarna deelde mijn vrouw met de hulp van Markus en Johannes gebak rond aan kleinen en groten. Op een overdekte tafel lagen kleren; voor iedere familie een pak netjes ingepakt met de naam van de toekomstige eigenaar er op. Toen allen hun pak in ontvangst hadden genomen, zongen wij nog een lied, dankten en gingen vervolgens naar de met groen en bloemen versierde school, waar tafels met inlands gebak stonden.

Aan de kinderen vroeg ik, of het in de Hemel wel zo mooi zou zijn als hier. Een meisje zag verwonderd rond en zei: "Ik heb nog nooit zo iets moois gezien als dit, maar ik denk, dat het in de Hemel toch nog mooier zal zijn, want daar is de Heere Jezus." Dit meisje is, naar ik hoop, nu reeds vele jaren daar, waar Jezus is. Het was een zeer begaafd kind.

Wij waren nog niet lang in school, of de kinderen wensten te zien, wat in die pakken was. Wel stond op elk stuk een naam, maar omdat de ouden en de jonge kinderen niet lezen konden, klonk het al spoedig van alle kanten: "Goeroe, Goeroe!" (Meester, meester!) Weldra had ieder zijn eigen kledingstuk en had het bijna even spoedig aangetrokken. Binnen een ogenblik was het een zeer bonte schaar, want hier waren alle mogelijke kleuren te zien. Dankbaar en opgewekt ging de gemeente huiswaarts. Na haar vertrek vierden wij nog een huiselijk feest met Johannes, Markus en de andere huisgenoten, die ook allen een geschenk ontvingen. Ter afwisseling bespeelde mijn vrouw ons orgeltje en zongen wij kerstliederen.

Op de eerste en de tweede Kerstdag kwamen met de Christenen vele heidenen in de kerk om de kerstboom te zien, waardoor ik in de gelegenheid was ook velen hunner de komst te verkondigen van Hem, die ons kan en wil zaligmaken.

Komen er soms tijden voor in het leven der zendelingen, dat zij zuchtend uitroepen: "*Och Heere, zend toch door de hand desgenen, die Gij zou zenden!*" er komen toch ook tijden, dat zij zich gelukkig prijzen onder de heidenen boodschappers te mogen zijn van goede tijding en van des morgens vroeg tot des avonds laat in de wijngaard des Heeren te mogen arbeiden.

Zondags na het Kerstfeest vierden wij het Heilig Avondmaal. Ik had tot tekst: "Waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn." O, welk een heerlijk Koning hebben wij toch! Hij neemt ons, arme, alles verbeurd hebbende zondaren, die de eeuwige dood verdiend hebben, niet alleen aan als zijn onderdanen, maar geeft Zichzelf aan hen, om hun alles te kunnen zijn.

Oudejaarsavond 1872 was de gemeente weer in de kerk bijeen. Ik sprak over het debet en credit van het afgelopen jaar en vroeg, of wij beantwoord hadden aan het doel onzes levens. Daarna kwamen de manslidmaten tot ons met wie wij afspraken in het nieuw jaar een galerij om onze kerk te bouwen om de zonnehitte te temperen. Johannes, Markus en onze bedienden hielden ons gezelschap tot over twaalfen. Middernacht wensten wij elkaar een gezegend Nieuwjaar, en knielden samen neer. Na het gebed gaf Johannes mij een nieuwjaarswens, geschreven in de Maleise taal, die vertaald aldus luidt:

Heil en zegen zij ulieden in het nieuwe jaar.

Wij bidden over u, dat de Heere u rijkelijk zegene in het nieuwe jaar en uw geloof versterke. Dat de Heere u in de moeilijkheden en de droefenissen des levens sterke en u verblijde. Moogt gij niet bezwijken in het geloof aan onze God, die groot en hoog verheven is, maar ook barmhartig voor allen, die Hem dienen en geloven in Zijn Zoon Jezus Christus. Wij, uw leerlingen vragen u, dat gij de Heere zult bidden voor ons; dat Hij ons al onze zonden, die wij in het laatste jaar gepleegd hebben, wil vergeven en wij in het nieuwe jaar Hem ter ere leven. En wanneer wij wat tegen u gedaan hebben, wat niet goed was, of u bedroefd hebben, dan vragen wij u vergeving, opdat wij met vreugde voor de Heere leven, totdat Hij ons roept naar die plaats, waar vreugde zal zijn, immer en eeuwig.

Dit is geschreven door uw leerlingen. Hebben wij teveel geschreven, doe u het er dan af en hebben wij te weinig gezegd, doe u, onze meester, het er dan bij. De vrede, die nimmer eindigt, zij met u.

(w. g.) Markus, Johannes.

Op nieuwjaarsdag sprak ik tot de gemeente over de namen onzes Heilands: *Wonderlijk; Raad, Sterke God* enz. Met een Heiland, die zulke namen draagt en in waarheid is, wat die namen betekenen, kunnen wij gerust de reis voortzetten, maar zonder Hem dreigt enkel verderf.

Wij doorleefden in die tijd gezegende dagen. Er waren destijds vele zieken, waardoor wij vaak des daags en des nachts medicijnen moesten geven. Niet zelden werd ik 's nachts hij zieken geroepen. Op die tochten moest ik meer dan eens de bergstroom Batang Toroe overzwemmen. Maar in die ingespannen tijd schonk God heil en voorspoed. Slechts één kind overleed van alle zieken, die onder mijn behandeling waren.

Gelijk zonneschijn en regen, dag en nacht elkaar afwisselen in het rijk der natuur, wisselden ook voor en tegenspoed elkaar af op het gebied der zending in Pangaloan. Soms scheen het, dat een liefelijke lente de woestijn in een Eden zou herscheppen en verheugden wij ons in het vooruitzicht dat de gehele bevolking zich spoedig zou

buigen voor Hem, Wie een Naam gegeven is boven allen naam. In de geest zagen wij soms het grote, afgrijselijke gebouw des Satans schudden. Een Meerdere dan Simson omvatte de pilaren.

Wij waren wachtende op de instorting. Maar wat wij hoopten, gebeurde niet en wat wij het minst verlangden, geschiedde. De vijand kwam als een waterstroom opzetten en scheen zijn verloren terrein te zullen herwinnen. Een ijzige, kille herfstwind dreigde alle leven te doden. Het was, alsof wij tot doven gesproken hadden over een liefdevolle Vader en tot blinden over een rein, wit kleed.

68. DE GESCHIEDENIS VAN DE DJONGGOL.

Een der grootste hinderpalen voor de uitbreiding van Gods Woord in de vallei Pangaloan was een hoge, kaarsrechte bijna takkenloze boom, wiens kruin alleen zijn takken naar alle richtingen uitspreidde. Hij stond in een rond bosje omgeven door rijstvelden en blikte als een reus op de dwergjes rondom zich. In deze boom, ongeveer 500 schreden van onze zendingspost woonde, naar de mening der Bataks, een geest, die heil en onheil, leven en dood kon aanbrengen. Als wij de God des Hemels en der aarde prezen, verheerlijkten zij hun Si Djonggol.

In deze tijd kwam een van zijn vereerders juichend bij mij zeggende: "O, zendeling, gij zegt altijd, dat onze Djonggol niets betekent, maar nu zal ik u eens iets van hem vertellen en dan zult gij moeten toestemmen, dat hij een machtig God is."

"Nu," zei ik, "wat heeft hij dan gedaan?"

Daarop verhaalde hij mij het volgende: "Gisterenavond kwam een van mijn zonen, een veehoeder, thuis met een ziek been. Op mijn vraag, hoe dat gekomen was, antwoordde hij, dat hij het niet wist.

"Zijt ge wellicht gevallen?"

"Neen, vader."

"Hebt gij uw been gestoten?"

"Neen."

"Zijt ge misschien in de nabijheid van de Djonggol geweest?"

"Ja, vader."

"Hebt gij hem vereerd? "Neen, dat heb ik vergeten."

Toen werd ik boos op hem en zei: "Ongehoorzame jongen, uw moeder en ik hebben u meermalen gezegd, dat ge nimmer in de nabijheid van de Djonggol moogt komen, zonder hem te aanbidden. Dat hebt ge nagelaten en nu is hij boos op je en heeft daarom je been ziek gemaakt, en, zo ging de verhaler voort, "daarna ben ik snel naar de Djonggol gelopen er voor zorgende ongeveer 50 pas van hem af te blijven, boog mij voor hem en riep: "O, grootvader Djonggol, mijn zoon heeft u beledigd door u niet te eren en daarom zijt gij toornig op hem en hebt zijn been ziek gemaakt, maar nu ben ik, zijn vader, gekomen en vraag vergiffenis voor de domheid van mijn zoon, genees zijn been en ik zal u een dankoffer brengen."

Ik plukte enige bladeren en legde die op het zieke been, dat heden morgen genezen was. Is dat nu niet een machtige God, die straft maar ook helpt?"

"Och, lieve vriend," antwoordde ik, "die geschiedenis verklaar ik geheel anders. Uw zoon is met zijn blote been in aanraking gekomen met brandnetels en nu hebben de bladeren de brand er uitgetrokken. Daardoor was het been vanmorgen genezen."

Doch de man werd woedend en riep uit: "Gij gelooft ook nooit, als wij u zo iets vertellen!"

Deze daad van de Djonggol werd door de gehele vallei uitgebazuind, waardoor hij meer dan ooit te voren werd vereerd. Het scheen wel, dat wij achteruit in plaats van vooruit gingen. Net lang daarna kwam de oude Porsege, die in zijn dorp een grote invloed bezat, bij ons. Nadat ik over een en ander met hem gesproken had, zei ik tot hem: "Porsege, ik heb altijd gemeend, dat gij een verstandig man was." Verwonderd zag hij mij aan en vroeg: "Ben ik dat dan niet?"

"Dat moet ik betwijfelen," luidde mijn antwoord.

"Waarom?"

"Zijt gij geen Radja?"

"Ja,"

"Zou gij graag meer onderdanen willen hebben?"

"Ja."

"Waarom hebt gij er dan niet meer?"

"Omdat ik geen rijstvelden meer heb." (De vorsten moeten nl. zorgen, dat hun onderdanen rijstvelden krijgen).

"Dat is zo," zei ik, "maar hier ligt een prachtig stuk grond braak, ontgin het en ge kunt meer onderdanen krijgen."

"Waar ligt dat land?" vroeg hij belangstellend.

"Wel," antwoordde ik, "ik bedoel het bos achter mijn erf, waarin die boom staat."

"Welke boom?"

"De Djonggol."

Toen ik die naam noemde, schrok hij en vroeg: "Wat wilt gij, Toean?"

"Niets Porsege. Alleen zou ik u de raad willen geven die boom om te houwen en het bos uit te roeien. Op die wijze krijgt gij een prachtig rijstveld."

Ontroerd vroeg hij mij: "Wie zou die boom kunnen omhouwen en blijven leven? Niemand durft dat te doen."

"Wat zou gij dan zeggen als er toch mensen waren, die de Djonggol zouden durven omhouwen?"

Mij met zijn ogen van het hoofd tot de voeten metende, zei hij: "Ja, misschien bezit u als blanke man de moed zulks te doen; dat uw goden u wellicht zullen beschermen, maar een Batak zal het niet wagen."

"En als er dan toch eens Bataks waren, die het durfden ondernemen, wat dan?" vroeg ik.

"Neen," zei hij, "die zijn er niet."

Ik liet Johannes en Thomas roepen en vroeg hun in zijn bijzijn of zij de Djonggol durfden omhouwen.

"O, waarom niet?" vroegen zij lachend.

Nu was het hartroerend de ouden Porsege te zien. Hij smeekte Johannes, die met zijn nicht gehuwd was, dat boze plan te laten varen, "want anders," zo sprak hij, "zal mijn nicht weduwe en haar zoon wees zijn. De Djonggol is machtig en laat niet met zich spotten."

Bescheiden en beslist antwoordden Johannes en Thomas: "Wij vrezen alleen de God des Hemels en der aarde; op Hem vertrouwen wij. Hij is onze beschermer."

Eindelijk zei Porsege "Ik heb u gewaarschuwd, maar zo ge niet luistert naar hetgeen ik zeg, ga dan uw gang."

O, wat was ik gelukkig dat laatste te horen.

"Welnu, Porsege," zei ik, "morgenochtend negen uur wordt de boom omgehouden."

De radja ging naar zijn dorp en vertelde aan ieder, die het horen wilde, welke plannen

wij hadden.

De volgende morgen tegen negen uur gingen wij met ons drieën, gewapend met een paar kapmessen en twee bijltjes naar het bos. Blootsvoets wadende door water en moerassen baanden wij ons door doornen en struiken een pad naar de boom, die zo dik bleek te zijn, dat wij hem met ons drieën niet konden omspannen. Tot onze blijdschap zagen wij, dat de boom hol was, want anders zouden wij geruime tijd nodig hebben gehad om met een paar smalle bijltjes zo'n reus om te kappen.

Johannes gaf mij een der bijltjes en ik gaf de eerste slag, maar nu gebeurde er iets, waarop wij niet gerekend hadden. Door het trillen van die boom waren tal van inwoners welke in de hollen hart leefden, in hun rustige rust gestoord. Woedend vlogen zij ons in her gelaat, waardoor wij zo spoedig mogelijk terug moesten. Porsege met zijn volk stond op groten afstand in angstige spanning te wachten op de dingen, die gebeuren zouden. Toen zij ons in wilden haast uit het bos zagen komen, begonnen zij van vreugde te dansen en riepen vrolijk uit: "De Djonggol vervolgt ze! De Djonggol vervolgt ze!" mijn vrouw, die niet wist, wat onze vlucht betekende, kwam ons tegemoet vragende: "Waarom komt ge zo haastig terug?" "

"Een wespennest was in de boom. Door mijn slag zijn de diertjes gestoord en vervolgden ons," antwoordde ik.

De heidenen, die inmiddels naderbij gekomen waren, vroegen ons op uitdagende toon; "Waar zijn nu de helden? Ja, wij wisten wel, dat de Djonggol een machtige god is en niet met zich laat spotten."

O," riep ik, "verblijdt u niet al te zeer. Morgen vroeg zal hij vallen." Ik vertelde evenwel niet, waarom wij gevlucht waren.

's Avonds gingen wij met ons drieën andermaal naar de boom. Wij hadden dor gras en lucifers bij ons. Het gras stopten wij in de boom, staken het in brand en doodden op die wijze de wespen.

Zoals men wel zal begrijpen, werd de grote daad van de Djonggol en onze vlucht in de Pangaloanvallei rondgebazuind. Dientengevolge tonden de volgende morgen de inwoners van vele dorpen op verre afstand te wachten op hetgeen de Djonggol nu zou doen.

Voor de derde maal begaven wij ons die morgen naar de boom. Ik deed er eerst enige kappen in en gaf daarna mijn bijltje aan Johannes. (Thomas had er reeds een). Terwijl zij het werk voortzetten, ging ik een weinig het bos in, en op een heuvel zitten, waardoor ik, toezicht had op de houthakkers en tevens de heidenen in het oog hield, die in de verte toeschouwers waren. God alleen weet, welk een strijd ik daar in de eenzaamheid gestreden heb. Op aangrijpende wijze voelde ik, dat wij niet alleen moesten strijden tegen de arme, diepgezonken heidenen, maar ook tegen de boze geesten in de lucht.

Meer dan één uur heb ik op die heuvel een zware strijd gevoerd. Eindelijk viel de boom met een doffe slag in de moerassen op de grond. Toen ik bij Johannes en Thomas kwam, dankten wij onze God voor zijn hulp. Tot grote verbazing der heidenen keerden wij gezond en wel uit het bos terug. Beschaamd dropen zij af.

De val van die boom was voor het heidendom in de vallei Pangaloan een zware slag. Aanvankelijk waren er velen, die meenden, dat de Djonggol zich op ons zou wreken en tot hun blijdschap vernamen zij een 14 dagen later, dat een Christin in ernstige mate krankzinnig was geworden. "Onze vertoornde God zal alle Christenen ongelukkig maken," riepen zij juichend uit. Maar wij riepen tot onze God en Hij genas de krankzinnige.

Velen, die vroeger de boom vereerden, leerden hun knieën buigen voor de Heiland.

Tot hen behoorde o. a. ook de vader, die mij juichend was komen vertellen, dat de Djonggol het zieke been van zijn zoon genezen had. Hij heeft de Heiland verheerlijkt in zijn volgend leven en ook in zijn sterven.

Mijn opvolger, zendeling Staudte, bezocht hem tijdens zijn ziekte en ziende, dat het einde spoedig naderde, bad hij met en voor de stervende, die "amen" zei op het gebed. Daarna gaf broeder Staudte hem de hand ten afscheid, maar de stervende zei: "Nee, niet afscheid nemen; tot weerzien bij Jezus." Hij liet de hand los, zei nog tweemaal: "JEZUS, Jezus, en was niet meer. Waar eens die Djonggol stond, zijn nu heerlijke rijstvelden.

69. AMANI GALOGA EN EEN ANDERE BOOM.

Een maand of drie na de val van de Djonggol kwam de Radja van het dorp Silangkitang bij mij met het verzoek in de nabijheid van zijn dorp in een uitgestrekt bos een boom om te houwten, waarin naar het geloof der heidenen een geest woonde, aan wie de babiats (tijgers) onderworpen waren. Als die boom omgekapt was, kon het bos worden uitgeroeid, waardoor vele families rijstvelden zouden kunnen aanleggen.

Ik antwoordde hem: "Abu Ni Galoga, daarvoor behoef ik niet te komen. Johannes en Thomas kunnen het wel zonder mij doen." Hij bleef er bij, dat ik meekwam.

"Waarom?" vroeg ik. "U zullen mijn onderdanen laten begaan, maar hun het wellicht beletten." Geruime tijd bleef ik weigeren, vreemde, dat de heidenen mij in plaats van God de eer zouden geven. Maar de Radja hield niet op en eindelijk ging ik mee. Ama Ni Galoga bracht ons bij de boom, een prachtige hariara, midden in een donker, geheimzinnig bos. Ook die Sombaon, boom der aanbidding, viel zonder ons schade te doen.

Toch had deze gebeurtenis onaangename gevolgen.

Het medium van die geest, een vrouw, voelde zich beledigd, omdat de woning van haar geest was verwoest. Een reeks van geslachten was hij immers reeds vereerd geworden! Elke nacht voer de geest in zijn medium en dreigde uit woede met zijn wraak: De bewoners van het dorp zouden dag en nacht last hebben van de tijgers. En waarlijk het is vreemd maar waar, in die tijd kwamen de tijgers dikwijls 's nachts in het dorp en werden daags meermalen in de nabijheid gezien.

Ja, eens, in een schemeravond, zat de Radja met andere mannen in zijn sopo (schuur). Deze sopo was zonder omwanding en bevond zich ongeveer zes voet boven de grond. Met zijn rug leunde de Radja tegen een dikke stijl. Plotseling kwam een tijger in het dorp en koos Ama Ni Galoga tot buit. Gelukkig miste hij de sprong, zodat de Radja niet dodelijk gewond werd. Met het verlies van een stuk van zijn oor, een diepe wonde in de wang en een scheur in zijn kleed kwam deze er af. Hij haalde bij ons medicijnen voor zijn smartelijke wonden; daardoor werd het medium zeer bemoedigd in haar dreigen, en elke nacht kwam die woedende geest in haar en tot haar gezegd werd, dat ik eens zou komen om de Sambaongeest tot zwijgen te brengen.

In de heidenwereld gebeuren vaak onbegrijpelijke dingen. Hierover behoeft men zich niet te verbazen, want ook in deze is het, zoals Paulus zegt in Rom. 6 vs. 16: "Weet gij niet, dat wie gij u zelf stelt tot dienstknechten ter gehoorzaamheid, gij dienstknechten zijt desgenen, die gij gehoorzaamt, of der zonde tot de dood, of der gehoorzaamheid tot gerechtigheid?"

De heidenen staan in de dienst van de vorst der duisternis met alles wat zij bezitten.

70. LICHT EN DUISTERNIS.

De jongere broeder van Ama Ni Golaga was de eerste uit Silangkitang, die belijdenis aflegde van zijn geloof in de Christus Gods. Hij was een trouw man en innig Christen. Welk een geheel andere aanblik vertoont de vallei Pangaloan nu dan voor dertig jaar. De bossen, wildernissen en moerassen van toen zijn in heerlijke rijstvelden herschapen, tengevolge waarvan de bevolking is vermeerderd. Christengemeenten zijn ontstaan, kerken met torens er op gebouwd, scholen voor de kinderen en woningen voor de onderwijzers verzezen. Dit alles is geschied door de Heere der Heirscharen, die wonderlijk is van raad en machtig van daad.

Geldt het van elke ziel, dat er veel gebeds gebeden moet zijn, in het bijzonder is dit van toepassing op de strijd van de Christen tegen het heidendom. Immers waarheid en leugen, licht en duisternis, leven en dood strijden tegen elkaar. O, indien wij niet zeker waren, dat onze Heere en Zender het laatste woord zal spreken, omdat Hij eens heeft uitgeroepen: "Het is volbracht!" waar zou onze moed blijven?

O, indien wij niet wisten geroepen dienstknechten van deze Held te zijn, wij zouden de strijd niet durven voortzetten. Maar nu zeggen wij met Paulus "Wij hebben goeden moed." Ja, in zulke zware tijden gaf de genaderijke God, dat onze sterkte was naar onze dagen, zodat wij nimmer de moed verloren. Scheen het soms dat jongelingen en maagden, vaders, moeders en grijsaards een verbond met de hel hadden gesloten, dan kwamen gedoopte en ongedoopte kinderen, ja zelfs zuigelingen ons hart verblijden.

Zeventien jaar vertoefde ik reeds in de Bataklanden, maar nog nimmer had ik zo helder ingezien als toen, dat onze strijd er een was tussen licht en duisternis, waarheid en leugen leven en dood, de Vredevorst en de overste dezer wereld.

De Christenen kwamen trouw ter kerk. Gods Woord vond ingang in hun harten. Het familieleven ging vooruit. De kinderen bezochten trouw de school. Plotseling veranderde dit. Zij, die anders vrolijk en opgeruimd waren, zagen er nu ontevreden uit.

Het kind een Christin, wier man nog heiden was, werd ziek. Met toestemming van haar man bracht zij het kind op de zendingspost en stelde het onder onze behandeling. De grootmoeder van vaders zijde kwam het zieke kind een bezoek brengen. Uit een kippenei had zij geprofeteerd, dat het kind zou sterven, als het bij ons bleef, maar dat het volgens de geesten genezen zou, als het naar het dorp teruggebracht en een feest ter ere der geesten gegeven werd. De grootvader van moederszijde die priester was, sprak evenzo. De man en diens ouders dreigden de arme moeder, dat zij haar, zo zij met haar kind bij ons bleef, als een onnutte, die schande aanbracht, aan haar familie zouden teruggeven en de betaalden bruidsschat terugeisen. (Naar het geloof der heidenen kan de beschermgeest der moeder, als deze het goed met haar kind meent, zorgen, dat het kind niet sterft. Gebeurt dit toch dan is naar hun opvatting de moeder schuldig en hebben de mannen het recht zulke vrouwen terug te geven.)

Eindelijk gaf de moeder toe en kwam mij zeggen, dat zij besloten had met haar kind naar haar dorp terug te keren, omdat mijn medicijnen tot heden niets hadden geholpen. Bij haar terugkomst werden de geesten vereerd en offers gebracht. Maar niets hielp. Het kind stierf. Ditmaal had de profetes dus leugen geprofeteerd. Later heeft de arme vrouw mij in tegenwoordigheid van haar man alles verteld.

Een jongeling, wiens vader een paar jaar vroeger overleden was, was naar de heidense wet verplicht zijn nog jonge stiefmoeder tot zijn vrouw aan te nemen. Aanvankelijk aanvaardde hij zijn verplichtingen, maar later handelde hij met haar als Ammon weleer met zijn halfzuster Thamar. Hij liet moeder en kind aan hun lot over. De arme

moeder, een Christin, toonde groot berouw en beled voor de ganse gemeente haar schuld. Maar zolang haar man geen afstand van haar deed, was zij in zijn macht. Zo kwam er gedurig tegenspoed na voorspoed. Dikwijls riepen wij: "Ach, Heere, hoe lange? hoe lange?" Telkens ondervonden wij echter ook, dat de nood nooit groter is dan de Helper.

Juist in die tijd woonden behalve Markus, Johannes en Thomas nog zes families op ons erf, die uit hun dorpen verstoten en van alles beroofd waren, omdat zij bij ons het dooponderwijs volgden. Dientengevolge moesten wij hen van alles voorzien. Gedurig kwamen de kinderen van die families met de schoolkinderen voor ons huis met hun reine stemmetjes allerlei liederen zingen, waardoor wij zeer verkwikt werden. Op school maakten de leerlingen goede vorderingen vooral in Gods Woord. Het was een lust de antwoorden der kleinen te vernemen.

Een hunner Philipptes, een zoontje van Saul de vroegere Radja Gading, die ons op onze bruiloftsreis met Ama Ni Holing tegemoet kwam, was ons in zware tijden dikwijls als een engel Gods om ons te bemoedigen, en onze harten met blijdschap te vervullen. Hij was 9 á 10 jaar oud en een begaafd en lief ventje. Maar de Heere haalde hem spoedig te huis.

Vier dagen lag die lieve jongen, zonder maar een ogenblik koortsvrij te zijn. Hij gebruikte niets dan medicijnen en water en was voortdurend bezig met bidden en zingen. Hij bad, zo innig voor zijn ouders, broeders, zusters enz. Vroeg men hem naar zijn lichaamstoestand, dan antwoordde hij weinig. Maar vroeg men hem over de Heiland, dan opende hij zijn ogen en gaf duidelijk antwoord.

Eens zei zijn moeder: "Philipptes als gij sterft, dan kan ik ook niet meer leven." Hij antwoordde: "Moeder! zo spreken de heidenen, die Jezus niet kennen. Maar wij zijn Christenen, ik ga naar Jezus en als moeder de Heere Jezus liefheeft, dan zien wij elkaar weer bij Hem."

De volgende dag zei zijn moeder: "Vadertje Philipptes, als gij sterft, wie zal mij dan onderwijzen, gij zijt daarin zo trouw geweest?"

Hij antwoordde: "Moeder, als uw hart maar oprecht is voor God, dan zal Hij zelf u onderwijzen en ge weet, de zendeling doet het ook graag!"

De laatste vraag, die ik deed en waarop hij nog duidelijk antwoord gaf, was: "Philipptes, stelt gij uw vertrouwen geheel en al op de Heere Jezus?"

Zijn antwoord was: Ik vertrouw geheel en al op Hem, ik heb geen vrees, ik ben gerust.", Het was smartelijk hem aan te zien, maar aandoenlijk verblijdend te horen, wat hij zei.

Het was des avonds 7 uur. Hij lag met het hoofd in de schoot van zijn moeder. Zijn kleine handen en voeten waren reeds koud. Mijn vrouw vouwde zijn handen samen. Nog eens opende hij de ogen en zong enige regels van een lied op de wijze van:

Jezus gaat vooraan.

Zo ging hij zingende heen en was zelfs zijn sterven nog een heerlijke prediking van het Evangelie.

Want de volgende morgen kwam Johannes, die ook bij dit sterven tegenwoordig was geweest, tot mij en zei: "Mijnheer! Gij hebt ons dikwijls verteld, hoe blijmoedig kinderen Gods kunnen heengaan. Ik heb u wel geloofd, maar kon er mij toch geen voorstelling van krijgen. Maar nu heb ik het gezien!"

In dit jaar begon Ama Ni Holing trouw ter kerk te komen en stelde hij het geduld van mijn vrouw op een zware proef. Ik preekte eens over Matth. 5 vers 5: *Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen het aardrijk beërven.*

Daar de macht van de sterkste bij de Bataks geldig is, bestreed ik die verkeerden levensregel en wees hen op het onderscheid tussen de kinderen Gods en die der wereld, ook wat de zachtmoedigheid en verdraagzaamheid aangaat,

Na de godsdienstoefening kwam Ama Ni Holing niet in de Zondagsschool, maar maandagmorgen 9 uur was hij reeds bij ons. Ik bevond mij in mijn studeerkamertje; mijn vrouw was in de woonkamer bezig met naaien. Anders groette hij haar altijd beleefd, nu deed hij het niet, maar vroeg nors: "Waar is mijnheer?"

Mijn vrouw zei: "Mijn man is in zijn studeerkamer, wilt gij hem spreken, dan zal ik hem roepen."

"Neen," antwoordde hij, "dat is niet nodig, en zonder te wachten dat mijn vrouw hem een stoel gaf, nam hij boven aan de leuning er een beet, sleepte die met een hand over de vloer en ging zitten. Mijn vrouw dacht: "Wat stelt hij zich vreemd aan". Ze stond op, legde haar naaiwerk op haar stoel, ging naar het orgel en begon te spelen.

Ama Ni Holing stond op, nam het naaiwerk van de stoel, wierp het op de grond, sleepte die stoel op dezelfde wijze als de vorige naar het orgel, ging zitten, legde zijn arm op het orgel en trad met een van zijn blote voeten op de japon van mijn vrouw, stond weer op, ging naar de galerij waar ons meisje aan het wassen was van borden enz. en wierp de emmer met water om. Het meisje liep naar binnen, om het mijn vrouw te vertellen.

Hij volgde haar, nam het naaikistje en wierp het om, zodat knopen, spelden, naalden, garen enz. over tafel en vloer rolden. Toen zei mijn vrouw: "Ama Ni Holing, wat doet gij nu toch voor domme dingen?"

Daarop zag hij haar lange tijd aan, stak ontroerd de beide handen uit, nam de hand van mijn vrouw tussen de zijnen en zei: "Inang! (Moeder) vergeef mij, dat ik zo onbeleefd geweest ben. Mijnheer heeft gisteren gepredikt: *Zalig zijn de zachtmoedigen* en nu wilde ik eens zien, of gij ook doet, wat de zendeling ons predikt. Gij hebt de proef doorstaan en ik hoop Christen te worden."

Vlug als hij altijd was, verliet hij mijn vrouw, kwam tot mij, groette mij vriendelijk als naar gewoonte en zei lachend: "Gij moet niet boos op mij zijn!"

"Waarom zou ik dat? vroeg ik hem. Nu vertelde hij, wat hij gedaan had. Ik antwoordde: "Het is goed, lieve vriend, dat ik er niet bij was, want ik had zulks natuurlijk niet toe kunnen laten."

Hij zei: "Dat weet ik ook wel en daarom kwam ik op een tijd, waarop ik wist dat gij niet binnen was." Ik vroeg toen: "Waarom deed gij het dan?" en hij zei mij hetzelfde, dat hij mijn vrouw gezegd had. Ik vroeg hem verder, waarom hij dan juist die dingen gedaan had en hij zei: "Gij kent uw vrouw, maar ik ken haar ook. Ik weet, wat zij verdragen kan, maar ook wat zij niet best velen kan. Daarom juist deed ik dit!"

Ik begreep, hoe hij dit te weten was gekomen. Hij kwam dikwijls bij ons en had dus menigmaal gehoord, wat mijn vrouw het dienstmeisje, Anna, een ware Tropsi uit de Negerhut, zei: "Anna, sleep toch de stoelen zo niet, gij moet ze ordelijk opbeuren!" Daarom had hij de stoelen over de vloer gesleept.

Als mijn vrouw aan het naaien was en de Bataks haar werk bewonderden en wilden bevoelen, verbood zij dat; daarom wierp hij het naaiwerk op de vloer. Als de Bataks om haar heen liepen, dan haalde zij haar klederen zoveel mogelijk tot zich, opdat de mensen er niet op zouden trappen, daarom ging hij naast haar zitten en trapte er op. Als Anna water inschonk, liet zij telkens druppels vallen en dan volgde er natuurlijk op: "Anna, het water zo inschenken, dat er geen druppels op de vloer vallen!" Daarom had hij de emmer omgeworpen. Als mijn vrouw maar even bemerkte, dat iemand aan haar naaikistje wilde komen, dan riep zij: "Neen, neen, daar niet aankomen!" Daarom

was het voor haar wel de, zwaarste proef, toen hij het omkeerde.

Nadat hij mij alles verklaard had, moest ik hem in stilte bewonderen.

Mijn vrouw zou er niet zo goed doorgekomen zijn, als zij door andere Bataks op die wijze geëxamineerd was geworden. Maar wij hadden dikwijls tegen elkaar gezegd, dat er met Ama Ni Holing veel geduld nodig was, omdat hij daardoor alleen te winnen zou zijn.

Nu vroeg hij mij, om met vrouw en kinderen in het dooponderwijs opgenomen te worden.

De Christenen ondervonden veel vijandschap van de heidenen. Zij moesten uit vrees voor diefstal bij dag en nacht hun tuinen bewaken.

Een zuster van David, een onzer liefste Christenen, was weduwe en moeder van vele kinderen. Geruimen tijd kwam zij Zondags bij ons ter kerk en volgde het dooponderwijs. Haar broeder trachtte haar over te halen op ons erf te komen wonen, maar zij meende de strijd met de heidenen niet te mogen ontvluchten. Deze maakten het haar op alle mogelijke wijze lastig, omdat zij medium (hasandaran) was van Si Drak Paroedjar (de veel of alles kundige), een hemelse prinses, die naar het geloof der Bataks deze aarde heeft geschapen. Zij was het enige medium dezer godin in Pangalaon en dus zou het voor de heidenen een groot verlies zijn als zij hun ontviel. Zolang de heidenen woedend op haar waren, hield zij zich voortreffelijk, maar het werd gevaarlijk voor haar toen zij haar begonnen te vleien en in verzoeking te brengen.

Op zekere dag slachtten zij een koe als offerdier, maakten toebereidselen voor een feest ter ere van Si Drak Paroedjar en nodigden onze doopleerlinge uit als hasandaran op te treden.

Zij weigerde. Toch gaven de heidenen de moed niet op en lieten de muzikanten de muziek der godin spelen. De weduwe had zich reeds ter ruste begeven, maar toen zij de muziek hoorde, werd zij zenuwachtig en gejaagd, sprong van haar legerstede, vloog als een wilde het huis uit en danste als nimmer te voren. 's Morgens verliet zij weeklagend en zichzelf vervloekend het danshuis, weigerend iets van het offervlees, waarop zij recht had aan te nemen. Zij had te veel op zichzelf vertrouwd en te weinig rekening gehouden met de boze geesten in de lucht.

Zware tijden heeft zij nog moeten doormaken, maar ten slotte heeft zij het heidendom voorgoed vaarwel gezegd. Het is zwaar en daarom een wonder als een gewoon zondaar de weg der zonde en des doods verlaat en leert wandelen op de weg des vredes en der gerechtigheid. Zwaarder is zulks voor de heidenen die naar hun geloof, dag en nacht omringd zijn door goden en geesten, welke met dood en verderf dreigen, wanneer men hen niet vereert. Maar nog oneindig veel zwaarder voor priesters en mediums. Welke hoogten moeten bij hen niet ter neer geworpen, welke diepten niet gevuld en welke banden niet verbroken worden en dit kan alleen geschieden door Hem, Die gezegd heeft: "Mij is gegeven alle macht in Hemel en op aarde!" Vertel daarom onder de heidenen Zijn eer, onder alle volken Zijn wonderen.

71. AMA TOGA.

In dezelfde tijd kwam Ama Toga, ook een medium, bij mij met het verzoek in het dooponderwijs opgenomen te worden en voorlopig op mijn erf te mogen wonen. "Als ik eenmaal in Gods Woord thuis ben en gedoopt," zei hij, wil ik graag weer naar mijn gemeente teruggaan." Ama Toga behoorde tot de familie Si Tompoel, die afstamde

van de grootvader Ompoe Hombol Bator. Hij was voor Pangaloan, Si Gompoelon en Silindoeng het enige medium van deze geest.

Ik wees hem op het voor hem dreigend gevaar, als hij de dienst der duivelen wilde verlaten, omdat hij o. a. de gehelen stam tegen zich zou krijgen.

"Ja," zei hij, "dat weet ik en juist om handtastelijkheden te voorkomen, is het raadzaam, dat ik voorlopig op uw erf woon." Ik willigde na deze woorden zijn verzoek in en alles is naar wens gegaan.

Later schreef Johannes mij, dat zijn enige zoon een der beste ouderlingen van Pangaloan was, ijverig in het ziekenbezoek, trouw en ernstig van levenswandel.

Tegen het einde van het jaar kon ik 22 heidenen dopen onder wie ook Radja Gading met zijn familie. (Zie: "Koning Salomo", bladzij 53). In het geheel heb ik er dat jaar 40 gedoopt.

72. SLAVEN.

Tot 1870 waren in de Bataklanden, Angkola en Sipirok vele slaven, wier kinderen ook weer slaven werden.

Over het algemeen hadden zij het niet zwaar, ja er waren slaven die zelf slaven hadden. Het ergste was dat de eigenaren het recht bezaten, hun slaven als bruidsschat aan de familie der bruid te geven, want daardoor werden de slavengezinnen uit elkaar gescheurd.

Gedurende mijn aanwezigheid te Sipirok van 1857 tot 1861 heb ik dikwijls de onderhandelingen over de bruidsschat bijgewoond.

De familie der bruid eiste bv. acht slaven, acht slavinnen, tien paarden, twaalf buffels, zes koeien, drie honderd ringgits, Spaanse matten en enige kledingstukken. Op die eis antwoordde de familie van de bruidegom dan: "Oooo! daar kunnen wij geen bod op doen. Dat is ongehoord!" Het gevolg was dat men aan het onderhandelen ging, soms uren lang tot men het met elkaar eens geworden was.

Hartroerend was het dan dikwijls als zo'n slaaf aan zijn familie ontruikt en naar een ander district gevoerd werd. Vele gezinnen uit Sipirok vluchtten naar een afgelegen oord achter de berg Loeboeraja en vestigden zich aan het riviertje Aek Pasir, waar ze veilig waren, omdat het gouvernement de eigenaren ten strengste verboden had de vluchtelingen met geweld terug te halen.

Eerst was geen Batakonderwijzer naar deze mensen gezonden om hen te onderwijzen, maar 30 Juli 1870 vestigde zendeling Weber zich onder hen. Markus kwam toen als onderwijzer bij ons in Pangaloan. Daar Sipirok een hoogvlakte is van 2088 voet boven de zeespiegel en Aek Pasir laag en heet, stierven hier vele vluchtelingen. Om deze reden besloten zij dit ongezonde oord te verlaten. Velen hunner trokken naar Pangaloan, waar zij door de bevolking vriendelijk ontvangen werden. Andere verhuisden met broeder Weber naar een andere plaats in Angkola.

Reeds kort daarop 24 Mei 1871 overleed zendeling Weber. Weinig, maar zwaar waren de jaren zijner vreemdelingschappen. De slaven hebben gewoonlijk, ik heb dit dikwijls ook als ambtenaar ervaren, een onbetrouwbaar karakter. Geen wonder dus, dat broeder Weber in ijhlende koortsen riep: "Ik ben als een verjaagde ree en als een schaap dat niemand vergadert!" (Jes. 13 vs. 14).

De broeders Götsch en Weber waren samen 21 Jan. 1870 uit Barmen in de Bataklanden aangekomen. Kort na elkaar zijn beiden overleden.

In 1870 en volgende jaren zijn alle slaven op gouvernementsgebied vrij verklaard.

73. 1875.

Naar het zich liet aanzien zou 1875 een rijk gezegend jaar zijn voor de uitbreiding van Gods koninkrijk in de Pangaloanvallei. Vele hoofden genoten met de hunnen van het dooponderwijs. Andere gaven mij hun afgoden en amuletten (tover- of voorbehoedmiddelen) en scheen de afgodendienst te willen verlaten.

Maar ach, op die vriendelijke morgen volgde een dag van storm. Kali Bonar, een oude, sluwe vos, en Ama Tiara, de beide voornaamste hoofden van Sigompoelon, verklaarden enige dorpen in Pangaloan de oorlog en Ama Sorta bond de strijd aan met Ompoe Ni Mangambat.

Een paar vorsten, die het dooponderwijs volgden, werden ook in de strijd gewikkeld. Het was een onrustige tijd. Dag en nacht hoorde men schieten. Alles liep in de war. De rijstvelden bleven onbearbeid. De verwildering nam hand over hand toe. Slechts weinigen hadden in die gejaagde tijd hoofd en hart voor Gods Woord. Velen die werkeloos rondliepen, kwamen bij ons naar het Evangelie luisteren, maar een besliste keus deden zij niet.

Door gebrek aan moderne wapenen sneuvelden er slechts drie. Toch veroorzaakte de krijg veel stoffelijke schade. Van Ama Sorta waren twee mannen gedood. Een der twee, een jonge, krachtige man, de grootste uit het dorp, was bij de belegering van het dorp van Ompoe Ni Mangambat doodgeschoten en daarna naar zijn dorp teruggebracht. Ama Sorta liet mij roepen en vroeg mij wanhopend of ik geen raad met de gewonde wist.

"Neen," zei ik, "want hij is dood." Ama Sorta legde toen, aan de wanhoop ten prooi, twee gouden tientjes op het lijk. Een arme bedelaar, weduwnaar met drie zoons, nam de goudstukken op, bond ze in zijn gordel en zwoer de dode te zullen wreken. Hij en zijn zoons zouden dag noch nacht rusten voor zij de wraak voltooid hadden.

Eindelijk werd de vrede gesloten en kwamen de gemoederen tot rust. Velen in Pangaloan hadden tot hun schade ervaren, dat de bezoldiging der zonde de dood is. Die harde les had hen goed gedaan. Opnieuw kwamen velen het dooponderwijs volgen, o. a. ook de oude Porsege. In de oorlogstijd had hij twee man verloren en was daardoor zeer onhandelbaar geweest, omdat hij uit dat verlies de gevolgtrekking gemaakt had, dat zijn goden hem niet gunstig gezind waren.

Slechts mijn gezondheid wekte mijn bezorgdheid. Mijn krachten namen af en toch was ik niet bepaald ziek. Vrolijk kon ik niet meer zijn, omdat ik mij zo moe en mat gevoelde. Mijn werk verrichtte ik nog geregeld en zo kon ik de 28ste Februari behalve de familie Ama Ni Holing (zie "Koning. Salomo") nog twintig personen door de Heilige doop in de Gemeente des Heeren opnemen. Dat was een feestdag.

Ruim 14 jaren had ik Ama Ni Holing het Evangelie verkondigd. Dertien jaar had hij het met alle kracht weerstaan. Daar moest ook bij hem zeer veel afgebroken worden, want hij was niet alleen de voornaamste koning in de vallei Pangaloan, maar hij had ook als Datoe (priester) en Hasandaran (medium) veel op zijn geweten. (Zie "Koning Salomo").

Wat is er sedert die tijd niet veel gebeurd! Salomo de vroegere Ama Ni Holing en zijn tijdgenoten zijn heengegaan en een nieuw geslacht is opgestaan. Ja, het mensdom valt als bladeren af. De mens is kort van dagen en zat van onrust en desnietteenstaande benijdenswaard, wanneer de Eeuwige Levende hem al zijn zonden vergeeft, al zijn ongerechtigheid uitdelgt en hem kroont met goedertierenheid en barmhartigheden. Welk een genade van die heilskrachten van de eeuwige God als genadegaven te ont-

vangen. Een dubbele genadegave is het als een begenadigde, een zendeling Gods, te mogen arbeiden onder de heidenen.

74. EEN WANHOOPSDAAD.

Een oude bekende Batak uit Sipirok kwam als een gejaagde tot ons. Op mijn vraag wat het doel zijner komst was, verhaalde hij het volgende: "Een arm mens, een troosteloze, is tot u gekomen. De oorzaak van mijn ellende is de ontrouw van mijn vrouw. Daarom is voor mij alles duister op aarde en is het leven mij tot een last geworden. Vele dagen en nachten heb ik alleen in de bossen rondgezworven zonder eten hopen van honger te zullen sterven of door wilde beesten verslonden te worden. Meermalen heb ik getracht mij aan boom wortels op te hangen, maar doordat zij telkens braken, kon ik de dood niet vinden. Eindelijk dacht ik aan u, mijn oude toean, want toen u te Sipirok was, was ik een uwer scholieren. Nu ben ik tot u gekomen in de hoop, dat u mij zou kunnen troosten." Het was ontzettend die zielskranke man te zien en te horen. Ik sprak en bad met hem en stond hem toe voorlopig bij ons te blijven. Toen hij 's avonds bij de slaapplek van ons volk kwam, gevoelde hij zich gelukkig en zei o.a. tot de aanwezigen, dat hij zijn hart voor mij uitgestort had en dat ik met hem gesproken en gebeden had, waardoor hij weer licht zag.

Hij ging trouw met de andere ter kerk en gedroeg zich zeer goed. Zo nu en dan evenwel was hij zeer gejaagd.

Op een morgen had hij koffie op ons erf geplukt. 's Middags pelde hij ze met Johannes, Thomas en enkele andere. Eensklaps nam hij een groot keukenmes en stiet het gehele lemmet in zijn lichaam. Zijn kameraden wilden hem grijpen, maar pijlsnel vloog hij naar de Batang Toroe, die langs ons erf stroomde, sprong over een hoge, brede aloë-omheining en stortte zich in de stroom.

Bleek als een lijk kwam Johannes naar mij toesnellen, roepende: "Toean, maningkot Si Pandjang!" d. w. z. Mijnheer, Si Pandjang beroofd zich van het leven.

Thomas, David en andere stelden met mij alle pogingen in bet werk om de zelfmoordenaar te grijpen, maar hij liet zich niet vangen al roepende: "Ik kan niet leven en moet sterven." Zo dreef hij met de stroom mee, terwijl wij hem deels in de rivier deels langs de oevers volgden. Eindelijk waren zijn krachten uitgeput en reikte hij mij de hand toe.

Thomas en David hielden mijn linkerhand vast en een ander omvatte mijn lendenen uit vrees, dat de boze geest, die in de zelfmoordenaar gevaren was, mij ook in de diepte zou trekken. Met veel moeite brachten wij de drenkeling op het droge, legden hem op een palmblad, dat wij als draagbaar hadden ingericht, duwden zijn ingewanden, voorzover hij ze nog had, naar binnen, bonden een kleed om zijn lijf en droegen, hem naar de zendingspost.

Broeder Nommensen die lange tijd zeer ziek was geweest, logeerde met zijn vrouw bij ons. Samen naaiden wij de wond dicht. 's Nachts stierf Si Pandjang. De strijd met deze man had mijn zenuwgestel zo geschokt, dat ik dag en nacht beefde en vele weken niet kon schrijven. En nu ik deze geschiedenis na 30 jaar schrijf, grijpt ze mij nog aan.

Broeder Nommensen drong er sterk op aan, dat wij zo spoedig mogelijk met verlof naar Europa zouden gaan, omdat hij vreesde, dat ik anders spoedig zou bezwijken. Van Barmen had ik reeds verlof voor mijn terugkomst, maar het viel ons zwaar onze Bataks te moeten verlaten, omdat wij zoveel met hen doorleefd hadden.

75. VOORBEREIDING VOOR DE REIS.

"Alles heeft zijn bestemden tijd," zegt Salomo. Op een Zondagmorgen maakte ik der gemeente bekend, dat wij met een verlof van twee jaar naar Europa zouden vertrekken. Dit bericht schokte velen.

Mijn opvolger kwam. Hij kwam evenwel pas uit Europa, kende de Bataktaal niet en werd tot overmaat van ramp spoedig zeer ziek, zodat wij hem dag en nacht verplegen moesten. Na zijn herstel moest hij enige tijd naar een koeler oord dan Pangaloan. Kort na zijn terugkomst werd hij al weer ziek, maar daar mijn krachten sterk afnamen, moesten wij ons voor de reis gereed maken. Tal van Christenen en heidenen uit Sipirok en Silindoeng kwamen afscheid van ons nemen. Omdat ik de eerste zendeling, onder de Bataks was, noemden zij mij de oudste broeder en de andere zendelingen mijn jongere broeders. Begrijpelijkerwijs waren er meermalen aandoenlijke ogenblikken. De laatste zondag was de zwaarste dag. In de voormiddagdienst sprak ik over 1 Sam. 12 vs. 3: "Ziet, hier ben ik, betuigt tegen mij voor de Heere, wiens os of ezel ik genomen, heb, wie ik verongelijkt heb, wie ik onderdrukt heb en van wiens hand ik een geschenk genomen heb" "En nu betuig ik tegen u op deze dag dat ik rein ben van uw bloed, want ik heb niet achter gehouden, dat ik u niet al de raad Gods zou verkondigd hebben." Hand. 20 vs. 26 en 27.

De goddelozen heb ik aangezegd dat het hun kwalijk zal gaan, wanneer zij zich niet bekeren en de rechtvaardigen dat het hun wel zal gaan als zij volharden ten einde toe. Ach, dat was een snikken die morgen. Hoewel het mij tussen beide zwaar viel voort te gaan, heb ik toch kunnen zeggen, wat ik meende te moeten zeggen.

Naar gewoonte gingen wij 's middags twee uur weer naar de kerk. In deze dienst gaf ik meer catechetisch onderwijs. Dan stelde niet alleen ik vragen, maar de gemeenteleden dikwijls ook, wat zeer leerzaam was. In die laatste namiddagdienst was het ook zeer aandoenlijk. De volgende dag was voor ons zeer zwaar. Aan het afscheidnemen kwam geen einde en meermalen zei ik: "Wat doet gij, dat gij weent en mijn hart week maakt? Ziet, wij laten alles hier. Zo God wil, komen wij terug. Ons orgel, de portretten aan de wand, alles blijft hier."

Twee sterke linnen lakens waren aan een langen bamboestok gebonden. In deze hangmat zou mijn vrouw gedragen worden. Wat wij mee namen, werd in kleine kistjes gepakt, die gemakkelijk over de bergen, door de ravijnen en rivieren gedragen konden worden, want bruggen en wegen waren er nog niet, zodat wij hetzelfde pad zouden moeten volgen als op onze bruiloftsreis. Velen wilden ons vergezellen tot de havenplaats Siboga. Tot hen behoorde ook koning Salomo, die zelfs aanbood het bevel over de dragers van mijn vrouw op zich te nemen. Dit aanbod was mij in mijn toestand zeer welkom, omdat zo 'n aanvoerder het ene ogenblik voor, het andere achter de hangmat moet zijn, op alles acht behoort te geven en over een flinke stem moet beschikken.

De laatste dag van onze aanwezigheid in Pangaloan was voorbij; een dag van afscheid en veel geweent. 's Avonds over negenen kwam een jonge vrouw, Hanna, ons nog met haar man bezoeken, en zei o.a.: "Toean, u heeft reeds afscheid van ons genomen, maar wij komen u deze brief brengen met verzoek hem halverwege Europa te lezen."

Aan dat verlangen hebben wij bij Aden voldaan en lazen toen: "Lieve vader en moeder, wij weten dat vader zeer ziek is en dat gij daarom terug moet naar uw vaderland en hoe zwaar het ons ook is, wij willen stil zijn. En nu God de Vader voor u, God de Zoon aan uw rechterhand, God de Heilige Geest aan uw linkerhand en de Heilige Engelen achter u, dan zijt ge veilig, waar ge ook zijt, op de zee en op het land."

Deze Hanna leeft nu nog als weduwe en is reeds jaren een voortreffelijke vroedvrouw. Dezelfde avond kregen wij na Hanna's vertrek ook nog bezoek van Jacob, die mij twaalf jaar vroeger vergiftigd had. Hij bracht een grote, witte haan mee en zei:

"Toean, gij staat gereed ons land te verlaten en hebt mij de boze daad vergeven, die ik tegen u verricht heb, maar nu vraag ik u zeer vriendelijk deze haan van mij aan te nemen. Laat hem slachten en gebruik hem voor u ons land verlaat. Dat zal voor mij een bewijs zijn, dat u zonder wrok naar uw land terugkeert."

Tot zijn blijdschap nam ik zijn geschenk aan en verzekerde hem, dat ik hem alles vergeven had. Vrolijk ging hij weg.

76. DE TERUGREIS.

29 Juni 1875 verlieten wij Pangaloan. Een groot aantal Christenen en heidenen bevonden zich 's morgens half zes reeds op ons erf. Welk een afscheid van zovelen, met wie wij ons één gevoelden, inzonderheid met Elizabeth, de vrouw van Johannes, en haar kinderen, de onderwijzer en diens familie, Martha en Christiana, Johannes, Thomas, David e. a. vergezelden ons tot Siboga.

Zolang wij nog in de vallei Pangaloan waren, volgde ons een grote schaar, maar toen wij de eersten berg moesten beklimmen, bleven velen achter. (Zie "Porsege"). Van de kruin van de eerste berg wierpen wij nog een blik op de vallei. O, wat ging er toen door onze zielen. Wij konden getuigen: "Heere, Gij weet het, wij hebben daar niet voor ons zelf geleefd." Toch moesten wij er bijvoegen: "Het onrecht, dat wij verricht hebben, zie zulks, lieve God, niet aan. Uw genade en Christus bloed maken, wat wij misdeden, goed." O, indien God niet genadig ware, waar bleven wij dan? Wij waren verloren, maar nu Hij genadig is, gaat het Hemelwaarts.

Nu ging het vervolgens berg op en af. Het was goed droog weer en het pad daardoor niet glad. De vorstelijke bevelhebber en de vriendelijke dragers kwamen goed vooruit met mijn vrouw. Met mij hadden enige Christenen door mijn zwakte veel moeite om mij al steunende de bergen op en af te krijgen. Maar zonder veel tegenspoed kwamen wij de derden dag te Siboga aan. Onze bruiloftsreis had indertijd zes dagen geduurd. Ten huize van broeder en zuster Ködding werden wij vriendelijk ontvangen.

De meeste ons vergezellende Bataks waren nog nooit op zee, geweest. Daarom huurde ik de volgende morgen een bootje en bezocht met hen enige eilandjes in de prachtige baai van Siboga. De tweeden dag na onze aankomst namen wij een aangrijpend afscheid van onze pleegzons Thomas en David en enige andere Bataks. Salomo bleef met een paar volgelingen nog enkele dagen langer en Johannes hield ons gezelschap tot de laatste dag.

Langer dan ons lief was, moesten wij op scheepsgelegenheid naar Padang wachten. Onze goede Johannes werd zwaar ziek. Maar de Heere verhoorde ons smeken en genas hem. Eindelijk konden wij in Juli met de "FABIUS" afreizen. Bij het afscheid-nemen omarmde onze lieve, trouwe Johannes mijn benen en weende als een kind. Ook wij waren zeer ontroerd.

Broeder Ködding en Jacobus, een onzer eerste dopelingen (31 Maart 1861), die destijds te Siboga woonden, begeleidden ons naar de boot. Aan boord bevond zich o. a. ook de Gouverneur van Sumatra's Westkust met enige ambtenaren en officieren. Enige van die heren scheen te denken: "Laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij." Van sommigen hunner kon naar waarheid getuigd worden: "Hun ogen puilen uit van vet."

27 Juli ankerden wij op de rede van Padang.

Spoedig kwam de havenmeester Van Der Wedden ons met zijn sloep afhalen. De Gouverneur met de bitterfles voor zich zei: "Een bittertje, mijnheer Van Der Wedden?" "Dank u, gouverneur," luidde het antwoord. "Vroeger heb ik veel, ja te veel gebruikt, maar sedert ik heb leren inzien dat het tot oneer van God en schade voor mij zelf was, gebruik ik geen bittertjes meer."

Wij lagen naast de "KONING WILLEM III", die de volgende morgen naar Batavia zou vertrekken. Onze bagage kon dus gemakkelijk van de ene boot in de andere geladen worden.

Met mijnheer Van Der Wedden, een vrolijk, blijmoedig Christen, gingen wij naar Padang. Met heldere stem begon hij te zingen

*Mein Schifflein geht behende
Dem Friedensharen zu. enz.*

*(Mijn scheepje gaat zeer handig
Tot de vredeshaven).*

Wij bleven dus slechts een nacht te Padang bij de familie Van Der Boom. Ik kocht o. a. een horloge, wat ik nog gebruik. De volgende morgen waren wij om half acht reeds op de boot. Daar de vorige dag pas een boot naar Batavia vertrokken was, waren er ditmaal slechts weinig passagiers.

Tot hen behoorde o. a. mijnheer L., een gewezen zeekapitein, die in de laatste jaren als Gouvernementsambtenaar veel reisde. Hij wist te vertellen van hemels en aarde, van land en zee en vele volken, alles doorspekt met allerlei anekdoten en raadsels. De Bijbel beschouwde hij als een boek vol legenden. Op mijn opmerking dat dit Boek zoveel goeds uitwerkt onder menseneters e.a. wist hij niet veel te antwoorden. De schone, prachtige natuur was zijn god. Hij voelde zich te groot voor onze kleine planeet. Zijn verstand was hem er borg voor, dat hij eens naar het hoge, heerlijke firmament zou gaan, waar hij in het heelal zou opgaan of in het niet verzinken. Dat wist hij niet recht en daarover bekommerde hij zich ook niet. Op mijn vraag of zijn verstand en geest altijd goed waren geweest en of het in zijn leven vaak niet anders uitgekomen was dan hij zich voorgesteld had, antwoordde hij: "Ja, ik ben dikwijls bedrogen uitgekomen,"

"Welnu," zei ik, "dan kon ge u in de toekomst ook wel eens bedriegen. En wat het "legendenboek" aangaat, dat is het Licht voor mijn voet en de lamp op mijn pad en ik ben er zeker van dat ik na volbrachten loop zal ingaan in het huis mijns Vaders met de vele woningen."

31 Juli kwamen wij 's morgens op de rede van Batavia aan, waar wij vernamen, dat de PRINS HENDRIK reeds de volgende morgen naar Nederland zou vertrekken. Nadat ik onze bagage van de een naar de andere boot had laten brengen, liet ik ons rijden naar het kantoor van enen ouden bekenden vriend van 1856, mijnheer Van Charnate. Men zag en voelde in hem terstond een man wel in deze, maar niet van deze wereld, een vriendelijk, vrolijk en gelukkig Christen. Wat had die lieve vriend sedert 1856 veel doorleefd!

Van hem lieten wij ons brengen naar het hotel "Java."

Evenals in Padang hadden wij slechts weinige uren tot onze beschikking. Daarom was het ons zeer aangenaam, dat er weldra een Chinees tot ons kwam, die ons allerlei zaken te koop aanbood. Ook deze Chinees toonde, dat hij met overvragen niet behoefde onder te doen voor de Joden in Europa.

Na deze inkopen tranden wij naar Meester Cornelis, waar onze lieve vriend en broeder Ds. King en de beide zoons van onze ontslapen collega Koster woonden. Weldra werden wij door mevrouw King ontvangen. Spoedig verscheen ook broeder King. Toen wij elkaar 8 September 1856 voor het eerst ontmoetten, waren wij beiden jongelingen. Hij als klerk verzorger van zijn moeder en zuster, ik aanstaand zendeling. Thans was broeder King predikant, echtgenoot en vader en weesvader te Rehoboth. Ik daarentegen een zwak, ziekelijk man. Maar beiden konden wij getuigen van Gods liefde en trouw. Wij gevoelden dan ook behoefte samen onze God te danken voor zoveel genade ons geschonken.

Later hebben wij elkaar nog eens ontmoet. Broeder King was toen predikant bij de Chr. Geref. Gemeente in Tilburg.

Van de familie King gingen wij naar Ds. Schuurman; een vriendelijk man en vrolijk Christen. Hij ging even naar zijn studeervertrek en wierp bij zijn terugkomst mijn vrouw een groot getal lekkere sigaren in de schoot zeggende: "Zus, daar moet ge uw zwakke man gedurig mee verblijden." Voor een paar jaar vertelde ik dit aan iemand, die zew. goed gekend had en die zei: Ja, hij had anders lief dan andere mensen en daarom was zijn liefde dubbel weldoend."

Ook brachten wij nog een bezoek aan mijnheer Anting, gewezen president van de Raad van Justitie te Batavia. In die hoge betrekking was hij als een broeder onder de broeders geweest. Het was bekend, dat hij de helft van zijn traktement gaf voor de zaak des Heeren en altijd zendelingen of zendelingwerklieden logeerde. Toen Dr. Hardeland de Bijbel in de taal der Dajakkers vertaald had en op zijn terugreis naar Europa Batavia aandeed, logeerde hij met zijn echtgenote en een Christen-Dajakker bij mijnheer Anting tegelijk met de broeders Steller en Sschröder, die voor de Sangireilanden bestemd waren.

Dr. Hardeland bemerkte, dat de Dajakker geruimere tijd in diep gepeins verzonken was. "Waarover peinst gij?" vroeg Dr. H. "Hebt ge heimwee naar uw vaderland?"

"Neen, mijnheer, maar ik dacht aan mijnheer Anting," en schuchter vroeg hij: "Is deze mijnheer arm of gierig?"

"Geen van beide," zei Dr. H., "maar waarom vraagt ge dat?"

"Och," antwoordde de Dajakker, "mijnheer is zo schamel gekleed. Hij draagt zelfs een gescheurde jas." Dr. H. Deelde Mr. A. dit gesprek in mijn tegenwoordigheid mee. Mr. A. moest er natuurlijk hartelijk om lachen. "Deze oude jonggezel moest een vrouw hebben, dan zou hij wel anders gekleed zijn," merkte ik op.

"Ja," zei Mr. A., "doch dan zou mijn huishouden veel duurder worden en ik niet kunnen doen, wat ik nu doe." Die goede Mr. A. kon soms zo verstrooid zijn, dat hij meermalen in de raadszitting verscheen met een schoen en pantoffel aan.

In 1856 hield hij evenals zendeling Grimm veel van Swedenborg. In 1875 was hij voorganger der inlandse gemeente te Batavia. Nu helde hij meer naar de Apostolische gemeente over.

Vermoeid kwamen wij in het hotel terug, waar wij nog veel moesten regelen wegens ons aanstaand vertrek, dat bepaald was op de volgende morgen. Om zes uur waren wij reeds aan de boot. Wat een drukte van koelies met koffers! Een stoombootje bracht ons naar de prachtige "PRINS HENDRIK," die tien uur onder stoom ging. In straat Soenda richtten wij onze blikken gedurig naar Sumatra, waar wij zoveel goeds van de Heere hadden ontvangen.

Tot Napels was mijn vrouw helaas bijna altijd zeeziek. Aan boord bevond zich o. a. een luitenant met zijn gezin lijdende aan leverziekte. De dokters hadden hem gezegd,

dat de zeelucht hem goed zou doen! Maar het werd al erger met hem en daarom nodigde de kapitein mijn vrouw uit als ziekenverpleegster dienst te doen. Bij Aden stierf de kranke. Bij het overboord zetten van het lijk verzocht de kapitein mij een kort woord te spreken en een gebed te doen. De vrouw, een Indo-Europese, was wanhopig. Een paar dagen later evenwel was zij alle leed vergeten en toonde allen, die er belang in stelden, haar mooie sieradiën.

17 Augustus stoomden wij tussen het eiland Socotora en de Afrikaanse kust door.

19 Augustus bereikten wij Aden. Hier moesten kolen ingenomen worden, waardoor wij gelegenheid hadden aan land te gaan. Met een wagentje lieten wij ons naar de stad brengen, die door een berg aan ons oog onttrokken was. Wat een troosteloos land zonder enig groen, met niets dan roodachtig zand en rotsen en welk een hitte! Om de stad van water te voorzien, had men ontzaglijk grote gaten in de rotsen uitgehouwen en met cement bestreken. Bij sterke regens in het binnenland werd het water in die bakken opgevangen.

Met links de zee, rechts de hotels, huizen van Europeanen en magazijnen reden wij naar de stad langs een Arabische buurt met ellendige rieten hutjes. Nog verder rechts strekte zich een dor gebergte uit. Hierin bevond zich het graf van broeder Krone, die op de terugreis naar China, de 14den November 1863, te Aden overleed.

Nadat wij door een poort gereden waren, waarvoor enige kanonnen lagen en een paar Engelse, soldaten heen en weer liepen, bevonden wij ons plotseling tussen bergen en steile rotswanden en zagen wij de stad van alle kanten door kale bergen omringd voor ons liggen. Aden telde in die dagen ruim 20.000 inwoners, deels inlanders deels Europeanen.

Bezienswaardigheden waren het arsenaal en de waterbakken, boven genoemd. In de nabijheid daarvan hadden de Engelsen tuinaarde gebracht, waarin zij boompjes hadden geplant. Maar ach, wat zagen deze er kaal uit. In zo'n dorre streek, bijna zonder enig groen, is het een lust iets groens te kunnen plukken. Ik plukte dan ook een paar blaadjes en nam die mee naar de boot.

Wij zagen o. a. een lange rij kamelen en ezels uit het binnenland komen, beladen met een soort riet, dat als voedsel voor de dieren gebruikt wordt.

Op onze terugtocht gingen wij even in een hotel om iets te gebruiken. Wij troffen er alle mogelijke natiën aan. Daarna maakte ik nog ene korte wandeling. Het was juist middag. Ik herinnerde mij onwillekeurig in het land van Hagar en Israël te zijn. In de volle zin des woords was waar, wat prof. Beets van dit land zegt

O, schriklijk, schriklijk middaguur,

De zon is gloed.

Het zand is vuur.

Dat Israël ook nu nog met zijn lippen tot God (Allah) nadert, maar het hart verre van Hem houdt, werd mij hier opnieuw duidelijk: Er werd nl. een dode uitgedragen en onder het voortdurend roepen van: "Allah, Allah!" ging het zo oneerbiedig toe, alsof ze naar een feest gingen. Evenals het land zijn de harten der woestijnbewoners: Er is geen vreze Gods voor hun ogen.

Na Aden kwamen wij in de Rode Zee, waarin het in de maand Augustus veelal zeer heet is. De Heere beschikte het zo, dat er bijna voortdurend een aangenaam windje woei, zodat de hitte zeer goed te verdragen was. Daarbij had de kapitein mij als geestelijke verlof gegeven bij hem op de brug te komen.

De 25sten Augustus kwamen wij te Suez. Aan de oever der zee zagen wij rechts groen

en struiken. Die plaats in Arabië heet Aijoen Moesa, Mozesbron. Met de verrekijker heb ik vruchteloos naar het schelfriet gezocht, dat volgens Ds. Krummacher aan de oevers groeit. Behalve bij de Mozesbron zag ik niets dan zee, zand en rotsen. Suez, een nietig plaatsje, ligt in de woestijn.

Nu gingen wij het beroemde Suezkanaal in, maar wij waren nog niet lang onder stoom of wij zaten reeds vast. Met veel moeite werd de boot vlot. Nog een paar maal overkwam ons hetzelfde ongeval.

Ongeveer halfweg Suez en Port Saïd ligt het Bitter Meer, Lac Timsa, en het stadje Ismailia met een buitenverblijf van den Egyptische onderkoning. Het ziet er vrolijker en vriendelijker uit dan Suez. Men vindt er zelfs een laan. Overigens ziet men in die streek niets dan woestijnen en dus is het geen wonder, dat de kinderen Israëls gedurig moedeloos werden in die hete woestijnen.

Het laatste gedeelte van het Suezkanaal is veel breder en dieper dan het eerste gedeelte. Over het geheel viel het mij niet mee, want het is op vele plaatsen zo smal, dat men op de boot staande het water aan de zijden niet kan zien.

27 Augustus kwamen wij te Port Saïd, waar weer kolen moesten ingenomen worden. Voor de boot stil lag, waren er reeds kooplieden met allerlei vruchten, welke een heerlijke lafenis voor ons waren, inzonderheid voor mijn vrouw, die bijna altijd zeeziek was. Evenals te Aden was onze boot spoedig omringd door vele zwarte jongens in kleine boten. Zij riepen ons telkens toe: "Alameer! Alameer!" (in de zee, in de zee) daarmee te kennen gevende, dat wij geldstukken in zee zouden werpen en dat zij die dan zouden opvissen. Ook kwamen verschillende gidsen aan boord, die de passagiers in Port Saïd wilden rondleiden. Wij namen een Duitser aan, die ons o. a. in een nette Hollandse winkel en in het hotel "Du Louvre" bracht. Velen genoten in de prachtige hoteltuin van de heerlijke avondkoelte. Door de inlandse wijk keerden wij naar de haven terug. Wat een leven heerste er in die wijk! Men at, men dronk, men maakte muziek of dobbelde.

De 29sten Augustus waren wij bij Candia (Kreta). Het was ons wonderlijk te moede een der vele eilanden te zien, waar Paulus het Evangelie verkondigd had. Wij lazen zijn brief aan zijn oprechte zoon Titus, wie hij ver van Kreta, nog goede raad gaf, hoe hij zich jegens de Kretenzers te gedragen had.

31 Augustus stoomden wij door de straat van Messina langs Reggio, het oude Regium, waar Paulus zich een dag opgehouden had. Reggio, thans een stad met 16.000 inwoners, was vroeger veel groter, maar werd in 1783 bijna geheel door een aardbeving vernield. In de verte zagen wij Etna en Stromboli, twee vuurspuwende bergen, waaruit rookwolken ten hemel stegen.

1 September bereikten wij de prachtige haven van Napels. Voor ons lag de stad en daar achter verhief zich de Vesuvius, de krater in rook en wolken gehuld. Soms laat hij zijn donderende stem uitgalmen boven het gezang en het gejoel der lichtzinnige Napolitanen om hen uit hun zorgeloze slaap wakker te schudden. Dergelijke gedachten vervulden mij, toen ik aan de voet van de gevaarlijke vulkaan tal van huizen zag. Onze boot lag nog niet eens stil, of zij was reeds omringd door vele bootjes met koopwaren, vruchten en snuisterijen en met schuiten, waarin zangers en zangeressen dartelee liedjes zongen. De gidsen lieten ook niet op zich wachten. Een hunner, die Hollands en Duits sprak, namen wij aan en lieten ons door hem naar de Christuskerk brengen. In deze kerk bevond zich het beeld van de beschermheilige van

Napels, het hoofd van goud en het lichaam van zilver. Altaar en wanden waren prachtig versierd. Maar ook hier was de moeder Gods groot en haar Zoon een kindje. Neen, de Roomse godsdienst is niet een Christus- maar een Mariadienst. Bij hen troont, naar een beeld, God de Vader zeer hoog in behagelijke rust. Onder Hem zweeft de Heilige Geest en daaronder verschijnt de Zoon in de wolken onder donder en bliksem neerdalende om de aarde, vol slangen, zonde en ongerechtigheid, te verdelgen. Gelukkig komt er juist een priester aan, die de moeder Gods aanroept, welke zich tussen de vertoornden Zoon en de aarde stelt, haar Zoon smekende Zijn toorn in te houden. Natuurlijk kan de Zoon zijn moeder, niet tegenstaan en spaart Hij de wereld. Uit deze voorstelling blijkt duidelijk des priesters Mariaverheerlijking. Nu, staat er wel in Joh. 3 vs. 17: *Want God heeft Zijn Zoon niet gezonden in de wereld, opdat Hij de wereld veroordelen zou, maar opdat de wereld, door Hem zou behouden worden.* Maar de schaar weet dit niet. Alleen Paus en priesters mogen denken. Aan de ingang der kerk lag een bejaarde, magere vrouw al koralen van haar paternoster verschuivend, bitter wenend te bidden. Het gezicht van die diepbedroefde stemde weemoedig.

In de nabijheid van het altaar lagen enige heren en dames in onverschillige houding geknield. Onwillekeurig dacht ik aan de gelijkenis van de Farizeeër en de tollenaar.

Van hier reden wij naar het koninklijk paleis en door de prachtige, lange Toledostraat naar het grote museum Borbonico om de voorwerpen van het uitgegraven Pompeï te bezichtigen. Het viel ons op, dat vele dier voorwerpen zoals: geweren, lansen, sabels, messen, potten en pannen volkomen geleken op dergelijke voorwerpen der Bataks. Daar is niets nieuws onder de zon.

Over het algemeen staat het lager onderwijs in de Roomse landen op zeer lage trap. De bevolking leeft voor pret en opschik. In Napels zagen wij meer dan eens vrouwen en meisjes met blote voeten, in slechte klederen en deerniswekkende toestand met mooie hoedjes op het hoofd. In de open lucht wordt vaak gekookt, gegeten en geslapen. De ambachtslieden werken steeds buiten.

's Middags gingen wij weer onder stoom. Tot mijn grote blijdschap was mijn vrouw vandaar af tot het vaderland van zeeziekte, bevrijd. In de Straat van Gibraltar konden wij de Engelse schildwachts te Gibraltar duidelijk zien evenals de noordkust van Afrika.

Door de golf van Biscaye kwamen wij gelukkig zonder storm. In Het Kanaal wemelde het van schepen en stoomboten. Op een avond kwam er plotseling een zeer zware mist opzetten. Alle passagiers zaten met angstig gelaat in de eetzaal luisterend naar de misthorens. Mijn vrouw en ik gingen in onze kajuit en baden de Heere de mist op te doen klaren. Een der passagiers riep spottend uit: "O, de zendeling heeft gebeden. Nu zal de mist wel spoedig opklaren!"

"Mijnheer," zei mijn vrouw, "ga maar naar boven, dan kunt u het zien." Hij ging en kwam terstond terug met de tijding dat de mist opgetrokken was. Ook gevoelde hij behoefte ons vergiffenis te vragen voor zijn spotternij.

12 September kwamen wij te Nieuwediep, waar een broeder van mijn vrouw ons van de boot haalde en naar Nijkerk vergezelde.

SOLI DEO GLORIA! Aan God alleen de eer!

77. TWEE KARAKTERBEELDEN VAN DE BATAKS.

RADJA PONTAS.

Deze vorst, de latere Obadja (knecht Gods) toonde zich reeds als heiden een man, die wist wat hij wilde. In 1858 leerde ik hem kennen en hoewel hij nog jong was, had hij toen reeds groten invloed in Silindoeng en omstreken.

Dat zendeling Nommensen, die zich in 1864 hier vestigde, het uithield in dat destijds duistere land vol woningen des gewelds, heeft hij naast God aan Radja Pontas te danken; die is dikwijls zijn Tertullus geweest. Hij nam niet voor zichzelf alleen het Evangelie aan, als het licht voor zijn voet en de lamp op zijn pad, maar gebruikte het ook als een fakkel om andere voor te lichten en de weg ten leven te wijzen. Zijn invloed strekte zich al verder en verder uit, noordelijk tot het Tobameer en zuidelijk tot Sipirok.

Deze voortreffelijke man is 12 Februari 1900 in de Heiland ontslapen. Toen hij nog jong was, kwam hij eens bij een oude koning aan het Tobameer en naar de wijze van de koningin van Scheba, gaf die hem vele raadsels op, welke hij oploste en met tegenraadsels beantwoordde naar Bataks gebruik. Toen de oude vorst hierin geslagen was, verhaalde hij breedvoerig van een lange reis en van alles wat hij toen gehoord, gezien en ondervonden had (alles fantasie). De jeugdige vorst vertelde nu van een reis, die hij zou gemaakt hebben, nog veel verder, en rijker aan ondervinding, noemde veel meer namen van bergen en dalen, van dorpen en mensen; ja, wat niet al, zodat de oude vorst verbaasd was en een groot feest gaf ter eer van zijn wijze gast.

Toen ik in 1858 voor de eerste maal in Silindoeng was en verder wilde reizen naar Sipoholon, moest ik een Radja uit Silindoeng hebben om mij te geleiden en te introduceren, maar kon niemand vinden. Allen zeiden de trouweloze, mensenetende Sipoholoners niet te vertrouwen. Eindelijk stond in een grote vergadering van radjas de jeugdige Radja Pontas op en beloofde het te zullen doen.

Wij begaven ons op weg. Ongeveer halverwege stond hij plotseling stil, zag mij aan en zei: "Nu zijn wij in de nabijheid der menseneters en ik ga niet verder mee of u moet mij een brief geven, dat ik er geen schuld aan heb en dus vrij ben van uw bloed, als gij in Sipoholon verslonden wordt. Ik scheurde een blad uit mijn zakboekje en schreef in Batakschrift er op: ben op reis naar Sipoholon. Radja Pontas wijst mij de weg, maar is niet verantwoordelijk voor mijn leven."

Toen hij het gelezen had, gingen wij verder. Na een kwartier bevonden wij ons tussen aardappel (gadong) velden, waarin vele lieden werkten, en toen zij mij zagen, riepen zij: "O, onze vorst wat doet gij nu, brengt gij een witte in ons land?" Hij antwoordde: "Neen, ik breng hem niet, maar wijs hem slechts de weg."

Dit horende schrikte ik. Want daardoor verklaarde hij mij vogelvrij, en ik zei: "Wel, koning! dat laatste had u er niet bij behoeven te zeggen." Kortweg antwoordde hij: "Hebt gij het niet geschreven?"

Met des Heeren hulp ging in Sipoholon alles naar wens. In Silindoeng teruggekomen vroeg Radja Pontas mij; "Weet gij waarom ik dat briefje van u verlangde? Ik wilde u beproeven en zien of u bang was voor uw leven. Ik zou toch niet toegelaten hebben dat men u doodde."

Toen zendeling Nommensen november 1863 te Silindoeng in het dorp van Radja Pontas kwam, deed deze hem bij de begroeting de gewone Batakse vragen: "Van waar komt gij, en waar gaat gij heen?"

Als Nommensen daarop antwoordde: "Ik kom van Sipirok en blijf hier," vroeg de Radja: "Met welk doel?" Hij zei daarop: "Om de mensen te onderwijzen en de zieken medicijnen te geven."

"Nu," zei de Radja, "dit laatste is goed, want er zijn hier vele zieken en velen sterven. Maar wat het eerste betreft, om ons te kunnen onderwijzen, moet gij toch zelf wat weten."

„Ja, dat is waar," zei Nommensen.

"Welnu, vertel ons dan iets, dat wij niet weten!"

Nommensen verhaalde nu de eerste rechtspraak van Salomo. Radja Pontas hoorde bedaard die geschiedenis aan en hernam: "Ja, dat was tamelijk bijdehand van die koning Salomo. Maar als hier zo iets voorkwam, dan zou ik wel op een andere wijze te weten komen, wie de moeder van het levende kind was."

"Hoe zou gij het dan maken?" vroeg Nommensen.

"Heel eenvoudig!" was het antwoord. "Ik liet twee kisten met stenen vullen, en zou daarna die kijvende vrouwen die kisten op de rug binden. Dan zou ik tot elk afzonderlijk zeggen: "je draagt nu het levende kind." Vervolgens tot beiden: "laat ons nu samen gaan wandelen." Dan zou de moeder van het dode kind spoedig moe worden en zeggen: "Wat sleep ik met eens anders kind rond!?" Maar de ware moeder zou spreken: "Al val ik er ook onder neer, wat nood? Als ik mijn kind maar mag behouden."

Na dit antwoord vroeg hij, terwijl hij op een hard pad wees: "Wat zou er met de rijst gebeuren, welke op dat pad eens gezaaid werd?"

Ik weet 't niet," sprak Nommensen: "Ik wel," ging Radja Pontas voort. "ze zou door de kippen gegeten, of door de mensen vertreden worden."

"Ja," hernam Nommensen, "dat is zo. Maar indien de zaaier er bij blijft, om het zaad te bewaken, dan kan het nóch door de kippen gegeten, nóch door de mensen vertreden worden." "Daar hebt gij gelijk in," erkende hij.

De betekenis van die gelijkenis was: Indien gij hier blijft, is uw leven zó in gevaar, als de rijst, welke op het pad gezaaid wordt.

Het antwoord gaf te kennen: Indien mijn Heere en Zender mij bewaakt, kan niemand mij kwaad doen.

Broeder Nommensen bleef. Hij is menigmaal in gevaar geweest, maar zijn Heere en Zender was met hem, en heeft hem voor velen ten zegen gesteld. Radja Pontas is hem een grote hulp geweest.

Hij verstond het later niet alleen zijn heidense stamgenoten de dwaasheid hunner beeldendienst aan te tonen, maar ook vermocht hij de mohammedanen te overtuigen van de dwaasheid van hun leer.

Te Siboga kwam koning Obadja (Radja Pontas) in aanraking met priesters, die, als pelgrims, te Mekka waren geweest, en daarom bijna als heiligen werden vereerd en als wijzen werden beschouwd.

Obadja vroeg hun: "Heeft Mohammed een vader en een moeder gehad, zoals wij?"

"Ja!"

"Was hij ook sterfelijk?"

"Ja!"

"Heeft hij wel eens iets gedaan, dat niet goed was?"

"Ja! Maar hij is door Allah tot profeet geroepen."

"Heeft de profeet Jezus een vader en een moeder gehad, gelijk wij?"

"Neen!" antwoordden de priesters.

(Mohammed beschrijft dit breedvoerig en toch onduidelijk in Soera 19: 17-23.)

17. "Wij zonden onze geest Gabriël tot haar (tot Maria namelijk) en hij verscheen haar in de gedaante van een volmaakt mens."
18. Zij zei: "Ik zoek een schuilplaats bij de genadige God, opdat Hij mij tegen u verdedige. Indien gij Hem vreest, zult gij mij niet naderen."
19. Hij antwoordde: "Waarlijk, ik ben een boodschapper van Uw Heere, en ik ben gezonden, om u een heilige Zoon te geven."
20. Zij zei: "Hoe zal ik een zoon hebben? Geen man heeft mij aangeraakt, en ik ben geen ontuchtige vrouw."
21. Gabriël zei: "Mij zal het zijn: Uw Heere zei: Dit is Mij gemakkelijk, en wij zullen het doen ten einde Hem tot een teken voor de mensen en tot een genade van ons te doen zijn. Het is een besloten zaak."
22. Zij ontving Hem dus, en zij verwijderde zich met Hem in haar schoot naar een afgelegen plaats."

Dan beschrijft Mohammed even breedvoerig en zonderling de geboorte van Jezus, en gaat in vers 30 voort:

30. "Maria gaf een teken aan het Kind om te antwoorden. En zij (de ongelovigen) zeiden: "Hoe kunnen wij tot Hem spreken, die nog een Kind in de wieg is?"
31. Daarop zei het Kind: "Waarlijk, Ik ben Gods dienaar. Hij heeft Mij het boek gegeven, en Mij tot een profeet gemaakt.
32. En Hij heeft gewild, dat Ik gezegend zou zijn, overal waar Ik Mij ook zou mogen bevinden. Hij heeft Mij bevolen het gebed in acht te nemen en aalmoezen te geven, zolang Ik zal leven.
33. Hij heeft Mij gehoorzaam jegens Mijn moeder gemaakt, en Hij zal Mij niet trots of ellendig doen worden.
34. Vrede zij op Mij, op de dag, waarop Ik geboren werd, en de dag, waarop Ik zal, sterven, en de dag, waarop Ik tot het leven zal worden opgewekt."
35. Dit was Jezus, de zoon van Maria, die het woord der waarheid zou spreken, waaromtrent zij twijfelden.
36. Het is niet passend voor God, dat Hij een Zoon hebben zou, zulk een lastering zij verre van Hem. Als Hij over iets besluit, zegt Hij slechts: "Wees!" en het is."

Welk een vonden van Mohammed om de eenvoudige waarheid, zoals wij die in de Bijbel lezen, raadselachtig en duister te maken! Gelijken ze niet op de vonden, welke tegenwoordig de moderneren zoeken, die Jezus als een goede meester prijzen, maar die Zijn Godheid loochenen?

Mohammed prijst Nasi Isa (profeet Jezus) zeer. Eerst verhaalt hij, dat de Joden zich vergist hebben; dat zij Jezus zelf niet gekruisigd hebben, maar iemand, die op Hem geleek. En dan zegt hij in Soera 4: 56: "Zij doodden Hem niet werkelijk; God heeft Hem tot Zich opgenomen, en God is machtig en wijs. Maar Mohammed, als laatste der profeten, is toch hoger en heerlijker."

Wij moeten tot Obadja terug. Naar aanleiding dan van de Mohammedaanse leer, dat Jezus van God, van boven is, toonde hij de priesters in Siboga de dwaasheid, om een ondermaans, een gewoon mens, een sterveling meer te eren. Hij gebruikte de volgende gelijkenis:

"Wij, Bataks, houden veel van varkensvlees, gijlieden veracht het. Maar nu is het opmerkelijk, dat, wanneer vele vrouwen tegelijk de rondlopende varkens roepen, om

ze te voeren, elk varken de stem zijner meesteres kent en elk in zijn eigenen stal gaat. Maar gij, Mohammedanen! kent de stem van de Hemelse Vader, en van Hem, die Hij gezonden heeft, niet. Want gelijk de vrouwen haar varkens roepen, zo heeft de Gezondene des Vaders geroepen: "Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt, Ik zal u rust geven voor uw zielen." Toch volgt gij niet Hem, maar een vreemde, een mens, iemand, die gestorven is.

Wij, Christenen, kennen de stem van de goede Herder. Maar gij, mohammedanen, zijt nog onwetender dan de varkens; en zij hadden niet veel meer in te brengen.

Obadja verstond het niet alleen, heidenen en mohammedanen te bewijzen, dat Jezus is de Christus, de Zoon des levenden Gods, maar hij stond ook als een man tegenover de Europeanen. Waar zulks te pas kwam, deed hij zich gelden. Slechts één voorbeeld: Een ambtenaar te Silindoeng, die met een mohammedaanse vrouw leefde, wilde om haar te genoegen, van haar familie laten komen om een winkel te openen. Een mohammedaanse familie zou zich dus te Silindoeng vestigen. Dit was tegen een bepaling van het verbond der Bataks met het Gouvernement, en daarom trad Obadja zeer beslist tegen die ambtenaar op. "Ik stel mijn: neen! tegenover uw: ja!" verklaarde hij. Enige maanden later kwam een hoofdamtenaar, een resident, die door de ondergeschikten ambtenaar voor zijn doel gewonnen was. Op een grote raadsvergadering, waar meer Europeanen en vele Batakhoofden bijeen waren, bracht de resident hetzelfde voorstel ter tafel. Toen stond Obadja op en zei: "Resident! in de komst van het Gouvernement hebben wij een overeenkomst met hetzelfde gesloten, en een van onze bepalingen was, dat wij geen mohammedanen in onze vallei wilden hebben. Nu is uw voorstel tegen het contract. Mohammedanen laten wij hier niet toe." De resident werd boos. Obadja vervolgde: "Resident! wil u mij in de gevangenis werpen, gij hebt er de macht toe. Zonder enig tegenspreken zal ik gehoorzamen maar dan zal ik zorgen, dat de Gouverneur-Generaal te Batavia deze zaak te weten komt. Ik herhaal het: Wij laten hier geen Mohammedanen toe."

De gehele raadsvergadering was ontroerd over Radjas moed. En wat was het gevolg? De volgende dag liet de resident Obadja roepen en ... gaf hem f 200 voor de zending. Radja was een man, een knecht Gods. Mijn ambtsbroeders, de zendelingen Nommensen en Metzler, zijn leraars, zouden zeker nog veel belangwekkends, van hem kunnen verhalen.

De zending Meerwaldt heeft reeds een en ander over Obadja in druk gegeven, maar hij kwam eerst in 1879 op Sumatra. Reeds verscheidene jaren was toen onze Batakkoning een Christen.

Naar aanleiding van hetgeen over het "heengaan" van Obadja opgenomen is in No. 10 der "Berichten der Rhemischen Missions Gesellschaft," heb ik het volgende overgenomen;

"Het heengaan van Radja Pontas of koning Obadja is een gebeurtenis, aangrijpend voor de gehele zending op Sumatra. Onze oude vrienden weten van welke betekenis deze man is geweest voor de arbeid der zendelingen in de vallei Silindoeng en verder zelfs. Zijn naam is van het begin af met de zending in dit land verbonden. Zulks zal nimmer vergeten worden. Br. Metzler schrijft: "Ik persoonlijk heb aan hem een vader verloren, die ik nog lang zal missen."

De Heere heeft hem de laatste zeven maanden in een lange, zware loutering gebracht. Maar hij bewees in alles een Christen te zijn, die geloof hield tot aan het einde en getrouw was tot in de dood.

De 12den Februari 1900 verzamelde hij zijn familieleden om zich, opdat hij afscheid

van hen name.

Toen heeft hij allen, inzonderheid zijn zonen, op de verdiensten van Jezus Christus gewezen, met de vermaning Hem met beslistheid te dienen in een trouw navolging van Zijn Woord.

Ook vermaande hij zijn zonen niet te twisten over het koningschap, maar daarin te merken op de leiding Gods. 's Avonds genoot hij het Heilig Avondmaal nog.

Een bijzondere vreugde was het hem, dat onze lieve Superintendent (br. Nommensen) hem nog bezocht, naar wie hij zozeer verlangde. Want hij was inzonderheid de vriend van broeder Nommensen door wie hij tot het geloof gekomen was en door wie hij gedoopt werd.

Geen wonder dat Obadja zeer begeerde broeder Nommensen zijn leraar, zijn vriend, ja, zijn vader in Christus te zien, voor hij heen ging naar het Vaderhuis met de vele woningen. O, wat moet in die laatste ogenblikken van hun samenzijn door hun hoofd, hun hart, hun ziel gegaan zijn! Jarenlang hebben zij met elkaar gestreden. Niet alleen tegen de listen en lagen der heidenen, maar ook tegen de boze geesten in de lucht. En zij hebben in de mogendheid huns Heilands overwinning op overwinning behaald.

Obadja kon zeker tot broeder Nommensen zeggen, wat een Batak vrouw ongeveer 24 jaren na haar doop schreef aan Inspector dr. Schreiber, haar eerste meester: "Mijn lichaam heb ik van mijn ouders, maar mijn ziel (het leven) heb ik aan u te danken.

De avondure van de 18den der genoemde maand was zijn stervensstonde. Ik bad met hem en zei hem Psalm 23 voor.

Op mijn vraag, of de Heere Jezus Christus zijn enige hoop was in leven en in sterven, gaf hij mij duidelijk ten antwoord: Ik houd mij aan de verdiensten van Jezus Christus en vertrouw alleen daar op."

Zijne lievelingsdochter naast zich ziende, vroeg hij: "Wie is, dat?"

Toen ik haar naam noemde en zij de hand van de stervende greep, zei hij tot haar: "Houd je aan Jezus alleen!"

Daarna zegende ik hem.

Spoedig daarop verloor hij zijn bewustzijn, waarna hij insliep.

De 20sten was de dag der begrafenis. Van nabij en van verre kwamen de koningen; een menigte mensen stroomde toe; zó'n talrijke schaar heb ik hier nog nooit bij een begrafenis gezien, Oók een bewijs, welk een invloed die man gehad heeft!

De meeste zendelingen uit de vallei Silindoeng waren eveneens gekomen. Zijn oude, trouw vriend, broeder Mohri hield de grafrede. Daarna spraken broeder Hanstein en ik.

De Heere moge de gedachtenis van deze man onder ons in zegening doen blijven, en Hij geve ons nog meer, zulke hoofden in onze gemeenten, vorsten, die met woord en wandel als levende Christenen zich tonen, ten zegen van hun volk, tot zout van hun land.

78. PORSEGE.

In het jaar 1858, kwam ik eens, na mijn maandelijks verslag als ambtenaar te hebben geschreven, op de achtergalerij van mijn woning. Deze overdekte galerij was gebouwd op palen, 4 voet hoog en bood dus een ruime gezichtskring.

Op enige afstand zag ik enkele mannen staan.

Aan hun personen en hun kleding bemerkte ik terstond, dat zij uit de Onafhankelijke landen afkomstig waren. Eén hunner, de hoofdman, groette mij, met de hand wuivende, zeer beleefd. Deze man was niet groot, maar stevig gebouwd, met een breed gelaat. De éne wang was rood en gerimpeld ten gevolge van een buskruitontploffing. De man zag mij wel vriendelijk aan, maar toch maakten zijn grote, bruine ogen, ja zijn gehele persoon een onaangename, angstverwekkende indruk op mij.

Ik nodigde hem uit, bij mij op de galerij te komen. Nu volgden naar landsgebruik de gewone vragen, welke men aan vreemdelingen doet.

"Vanwaar komt gij?" vroeg ik,

"Wij komen uit de vallei Pangaloan."

"Waar gaat gij heen?"

"Wij bezoeken hier familie."

(Mensen van dezelfde naam, al wonen ze ook vele dagreizen ver, beschouwen elkaar als familie. Zo reizen Bataks weken, ja maandenlang, en vertoeven altijd bij familie).

"Wie zijt gij?"

"Zijn naam is Porsege," antwoordde één zijner volgelingen. (Geen Batak noemt zijn eigen naam, of het moet noodzaak zijn. Moet hij het doen, dan zegt hij eerst: "Met verlof van of met eerbied voor mijn beschermgeest." Want als die toornig wordt, verlaat hij zijn beschermeling. En zulk een verlatene is aan alle onheilen blootgesteld). Nadat zijn naam genoemd was, ging Porsege voort: "Mijn voorvaderen waren rijke, aanzienlijke koningen, maar wij zijn arm geworden, en nu heersen rijken over ons."

Daarna vroeg hij mij ook vanwaar ik was, waarom ik in de Bataklanden gekomen was, of mijn ouders nog leefden, of ik nog familie had, of er in ons land oorlog gevoerd werd en of bij ons in elk dorp ook een koning was. Vele vragen deed Porsege mij. Onder mijn vertellen riep hij gedurig uit: "Dan zijt gijlieden goden!"

Ik vertelde o. a. dat wij de bijen in manden hebben; dat bij ons over miljoenen mensen maar één koning heerst; dat die rijke, grote koningen maar één vrouw hebben. Dat alles en nog veel meer was voor Porsege wonderbaar. Bij de Evangelieverkondiging verhaalde ik hem de gelijkenis van de verloren zoon. Hij luisterde met grote aandacht. Eindelijk zei hij: "Mijnheer, is het mij geoorloofd ook iets te vertellen?"

"O, zeker, Porsege!" antwoordde ik.

Toen verhaalde hij: "In vroegere tijd was bij ons een jongen, Si Rahoeniek genaamd. Deze was niet tevreden met zijn vader, omdat die vele vijanden had, voor wie hij vreesde. Si Rahoeniek wilde een vader hebben, die voor niemand en niets bang was. Daarom verliet hij zijns vaders huis, om de gewenste vader te zoeken. Hij was nog niet lang op weg, of hij zag een grote, vetten buffel met lange, scherpe horens. Si Rahoeniek voelde zich klein tegenover die buffel en zei: "Grootvader!"

(een eretitel waarmee men allen aanspreekt, die indruk maken, alle geweldige dieren en grootse dingen. Zelfs gebruiken zij die naam voor de goden). "Grootvader! zijt gij sterk en moedig?"

"Ja!" was het antwoord des buffels.

"Wilt gij mijn vader zijn?"

"Ja! Ga maar op mijn rug zitten en ik zal je brengen, waar ge wezen wilt. Voor bergen, moerassen noch rivieren vrees ik. Klimmen kan ik op de hoogste bergen en zwemmen door de sterkste stromen."

,Ha!" sprak Si Rahoeniek, "zulk een vader zoek ik."

Als een held reed hij op de buffel. Maar spoedig vroeg Si Rahoeniek: "Vader, hebt gij ook vijanden?"

O, ja!" was het antwoord.

"Welke dan?"

"De tijgers!" klonk het.

"Zijt gij daar bang voor?"

"Ja," luidde het weer.

"O, dan kunt gij mijn vader niet zijn. Want ik zoek een vader, die voor niemand en niets vreest."

Si Rahoeniek was weer dwalende en zoekende. Eindelijk ontmoette hij een tijger en vroeg:

"Zijt gij sterk en hebt gij veel moed?"

"Ja! mensen en beesten dood en verslind ik."

"Wilt gij mijn vader zijn?"

"Ja! zet je op mijn rug. Over hoge omheiningen spring ik, door kleine gaten dring ik. Ik zal je brengen, waar gij wenst te zijn."

"Ha!" riep Si Rahoeniek, "gij zijt mijn gewenste vader."

Maar ook hem vroeg hij: "Hebt gij ook vijanden en zijt gij bang voor hen?"

En het antwoord luidde: "Ja, de olifanten. Als die grote dieren mij met hun slinger (snuut) omhelzen, dan werpen ze mij in de hoogte, en ik smak op de aarde."

"Dan kunt gij mijn vader niet zijn," zei Si Rahoeniek.

Dwalende en zoekende vond hij eindelijk een grote olifant met lange tanden. Met de bekenden titel sprak Si Rahoeniek hem aan, en deed dezelfde vragen. En het antwoord van de olifant was: "Ik ben sterker dan al wat leeft op aarde en voel mij overal thuis: in oerwouden en kreupelbos, op vlakten en in tuinen; overal vind ik voedsel."

Si Rahoeniek was gelukkig met deze vader.

"Hebt gij ook vijanden?" vroeg hij.

"O, ja! Er zijn schepselen, die er uitzien zoals gij. En die dragen pijpen. Als ze daarin blazen, hoort men een korte gil. Dan vliegt er een knikker uit. En als die mij in mijn borst treft, ben ik dood."

"O," zei Si Rahoeniek, mijn eerste vader heeft ook zulk een pijp (geweer). Dus dan zijt gij bang voor hem? Nee, dan kunt gij mijn vader niet zijn."

Si Rahoeniek zag een arend hoog in de lucht, riep hem, en deze kwam. Hij deed opnieuw dezelfde vragen en kreeg ten antwoord: "Daar is niets met mij op aarde te vergelijken, want ik vlieg het hoogste van allen "

En Si Rahoeniek ging, mee de hoogte in. Op de vragen naar de vijanden, antwoordde de arend hetzelfde als de olifant. Dus werd ook de arend niet als vol erkend.

De arend had Si Rahoeniek op een hoge rots gebracht. Op de vragen van Si Rahoeniek aan de rots, om hem tot vader te zijn, was het antwoord gunstig. Maar op de vraag naar de vijanden zei de rots: "Ach, mijn zoon! in de beneden-wereld is een grote draak, waarop deze middenwereld rust. Die draak heeft vele vijanden. Als hij door deze gewond wordt, dan schudt deze wereld mee (aardbeving). Dat gaat soms zo ontzettend sterk, dat grote stukken van mij scheuren."

Weer was Si Rahoeniek teleurgesteld. Hij begaf zich nu naar de hoogste boom, die hij zag, en deed hem de gewone vragen. liet antwoord was gunstig In de kruin zijnde onderzocht hij naar de vijanden. En ziet, de nieuwe vader moest verklaren: "Indien een zekere worm een wond maakt in mijn hoofdwortel, dan moet ik sterven."

De arme Si Rahoeniek. was dus weer teleurgesteld. Daar ontwaarde hij boven de hoogste boom een maldo (rottang) en sprak dit aan. Het gewone antwoord volgde. Dus weer een nieuwe vader.

Maar helaas! ook deze had vijanden, en wel muizen. "Want," zo zei de rottang (Spaans riet): "Indien zij mijn kroon afbijten, dan moet ik sterven."

Terwijl Si Rahoeniek dit moedeloos aanhoorde, werd hij omhuld door een dikke wolk. Nu riep hij uit: "O, grootvader wolk! wees mijn vader, en neem mij, vaderloze, mee." De wolk deed het. Maar o, het was zo kil in die wolk!

Daar kwam een stormwind en joeg de wolk uiteen. De kracht van de wind voelende, riep Si Rahoeniek.: "O, grootvader wind! neem mij mee in uw vaart."

Nu vloog hij door de lucht, dat het was om krankzinnig te worden.

Opeens zag hij het grote oog van de nacht (de maan) en riep in wanhoop uit: "O, grootvader maan! wees gij mijn vader! Ik wil je zoon zijn."

De maan haalde hem tot zich. Maar het was daar zeer koud. Het was om te bevriezen. Daar kwam het oog des dags, de zon, te voorschijn. Nu riep hij die aan om hulp, welke hem ook werd verleend. Maar bij de zon was het zo gloeiend heet, dat het was om te verbranden.

Daarna kwam Si Rahoeniek. terug tot zijn eerste vader, zeggende: "Mijn vader! ik heb overal in deze midden-wereld en in de bovenwereld gezocht naar een betere vader dan gij zijt, maar heb er geen gevonden. Gij zijt de beste. Daarom ben ik tot u weergekeerd."

De korte zin van de lange rede was: Blijf gij, bij uw vader. Ik blijf bij de mijnen, (mijn goden).

Ik was verbaasd. Niet alleen over de redenaarsgave van Porsege, maar ook over de treffende legende, en de natuurkunde, die daaruit spreekt. Opmerkelijk is in die legende de opklimmende gedachte: Al hoger en hoger, eindigende met de zon.

Zo is de natuurlijke mens: Al hoger! Al hoger! En toch en toch niet voldaan, tenzij hij ruste vindt in God. Maar om daartoe te geraken, moet men afstand doen van de ongerechtigheid. Velen willen dat niet, helaas! Ook Porsege heeft het niet gewild.

Toen ik in het begin van 1862 Sipirok had verlaten, en mij gevestigd had in de vallei Pangaloan aan de rivier Aek Saroella, was Porsege één der 30 koningen, die onder de leiding van de priester Si Singa Ni Ani de eed zwoer, niet toe te laten, dat ik in hun land zou wonen. (Zie hierover mijn boekje: "Koning Salomo," blz. 12).

Hoewel ik niet op zijn grond woonde, kwam hij gedurig tot mij. En toen in augustus mijn vrouw gekomen was, bracht Porsege haar heel spoedig een welkomstgeschenk, bestaande in een varkentje. De vele vragen, welke hij deed, en de antwoorden door hem gegeven, getuigden, dat hij een niet gewone man was. Hij kon heel vriendelijk en minzaam zijn, maar soms ook zeer nors en kortaf. Dan was hij angstverwekkend. Als Porsege boos was, waren zijn stamgenoten bang voor hem. Want hij was bekend als een niets vreemde, woeste man.

Hoort, wat eens geschiedde!

Zijn jongere broeder was door een tijger verscheurd. Wat deed Porsege? Hij slachtte

een offerdier voor zijn beschermgeest en ging gewapend met zijn groot kapmes het dorp uit. Op de vraag welke men hem deed, waar hij heen ging, luidde het antwoord: "Naar het bos om de dood mijns broeders te wreken."

Hij doorkruiste het bos, kwam eindelijk op de plaats, waar zijn broeder verslonden was, en zag daar waarlijk de tijger, verscholen onder bamboestruiken.

Porsege legde zijn handen tezamen en zo wuivende tegen de tijger, zei hij: "O, grootvader tijger! gij hebt mijn broeder verslonden. Nu ben ik gekomen, om zijn dood te wreken. Ik zeg je, grootvader! gij of ik zal de dood sterven." Op handen en voeten, het mes in de rechterhand, kroop hij, nu als een kat, de tijger tegemoet. Maakte de tijger zich gereed, om de sprong te doen, onze held deed het, en op het juiste ogenblik richtte Porsege zich op, en sloeg de tijger met zijn mes op de kop. Het roofdier tuimelde en Porsege stiet het mes tussen de ribben.

Binnen de twee uur was Porsege met den kop van de tijger in het dorp terug. Geen wonder, dat hij van die dag af bekend was, als een man met moed, als een held! En weer geen wonder, dat aan zijn beschermgeest een lof en dankoffer werd gebracht. Geen wonder, dat het mes, waarmee hij de tijger gedood had, een heilaanbrengend voorwerp werd geacht zonder hetwelk men Porsege nimmer zag.

In Aek Saroella hebben wij veel doorleefd. Eens voelden we in één nacht 136 schokken ener aardbeving. Maanden was ik er ziek, tengevolge van vergiftiging door een heidens priester. Wij verlieten die plaats en vestigden ons op een uur afstand, aan de overzijde der Batting Toroerivier, en wel op het grondgebied van de stam, waartoe Porsege behoorde. Nu woonden wij dicht bij zijn dorp. Dagelijks kwam hij voorbij, omdat die weg naar zijn rijstvelden voerde.

Hij kwam vaak bij ons. En omdat hij een palmwijnapper was, verkocht hij die dikwijls aan mijn vrouw. De een dag was Porsege zeer vriendelijk en hartelijk jegens ons, ja schaamde zich niet tot andere van ons te zeggen: "Dat zijn rechtvaardige mensen, die het goed met ons menen. Ik houd ze in waarde." Maar een volgende dag was hij soms zeer boos op ons. Dan was het, alsof hij wat van de door hem gedode tijger overgenomen had. Dan was hij niet alleen onbeleefd, maar zelfs grof beledigend. Dan zag hij er schrikverwekkend uit. Hij was een dubbelhartig man, en zo ongestadig in al zijn wegen. Soms bezocht hij ons twee of driemaal op één dag, en dan zagen wij hem in weken weer niet. Eens op een morgen, het was zes uur, zag ik dat Porsege druk bezig was, met paaltjes rondom ons huis in de grond te slaan. Op mijn vraag wat zulks betekende, gaf hij mij woedend ten antwoord: "Indien gij of uw vrouw u buiten deze paaltjes begeeft, zijt gij kinderen des doods. Want dit is mijn grond, daar heb ik over te gebieden."

Ik bracht dit geding voor de koningen en deze stelden hem in het ongelijk.

Eens, was een ambtsbroeder uit het zuiden tot ons gekomen. Toen wij op de voorgalerij zaten, kregen we bezoek van Porsege. Ik zei tot mijn gast: "Die man is een lastige potentaat. Wij hebben hem reeds jaren het Evangelie verkondigd. Doe gij het ook eens. "In de mond van twee of drie getuigen zal alle woord bestaan."

Zonder ons te groeten ging Porsege voor onze gast staan. Hij sprak geen woord, maar nam hem van het hoofd tot de voeten op. Mijn ambtsbroeder verkondigde hem het Evangelie. Porsege zei geen enkel woord. Als een zoutpilaar stond hij daar. Toen mijn gast ophield, vroeg hij heel nors: "Hebt gij nog meer te zeggen?"

"Op het ogenblik niet."

"Dan heb ik je wat te zeggen. Je hebt twee ogen in je hoofd, ik ook. Je neus zit tussen je ogen, de mijne ook. Je mond onder je neus, de mijne ook." Op deze wijze noemde hij de handen, de voeten, ja, al de leden van het lichaam.

"Ziet," ging hij voort, "dat hebben wij gelijk. Maar overigens zijt gijlieden anders dan wij. Gijlieden zijt blank, wij zijn zwart. Gij rijk, wij arm. Gijlieden hebt een andere taal dan wij. Uw eten is anders dan het onze. Uw klederen zijn anders dan de onze. Gijlieden komt uit een vreemd land. Uw goden zijn andere dan de onze. En daarom zeg ik: Blijft gijlieden bij uw goden. Wij blijven bij de onze."

Op een antoermangan (een soort dennenboom) wijzende, vervolgde hij: "Wanneer gij op deze boom een tak van een vruchtboom inent, en die vruchten geeft, dan zal ik Christen worden, eerder niet."

Mijn ambtsbroeder had nog nooit zulk een taal gehoord. Want in het zuiden waren de Bataks reeds veel beschaafder.

Daarom nam ik het woord en zei: "Porsege? waarom spreekt die mijnheer je zo vriendelijk aan? Is dat haat of liefde?"

"Dat weet ik niet." (nors geuit).

"Indien mijnheer je zou haten, zou hij je dan toespreken?"

"Neen!"

"Dus, dat mijnheer tot je spreekt, is liefde. Nu vraag ik je; is dat beleefd en fatsoenlijk van een oud man, om zulk een vriendelijke mijnheer zó te antwoorden?"

Zonder zich een ogenblik te bedenken, zei hij, terwijl hij de hand van mijn ambtsbroeder tussen de zijnen nam: "Vergeef mij. Ik ben onbeleefd geweest."

Daarna sprak hij vriendelijk een poosje tot mijn gast.

Op zekere morgen kwam hij tot mijn vrouw. In vele dagen hadden we hem niet ontmoet. Hij bracht haar een weinig palmwijn.

"Ik heb hier heerlijke, lekkere palmwijn," zei hij. "Dien moet u eens drinken, u en mijnheer, want hij is zeer zoet."

Omdat hij zo buitengewoon vriendelijk was, en zijn waar zo bijzonder prees, vertrouwde mijn echtgenote hem niet. Ze goot de wijn in een fles en sloot deze in een kamertje. Toen zij na enige tijd het vertrek weer binnenkwam, schuimde de toeak (palmwijn) de fles uit en vertoonde verschillende kleuren.

Onze Johannes dat ziende, riep: "O, hoe gelukkig, dat u er niet van gedronken hebt: er is vergif in."

Den volgende dag kwam Porsege weer. Hij kwam eens onderzoeken, hoe die toeak gesmaakt had. Mijn vrouw maakte er zich van af, maar deelde niet mee, dat we niet gedronken hadden.

Langzamerhand kwamen in Pangaloan heidenen tot *de Wens aller heidenen*. Onder deze ook een gehuwde dochter van Porsege met haar man en haar kinderen.

Zeven vaders kwamen met de vraag om in het dooponderwijs opgenomen te worden. Onder deze behoorde ook Porsege. Bij hem maakte ik echter de voorwaarde, dat hij mij zijn mes moest afstaan want dat gaf hij de eer, welke God alleen toekomt. Porsege gehoorzaamde.

Maar ziet! daar brak een vervolging uit tegen hen, die geen deel meer namen aan de offers voor de goden en geesten. Zij werden uit hun dorpen verdreven, en van alles beroofd. Waar moesten die arme mensen heen? Zij hadden geen ander toevluchtsoord dan onze zendingspost. Wij hadden gelukkig enige huisjes, welke we voor de zieken gebouwd hadden. Toen hebben wij weken lang niet ons brood, maar de rijst met die families gedeeld. Dat waren zware tijden voor ons. Porsege werd ziek, ernstig ziek. Dat kwam, zo meende hij, omdat zijn geluksmes niet meer in zijn bezit was. Daarom verzocht hij het weer te mogen hebben, belovende het niet te zullen eren.

Eens op een zondag, terwijl ik met de gemeente in de kerk was, ging mijn echtgenote

de zieke Porsege bezoeken. Hij lag op zijn rug en hield zijn mes schuin omhoog met het lemmet in zijn mond. Hij liet enige druppels water langs het mes vloeien, om deze op die wijze te drinken. Op haar vraag: "Wat doet gij nu, Porsege?" zei hij: "Omdat het water langs mijn geluksmes loopt, zal dat een medicijn voor mij wezen." O, wat moet er hij de heidenen niet overwonnen worden, willen zij geloven, dat er maar één God is! En dat die God de Almachtige en Liefdevolle is!

Natuurlijk moest ik Porsege wegzenden, daar hij meer heil van zijn mes verwachtte dan van de levende God. Dus ging hij naar zijn dorp, naar het heidendom terug, gevolgd door zijn kleine, dappere vrouw en zijn kinderen. Het was ons smartelijk te zien, hoe hij de duisternis koos boven het licht, de dood boven het leven!

Zijn verblijf op ons erf heeft nochtans dit goede ten gevolge gehad, dat hij later nimmer zo onbeleefd, grof, onbeschaamd is geweest.

Porsege is ook de persoon geweest, die mij vrijheid gaf, de Djonggol (een grote boom) waarin naar het geloof der Bataks een machtige geest of God woonde, om te houwten.

Bij doop of huwelijksfeesten op ons erf was Porsege tegenwoordig, en dan kon men dikwijls zien, dat hij diepe indrukken ontving van de hoge God. Maar de grote gedachte van zichzelf en van zijn mes (hij had immers met dat mes een tijger gedood), hield hem gevangen.

Omdat ik aan een zware leverziekte leed, vroeg ik twee jaar verlof.

De 29sten Juni 1875 vingen we onze reis naar Europa aan. Een grote schaar Christenen en heidenen begeleidde ons. Ook Porsege, ziek en zwak, leunende op zijn stok. Voor een berg komende, die hij niet durfde te beklimmen, begon hij bitter te wenen en zei: "Ach! mijn grootouders, mijn weldoeners gaan weg. Ik heb hun onderwijs niet aangenomen, en nu is het voor mij te laat!"

Hoewel wij hem ook toen nog op de Heiland en zijn ontfermende liefde hebben gewezen, is hij later toch als een arme heiden gestorven. O, wat is er veel door onze harten gegaan, toen wij van de Pangaloanners afscheid namen! Met verscheidene Christenen wisten wij ons één te zijn in Hem, die ons kocht met Zijn bloed. Hun konden wij toeroepen: "Tot weerzien!" zo niet hier, dan boven! Maar tegenover hen waren er o, zo velen, vooral ouden van dagen, van wie wij moesten zeggen:

*"De wereld gekozen,
De wereld voor God;
Haar doornige rozen
Voor 't stoorloos genot.
Gekozen de wereld,
Die rust'loze zee,
Die wentelt en warrelt,
Voor de eeuwige ree."*

En onder hen, die dat deden, was ook Porsege.

79. DE TOVERRING DER BATAKS. (TINTIN SIDJADI IMAN).

Deze ring is naar het geloof der Heidense Bataks tot alles geschikt:

1. Hij veschaft spijs tegen de honger
2. Drank tot lessing van de dorst
3. Kleding voor de naakte
4. Fakkel in de duisternis
5. Stok en staf bij het beklimmen der bergen; voorbehoedmiddel tegen het uitglijden bij het dalen en op glibberige paden
6. Beschutting tegen de gloed der zon en tegen de regen
7. Voorbehoedmiddel tegen verdrinken bij het baden en het overtrekken van rivieren.
8. Bescherming tegen tijgers, slangen, alsmede tegen het overvallen, betoveren, vergiften door mensen.
9. Hij is geschikt om alle vijanden te overwinnen en te verdelgen.
10. Hij is een onfeilbaar middel tegen alle ziekten.
11. Hij geeft rijkdom, roem en macht.
12. Hij kan alle bedroefden troosten.
13. De jongelingen geeft hij vrouwen, de jonge dochteren mannen. Hij maakt tot vader en moeder.
- 14 De toverring dient, om tegen wanhoop te bewaren.
15. Ja, die ring is Pangoeboeng: Hij maakt de doden weer levend.

Hij is dus voor alles goed; tot alles bekwaam, om een mens, die van geen toekomst weet, gelukkig te maken. Geen wens kan in iemands hart opkomen, of die ring kan hem vervullen.

Doch nu rijzen de gewichtige vragen: Waar is die ring en hoe kan men deze bekomen? Dan luidt het wanhopige antwoord der arme Bataks:

Die begeerlijke ring is in een onbekend, ver verwijderd land, en aldaar in een snelvlietende bergstroom. In deze alles meevoerende stroom bevindt zich een diepe draaikolk. Diep, zeer diep in deze kolk is een diepe kloof in een rotssteen, en in die kloof bevindt zich de gewenste ring.

Zou er iemand dat verre, onbekende land vinden? En daarin die stroom en de kolk? Zou hij de beste zwemmer, de voortreffelijkste duiker zijn, die uren lang in het water kan leven? Zou hij kunnen duiken tot in de kloof, de glinsterende ring aanschouwen en er de hand naar uitstrekken om hem te nemen? Nog zou die held alle bezwaren niet overwonnen hebben. Voor de kloof toch bevindt zich een wanstaltige, grote vis. Die zou met zijn grote oren het water slaan, zodat het de duiker in de ogen zou spatten, en het gezicht zou benemen. En zo is het onmogelijk de ring te bekomen. Zo luidt het verhaal.

Wat zegt deze legende van de heidenen ons?

Wat voor lering is voor ons, Christenen, er in?

Wij horen de heidenen, meer dan achthonderd miljoen, in hun begeren, verlangen, zoeken. Zij hebben nog een gedachte, een gevoel van een geluk, dat geweest is, of nog bestaat. Maar alles is in duisternis gehuld. Dus zien we hen in hun armoede en ellende, in hun nood en dood. Zij hebben behoefte aan geluk, aan leven, maar met een wanhopig: "ONMOGELIJK HET TE VERKRIJGEN," zinken zij dieper in ellende en jammer.

Neen, de Heidenen zijn niet gelukkig in hun heidendom, zoals vele wijzen der wereld

zeggen.

Zij weten wel de naam van het grote Opperwezen, van wie in de beginne alles is uitgegaan. Bij de Bataks is die, naam: Moela Djadi Na Bolon; bij de Niassers: Lowa Langi. Bij de Mohammedanen: Allah ta Allah; bij de Indianen: Grote Geest.

Maar hun onverstandig hart is verduisterd. Zich uitgevende voor wijzen, zijn ze dwaas geworden. Zij kennen ook de Heiland niet, die hun zonden droeg. Zij leven zonder troost en licht en liggen onder de vloek.

Zij zijn als een onstuimige, voortgedreven zee, vol van onrust, angst en vrees. Ja, hun ganse leven is aan de vreze des doods onderworpen.

De mens, naar God geschapen, bestemd om zijn Formeerder, de Heilige, Volzalige gelijkvormig te worden, bestemd, om vervuld te worden met het hoogste goed, het Wezen Gods, de liefde, verwarmend, verlichtend, vertroostend, levenwekkend, bestemd om als Henoch en Elia opgenomen te worden; die mens, tot heil geschapen, verheven boven alle schepselen, heeft God niet verheerlijkt, noch gedankt. Daarom heeft God hen ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten.

Daarom is zijn leven niet alleen doelloos, maar ook tot schande en schade voor God, zichzelf en zijn medemens. In plaats van te eren, onteert hij God. In plaats van ten zegen te zijn, is hij ten vloek.

Ach! dat onze hoofden water waren en onze ogen springaders van tranen, om te bewenen de honderden miljoenen, die Hem niet kennen, de Enige, Die het eeuwige leven is. Dat de grondtoon onzer ziel meer en meer deze moge worden: Zie, Heere! hier zijn wij. Wat wilt Gij, dat wij doen zullen? Wij zijn bereid te gaan, waar Gij ons zendt; te doen, wat Gij ons gebiedt. O, het kan niet anders! Wanneer wij denken aan het lot der onwetende heidenen, dan roepen wij met de wenende Jeremia uit: "De vreugde onzes harten houdt op; onze rei is in treurigheid veranderd." Klaag. 5: 1,5.

Tegenover de toverring der Bataks, staat onze dierbare Heiland tot onze hulp gereed. Hem is gegeven alle macht in Hemel en op aarde.

De Tintin Sidjadi Imam, belijden de Bataks, is voor dit leven tot alles nuttig. Onze dierbare Heiland overtreft die wonderring verre, schenkend niet alleen alles voor dit leven, maar ook alles voor de toekomst, ja voor de eeuwigheid.

Laat ons ons de voortreffelijke hoedanigheden, de toverring toegekend, op onze wijze eens beschouwen, ten opzichte van de Heiland.

1. Wij plaatsen bovenaan, hetgeen een Zijner dienstknechten met zijn ganse ziel zei: "Hij is rijk, over allen die Hem aanroepen. (Rom. 10: 12. Paulus). De wonderring zou slechts één persoon, de bezitter, helpen en redden. Maar niemand kan hem bekomen. De Heiland is echter rijk over of voor allen. Niemand en niets is hierin met onze Heiland te vergelijken. Hij is rijk over allen, die Hem aanroepen.

2. De wonderring is spijs en drank, geloven de Bataks. Jezus zei: Joh. 6: 35: "Ik ben het brood des levens; die tot Mij komt, zal geenszins hongeren, en die in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten."

Joh. 13 en 14: Jezus zei tot de Samaritaanse vrouw: "Een ieder, die van dit water drinkt, zal weer dorsten. Maar zo wie gedronken zal hebben van het water, dat Ik hem geven zal, die zal in eeuwigheid niet dorsten. Maar het water, dat Ik hem zal geven, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven!"

Joh. 7: 37 en 38: "Zo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke. Die in Mij gelooft, gelijkerwijs de Schrift zegt, stromen des levenden waters zullen uit zijn binnenste vloeien."

Openb. 21: 6 en 7: "Ik ben de Alfa en de Omega, het begin en het einde. Ik zal de

dorstigen geven uit de fontein van het water des levens voor niet. Die overwint, zal alles beërven. En Ik zal hem een God zijn, en hij zal Mij een zoon zijn."

Matth. 5: 6: "Zalig, die honger en dorsten naar de gerechtigheid. Want zij zullen verzadigd worden."

3. Punt 3 vermeldt: Kleding voor de naakte.

Als op blijde toon horen wij in Jes. 61 een lied van heil en zaligheid: "De Geest des Heeren Heeren is op mij, omdat JEHOVAH mij gezalft heeft, om een blijde boodschap te brengen de zachtmoedigen: Hij heeft mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van hart, om de gevangenen vrijheid uit te roepen, en de gebondenen opening der gevangenis. Om de treurigen Sions te beschikken, dat hun gegeven worde sierraad voor as, vreugdeolie voor treurigheid, het gewaad des lofs voor een benauwden geest."

Openb. 3: 5: "Die overwint die zal bekleed worden met witte klederen. En Ik zal zijn Naam geenszins uitdoen uit het boek des levens."

4. Een fakkel in de duisternis. Onder de honderd namen, die onze Heiland draagt, is ook: het Licht. Joh. 8: 12: "Ik ben het Licht der wereld; die Mij volgt zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben."

Job. 12: 35 en 36: "Nog een kleinen tijd is het licht bij ulieden; wandelt, terwijl gij het licht hebt, opdat de duisternis u niet bevange. Terwijl gij het licht hebt, gelooft in het licht, opdat gij kinderen des lichts moogt zijn."

Joh. 1: 9: "Dit is het waarachtige Licht, hetwelk verlicht een iegelijk mens, komende in de wereld."

Openb. 22: 16: "Ik ben de blinkende Morgenster." Lukas 1: 78: "De Opgang uit de hoogte." Mal. 4: 2: "De Zon der gerechtigheid."

5. Stok en staf.

De dichter zingt in zijn jubellied: "De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken. Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij; Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij. Hij verkwikt mijn ziel. Hij leidt mij in het spoor der gerechtigheid."

Dus: Niet meer een dal des doods, neen een dal der schaduw des doods, en daarna het onvergankelijke licht, het licht des levens: Genade, vrede, liefde, onverderfelijkheid. Onze Heiland is niet alleen stok en staf, om ons te sterken, te steunen op steile paden en glibberige wegen, Hij is ook de overste Leidsman en Voleinder des geloofs. Hij weidt Zijn schapen in grazige weiden en leidt hen eindelijk tot de levende fonteynen der wateren.

6. Beschutting tegen de zon en de regen.

Beluister nu het lied der opgangen:

"De Heere is uw Bewaarder, de Heere is uw Schaduw aan uw rechterhand. De zon zal u des daags niet steken, noch de maan des nachts. De Heere zal u bewaren van alle kwaad; uw ziel zal Hij bewaren." Onze Heiland, Die in alles verzocht is geweest, beschermt niet alleen tegen de hitte der verdrukking, maar ook tegen de koude der wereld; behoedt allen, die Hem liefhebben, evenals een hen haar kiekens. "Mijn Goedertierendheid en mijn Burg, mijn hoog Vertrek en mijn Bevrijder voor mij, mijn Schild, op Wie ik mij betrouwe." Ps. 144: 2. In dit éne vers geeft aan onze God vijf namen, om Zijn grootheid, macht en volkomenheid uit te drukken.

"Heilige Vader! bewaar ze in Uw Naam, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn,

gelijk als Wij. Ik heilig Mij zelf voor ben, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid." Joh. 17:11 en 19.

7 en 8. Bescherming tegen het water, de verscheurende dieren en boze mensen.

O, met hoe vele angsten zijn de arme heidenen vervuld. Zij zijn door duizenden gevaren omringd. Ja, ze zijn met vreze des doods, door al hun leven, der dienstbaarheid onderworpen. Hebr. 2:15.

Konden zij de hooggeschatte ring slechts bekomen! Maar al kon ook één van de achthonderd miljoen heidenen hem verwerven, hij zou nog niet kunnen zingen:

*"Eens wordt de sterkste rots vergruisd,
En 't hoogst gebergt stort in.
Maar Mijn genaverbond met u,
Oprechten! wankelt niet.*

*Treedt heen door gloeiend vuur
Door waterstroom en zee;
En 't vuur verzengt u zelfs geen haar,
En 't water schaadt u niet.*

*Treedt stout door 't ijslijk schrikdal heen
Der schaduw des doods,
Vreest daar geen kwaad,
Ik ken die paán,
Ik zal daar bij u zijn.*

*Schoon 't alles 't onderst boven raak,
't Gebergt in zee verzink,
En d' aard zich uit haar plaats verzett',
Ik zal uw toevlucht zijn!*

*Ja, Zijn verbond staat eeuwig vast,
Zo staat geen berg, geen rots
En toeft Hij al, Hij kent Zijn tijd,
Hij komt, Hij komt gewis."* (Gezang 13).

Neen, het blijft bij de heidenen angst en vrees; wanhoop en vertwijfeling. Wij daarentegen, die de Gezondene des Vaders leerden kennen, wij kunnen roemen: "Christus is ons leven, en sterven is ons gewin." "Hetzij dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren!"

De toverring behoedt tegen verdrinken, meent men. Door Jesaja wordt bevestigd: "Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn. En door de rivieren, zij zullen u niet overstromen; wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken, Want Ik ben de Heere, uw God!

De ring zou beschermen tegen slangen en tijgers.

In Ps. 91: 13 lezen we: "Op de fellen leeuw en de adder zult gij treden, gij zult de jongen leeuw en de draak vertreden."

Markus 16: 18: "Slangen zullen zij opnemen. En al is het, dat zij iets dodelijks zullen drinken, het zal hun niet schaden. Op zieken zullen zij de handen leggen en zij zullen gezond worden."

9. Overwinning op de vijanden.

Gods woord zegt: "Als de vijand zal aankomen als een stroom, zal de Geest des Heeren de banier tegen hen oprichten." Jes. 59:19.

De Heiland zal zijn vijanden overwinnen, en onder zijn voeten leggen, zodat de rechtvaardigen en zachtmoedigen niets te vrezen hebben.

10. Geneesmiddel.

Onze Heiland heeft al onze krankheden op zich genomen. De straf, die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden. Ja, onze Heiland is gezalfd, is gezonden, om de armen het Evangelie te verkondigen, om te genezen, die gebroken zijn van hart. Lukas 4: 18, 19.

Jes. 33: 24: "En geen inwoner van Sion zal zeggen: Ik ben ziek. Want het volk dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben."

Heerlijk vooruitzicht!

11. Rijkdom, eer en macht.

Spr. 10.: 22: "De zegen des Heeren die maakt rijk."

Openb. 3: 18: "Ik raad u, dat gij van Mij koopt goud, beproefd komende uit het vuur, opdat gij rijk moogt worden. En witte klederen, opdat gij moogt bekleed worden, en de schande uwer naaktheid niet geopenbaard worde. En zalf uw ogen met ogenzalf, opdat gij zien moogt."

Welk een eer, welk een roem, kinderen Gods genaamd te worden. Ja, zo velen Hem, de Heiland, aannemen, die geeft Hij macht kinderen Gods te zijn. De Heiland schaamt zich niet ons broeders te noemen. Moet dit getuigenis niet klein maken?

Ik, arm, onrein, nietig zondaar een kind des Allerhoogsten! wiens roem de hemelingen dag en nacht zingen: "Heilig, heilig, heilig is de Heere God, de Almachtige, Die was en Die is en Die komen zal." Openb. 4: 8.

Openb. 1: 6: "Die ons gemaakt heeft tot koningen en priesters Gode en Zijn Vader. Hem zeg ik, zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid. Amen."

12. Troost.

Jes. 51: 11 en 12: "Zo zullen de vrijgekochten des Heeren wederkeren, en met gejuich tot Sion komen. En eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen; vreugde en blijdschap zullen zij aan grijpen, treuring en zuchting zullen wegvlieden. Ik, Ik ben het, die u troost. Wie zijt gij, dat gij vreest voor de mens, die sterven zal? En voor des mensen kind, dat hooi worden zal?"

1 Petr. 1: 8 en 9: "Denwelken gij niet gezien hebt, en nochtans liefhebt; in denwelken gij nu, hoewel niet ziende, maar gelovende, u verheugt met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde. Verkrijgende het einde uws geloofs, de zaligheid der zielen."

Jud. vs. 24 en 25: "Hem nu, die machtig is u van struikelen te bewaren, en onstraffelijk te stellen voor zijn heerlijkheid in vreugde, de alleen wijzen God, onze Zaligmaker, zij heerlijkheid en majesteit, kracht en macht, beide nu en in alle eeuwigheid. Amen."

13. Schenkt man of vrouw; maakt vader of moeder. De Heiland zegt: "Zoekt eerst het koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden." Matth. 6: 33.

Matth. 19: 29: "Zo wie verlaten zal hebben huizen, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om Mijns Naams wil, die zal honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven." .

14. Verlossing van wanhoop. Radeloosheid, vertwijfeling, wanhoop. Deze woorden worden in het leven der heidenen gedurig vernomen. Met ontroering en ontzetting aanschouwt men soms toestanden derzelve.

Wonderbaar! in de Bijbel vindt men noch het woord wanhoop, noch radeloosheid, noch vertwijfeling. De grondtoon des Bijbels is: goede moed!

2 Kron. 32: 7 en 8: "Zijt sterk en hebt goeden moed, vreest niet en ontzet u niet ... want met ons is er meer dan met hem.. Met hem is een vleselijke arm, maar met ons is de Heere, onze God, om ons te helpen en onze krijgen te krijgen."

Markus 10: 49: "Hebt goeden moed, sta op, hij roept u," zo klonk het de blinde Bartimeüs te Jericho in de oren.

Joh. 16: 33: "Hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen, zo roept Hij, Wie gegeven is alle macht in Hemel en op aarde, de Zijnen troostend toe.

2 Cor. 5: 6 en 8: "Wij hebben dan altijd goeden moed en weten, dat wij, inwonende in het lichaam, uitwonen van de Heere. Maar wij hebben goeden moed, en hebben meer behagen, om uit het lichaam uit te wonen en bij de Heere in te wonen."

"Zo hebben wij dan altijd goeden moed, ziende op de oversten Leidsman en Voleinder des geloofs, Dewelke voor de vreugde, die Hem was voorgesteld, het kruis heeft verdragen en de schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand des troons van God. En Hij roept de Zijnen van daar toe: "Die overwint, Ik zal hem geven, met Mij te zitten in Mijn troon, gelijk als Ik overwonnen heb, en ben gezeten met Mijn Vader in Zijn troon."

15. Opstanding.

Het hoogste, het heerlijkste, dat de Bataks van de gewenste ring zeggen, is: dat hij de doden opwekt.

Meer dan dit kunnen wij van onze Heiland, de Vorst des levens zeggen. Jezus zei: "Ik ben de Opstanding en het leven; die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven. En een iegelijk, die leeft, en in Mij gelooft, zal niet sterven in der eeuwigheid." Joh:11: 25 en 26.

"Dit zegt de eerste en de laatste, die dood is geweest, en weer levend is geworden. Die overwint, zal van de tweeden dood niet beschadigd worden." Openb. 2: 8 en 11.

Hoe vindt gij nu de denkbeeldige toverring in vergelijking met onze Immanuël?

Wij betuigen: zo veel de Hemelen hoger zijn dan de aarde, is de dierbare Jezus heerlijker, groter, rijker dan de ring. Daarom is onze Heiland zo begeerlijk, gewenst, noodzakelijk. En gelukkig! Hij is niet verre van een iegelijk van ons, en daarbij rijk over allen, die Hem aanroepen. Want een iegelijk, die de Naam des Heeren zal aanroepen, zal zalig worden!

Hij is gekomen, om zondaren zalig te maken. Niet alleen om te verlossen van de zonde, nood en dood, maar ook om te geven, genade, barmhartigheid, vrede, ja, het Eeuwige leven.

80. EEN KERSTFEESTKLOK

"Ziet, ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal."

Een koopman te Wezel, een lieve zendingsvriend, lid der zendingsvereniging in die stad, heeft in een Duits blad: "Licht en leven," zijn Duitse zendingsvrienden enige mededelingen gedaan, die wij met genoegen lazen. Daarom bieden wij ze ook onze lezers aan, om hun vreugde te verschaffen.

Den 19de september 1893 werd in Wezel het jaarlijkse zendingsfeest gevierd. Naar aanleiding van een brief van zendeling Klijnstra in Pangaloan werd een inzameling gehouden voor een klok in de toren der nieuwe kerk aldaar. Het bedrag was zo verblijdend groot, dat terstond een klok kon besteld worden.

Een koopman uit Essen beloofde het ontbrekende er bij te zullen voegen. Ogenblikkelijk werd naar het zendingshuis te Barmen geschreven, een flinke klok te doen gieten, welke tegen Kerstfeest te Pangaloan moest zijn. Korte tijd na het feest te Wezel vroeg men uit deze stad, hoever men reeds met het gieten der klok was: men wilde er namelijk een opschrift in gegoten hebben. Het antwoord luidde, dat de klok reeds gereed was, al afgezonden ook; dat zij reeds op de oceaan Sumatra naderde.

Wat nu? De klok moest toch een opschrift en een opdracht hebben! Een zilveren plaat werd vervaardigd met een inschrift, en deze werd de klok nagezonden, met het verzoek die zilveren plaat aan de klok te bevestigen. Klok en plaat zijn op de plaats der bestemming aangekomen. Wat er mee gebeurd is, en welke vreugde over dezelve is geweest, getuigen de volgende brieven, niet alleen van de zendeling Klijnstra, maar ook de kostelijke brief van de gemeente te Pangaloan, een sprekend getuigenis van die Christenen uit de heidenen. Wij maken die brief openbaar, met de hartelijke wens, dat hij, dienen moge om te tonen dat het evangelie van Christus Jezus een kracht Gods is, om zalig te maken allen die geloven. Om onze liefde voor de heerlijke, gezegende zending aan te vuren en te sterken.

Het inschrift op de zilveren plaat is:

DE LIEFDE VAN CHRISTUS DRINGT ONS ALZO.

DE LIEFDEVOLLE HAND

HEEFT MIJ GEZONDEN.

EEN GETUIGE DER LIEFDE ZAL IK ZIJN.

2 Cor. 5: 14. Joh. 14: 17

TOT JEZUS LIEFDE NODIG IK.

KOMT, WANT ALLES IS BEREID.

Zendingsvereniging te Wezel.

Zendingsfeest 1893.

Aan de Gemeente van Jezus Christus te Pangaloan op Sumatra.

Geliefde Gemeente!

Genade zij u en vrede van God, onze Vader, en de Heere Jezus Christus. Gezegend zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen in de Hemel in Christus. Zó begint de apostel Paulus zijn brief aan de Efeziërs en zo roepen wij u ook toe. Wij, die door God reeds zo lange tijd

gezegend zijn met Hemelse goederen, wij verheugen ons nu van hart over de grote en heerlijke dingen, die Hij nu ook in de heidenwereld, ook in uw land, en aan u doet. Jezus Christus, in Wie alleen en alle heil is voor tijd en eeuwigheid, wordt nu ook onder u verkondigd, en gij gelooft in Hem en hebt Hem aangenomen. Daarom hebben wij u lief en wensen van ganser harte, dat het rijk van God onder u altijd groter en vaster worde! Dit is ons gebed voor u. En als wij hier onze zendingsfeesten vieren, dan zullen en willen wij onze gaven voor de zending, als dankoffer voor God en tevens als bewijs onzer liefde voor u afzonderen. Toen wij ons heerlijk zendingsfeest vierden, hoorden wij van de nieuwe kerk, die gij gebouwd hebt, en dat gij behoefte hebt aan een klok. Met Paulus hebben we toen gezegd: "De liefde van Christus dringt ons." En zo hebben we wat nodig was ter vervaardiging van de klok samen gebracht. Helaas! met ons inschrift voor dezelve kwamen we te laat. De klok was reeds gegoten, en is nu wellicht reeds bij u. Maar zonder zegenwens en groet aan u mag deze gave toch niet blijven.

Daarom zenden wij u thans deze brief met een zilveren plaat, waarop geschreven is, wat ons bewoog u die klok te zenden (de liefde van Christus) en dan, wat die klok bij u moet doen, nl roepen: "Komt, want alles is bereid." U nodigen, tot de liefdevolle Jezus te komen.

Overlegt nu met uw toean, die wij met u hartelijk groeten, waar en hoe gij die zilveren plaat aan de klok zult bevestigen.

Moge de klok ook een bode van Jezus zijn, om u, als zij roept, in het huis Gods te leiden, opdat het altijd duidelijker in de harten klinken: "Wij hebben de Heere Jezus lief!"

En nu sluiten wij deze brief aan u met het heerlijk slotwoord van dezelfde brief van Paulus, die wij bij de aanvang noemden: "Vrede zij de broederen, en liefde met geloof, van God de Vader en de Heere Jezus Christus. De genade zij met al degenen, die onze Heere Jezus liefhebben in onverderfelijkheid. Amen."

Pangaloan, 1894.

Geliefde Vrienden in onze Heiland!

Het is reeds een half jaar geleden, dat uw schone, grote klok hier aankwam, en nog altijd rust de plicht en de schuld op mij, alle lieve gevers voor dezelve te danken.

Maar sommigen uwer weten het reeds: wij hadden in het laatste jaar zoveel met ziekten te kampen, dat mij alle lust tot schrijven verging. Daarbij wachtte ik op een dankbrief van de gemeente, welken ik te gelijkertijd wilde zenden. Dat schrijven heb ik eergisteren ontvangen en gisteren in het Duits vertaald. Bij hetzelfde voeg ik nog enige regelen.

Het was voor de gemeente een grote vreugde, toen die grote, schone klok kwam. Nog groter was echter de blijdschap en verlossing, toen ik die prachtige, zilveren plaat toonde en aan de gemeente de brief voorlas van de beminden Ds. N. N. Die brief heeft veel van een zendbrief van den apostel aan zijn gemeente in Corinthe, Efeze, of een andere. Het maakte op mij de indruk, dat hij sterker, in de harten sloeg dan de toon der klok, ofschoon deze op verre afstand door de vallei klinkt.

Wat stond dan in de brief van Ds. N. N.? Zullen de vrienden vragen. Ik kan geen ander antwoord geven dan de vrienden te wijzen op 1 Cor. 13 (het Hooglied der liefde). Daar spreekt Paulus van een weg, welke de enige weg is voor zendelingen, en zeker voor alle kinderen Gods, om zielen tot hun Heiland te leiden. Zonder die liefde

gaat het ook bij de heidenen niet.

Ik dank u, lieve Ds., dat u zo vriendelijk zijt geweest, mijn gemeente zulk een brief te zenden. Ik kan u de verzekering geven, dat hij van God rijk is gezegend.

Doch wat is met de zilveren plaat geschied? Zo hoor ik vragen.

Zij is niet in de toren gebracht, ook niet aan de klok bevestigd. Aan het altaar hebben wij haar een plaats geschonken, opdat de gemeente elke zondag, niet alleen door de kerkklokstenen, maar ook door het zien van de zilveren plaat aan uw liefde herinnerd worde. Omdat de gemeente dit eenstemmig zo wenste, kon ik niet anders doen. Daarbij, om dezelve in de toren te brengen, waar geen mens komt, is ze waarlijk te schoon.

Wat nu de klok aangaat, moet ik betuigen, dat ze een wonderbaar heerlijke toon heeft. Het samenklinken met de kleinere, (verleden jaar door de kinderen van mevrouw Sillem in Amsterdam geschonken), geeft een liefelijk geklank.

Om het in het kort te zeggen: daar zijn in Europa vele gemeenten, waar niet zulke schone kerkklokstenen gehoord worden.

De Heere moge nu in genade geven, dat die klok voor velen een bode van Jezus moge worden, en vele heidenen in het huis Gods brenge, om daar de liefde Gods te leren aanbidden, welke ons in Jezus een Verlosser van zonden heeft geschonken. Velen zijn reeds gekomen, maar het grootste deel is er nog verre van het evangelie aan te nemen. De Heere moge ook hen trekken met de koorden Zijner liefde.

Alle lieve vrienden nogmaals dankende, en de gemeente met ons in uw liefde en voorbede aanbevelende, blijven wij:

Uw u liefhebbende broeder en zuster

Klijnstra.

Pangaloan 1894.

Groet aan u, onze weldoeners en vaders!

Door de genade van onze Heere Jezus Christus, de Levendmaker, kunnen wij u deze korte brief zenden, om u, onze vaders, bekend te maken onze dank en de vreugde onzer harten, vanwege de liefde met welke onze Heere en ulieden, ons, Bataks, liefhebt.

Geloofst zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus die ons gezegend heeft met allerlei zegen en Hemelse goederen door u, voorgangers en trouw arbeiders, die het woord Gods recht snijden, en niets achterhouden, dat ge niet zou verkondigen al de raad Gods (Hand. 20), om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed, om ons, Bataks, door veel moeite en onkosten de genade bekend te maken, opdat wij gezegend zouden worden en op ons zou komen, hetgeen u van God bidt, in uw brief vermeld; opdat wij, gemeente te Pangaloan en alle andere gemeenten onzes Heeren getuigen worden, en er in de Hemel vreugde over ons zij; opdat wij niet toorn over ons vermeerderen, maar dat uw blijdschap verhoogd worde, door ons eenmaal in de Hemel te zien.

Doch nu, lieve vaders! wij hebben reeds ontvangen, wat u ons gezonden hebt, de klok en zilveren plaat met de woorden er in gegraveerd en hebben ondervonden vreugde met dankzegging tot God, die liefde schonk, en u drong, om ons, uw zonen en dochteren, te helpen. Het moge vervuld worden, dat de gemeente Pangaloan opmerkelijke oren en harten ontvange, om zo dikwijls de stem der klok roept, te horen en te antwoorden de roepstem onzes Heeren; om met heilbegerige harten ter kerk te gaan, en te luisteren naar de woorden der blijde boodschap, welke daar is voor allen die haar aannemen op aarde.

Voorwaar, wij allen tezamen, groot en klein, danken u, onze weldoeners en vrienden, voor al het goede en bidden dat gij ons niet vergeet. Gelijk gij onzer gedenkt en helpt, zo gedenke onze Heiland u, en Hij vergelde u alles goeds, wat gij aan ons, gemeente Pangaloan, gedaan hebt.

Gelijk het goede zaad dat in de goede aarde viel en dubbele vrucht op zijn tijd voortbracht, zó geschiede ook u, onze vaders, door Jezus onze Heere, voor het goede dat Gij aan ons gedaan hebt. Dit bidden wij van God.

Onze Heere zegene u en uw arbeid, alsmede ons, uw kinderen.

De groet van ons allen aan u, onze vaders.

DAVID SI HOMBING.

ZACHARIA SI TOMPOEL.

MOELIA NAINGGOLAN.

WAKIL HOMBAR SI MATOEPANG.

Districtshoofden.

THOMAS SI MAMORA.

DAVID SI TOMPOEL.

PINASOE PANGABEAN.

RUBEN PARAPAT.

Ouderlingen.

JOZEF SI MATOEPANG.

JEREMIA NAINGGOLAN.

PATAR SI HOMBING.

HOSEA SAMOSIR.

Dorpshoofden.

81. HERINNERING AAN ONZE DRIEDUBBELE FEESTDAG 23 JUNI 1892

David de man naar Gods hart had vele weldaden van God ontvangen, vele zegeningen genoten, en Gods hulp en trouw ondervonden.

Bij al die gunstbewijzen vereerde God hem met een boodschap uit de Hemel door de Profeet Nathan gebracht, en wel van een eeuwig Koninkrijk.

Toen, zo lezen wij, ging de Koning David in (in de tent waar de Ark des Verbonds stond) en bleef voor het aangezicht des Heeren en zei: "Wie ben ik, Heere, Heere! en wat is mijn huis dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt?" 2 Sam. 7: 18.

Verder bad David een heerlijk gebed, waarin nederigheid, ernst, innigheid, ootmoedig dank en hartelijkheid uit elk woord spreekt. Ja, dit gebed is naar liefde ter ere Gods.

"Wie ben ik, Heere, Heere! en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt?" is de grondtoon ook mijner ziel, op een dag als heden. Zestig jaren heeft God mij als op adelaarsvleugelen gedragen, was Hij mijn Schutsheer en Behoeder in duizend gevaren; heeft niet met mij gedaan naar mijn veelvuldige zonden, maar wel naar zijn grote liefde. Zes en dertig jaren mag ik als zendeling arbeiden in Zijn wijngaard. God heeft mij wonderbaar mild gezegend, niet alleen voor mijn persoon, maar ook voor andere, ja geloofd zij Zijn Naam! voor verschillende volken en natiën.

"Wie zijn wij, Heere, Heere! en wat is ons huis, dat Gij ons tot hiertoe gebracht hebt?" zo roepen mijn vrouw en ik heden uit, daar het juist dertig jaar is, dat wij elkaar begroetten op Sumatra.

Wat hebben wij samen veel doorleefd! Onze weg was niet altijd effen en glad, maar dikwijls was ons pad steil en doornig, ook in de letterlijke zin des woords.

Ons deel was niet altijd vreugde en voorspoed, maar gedurig droefenis en tegenspoed. Maar onze trouwe Heiland was steeds Zijns Woords gedachtig: "Ik ben met u." In zes benauwdheden was Hij bij ons en in de zevende heeft Hij ons niet verlaten! Hij heeft ons telkens weer uitgeholpen, gered en ruimte gemaakt en door Zijn genade zijn wij, die wij zijn.

Door Zijn genade zijn wij heden op deze driedubbele feestdag in het midden van een kring vrienden en vriendinnen, broeders en zusters, die met ons Hem prijzen, Die alleen prijzenswaardig is. Ja, ook dat is genade van God: liefde van mensen te genieten, vertrouwen te bezitten, gemeenschap in Hem, ons Hoofd, onze Heiland en Heere te hebben.

Welk een eigenaardig bont gezelschap hier: predikanten en zendelingen, juristen, wier leus luidt:

*Gelukkig land, waar 't recht gaat recht,
Geen ogen slaat op heer of knecht,
Noch om het recht wat krom te draaien,
De rechter zich met goud laat paaïen.*

Verder zijn oriëntalist en zoöloog, bankier en koopman, Luther en Calvijn, Israël en de volken, Holland, Duitsland, Rusland en Zwitserland vertegenwoordigd. Geleerden en ongeleerden, weduwen en wezen. Welk een onderscheid van rang, stand en leeftijd en met welk doel? Om God te loven en te danken! Wat heeft ons hier verenigd? Liefde! "God is liefde." Onze God heeft ons dus hier verenigd! Welk een heerlijke en grote gedachte! Waarlijk, onze God is groot. Onze God is internationaal! Onze God is de God der liefde.

De dichter zegt: Ik overdacht al de oude dagen, jaren, eeuwen, gunsten, plagen en wat

immer aan mijn ziel van Gods hand te beurt viel. Ik zeg:

*Ik overdenk al d' oude dagen,
Maanden, jaren, gunsten, plagen,
En wat immer aan mijn ziel
Van Gods hand te beurte viel!*

En dan zeg ik met een dankbaar hart, dat de gunsten oneindig veel meer waren, dan de plagen.

Ik denk aan mijn teerliefhebbende, zorgvolle moeder, die hoewel voor zichzelf bekommerd, daar zij haar zondige hart had leren kennen, en nog geen gezicht had in de reddende liefde onzes Heilands; toch was zij een priesteres in haar huis, bad veel en ernstig voor ons, haar kinderen, en is 5 Jan. 1847 in vrede ontslapen.

Ik denk aan mijn onvergetelijke vader, die God diende met verheuging en blijdschap des harten, als een Henoch met God wandelde; krachten der eeuwigheid gingen van hem uit, hij was een brandende en lichtende kaars, een profetische verschijning!

Zeker hebben wij 9 broeders en zusters aan de voorbede van onze priesterlijke ouders te danken, dat wij allen door het bloed des Lams met God verzoend zijn. Enigen zijn reeds ontslapen.

Ik denk aan innige, vriendelijke kinderen Gods te Elspeet, mijn geboorteplaats, lichten in liet midden der duisternis, leesbare brieven van de liefdevolle Heiland.

Ik denk met weemoedige hoogachting aan wijlen Ds. Thaats, aan Ds. J. J. Van Torenbergen, thans rustend professor; aan wijlen Ds. P. Van Torenbergen, en aan Ds. J. G. Verhoef; mannen die in Elspeet het Evangelie, de blijde boodschap, in zegening hebben verkondigd, en ook mij ten zegen waren.

Nimmer zal ik vergeten, mijn eerste ontmoeting met Ds. J. G. Verhoef, toen de Heere mij aan mij zelf had ontdekt, ik mijn doemwaardigheid en schuld zag, maar nog geen gezicht had in de vergevende en reddende liefde Gods en mijn ziel bitterlijk bedroefd was, hoe zijne eerwaarde één van mijn broeders, en andere kinderen Gods, die er bij waren, vrengdetranen weenden.

Maar na enige weken van zware strijd ging het licht op in mijn ziel: Ja ik zag Hem:

*"Mijn Redder, mijn Goël, mijn zondenvernier,
"Mijn Meester, mijn Heiland, mijn Heer en mijn God!
"Mijn onheilverwinner, mijn levensbezieler!
"Gezegend, geheiligd; beslist was mijn lot!"*

Van die dag af aan die ik mijn Heere en mijn Heiland met blijdschap; dat zijn nu 40 jaren. Niet lang daarna kwam ik in aanraking met Ds. Witteveen te Ermelo, en riep de Heere mij als zendeling, door Ps. 96: 2:

*Nu moet uw tong de heidenen noden.
Meld allen volken Zijn geboden;
Vertel Zijn wond'ren en Zijn eer,
Groot en prijswaardig is de Heer,
En vreeslijk boven al de goden!*

En hoe ik ook tegenbad en tegenstreed, als niet geschikt tot dat grote en heerlijke werk, God heeft het laatste woord behouden, en ik zei: *zie, Heere, hier ben ik.*

Mijn Heere en Zender heeft alle bergen geslecht, de dalen gevuld, de weg gebaad.

Ds. Witteveen was het middel in Gods hand, dat ik te Amsterdam op het Schotse Zendings-Seminarie kwam en aangenomen werd door de vrouwenvereniging. O, welke heerlijke, liefelijke namen komen mij nu voor de geest.

De voortreffelijke, zeer begaafde presidente, mejuffrouw Van Vollenhoven. Was Ds. Witteveen een vaderlijke vriend, zij was een moederlijke vriendin voor mij, vele jaren lang, ook op Sumatra zijnde.

Meerdere van die vrouwenvereniging zijn ontslapen. De Heere zegene de zendingsvriendinnen, die nog leven, en mij en de zending veel liefde hebben bewezen! Hoe zou ik echter namen kunnen vergeten van een Mr. I. Da Costa, Ds. Schwartz, Mr. J. Van Loon en andere docenten van het Seminarie.

Aan dat onderwijs en inzonderheid aan de prediking van Ds. Schwartz denkende, kan ik betuigen, Jes. 38: 16: "Heere, bij deze dingen leeft men en in dit alles is het leven van mijn geest." Het was een gezonde en vaste spijs!

Den 28sten Mei 1856 nam ik te Amsterdam bij de Schreijerstoren afscheid van vele vrienden en in gezelschap van Ds. Witteveen ging ik per boot naar Nieuwediep. Op reis wees ik zijne eerwaarde op Ps. 22: 29: *Want het Koninkrijk is des Heeren en Hij heerst onder de heidenen*, en zei: dit is mijn vreugde en troost.

En met ogen, zoals zijne eerwaarde iemand kon aanzien, zag zijne eerwaarde mij aan met een wonderbaar voldoende blik.

29 Mei werden de ketenen, waarmee de Alcione aan de Vaderlandse bodem verbonden was, ontketend. Het was een aangrijpend rammelen; de Alcione voer af. Broeder Klinkert en ik waren de enige passagiers.

Op reis las ik de brieven in het N.T, als brieven en niet als verdeeld in kapitels. Op die wijze gelezen, zijn die brieven zeer, zeer leerrijk, en maken een overweldigende indruk.

Na een goede reis van 102 dagen kwamen wij te Batavia aan. Drie maanden vertoefde ik daar, genoot er van velen vriendschap, inzonderheid van de latere predikant E. W. King, hielp er in een Maleise school en bezocht de zieken in het hospitaal; reisde dan per stoomboot naar Padang; ook daar had de Heere mij een vriendelijke herberg bereid, bij een familie Touseid.

De Gouverneur gaf mij geen verlof mij in de Padangse Bovenlanden te vestigen, onder de mohammedanen, maar raadde mij, als Ambtenaar-Zending naar de Bataks te gaan. De eerste 3 jaren was ik geheel alleen, als Europeaan, in het midden der wantrouwende, vijandige heidenen.

Toen ik onder de Bataks kwam was er niet één, die ooit de dierbare Jezusnaam had gehoord, en nu zijn er reeds meer dan 22.000 Christenen, geordende gemeenten met ouderlingen, diakenen, diakonessen, geordende zendingen uit de Bataks, 104 evangelisten en 306 onbezoldigde helpers.

In 1891 brachten die christenen op f 10.623,14. Van velen kunnen wij getuigen: *Het oude is voorbijgegaan, het is alles nieuw geworden*. Bij het begin van het jaar waren in het dooponderwijs 5.598 heidenen.

Zware, zeer zware tijden heb ik daar doorleefd, inzonderheid voor ik de taal kende. En in tijden van ziekte, galkoorts, dysenterie, enz. lag ik daar eenzaam en alleen, maar mijn Heere en Heiland was met en bij mij en daarom was het niet te zwaar.

Na drie jaren kwamen de zendingen Betz met zijn voortreffelijke vrouw, Dammerboer en Koster tot mij te Sipirok. Later kwam Van Dalen met zijn vrouw en de twee eerste Rijnse zendingen. Ik vroeg mijn ontslag uit Gouvernementsdienst en

op aanvraag van Dalen ging ik over in dienst van dat Genootschap.

Mijn zendingspost Sipirok, waar ik de 2 eerstelingen reeds gedoopt had, een schoolboekje uitgegeven en 2 scholen geopend, gaf ik aan zendeling Klammer en ging nu als pionier met broeder Heine noordelijk naar de wilde onafhankelijke Bataks. Dit was in het laatst van 1861.

Enige maanden later kwam mijn bruid op Sumatra aan, na een zeereis van 142 dagen, en heden 23 juni is het juist 30 jaren, dat wij elkaar op Siboga begroetten.

Hoe die begroeting was, zal ik maar niet verhalen, dit alleen wil ik zeggen, dat wij elkaar niet herkenden; zes jaren vroeger hadden wij elkaar even gezien en gesproken in Ermelo, maar dachten toen niet aan trouwen. Bijna 15 jaren waren wij samen op Sumatra en hebben ondervonden de waarheid van de woorden:

*"Veel wederwaardigheen,
Veel rampen zijn des vromen lot,
Maar uit die alle redt hem God,
Hij is zijn heil alleen!"*

Met moeilijkheden van allerlei aard, ziekten, vergiftiging, aardbevingen hebben wij te kampen gehad.

Maar wij hebben een God, Die helpt, en een Heere Heere, die van de dood bevrijdt.

Die God heeft ons gezegend en ten zegen gesteld, ook voor onze geliefde Bataks.

Hoe wij, inzonderheid ik, uit de heidenwereld terugkwamen weet u, en hoe het nu met ons is, ziet u. *Onze God heeft grote dingen aan ons gedaan, dies zijn wij verblijd.* Dat ik nu zo van land tot land, en van volk tot volk kan en mag reizen, om de nood der arme, arme heidenen bekend te maken, en te verhalen, welke grote dingen onze God onder de heidenen doet, is ook een grote genade. Mijn mededelingen zijn tevens een Evangelieverkondiging, een spreken tot de hart en gewetens; van zonde, gerechtigheid en oordeel, maar ook van leven, eeuwig leven, vrede, vreugde en zaligheid, door het bloed des lams, dat betere dingen spreekt, dan Abels bloed.

Vorenstaande sprak ik uit op 23 Juni 1892, in het midden van, familie en vrienden.

*Ach, waar mijn hart een altaar, Heer,
Vol reukwerk der gebêen,
Vol lof en dank, vol prijs en eer,
Voor U, Lam Gods! alléén.*

*Als ik in U, 't Lam Gods niet zag,
Zo was 't met mij gedaan,
En in de vreeslijk oordeelsdag
Moest ik ter linker staan.*

*Maar 'k ben uit mijn zielenood
Door U verlost, God lof!
Ook ik gedoopt, in Uw dood.
Ik arme worm in 't stof!*

*Nu zijn mijn zonden eens vooral,
Geworpen in het meer;
En God gedenkt van 't groot getal
Er niet één enk'le meer.*

*Dies juichen vrolijk hart en mond;
Dies heb ik goeden moed,
En vraagt gij naar mijn blijdschapsgrond,
Het is des Godslams bloed.*

*Dies Halleluja! prijs en eer
Voor U, Gods Lam, alleen!
Och, waar mijn hart een altaar, Heer!
Vol reukwerk der gebéén.*

Vele goede woorden werden daar gesproken, nadat Ds. Schouten ons was voorgegaan in het gebed, het lezen van Ps. 91 en het zingen van Ps. 103: 1.

De zendings-director Adriani uit Utrecht hield een hartelijke toespraak, gaf mij een album, met 180 namen van vrienden en vriendinnen en een couvert, dat mij als liefdeblijk werd geschonken, benevens een gemakvolle stoel.

Verder spraken Mr. J. G. Shlem, Ds. Laan, Ds. Van Wijk, uit Rotterdam, mijn collega de zendeling Mohri, die 25 jaren onder de Bataks werkzaam geweest, met 2 jaar verlof in Europa, welke met zijn lieve vrouw van uit Herborn (Nassau) gekomen waren; mijn lieve vriend en broeder C. W. Wustenhoff, Mr. Th. Heemskerk uit Amsterdam, Mevrouw Van Vollenhoven, die voor vele jaren op Java als officiersvrouw het Evangelie begon te verkondigen aan de Javanen en altijd nog leeft in en voor de zending. Mijnheer Van Oordt uit Utrecht en Ds. J. Pot uit Oosterbierum, welke een heerlijk vers voordroeg.

Hetgeen mevrouw Van Vollenhoven zei, en het vers van Ds. Pot volgen hier onder:

"Een woord aan Br. v. Asselt, bij gelegenheid van zijn 60e jaar dag, 36 jarigen Evangeliedienst en 30en huwelijksdag, 23 Juni 1892."

"Ook mij is het lief u heden te mogen gelukwensen, met de zegen, die God u schonk op deze driedubbelen feestdag. Dertig jaren verenigd in Hem te hebben doorleefd is inderdaad een voorrecht, dat slechts weinigen te beurt valt, en wie waarde broeder zal de talrijke liefdeblijken des Heeren naar waarde kunnen schatten, die gedurende uw 60 levensjaren u achtervolgden, waaronder het blijk Zijner liefde, om u als arbeider in de Evangelie, dienst onder de Bataks te hebben willen gebruiken, wel het uitnemendste mag genoemd worden.

Ja, als baanbreker, zonder mate of buidel, gaf God u in het hart, in gehoorzaamheid aan Zijn zo heerlijk gebod, die taak in het geloof te aanvaarden en uw geloof werd niet beschaamd.

Alleen stond ge daar op uw post, zelfs vóór nog uw geliefde levensgezellin deze arbeid met u kwam delen. Maar de Heere, in Wiens kracht ge volharde, sterkte en behoedde u, en gaf u de eerste zaadkorrels uit te strooien, van een plant, die tot een gezegende boom werd en heden ten dage met zijn ontelbare vertakkingen de Bataklanden overschaduwte.

Maar laat ons op deze dag niet vergeten de trouwe helpers, die u ter zijde stonden, al juichen enigen hunner ook nu al daar Boven.

In de eerste plaats mijn onvergetelijke zuster Wilhelmina Van Vollenhoven, de grote zendingsvriendin, die de eerste stoot aan uw uitzending gaf.

En dan de Eerw. Ds. Witteveen, uw oom en vaderlijke vriend, die gebedsman, wie de klok om één uur niet alleen steeds op de knieën dreef, maar ook de gebeden in ruimer kring elke vrijdag als een wierook ten Hemel deed stijgen, om ook op uw hoofden in zegening neer te dalen. Ja, ook aan de kroon van die vrienden zal menige parel schitteren van de zielen, die op hun gebeden werden toegebracht.

En nu, laat ons nog een woord van dank uitspreken, dat hier personen zijn, die zo bijzonder in die gebeden bedacht werden, en die na meer dan 30 jaren nog in gezondheid gespaard bleven, om hier samen feest te vieren, en die door Gods genade met u kunnen getuigen, dat zijn kracht ook in hun zwakheid volbracht wordt.

En wat nu de sleutel is van deze driedubbele en nog eens verdriedubbelde zegeningen, die wij heden mogen gedenken; het komt mij voor uitgedrukt te zijn in een eenvoudig beeld, eenmaal uitgesproken, door een nu ook zalige broeder, Jonkheer Van Loon, die door Lord Radstök daartoe opgewekt, zijn schone gaven en talenten had leren gebruiken tot Gods eer.

In een der mij steeds onvergetelijke Bijbelavonden bij hem aan huis grifte hij dito beeld mij in 't hart. Een vader namelijk had met zijn twee zonen een gevaarlijke bergweg te bewandelen. De oudste zei: vader! ik wil u vasthouden, dan ben ik niet bevreesd. De jongste zei daarentegen vader! ik ben, zo zwak en teer, houdt gij mijn hand vast. En ziet, de oudste in een wellicht moedeloos, vermoeid, maar zeker onbewaakt ogenblik, laat even de hand des vaders los, struikelt en valt in een afgrond, terwijl de jongeling, die eigen zwakheid gekend en gevoeld had, door de vader gegrepen, veilig de weg aflegt!"

**De Eerw. Heer G v. ASSELT,
Oud-Zending onder de Bataks op zijn zestigste verjaardag.**

*"Nu moet uw tong de heid'nen noden!"
Dus klonk een stem u in de ziel,
En gij, gij was die stem ontvloten
Zo niet een machtig: "kom en kniel!"
Was van der Heeren Heer vernomen,
Die Zijn gezanten roept en dringt,
Die Zijn getrouwen dáár doet komen,
Waar Satan nog 't triomflied zingt.*

*En thans, na meer dan dertig jaren
Gehoorzaam knecht van Uw Heer,
Zit gij na moeite, en na gevaren,
Hier met uw ega blij ter neer!
O, is er nu niet in uw hart
Een psalmtoon, die daar ruist tot Hem,
Die trouw in blijdschap en in smarte
U letten deed op Zijne stem?*

*Wilt gij terug wat blij gedenken!
Wat danklied in uw stil gemoed!
Wat wou uw Zender u niet schenken,
Nu door 't zure, dan door 't zoet!
In 's Heeren kracht vooruitgetogen
Het Zwaard des Geestes, blinkend bloot,
Was d' eerste Batak straks bewogen,
Die 's mensenmoorders macht ontvlood,*

*Toen - als een aangeschoten tijger
Woedend boos op wie hem jaagt,
Zo was 't, o 's Heeren moedig krijger,
Dat gij de vijand voor u zaagt;
Uw val was vast bij hem besloten,
Gezwooren met een duren eed,
Met slangenlisten onverdroten
Heeft hij gepeinsd op 't bitterst leed.*

*Maar 't slangengif, het mocht niet baten,
Het dode 't reed'loos creatuur! . . .
Die zich op de Heer verlaten
Zijn door Hem veilig 't aller uur!
Hij heeft Zijn Eng'len uitgezonden,
Toen 't ruwst geweld in aantocht was,
Zóó werd Zijn woord weer waar bevonden,
Voor wie het - op de knieën las.*

*Zó trok uw Zender voor u heen,
Zó slecht Hij berg, zóó vuld' Hij dal,*

*Zó is de vijandschap verdwenen,
 Voor 's Heeren luid trompetgeschal,
 Na twintig jaar van biddend werken
 Riep Hij, Die zond, u zelf terug,
 Maar nieuw boden wou Hij sterken,
 Die verder trokken snel en vlug.*

*Wat vreugd voor u van gindse velden,
 Bij 't rijpen van een vollen oogst
 De blijde tijding te vermelden:
 "De Batak heft het kruis het hoogst!"
 't Triomflied van des Heeren knechten,
 't Bezielt u zelf met nieuw kracht,
 En, moedig helpt g' hun strijd beslechten,
 Door d' arbeid hier voor hen volbracht.*

*Gegroet, o grijze knecht des Heeren!
 Heil u, in 't zestigst levensjaar!
 Uw Zender prijst uw sterk begeren,
 Na strijd en smart, en veel gevaar,
 Met haar, die 't alles met u deelde
 In vriendenkring met blij geklank
 Tot Hem te treên, Die wonden heelde,
 Met 't loflied van de warmsten dank.*

*Moest eens uw tong de heid'nen noden,
 Gekomen heid'nen hellen thans,
 Tot Jezus en Zijn kruis gevloten
 De ogen op naar 's Hemels trans!
 Zij danken voor de goede tijding,
 Door u gebracht voor dertig jaar;
 Zij roemen in des Heeren leiding,
 Verlost uit 't bangste zielsgevaar.*

*Dat is uw grootste vreugde heden.
 Geniet ze saam in 't stil gemoed!
 Ja, bij 't gemis van kinderbeden,
 Is 't danklied van de heiden zoet.*

*Gods trouwe, die u samen leidde,
 Zo rijke vruchten dragen deed,
 Die u dit schone feest bereidde,
 Zij leide u voort!! zij spare u leed!
 Zij kroon uw werk, verjong uw krachten!
 Doe dragen u blijmoedig 't kruis,
 Totdat gij saam met de eens Geslachten,
 De kroon ontvangt in 't Vaderhuis!*

23 JUNI 1892, JOH'S. POT. V. D. M.